

**EVRENSELDEN YERELE, YERELDEN
EVRENSELE: AVRUPA YILIN MÜZESİ
ÖDÜLLERİ IŞIĞINDA TÜRKİYE'DEKİ MÜZE
TASARIMLARINA YÖNELİK BİR
DEĞERLENDİRME
Yüksek Lisans Tezi**

Hatice Sinem BİÇER

Eskişehir 2025

**EVRENSELDEN YERELE, YERELDEN EVRENSELE:
AVRUPA YILIN MÜZESİ ÖDÜLLERİ IŞIĞINDA
TÜRKİYE'DEKİ MÜZE TASARIMLARINA YÖNELİK
BİR DEĞERLENDİRME**

Hatice Sinem BİÇER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İçmimarlık Anasanat Dalı
Danışman: Doç. Özge KANDEMİR**

**Eskişehir
Eskişehir Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Haziran 2025**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Hatice Sinem BİÇER'in EVRENSELDEN YERELE, YERELDEN EVRENSELE: AVRUPA YILIN MÜZESİ ÖDÜLLERİ IŞIĞINDA TÜRKİYE'DEKİ MÜZE TASARIMLARINA YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME başlıklı çalışması 13/06/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Eskişehir Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, İç Mimarlık Anasanat dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Unvan Adı Soyadı

İmza

Üye

: Doç. Özge KANDEMİR

Üye

: Prof. Dr. Onur ÜLKER

Üye

: Dr. Öğr. Üyesi Merve BULDAÇ

Prof. Dr. Harun BÖCÜK

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DANIşMAN ONAYI

Danişmanlığını yürüttüğüm Yüksek Lisans ğrencisi Hatice Sinem BİÇER, EVRENSELDEN YERELE, YERELDEN EVRENSELE: AVRUPA YILIN MÜZESİ ÖDÜLLERİ IşIğINDA TÜRKİYE’DEKİ MÜZE TASARIMLARINA YÖNELİK BİR DEğERLENDİRME başlıklı tez çalışmasını tamamlamıştır. Hazırlamış olduğu tez tarafımda incelenmiş ve öğrencinin tez savunma sınavına alınması bilimsel ve etik açıdan uygun görülmüştür.

Tez Danişmanı
Doç. Özge KANDEMİR

ÖZET

EVRENSELDEN YERELE, YERELDEN EVRENSELE: AVRUPA YILIN MÜZESİ ÖDÜLLERİ IŞIĞINDA TÜRKİYE’DEKİ MÜZE TASARIMLARINA YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

Hatice Sinem BİÇER

İç Mimarlık Anasanat Dalı

Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Haziran 2025

Danışman: Doç. Özge KANDEMİR

Ödüller, kurumların başarılarını görünür kılan, ulusal ve uluslararası ölçekte tanınırlıklarını artıran önemli araçlardır. Müzecilik alanında verilen ödüller, yenilikçi uygulamaların teşviki, toplumsal etkileşimin geliştirilmesi ve kurumsal vizyonun değerlendirilmesi açısından belirleyici rol oynamaktadır. Bu bağlamda Avrupa Yılın Müzesi Ödülü (EMYA), 1977 yılından bu yana çağdaş müzeciliğin gelişimini yönlendiren, prestijli ve çok katmanlı bir değerlendirme sistemi sunmaktadır. Ödül, European Museum Forum (EMF) tarafından her yıl çeşitli kategorilerde verilmektedir: EMYA Büyük Ödülü, Kenneth Hudson, Silletto, Avrupa Konseyi Ödülü, Meyvaert ve Özel Takdir Ödülü. Bu çalışmada, her kategoriye ait son beş yılın kazananları üzerinden EMYA’nın ilkeleri ve değerler sistemi analiz edilmiş; elde edilen veriler doğrultusunda Türkiye’den ödül almış müzelerin tasarımları ve kurumsal yaklaşımları incelenmiştir. EMYA’nın öne çıkan ilkeleri ve değerleri temel alınarak Masumiyet Müzesi, Baksı Müzesi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Troya Müzesi, Odunpazarı Modern Müze (OMM) ve 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı analiz edilerek değerlendirilmiştir. Araştırma, bu müzeler aracılığıyla çağdaş müzecilik anlayışını tartışmaya açmakta ve gelecekte geliştirilecek olası müze projeleri için çağdaş bir yaklaşım biçimi önermeyi hedeflemektedir.

Anahtar Sözcükler: Avrupa Yılın Müze Ödülü (EMYA), Ödüllü müzeler, Türk müzeleri

ABSTRACT

BETWEEN THE UNIVERSAL AND THE LOCAL: AN ASSESSMENT OF MUSEUM DESIGNS IN TURKEY IN LIGHT OF THE EUROPEAN MUSEUM OF THE YEAR

Hatice Sinem BİÇER

Department of Interior Architecture

Eskişehir Technical University, Institute of Graduate Programs, June 2025

Supervisor: Assoc. Prof. Özge KANDEMİR

Awards are significant tools that enhance the visibility of institutions' achievements and increase their recognition on both national and international scales. In the field of museology, awards play a decisive role in encouraging innovative practices, improving social engagement, and evaluating institutional vision. In this context, the European Museum of the Year Award (EMYA), established in 1977, guides the development of contemporary museology by offering a prestigious and multi-layered evaluation system. The award is presented annually by the European Museum Forum (EMF) in various categories: the EMYA Grand Prize, the Kenneth Hudson Award, the Silletto Prize, the Council of Europe Museum Prize, the Meyvaert Prize, and the Special Commendation. This study analyzes the principles and value system of EMYA through the winners of each category over the last five years. Based on the findings, the designs and institutional approaches of award-winning museums from Turkey have been examined. By focusing on EMYA's prominent principles and values, the Museum of Innocence, Baksı Museum, Kenan Yavuz Ethnography Museum, Troy Museum, Odunpazarı Modern Museum (OMM), and 23.5 Hrant Dink Memory Site have been evaluated. The research aims to open a discussion on contemporary museology through these museums and propose a modern approach for potential future museum projects.

Keywords: European Museum of the Year Award (EMYA), Turkish museums, Award-winning museums

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimi hazırlama sürecinde yanımda olan ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli aileme teşekkür ederim. Sevgili annem Seçil BİÇER'e, babam Yahya BİÇER'e ve kardeşim Ata BİÇER'e, her daim yanımda oldukları ve bana güç verdikleri için minnettarım.

İsimlerini tek tek anmasam da desteğiyle yanımda olan tüm değerli yakın arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ayrıca akademik yolculuğum boyunca rehberliğiyle bana ılık tutan değerli danışmanım Doç. Dr. Özge KANDEMİR'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Yönlendirmeleri ve yapıcı katkıları, bu çalışmanın şekillenmesinde büyük rol oynamıştır.

Hatice Sinem BİÇER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Teknik Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Hatice Sinem BİÇER

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	I
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	II
DANIŞMAN ONAYI	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
TEŞEKKÜR	VI
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
TABLolar DİZİNİ.....	X
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
GÖRSELLER DİZİNİ	XII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XV
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Sorun	1
1.2. Amaç.....	1
1.3. Önem	1
1.4. Varsayımlar	2
1.5. Sınırlılıklar.....	2
1.6. Tanımlar	2
2. YÖNTEM	4
2.1. Araştırmanın Yöntemi.....	4
2.1.1. Araştırmanın evren ve örnekleme	4
2.1.2. Araştırmanın veri toplama aracı	4
3. BULGULAR VE YORUM.....	6
3.1. Müzelerde “Ödül” Kavramının Anlaşılması.....	6
3.1.1. Ödül kavramı ve amacı.....	6

3.1.2. Çağdaş müze yaklaşımında ödüllerin rolü.....	8
3.2. Avrupa Yılın Müzesi Ödülü (EMYA)'ne Genel Bakış	18
3.2.1. Tarihçe, gelişim ve amaçları.....	18
3.2.2. Ödül kategorileri	22
3.2.2.1. Avrupa Yılın Müzesi Ödülü (1977-)	24
3.2.2.1. Avrupa Konseyi Müze Ödülü (1977-)	35
3.2.2.2. Toplumsal Katılım ve Etkileşim için Silletto Ödülü (2011-)	52
3.2.2.2. Meyvaert Müzesi Çevresel Sürdürülebilirlik Ödülü (2020-).....	60
3.2.2.3. Portimão Müzesi Misafirperverlik, Kapsayıcılık ve Aidiyet Ödülü (2019-).....	70
3.2.2.3. Özel Takdir Ödülü (1977-)	81
3.2.3. Yarışma, jüri ve değerlendirme süreci.....	85
3.2.4. Zaman içinde değişen kriterler.....	88
3.3. EMYA'dan Ödül Alan Ulusal Müzelerin İncelenmesi	89
3.3.1. EMYA'dan ödül alan ulusal müzelerin analizi	90
3.3.1.1.(2023) 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı.....	92
3.3.1.2.(2021) OMM.....	108
3.3.1.3.(2021) Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	119
3.3.1.4. (2020) Troya Müzesi.....	128
3.3.1.5. (2014) Baksı Müzesi.....	137
3.3.1.6. (2014) Masumiyet Müzesi.....	150
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	161
KAYNAKÇA.....	167
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. EMYA 2024 Ödül Töreninde Sunulan “MUSEUM” Kavramına İlişkin Anlamsal Açılımı (Cylka, 2024’ten uyarlanmıştır)	21
Tablo 3.2. EMYA ödül kategorileri ve başvuru şekli (Yazar tarafından oluşturulmuştur)	23
Tablo 3.3. Avrupa Yılın Müzesi Ödülü’nün son 5 kazananı (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır).....	24
Tablo 3.4. Avrupa Konseyi Müze Ödülü son 5 kazananı (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır).....	35
Tablo 3.5. Kenneth Hudson Ödülü’nü kazanan son 5 kişi (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır).....	46
Tablo 3.6. Kenneth Hudson Ödülü’nü kazanan son 5 kurum (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır).....	46
Tablo 3.7. Toplumsal Katılım ve Etkileşim için Silletto Ödülü son 5 kazananı (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır)	52
Tablo 4.1. EMYA’dan ödül alan Türkiye’deki müzelerin bölgelere göre dağılımı.....	165
Tablo 4.2. EMYA’dan ödül aldıktan sonra müzelerin ziyaretçi sayısı değişimi	165

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1. ICOM'un müze türleri (2023, Ahmed, s.350'den uyarlanmıştır)	16
Şekil 3.2. TKB'na göre müzelerin sınıflandırılması (http-12)	17
Şekil 3.3. EMYA ödül kategorilerinin verilmeye başlandığı tarihler (Yazar tarafından oluşturulmuştur).....	22

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 3.1. Apollo'nun Dokuz Olimpiyat Müzesi ile dansı (http-5)	8
Görsel 3.2. İskenderiye kütüphanesi (Games, 2025)	9
Görsel 3.3. İskenderiye kütüphanesi eskizi (http-7).....	10
Görsel 3.4. 1977 ICOM genel konferansı (http-11)	12
Görsel 3.5. ICOM yeni müze tanımını oylarken (Seymour, 2022).....	15
Görsel 3.6. Kenneth Hudson, EMYA'da konuşma yaparken (http-15).....	19
Görsel 3.7. EMYA için 'müze' ne anlama gelmektedir? (Cylka, 2024).....	20
Görsel 3.8. EMYA ödülü (http-11)	21
Görsel 3.9. Sámi Müzesi Siida'nın mimari çizim(http-19) ve görselleri (http-20).....	25
Görsel 3.10. Sami Müzesi iç mekanında ziyaretçiler Arktik bölgesini yakından inceliyor (http-22)	26
Görsel 3.11. L'Etno Valencia Etnografik Müzesi mimari planları (http-24) ve görseller (http-25)	27
Görsel 3.12. L'Etno, Valensiya Etnoloji Müzesi iç mekan görseli (http-24)	28
Görsel 3.13. Zihin Müzesi dış ve iç mekân görselleri (http-28)	29
Görsel 3.14. LUZ: Marina Mellado Mendieta tarafından geliştirilen, Kutup Bölgelerinde gün ışığı ve güneş ışığı eksikliğinden etkilenebilecek insanlara yardımcı olmayı amaçlayan enstalasyon (http-31)	30
Görsel 3.15. Naturalis Biyoçeşitlilik Merkezi mimari planlar (Doğan, 2021) ve görseller (http-34)	31
Görsel 3.16. Naturalis Biyoçeşitlilik Merkezi iç mekan görseli (Rutting, 2019)	32
Görsel 3.17. Stapferhaus mimari planlar ve görseller (http-38).....	33
Görsel 3.18. Sybir Anıt Müzesi mimari çizimler (Dziedzic, 2025) ve görseller (http-44)	36
Görsel 3.19. Sybir Anıt Müzesi daimi sergisinden (http-49)	37
Görsel 3.20. İşçi Müzesi vaziyet planı ve görselleri (http-50)	38
Görsel 3.21. Nano Nagle Place vaziyet planı (http-55) ve görseller (http-56)	39
Görsel 3.22. Nano Nagle Place iç mekân görseli (http-58).....	40
Görsel 3.23. GULAG Tarih Müzesi mimari planlar ve görselleri (http-59)	41

Görsel 3.24. GULAG Müzesi hapishane kapıları (http-59).....	42
Görsel 3.25. Ulusal Gizli Gözetim Müzesi mimari çizimler ve görselleri (http-63)	43
Görsel 3.26. Estonya Ulusal Müzesi temsilcileri Kenneth Hudson Ödülü’nü alırken (http-66)	45
Görsel 3.27. Laura van Broekhoven (http-71)	49
Görsel 3.28. CosmoCaixa mimari çizimleri ve görselleri (http-72).....	50
Görsel 3.29. Kalamaja Müzesi (http-74).....	53
Görsel 3.30. Vani Arkeoloji Müzesi görselleri (http-76).....	54
Görsel 3.31. Ayakkabı ve Sanayi Müzesi görselleri (http-79).....	56
Görsel 3.32. Henrietta Caddesi 14 Numara mimari çizimleri (http-84) ve görselleri (http-85)	58
Görsel 3.33. Museum of Home “Ev Müzesi” mimari çizimleri ve görselleri (http-91)	62
Görsel 3.34. İsviçre Tarım Müzesi mimari çizimleri (http-95) ve görseller (http-96)	64
Görsel 3.35. Holmegaard Værk mimari çizimler (http-100) ve görselleri (http-101)	66
Görsel 3.36. Walserhaus mimari çizimler (http-103) ve görseller (http-104).....	67
Görsel 3.37. Wadden Deniz Müzesi mimari çizimler (http-108))	69
Görsel 3.38. Chillida Leku mimari çizimleri ve görseller (http-113)	73
Görsel 3.39. Chillida Leku bahçesi (http-115).....	74
Görsel 3.40. Bergen Üniversitesi Müzesi görselleri (http-116)	75
Görsel 3.41. Bergen Üniversitesi Müzesi(http-120)	76
Görsel 3.42. Gruuthusemuseum mimari çizimler ve görseller (http-121)	77
Görsel 3.43. MO Müzesi mimari çizimler (http-124) ve görselleri (http-125).....	79
Görsel 3.44. EMYA ödülleri kazanan Türkiye'deki müzelerin kategori, yıl, konum ve tür açısından dağılımı (Yazar tarafından bilgiler derlenerek oluşturulmuştur)	89
Görsel 3.45. EMYA’dan ödül alan Türkiye’deki müzelerin hangi yıllarda ödül aldığı (Yazar tarafından bilgiler derlenerek oluşturulmuştur)	91
Görsel 3.46. COVID nedeniyle online yapılan ödül töreninden Kenan Yavuz Etnografya Müzesi ekibi (http-144).....	91

Görsel 3.47. Sebat Apartmanı mimari planları (http-145) ve 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı yerleşim planı (http-146).....	92
Görsel 3.48. 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nın bulunduğu Sebat Apartmanı (http-147) ve 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı odaları (http-146)	93
Görsel 3.49. OMM mimari planları (http-162)	108
Görsel 3.50. OMM fotoğrafları (http-162).....	109
Görsel 3.51. Kengo Kuma'nın OMM için mimari eskizleri Erkara, 2019: 16'dan aktaran Baycan ve Kaptan, 2024, s.652).....	113
Görsel 3.52. Kenan Yavuz Müzesi kuş bakışı görünüm, yatak odası canlandırması (Uslu, 2023), tandır şenliği, kem eğirme, kahvehane, açık ve kapalı sergi alanı, salon (http-169)	119
Görsel 3.53. Troya Müzesi mimari çizimleri (http-179).....	128
Görsel 3.54. Troya Müzesi dış görünüm ve iç mekanlarının görselleri (http-180).....	129
Görsel 3.55. Yalın Mimarlık Troya Müzesi mimari eskizleri (http-180)	133
Görsel 3.56. Baksı Müzesi mimari çizimleri (http-186)	137
Görsel 3.57. Baksı Müzesi dış mekan ve iç mekan görselleri (http-186)	138
Görsel 3.58. Baksı Müzesi'nde düzenlenen çocuk şenliği (http-188)	145
Görsel 3.59. Prof. Dr. Hüsamettin Koçan, ödülü Anne Brasseur'den alırken (http-189)	147
Görsel 3.60. Ödülün simgesi olan Joan Miro'nun bronz heykelciği (http-187)	149
Görsel 3.61. Masumiyet Müzesi mimari çizimler (http-198).....	150
Görsel 3.62. Masumiyet Müzesi fotoğrafları (http-199).....	151

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
BBC	: British Broadcasting Corporation (Britanya Yayın Kurumu)
CoE	: Council of Europe (Avrupa Konseyi)
COVID	: Coronavirus Disease (Koronavirüs hastalığı)
EMF	: European Museum Forum (Avrupa Müze Forumu)
EMYA	: European Museum of the Year Award (Avrupa Yılın Müze Ödülü)
ICOM	: International Council of Museums (Uluslararası Müzeler Konseyi)
NGO	: Non-Governmental Organization (Sivil toplum kuruluşu)
OMM	: Odunpazarı Modern Müze
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKB	: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
CGI	: Computer Graphics Imaging (Bilgisayar Grafik Görüntüleme)
CU	: Close-Up (Yakın Çekim)
DVD	: Digital Versatile Disc
EST	: Establishing Shot (Çekimin Oluşturulması)

1. GİRİŞ

1.1. Sorun

21. yüzyılda müzelerin işlevleri, koleksiyonları sergilemeye dayalı durağan yapılardan, ziyaretçilerle etkileşim kuran, toplumla iletişim halinde olan ve kültürel katılımı destekleyen yapılar olarak değişmiş ve bu doğrultuda toplumun müzelerden beklentileri de derinleşmiştir. Bu beklentiler, müzelerin içerik üretiminden mekânsal kullanımına, sosyal programlarından dijital altyapılarına kadar pek çok alanı kapsamaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Yılın Müzesi Ödülü (EMYA), müzeleri çok boyutlu ölçütler üzerinden değerlendiren ve çağdaş müzeciliğin yönelimlerini görünür kılan önemli bir yapı olarak öne çıkmaktadır. EMYA'nın tarihsel gelişimi, ödül kategorileri ve kazanan kurumlara dair kapsamlı bilgiler alanyazında yer almaktadır. Bu çalışma ise, EMYA'nın kategori bazlı yapısını, son yıllardaki ödül kazanan küresel örneklerden hareketle analiz etmekte ve bu analizden türeyen ilkeler ve değerler kümesi üzerinden Türkiye'den ödül almış altı müzeyi incelemektedir. Araştırmanın temel sorusu, bu müzelerin ortak bir değer yapısı oluşturup oluşturmadığı ve bu yapının Türkiye'deki müzecilik alanına uygulanabilir bir yaklaşım sunup sunmadığıdır. Masumiyet Müzesi, Baksı Müzesi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Troya Müzesi, OMM ve 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, kurumsal yaklaşımları, çağdaş müzecilik ilkeleriyle kurdukları ilişkiler ve ödül sonrasında yaşadıkları dönüşümler açısından değerlendirilmiştir.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın temel amacı, son beş yılda Avrupa Yılın Müzesi (EMYA) tarafından ödüle layık görülen uluslararası ve ulusal müzelerin, ortak tasarım ve işleyiş özelliklerini belirlemektir. Böylelikle özellikle ulusal ölçekte müzecilik alanına yönelik olarak, çağdaş bir yaklaşım geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Araştırma, Avrupa Yılın Müze Ödülleri kapsamında ödül almış müzelerin mimari, içerik, toplumsal katılım ve sürdürülebilirlik gibi kriterler açısından analiz edilmesini ve elde edilen bulguların Türkiye'de müze tasarımının gelişimine katkı sağlamasını hedeflenmektedir.

1.3. Önem

Avrupa Yılın Müzesi Ödülü'nün kurumsal yapısı ve ödül sistemi, çağdaş müzecilik anlayışının ne şekilde değerlendirildiğini göstermek açısından önem taşımaktadır. Çalışma, EMYA'nın kategori bazlı yapısını güncel örnekler (son beş yılda ödül alan müzeler) üzerinden analiz ederek, kurumlar arasında paylaşılan değerler

sistemini belirlemeye çalışmakta ve bu değerlerin Türkiye’den ödöl almış müzelerde nasıl karşılık bulunduğunu incelemektedir. Bu çalışma, Türkiye’deki müze tasarımlarının uluslararası başarı kriterleri ışığında değerlendirilmesi, müzecilik pratiğine yön verecek stratejik bir rehber oluşturma potansiyeline sahip görülmektedir. Çalışma, teoriden uygulamaya müzeolojik çalışmalara katkı sağlanacak veriler ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmada, Avrupa Yılın Müze Ödülleri kriterlerinin müze tasarımında kalite ve yenilikçilik açısından evrensel standartlar olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca, Türkiye’de ödöl alan müzelerin ortak özelliklerinin belirlenmesinin, gelecekteki müze tasarımlarına rehberlik edecek bir kılavuz oluşturulmasında temel teşkil edeceği kabul edilmektedir. Çalışmada incelenen müzelerin, taşıdığı ortak değerler ve stratejilerin farklı ölçeklerdeki diğer müzeler için geliştirilebilir tasarım yaklaşımları sunduğu varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Ele alınan çalışmada, EMYA dan ödöl almış, uluslararası ve ulusal müze uygulamalarına yer verilmiştir. Uluslararası ölçekte incelenen örnekler, EMYA kategorileri kapsamında son beş yılda, 2020 sonrası ödöl almış müzelerle sınırlandırılmıştır. Ulusal ölçekte ise 2010 sonrası EMYA’dan ödöl almış müzeler ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada incelenen müzelerin değerlendirmesi büyük oranda birincil kaynaklara (raporlar, müze açıklamaları, medya haberleri ve akademik literatür) dayanmaktadır; saha araştırması veya kullanıcı deneyimi ölçümü yapılmamıştır. İnceleme yalnızca EMYA ödöl sistemine odaklanmakta olup, diğer uluslararası müze ödülleri çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

1.6. Tanımlar

Bu çalışmada kullanılan temel kavramlar, çağdaş müzecilik anlayışı ve Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri bağlamında belirlenmiştir. “Müze” kavramı, ICOM’un (Uluslararası Müzeler Konseyi) 2022 yılında güncellediği tanıma göre; insanlığın ve çevresinin somut ve somut olmayan kültürel mirasını araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen, toplumun hizmetinde olan kalıcı bir kurum olarak ele alınmaktadır. “Çağdaş müzecilik”, koleksiyon sergileyen yapılardan

ziyade; toplumsal katılımı önceleyen, kapsayıcı, erişilebilir, eğitim temelli ve dijital araçlarla desteklenen müze pratiklerini ifade etmektedir. Bu bağlamda “EMYA” (Avrupa Yılın Müzesi Ödülü), Avrupa Müze Forumu (EMF) tarafından 1977 yılından bu yana verilen, yenilikçilik, toplumla etkileşim ve kültürel temsil gibi kriterler doğrultusunda müzeleri değerlendiren prestijli bir ödül sistemidir. Çalışmada sıkça geçen bir kavram olan "toplumsal katılım" müzelerin toplumla interaktif olarak etkileşim kurabilmesi anlamına gelmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Araştırma, Avrupa Yılın Müze Ödülleri kapsamında ödül almış müzelerin tasarım süreçlerini ve özelliklerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, araştırma sürecinde, EMYA resmi internet sitesi, müzelerin resmi beyanları, ulusal ve uluslararası basın haberleri, ödül değerlendirme raporları ve müzecilik literatürüne dayalı kaynaklardan yararlanılmıştır. Ulusal ölçekte ise Yöktez, DergiPark, Academia başta olmak üzere çeşitli müze tasarımı ile ilgili mimari, içerik, toplumsal katılım, sürdürülebilirlik ve eğitim gibi çok boyutlu kriterler literatür taraması ve belge analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Bu kapsamda her bir müze kendi bağlamı içinde ele alınarak değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir.

2.1.1. Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evrenini, EMYA tarafından 1977 yılından itibaren ödül verilmiş olan tüm Avrupa müzeleri oluşturmaktadır ancak çalışmanın amacı ve kapsamı doğrultusunda, örneklem Türkiye ile sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini, 2010 yılı sonrası EMYA ödül sisteminde farklı kategorilerde ödül almış Türkiye’deki müzeler oluşturmaktadır. Bu sınırlama, hem çağdaş müzecilik anlayışını yansıtan güncel örnekleri derinlemesine analiz edebilmek hem de EMYA’nın dönüşen ödül sisteminin Türkiye’deki yansımalarını değerlendirebilmek amacıyla tercih edilmiştir. Seçilen müzeler Masumiyet Müzesi, Baksı Müzesi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Troya Müzesi, Odunpazarı Modern Müze (OMM) ve 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı’dır.

2.1.2. Araştırmanın veri toplama aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak belge incelemesi ve literatür taraması kullanılmıştır. Seçilen müzelere ilişkin ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanmış raporlar, akademik makaleler, haber içerikleri, müzelerin resmi internet siteleri, tanıtım belgeleri ve EMYA tarafından yayımlanan değerlendirme metinleri araştırmanın temel veri kaynaklarını oluşturmuştur ve bu kapsamda, müzelerin resmî web siteleri, Avrupa Yılın Müze Ödülleri raporları, akademik makaleler, tezler ve ilgili yayınlar analiz edilmiştir. Elde edilen belgeler analiz edilmiş, her müzenin ödül alma gerekçeleri,

kurumsal vizyonu, mimari özellikleri ve ödöl sonrası görünürlük düzeyleri sistematik biçimde değeriendirilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. Müzelerde “Ödül” Kavramının Anlaşılması

3.1.1. Ödül kavramı ve amacı

Ödül kavramı, insan toplumlarında başarıya, yeteneğe ve katkıya verilen sembolik bir teşekkür ve takdir ifadesi olarak önemli bir yere sahiptir. Ödüller, bireylerin motivasyonunu artırmanın yanı sıra, ilgili alanlarda yüksek standartlar belirler. Bu standartlar, gelecekteki başarılar için bir ölçüt işlevi görür. Ödül sistemleri, bireylerin çabalarını görünür kılarak, toplumsal ilerlemeye katkı sağlayan bir teşvik mekanizması olarak işlev görmektedir.

Türk Dil Kurumu (2005), ödülü bir başarının ya da iyiliğin karşılığı olarak verilen armağan veya mükâfat şeklinde tanımlamaktadır (http-1). Kelimenin kökeni, Eski Türkçe’deki '*öğdül*' veya '*öğdir*' sözcüklerine uzanmaktadır. (Şahin, 2007, s.272). Anadolu ağızlarında kullanılan '*öğdül*' veya '*öğdir*' ifadeleri, Nurullah Ataç’ın 1952’de önerdiği 'ödül' kelimesinin temelini oluşturmuştur. ‘Ödül’ kelimesi, Arapça kökenli '*mükâfat*' terimine alternatif olarak önerilmiş ve zamanla günlük dilde de yerini almıştır (Çolpan, 1963’ten aktaran Şahin, 2020, s.273).

Ödül kavramının etimolojik kökeni incelendiğinde, farklı dillerde de benzer anlamlar taşıdığı görülmektedir. Antik oyunlarda madalya olmasa da zaferlere karşılık olarak verilen ödüller, Yunan atletizm yarışmalarının en önemli bir parçalarından biriydi; hatta “atletizm” kelimesi “ödül” anlamına gelen *athlon*’dan türetilmiştir. Bu ödüller ev sahibi şehre göre değişir ve genellikle para ödülleri ve bronz kaplar gibi değerli nesneler içerirdi. Zamanla, "*athlon*" kelimesi, "atlet" veya "yarışmacı" anlamında kullanılmaya başlanmıştır (http-2). Dolayısıyla, ödüllerin hem geçmişte hem de günümüzde başarıyı somut bir şekilde takdir etmenin ve tanımanın bir aracı olarak işlev gördüğü söylenebilir.

Ödüller aynı zamanda çalışmalarınızın değerini başkalarına hızlı bir şekilde kanıtlamanın en kolay yoludur. Bireylerin başarılarını başkalarına hızla kanıtlamanın en etkili yollarından biridir. Örneğin, bir kişinin “Ben dünyanın en hızlı koşucusuyum!” şeklinde bir iddiada bulunduğunu varsayalım; bu ifade genellikle şüpheyle karşılanabilir. Bu beyanı şüpheyle karşılayabiliriz. Ancak aynı kişi bu iddiayı boynuna takılı altın bir madalya ile dile getirirse, beyanı daha inandırıcı hale gelir. Koşucunun iddiasını kanıtlaması için bir kez daha hızlı koşmasına gerek yoktur; boynundaki madalyayı göstermesi bu başarıyı kanıtlamaya yeterlidir (Carleo ve Kluchinski, 2016, s. 2). Yani

ödülleri, yalnızca bir başarıyı sembolize etmekle kalmaz, aynı zamanda bu başarıyı toplumsal düzeyde tanınmanın ve kabul ettirmenin güçlü bir aracı olur.

Benzer şekilde, tasarım alanındaki ödüller de benzer işlevleri görür ancak tasarım ödülleri ve tasarım yarışmalarında verilen ödüller arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Tasarım ödülleri, mevcut çalışmaların değerlendirilmesiyle verilirken, tasarım yarışmalarında özgün ve yayımlanmamış tasarım fikirleri ve çözümleri ödüllendirilir. Tasarım ödülleri, sektördeki başarıları teşvik etmek ve standartları belirlemek amacı taşırken, tasarım yarışmaları genellikle tasarımcılar ile sektör temsilcilerini buluşturmayı hedefler. Ayrıca, tasarım ödülleri nakit ödüller veya seyahat gibi maddi ödüller zorunlu değildir; bunun yerine, sertifikalar ve kupalar gibi sembolik ödüller daha ön plandadır (http-3). Bu noktada ödüller, her iki alanda da bireysel başarıyı tanınmanın ötesine geçerek, sektörel gelişimi ve toplumsal değerleri pekiştiren önemli araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tasarımcılar açısından ise, tasarım yarışmalarını kazanmak, tasarımcıların sadece yeteneklerini sergilemekle kalmayarak aynı zamanda onların kariyerlerinde önemli bir avantaj elde etmelerini sağlar. Ödüller, tasarımcıların egolarını yükseltir, özgüvenlerini artırır ve motivasyonlarını güçlendirir. Bu sayede ödül kazanan tasarımcılar, daha özgüvenli bir şekilde çalışmalarına devam ederken, diğer tasarımcılar da bu başarıdan ilham alarak kendilerini daha fazla geliştirmeye teşvik edilir. Bu nedenle, tasarımcılar ödül sistemlerine katılım göstermeye isteklidir. (Lee, 2008'den aktaran Sung vd., 2009, s. 177).

Tasarım ödülleri tarihi, yalnızca bireysel başarıları ödüllendiren bir mekanizma olmanın ötesine geçerek, toplumsal ve endüstriyel düzeyde de önemli değişimlere öncülük etmiştir. 1851 yılında Kristal Saray'da düzenlenen Büyük Sergi gibi uluslararası etkinlikler, ulusal tasarım yetkinliğini sergilemek için ilk girişimlerden biri olsa da modern tasarım ödül programlarının temelleri, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından atılmaya başlanmıştır. Özellikle 1944 yılında Winston Churchill'in hükümeti tarafından kurulan Endüstriyel Tasarım Konseyi (CoID) ve 1957 yılında başlatılan Tasarım Merkezi Ödül Programı, tasarımın toplumsal ve endüstriyel anlamda teşvik edilmesi için kritik adımlar olmuştur (Whitworth, 2005'ten aktaran Sung vd., 2009, s. 174). Bu programlar sayesinde tasarım, toplumsal ihtiyaçlara yanıt veren, gündelik yaşamla daha yakından ilişki kuran bir alan olarak yeniden tanımlanmıştır.

3.1.2. Çağdaş müze yaklaşımında ödüllerin rolü

Antik Yunan'dan günümüze uzanan 'müze' kelimesi, oldukça zengin bir etimolojik geçmişe sahiptir. Kökeni, Yunanca'da "ilham perilerinin(*muse*) tapınağı" anlamına gelen '*mouseion*' kelimesinden gelmektedir (Kandemir ve Uçar, 2016, s.20) Bu terim, yalnızca nesne depolama mekanlarını değil, aynı zamanda felsefi kurumları ve düşünce mekanlarını tanımlamak için de kullanılmıştır (http-4).

Görsel 3.1. Apollo'nun Dokuz Olimpiyat Müzesi ile dansı (http-5)

Müze kelimesi, modern anlamına ulaşana kadar pek çok farklı kullanıma sahip olmuştur. Etymonline isimli çevrim içi etimoloji sözlüğü, bu kelimenin tarihsel gelişimini şu şekilde açıklar: 1610'larda "İskenderiye'deki üniversite binası" anlamında kullanılan "*museum*" kelimesi, Latince "*museum*" kelimesinden türemiştir ve "kütüphane, çalışma yeri" anlamına gelir. Bu kelime, Yunan dilindeki "*mouseion*"dan köken alır.

"*Mouseion*", "çalışma yeri, kütüphane veya müze, sanat veya şiir okulu" gibi anlamlara gelir ve kökeni, "*Mousa*"ların tapınağı veya kutsal mekânına dayanır. Buradaki "*Mousa*", "ilham perisi" anlamına gelir. İngilizce'de ise "*museum*" kelimesi, 1640'larda akademik çalışmalar için kullanılan kütüphaneler bağlamında ortaya çıkmıştır. Müze tanımına ilk olarak 1728'de yayımlanan *Ephraim Chambers'ın Cyclopaedia* adlı eserinde değinilmiş, bu tanım daha sonra Denis Diderot ve Jean le Rond d'Alembert'in *Encyclopédie* yapıtı dâhil olmak üzere yüzyıl boyunca yayımlanan diğer ansiklopedilerde de benzer şekilde aktarılmıştır. Bu kaynaklarda, "Müzelerin kökeni, tartışmasız biçimde güzel sanatların koruyucusu ve ilham perileri olan *musalardan* gelmektedir" ifadesiyle vurgulanmıştır (Findlen, 1989).

Geçmiş kaynaklarda kullanılan ve "ilham perileri"nden esinlenen bu kutsal mekanların günümüzde de bilinen en somut örneği İskenderiye Kütüphanesi'dir.

İskenderiye Kütüphanesi, günümüzdeki ‘kütüphane’ tanımının ötesinde birçok eyleme yanıt verebilen bir mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Artun, “Asıl müze efsanesini yaratan, MÖ 4. Yüzyılda kurulan ve en az yedi yüzyıl etkin olan İskenderiye Müzesi’dir (2012, s. 13)” der. Büyük İskender, en başında kültür merkezi olacak bir kent kurmayı hedefler ve hayalindeki kente şan olması için de ‘muse’lere bir kütüphane adanmasını buyurur. Onun ölümünden sonra buyruğunu yerine getiren ise Ptolemaios hanedanının kurucusu olan I. Ptolemaios olur. ‘Musaeum’ olarak anılacak müze ve kütüphaneyi kurmak üzere görevi devralır (Artun, 2012, s. 13).

Görsel 3.2. *İskenderiye kütüphanesi (Games, 2025)*

Büyük İskender’in gayesi yalnızca eserlerin depolandığı bir alan yaratmak değildir. İskenderiye Kütüphanesi, Aristoteles’in Lykeion’da bulunan kütüphanesi örnek alınarak kurulmuştur. İskenderiye kentinin Brukheion mahallesinde, krallık akademisinde kurulan İskenderiye Kütüphanesinin eski hali ve planı belirlenememiştir (Şenay & Güneş, 2021). ‘*Musaeum*’ sanat, edebiyat ve felsefe gibi alanlar dışında, bitki ve hayvan türlerinin incelenmesiyle de ilgilenilen bahçelerle (*arbitarium*) çevrilir ve bir rasathanesi de bulunur. Müzenin astronomi, matematik ve coğrafya alanında çalışmaları, deniz ticareti ile ekonomisini idame ettiren İskenderiye için önemli bir yer tutar. Aristarchus, Kopernik’ten 1600 yıl daha önce dünyanın güneş etrafında döndüğünü burada keşfeder. Herophilos tıp ekolünü burada geliştirir ve anatomi bilgini Erasistratus’la beynin, insanın sinir sisteminin ve zekasının merkezi olduğunu anlarlar. *Musaeum*, kütüphanesi ve sanat/tabiata koleksiyonları sayesinde, dönemin ünlü bilginlerini de kendine çeker ve devasa bir akademi görevi de görür. Burada sadece fikir ve sanatın kaynaşmasından öte

festivaller, müsabakalar, konserler ve tiyatro gösterileri de düzenlenir. İskenderiye Müzesi; Hint, Mezopotamya ve Yunan medeniyetlerine, hatta bütün yeryüzüne ait sözleri ve imgeleri aynı mekânda biriktirme hayalinin de ilk tasarımıdır (Artun, (2012, s. 13-14). Tarihçi Roy MacLeod, İskenderiye Kütüphanesi için şunu söyler: “Eğer Apollon’un mekânı Delphoi, Zeus’unki Olympos ise, o zaman ‘muse’lerin mekânı da kuşkusuz İskenderiye’dir (MacLeod, 2010, s.4).”

Görsel 3.3. *İskenderiye kütüphanesi eskizi (http-7)*

‘Müze’ teriminin tarihsel evrimi, ilham perilerine adanmış bir tapınak ve akademik çalışmaların yürütüldüğü bir mekândan, çeşitli toplumsal ihtiyaçlara birden çok yönüyle yanıt veren kurumlara dönüştüğü görülebilmektedir. Bu kavramsal ve hatta aynı zamanda da işlevsel olan dönüşüm, müzelerin günümüzdeki kültürel, eğitimsel ve sosyal bir aktör olarak toplumdaki yerini de etkilemiştir.

İlk bakışta, müze kelimesinin yeni tanımı, en son 2007’de güncellenen ve 1970’lerden bu yana esasen değişmeden kalan mevcut müze tanımdan çok da farklı görünmüyordur ancak yapı benzer olsa da ‘çeşitlilik’, “sürdürülebilirlik”, ‘etik’ ve ‘erişilebilirlik’ gibi müzelerin gelişen doğasını yansıtan 13 yeni tanıma sahip olması, müzelerin toplum içindeki gelişen rolünü de daha iyi ifade etmektedir (http-8).

ICOM'un müze tanımlarındaki evrim, zaman içinde farklı kültürler ve toplumlar tarafından farklı şekillerde ifade edilmiştir ancak, günümüzde birçok ansiklopedi ve sözlük, müzeleri en temel haliyle tanımlamaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) Güncel Türkçe Sözlük'ünde müze, "Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer" olarak tanımlanmaktadır (Madran, 2022).

Ülkemizde "müze"nin bir diğer tanımını ise Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'nin 4. maddesinde kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Bu tanıma göre müze, "kültür varlıklarını tespit eden, bilimsel yöntemlerle açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan ve hem sürekli hem de geçici olarak sergileyen" bir kuruluştur (http-9).

Uluslararası müze tanımlarına baktığımızda, ICOM'un (Uluslararası Müzeler Konseyi) kuruluşundan itibaren önerdiği tanımların esas alındığı görülmektedir. ICOM, 1946 yılında ilk müze tanımını yaparak bu kavramı uluslararası düzeyde standartlaştırma çabasına girmiştir. ICOM'un 1946'daki toplantısı sonucunda alınan kararlardan üçüncü madde birinci bent ile müzenin tanımı yapılmış ve tüm milletler tarafından bu tanım resmen kabul edilmiştir (Demir ve Erdoğan, 2021). O tarihten bu yana, müze tanımları belirli aralıklarla güncellenmiş ve değişen toplumsal, kültürel ve teknolojik koşullara yanıt verecek şekilde evrilmiştir.

1946 yılında UNESCO'nun himayesinde bir sivil toplum kuruluşu olan ICOM, Uluslararası Müzeler Konseyi kurulana kadar müze bilim üzerine çalışmalar yapan çeşitli akademik ve profesyonel kişi ve kurumların yaptığı yakın ama farklı tanımlar müzecilik literatürüne girmiştir. Ansiklopedilerde, sözlüklerde başta olmak üzere, geçmişe tanıklık eden nesne koleksiyonlarının temelinde toplumsal fayda için oluşturulan kurum betimlemesi nüanslarla tüm dünyadaki kaynaklarda yer alır (Madran, 2022, s.10).

ICOM'un 1946 yılında "müze" kavramı için yaptığı ilk geniş tanım şu şekildedir: "Müze" kelimesi, hayvanat bahçeleri ve botanik bahçeleri de dahil olmak üzere, ancak daimî sergi salonları bulundurdıkları sürece kütüphaneler hariç olmak üzere, halka açık sanatsal, teknik, bilimsel, tarihi veya arkeolojik materyallerden oluşan tüm koleksiyonları kapsar (http-10).

İlerleyen yıllarda müze tanımı bazı değişiklikler geçirmiştir. 1951 yılında, ICOM tüzüğünde müzelerin istikrarını, kamu yararına hizmetini ve eğitim işlevini vurgulayan yeni bir metin yayımlanmıştır. 1968'de Münih'teki Genel Konferans'ta ise, müze tanımına

ilk kez "keyif (*pleasure*)" kelimesi dahil edilmiştir ve bu gelişmeyle birlikte müzeler, sadece nesnelerin muhafaza edildiği tapınaklar olmaktan çıkmıştır.

Görsel 3.4. 1977 ICOM genel konferansı (<http-11>)

1951 yılında yapılan güncelleme ile müzenin işlevleri biraz daha genişletilmiş; bu tanımda müzelerin insanlığın ortak çıkarları doğrultusunda koruma işlevine ve eğitim rolüne de ek olarak vurgu yapılmıştır. 1961'deki revizyonda ise müzelerin toplama, araştırma ve sergileme gibi diğer işlevlerine de dikkat çekilmiştir. Bu dönemde, müzelerin eğitici rolü ön plana çıkarılarak, ziyaretçilere bilgi sunma ve kültürel deneyimler sağlama misyonları güçlendirilmiştir.

1974'e gelindiğinde ise yapılan küçük değişikliklerle günümüzde geçerli olan yeni bir tanım kabul edilmiştir. Bu yeni tanım, 1974'te Kopenhag'da yapılan genel konferansta kabul edilmiştir ve şöyle denilmiştir: “Müze, toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, kâr amacı gütmeyen, sürekli bir kuruluştur; bu kurum, koleksiyonlar toplar, korur, araştırır, iletir ve sergiler.”

20. yüzyıla gelindiğinde müze tanımı değişmiştir. ICOM'un belirlediği yeni tanım şu şekilde olmuştur: “Müze, eğitim, araştırma ve eğlence amacıyla insanlığın ve çevresinin somut ve somut olmayan kültürel mirasını edinen, koruyan, araştıran, ileten ve sergileyerek topluma hizmet eden; halka açık, kâr amacı gütmeyen ve sürekliliği olan bir kurumdur” (<http-10>). Bu tanıma göre müzeler, insanın hem kendisi ve hem geçmişiyile ilişkilidir. Nesnelerin ve bilgilerin toplanmasındaki temel amaç, korunan nesnelerin

sergilenmesi yoluyla bireylerin kendileri hakkında daha fazla bilgi edinmelerini sağlamaktır. Bu durum, müzelerin temel işlevlerini araştırma, koruma ve iletişim olarak ön plana çıkarmaktadır (Atagök, 2014'ten aktaran Güzel vd., 2020).

2007 yılında, ICOM Genel Konferansı'nda, müze tanımına somut olmayan kültürel mirası da dahil eden bir değişiklik yapılmıştır. Bu yeni tanımda, müze, toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halk tarafından ziyaret edilebilen, kâr amacı gütmeyen, sürekli bir kurum olarak tanımlanmış; müzelerin insanlık ve çevresinin hem somut hem de somut olmayan mirasını toplama, koruma, araştırma, iletme ve sergileme işlevleri vurgulanmıştır.

ICOM'un 2007 tanımında ayrıca müzenin eğitim ve inceleme işlevlerine bir yenisi olarak eğlence eklenmiş ve müze ziyaretçilerinin müzede eğlenmesi, böylece daha çok ziyaretçinin müzeye çekilebilmesi önemli bir hâle gelmiştir. Paylaşım ise, müzelerin toplumla buluşma yollarından biri olarak görülmüş ve müzenin sadece kurumsal gelişimi için değil toplumun gelişimi için de işlevlerini sürdürmesi gerektiği fikri benimsenmiştir (Nalcıoğlu, 2023, s.8). Bu yeni tanımla birlikte müzeler sadece fiziksel nesneleri sergileme alanları olmaktan tamamen çıkmış, aynı zamanda kültürel çeşitliliği ve toplumun müzeyle etkileşimini teşvik eden dinamik mekanlar haline gelmiştir.

2016 yılında Milano'da yapılan ICOM Genel Konferansı'nda, müze tanımının yeniden tartışılmasına karar verildi ve bu konu, 2018'de Paris'teki Danışma Komitesi toplantısının odağı haline geldi. ICOM Kyoto 2019 yeni müze tanımı şu şekildeydi: “Müzeler, geçmiş ve gelecek üzerine kritik diyaloglar için demokratik, kapsayıcı ve çok sesli alanlardır. Şu anki çatışmaları ve zorlukları kabul ederek, toplum için eserleri ve örnekleri emanet olarak tutar, geleceğe yönelik farklı hafızaları korur ve tüm insanlar için eşit haklar ve eşit erişim garantilerinin sağlanmasını temin ederler. Müzeler kâr amacı gütmeyen, katılımcıdır, şeffaf çalışırlar ve farklı topluluklarla aktif iş birliği içinde, dünya anlayışlarını koleksiyon yaparak, koruyarak, araştırarak, yorumlayarak, sergileyerek geliştirirler. Amaçları, insan onuru, sosyal adalet, küresel eşitlik ve gezegenin iyiliğine katkı sağlamaktır.”

ICOM'un 1946, 1951, 1961, 1974 ve 2007 yıllarında kabul edilen müze tanımları, müzelerin içeriklerine, koleksiyonlarına, toplumsal rollerine, işlevlerine, sürekliliklerine ve kâr amacı gütmeyen yapılarına odaklanarak müzelerin ortak özelliklerini vurgulamıştır. Her bir tanım, müzenin topluma hizmet eden bir kurum olarak şekillenmesine ve farklı toplumların kültürel mirasını koruma, araştırma, sergileme gibi

işlevlerini yerine getirmesine olanak sağlamıştır. Bu tanımlar zaman içinde müzelerin evrimine göre şekillenmiş ve en son yılında açıklanan alternatif müze tanımı ve 2022’de kabul edilen yeni tanım ile müzelerin daha kapsayıcı, katılımcı ve sosyal adalet odaklı bir rol üstlenmeleri gerektiği vurgulanmıştır (Nalcıoğlu, 2023, s.209).

2022 yılında Prag’da gerçekleştirilen olağanüstü ICOM genel kurulunda da kabul edilen yeni tanım, ICOM’un tarihindeki en büyük değişimini temsil etmektedir. Bu yeni tanımda "somut ve somut olmayan mirası araştıran, koruyan ve sergileyen" bir kurum olarak müze kavramı yeniden şekillendirilmiştir. Ayrıca “erişilebilirlik”, “kapsayıcılık”, “sürdürülebilirlik” ve “etik” gibi kavramların da tanıma dahil edilmesiyle müzelerin toplumsal işlevleri daha da genişletilmiştir.

Modern toplumdan post modern topluma geçişin yaşandığı dünyada, müzelerin amacı, işlevi ve bu işlevi yerine getirme biçimleri köklü değişimlere uğramaktadır. Modern toplumda müzeler, maddi kanıtların toplanması, korunması, belgelenmesi ve sergilenmesi üzerine kurulu, içe dönük bir yapılanma sergilerken; post modern toplumda müzeler, öğrenmenin sürekliliği ilkesine dayalı, yaşam boyu eğitim veren kurumlar olarak dışa dönük bir yapı kazanmaktadır. Modern toplumda müzeler, sahip oldukları koleksiyonların ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanırken; post modern toplumda ise bireylerin hızla değişen ve çok kültürlü hale gelen topluma adapte olmalarını, hatta bu değişime yön vermelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda müzeler, bireylere hayal gücünü, yaratıcılığı, araştırmayı, incelemeyi, sorgulamayı, tartışmayı, paylaşımı ve iş birliğini teşvik eden; kısacası aktif katılıma dayalı ortamlar, araçlar ve etkinlikler sunmaktadır (Kandemir, 2005, s. 6).

Yeni dünya anlayışı doğrultusunda, insanoğlunun ihtiyaç olarak gördüğü bazı kavramların zamanla birer "gereklilik" haline geldiği ifade edilebilir. Bilgiye erişimin hızlanması, toplumsal bilinç düzeyinin artması ve kültürel mirasın korunmasına yönelik küresel farkındalık bu dönüşüm sürecinde belirleyici olmuştur. Bu bağlamda müzeler de yalnızca geçmişin birer temsil mekânı olmaktan çıkarak, aynı zamanda eğitici, katılımcı, sosyal ve kültürel etkileşimi destekleyen dinamik yapılar haline gelmiştir. Müzeler, toplumların değişen beklentilerine uyum sağlamak amacıyla tanımlarını yeni kavramlarla genişletmekte, kamusal sorumluluk, toplumsal katılım, sürdürülebilirlik, eşitlik ve çeşitlilik gibi unsurları da işlevlerine dahil etmektedir. ICOM’un müze tanımına bu yeni kavramların eklenmesi, müzelerin değişen dünyaya uyum sağlayarak bireyler ve

toplumlar için yalnızca birer sergileme alanı değil, aynı zamanda sosyal değişimi teşvik eden aktif aktörler haline gelmesine olanak tanımaktadır.

Görsel 3.5. ICOM yeni müze tanımını oylarken (Seymour, 2022)

24 Ağustos 2022 tarihinde Prag'da gerçekleştirilen ICOM Olağanüstü Genel Kurulu, yeni müze tanımı önerisini %92,41 (Kabul: 487, Karşı: 23, Çekimser: 17) ile onaylamıştır. Kabulün ardından yeni ICOM müze tanımı şu şekildedir: “Müze, somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen, toplumun hizmetinde olan kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı olan müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder. Etik, profesyonel ve toplumların katılımıyla faaliyet gösterir ve iletişim kurarlar; eğitim, eğlence, düşünme ve bilgi paylaşımı için çeşitli deneyimler sunarlar” (http-11).

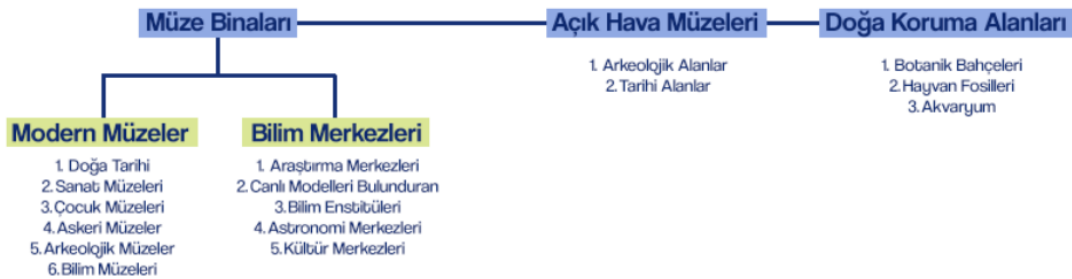
Yıllar boyunca değişen “müze” kavramı, toplumun ihtiyaçları ile çok daha çeşitli bir hal almıştır ve günümüzde “çağdaş” müze dediğimiz kavramdan beklenen karşılık çok daha farklıdır. Çağdaş müzecilik anlayışında, müze ile izleyici arasındaki iletişimin kurulması büyük önem taşır. Rehberli turlar, seminerler ve atölye eğitimleri gibi etkinliklerle müze ziyaretleri daha eğlenceli ve eğitici bir deneyim haline getirilir. Teknolojinin sunduğu olanaklar, bilgisayar destekli sergiler, dokunmatik ve interaktif sistemler, simülatörler gibi araçlarla etkili bir sunum yapılır. Modern müzecilikte müzeler etkinliklerini toplumun değişik kesimlerini dikkate alarak yapmaktadırlar. Sürekli sergilerin yanı sıra geçici sergiler, rehberli geziler, dia-film gösterileri, söyleşiler,

seminerler ve atölye eğitimleri, modern müze etkinliklerinin başında gelmektedir. Böylece müze içerisinde eğitim gerçekleşirken diğer yandan da müzeye gelmeyi aklının ucundan bile geçirmeyen kamunun ayağına bu tür etkinliklerle gidilmektedir (Okan, 2017, s.218). Tüm bunlarla birlikte müzeler, bulundukları bölgenin havaalanına veya kentin en işlek caddesine astıkları afiş, pankart ve panolardan, kapılarının önünde sergiledikleri çok renkli gösterilere, envai çeşit ürünün satıldığı alışveriş dükkânlarından bilginin depolandığı kütüphanelerine, sergi salonlarındaki dokunulabilir nesnelerden beş duyuya hitap eden sunum tekniklerine kadar müzeler, gündelik yaşantı ile kültürün bulunduğu sosyal platformlar haline gelmiştir (Çalıkoglu, 2009, s.7).

Zamanla farklı müze türleri ortaya çıkmış ve müzecilik alanında çok çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir. TÜİK'in Milli Saraylara ilişkin istatistikleri bu değişimi net bir şekilde göstermektedir: 2023 yılı itibariyle Türkiye'deki müze sayısı 606'ya yükselmiş ve bir önceki seneye göre yüzde 7,1 artış göstermiştir. 2023 yılı itibariyle Türkiye'deki müzelerde bulunan eser sayısı üç milyon 900 bin 331'e yükselmiştir (Demir ve Erdoğan, 2021).

Bu dönüşüm süreci, müzelerin fiziksel yapısında ve içerik düzenleme biçimlerinde köklü değişiklikler ortaya çıkarmıştır. Bir müzenin koleksiyon politikasını belirleyen en önemli faktörlerden biri, ülkede müzeler için geçerli olan yasalardır. Diğer bir faktör ise, UNESCO, ICOM gibi organizasyonların düzenlediği ve müzenin bulunduğu ülkenin kabul ettiği uluslararası antlaşmalar ve yönetmeliklerdir (Çalıkoglu, 2009, s.12).

ICOM, bu yeni koleksiyon çeşitliliğini tanımlayarak müzeleri türlerine göre sınıflandırmaktadır. Mohamed Seif Elnasr Ahmed, "Müzelerde Çevresel Sürdürülebilirlik Standartlarının Uygulanmasının Etkisi ve Oluşumun Sembolizmi" isimli makalesinde ICOM'un bu sınıflandırmasını şu şekilde görselleştirmiştir (2023):

Şekil 3.1. ICOM'un müze türleri (2023, Ahmed, s.350'den uyarlanmıştır)

Ülkemizde Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı, müze türlerini iki temel sınıflandırma çerçevesinde ele almaktadır. Bu sınıflandırmalardan ilki, dünya genelinde kabul gören ve müzelerde sergilenen koleksiyonların niteliğine göre yapılan tematik bir yaklaşıma dayanmaktadır. İkinci sınıflandırma ise Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türkiye'ye özgü olarak geliştirdiği bir sınıflandırmadır ve müzeleri daha geniş kapsamlı ana başlıklar altında toplamayı amaçlamaktadır. Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın her iki sınıflandırmasının ayrıntılı bir şekilde anlaşılabilmesi için aşağıdaki tablo (Şekil 3.2.) incelenebilir (<http-12>):

Şekil 3.2. TKB'na göre müzelerin sınıflandırılması (<http-12>)

Müze türlerinin bu şekilde sınıflandırılması, müzelerin tarihsel süreçteki evrimine ve toplumun değişen ihtiyaçlarına yanıt vermesine de aslında ışık tutmaktadır. Müzeler, binlerce yıllık geçmişleri boyunca sürekli evrim geçiren canlı organizmalar gibi değişimler göstermiştir. Antik Yunan'daki ilham perisi tapınaklarından bugün dönüştüğü modern yapılara kadar kapsamalarını daha da genişletmiştir. Zamanla toplumun ihtiyaç ve beklentilerine de yanıt veren dinamik ve etkileşim odaklı alanlara dönüşen müzelerin toplumdaki mekânsal değeri ve ziyaretçisi arttıkça, müzedeki prestij ve tanınırlık kavramı da önem kazanmaya başlamıştır.

Bu bağlamda ödüller, bir müzenin yenilikçi uygulamalarını, toplumla etkileşimini ve kültürel mirası koruma ve yorumlama konusundaki başarısını tanınır hale getirdiği için önem taşımaya başlamıştır. Ödüller, müzelerin uluslararası platformlarda tanınmasına ve prestijinin artmasına katkıda bulunduğundan çağdaş müzeler için ödül almak sadece bir

başarı göstergesi değil, aynı zamanda misyonlarını yerine getirmek ve toplumla daha güçlü bağlar kurmak için önemli bir motivasyon kaynağı haline gelmiştir.

Örneğin Museum + Heritage Ödüllerinde ödül almış olan Leeds Müzeleri'nin müdürü olan Kate Fellows, ödülün kendilerine yönelik kazanımlarını şu şekilde ifade etmiştir: “Bu başarı, zorlu geçen bir yılın ardından ekibe gerçek bir moral kaynağı sağlamakla kalmadı, bize hem ulusal hem de uluslararası harika bir tanıtım programı kazandı (http-13).”

Müzecilik alanında ödüllerin motivasyon ve tanıtım açısından sağladığı faydalar, Avrupa Yılın Müzesi Ödülü (EMYA) gibi prestijli programlar sayesinde daha belirgin hale gelmiştir. Avrupa Yılın Müzesi Ödülü, 1977 yılında Kenneth Hudson tarafından kurulan ve her yıl Avrupa Konseyi himayesinde düzenlenen, Avrupa'nın saygın ve uzun vadeli bir müze ödülüdür. Ödülün amacı, Avrupa müze platformundaki mükemmeliyeti yüceltmek ve müze inovasyon süreçlerini teşvik etmektir. EMYA, son iki yıl içinde yenileme veya genişleme sürecinden geçen kalıcı müzelere ya da halka açılan yeni müzelere verilmektedir (Engin, 2023, s.65).

3.2. Avrupa Yılın Müzesi Ödülü (EMYA)'ne Genel Bakış

3.2.1. Tarihçe, gelişim ve amaçları

EMYA, 1977 yılında müze dünyasıyla yakından bağlantılı üç kişi tarafından kurulmuştur: İngiliz Kenneth Hudson, Richard Hoggart ve John Letts. Ödülün amacı, müzecilik alanında mükemmeliyeti ve yeniliği desteklemek, teşvik etmek, ödüllendirmek ve sergilemektir. EMYA, Avrupa Müze Forumu'nun (EMF) bir parçasıdır (http-14).

1973 yılında Kenneth Hudson, arkadaşı John Letts ile birlikte, BBC'nin *Chronicle* programında yayınlanan bir televizyon etkinliğiyle Yılın Müzesi Ödülü'nü başlatmıştır. 1977'de ise Avrupa Müze Forumu'nu ve Avrupa Yılın Müzesi Ödülü'nü hayata geçirmiştir (Tait, 2020).

1997 yılında Kenneth Hudson'ın girişimiyle EMYA programını düzenleyen kuruluşun adı, kuruluşun Avrupa çapında genişleyen faaliyet ve etki alanını yansıtacak şekilde Avrupa Müze Forumu (EMF) olarak değiştirilmiştir. Kenneth Hudson'ın amacı, uluslararası fikir alışverişini teşvik etmek ve yepyeni ilham ağları oluşturmaktı (http-9) Hudson, Kasım 1999'da sağlık sorunları nedeniyle görevinden ayrılana kadar bu ödülün direktörlüğünü sürdürmüştür (Tait, 2020).

Görsel 3.6. *Kenneth Hudson, EMYA'da konuşma yaparken (http-15)*

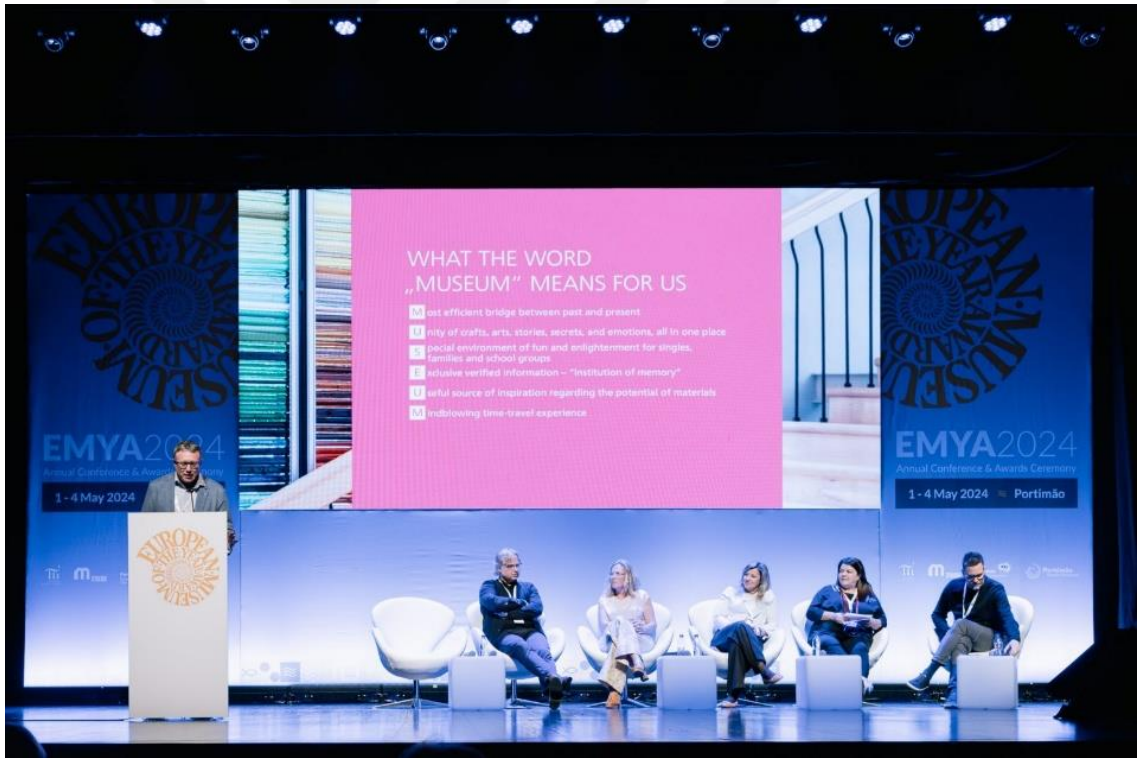
Bu sürecin ilk yıllarından itibaren EMYA/EMF, Avrupa müzeciliğine iki ana ödül sunmuştur: Avrupa Yılın Müzesi Ödülü (EMYA) ve Avrupa Konseyi Müze Ödülü. Ödüllerin geniş kapsamı, müze dünyasındaki değişimleri yakından takip etme ve bu değişimleri toplumla paylaşma konusunda etkili bir araç işlevi görmüştür. İlk başlarda müze yarışması olarak başlayan bu program, müzelerin değişen Avrupa toplumuna uyum sağlamasına, kültürel ve toplumsal sorumluluklarını daha geniş bir perspektiften ele almasına imkân tanıyarak kapsamını genişletmiştir. Bu bağlamda EMYA/EMF, sadece bir ödül töreni olmanın ötesinde, Avrupa'nın toplumsal yapısına ve kültürel gelişimine duyarlı, ilham verici bir platform haline gelmiştir (http-16).

1970'ler ve 1980'ler boyunca EMYA/EMF küçük müzeleri desteklemiş ve müze metodolojilerinin geliştirilmesindeki önemli katkılarını kabul etmiştir. Kuruluş, 1990'larda, özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve komünizm sonrası ülkelerin Avrupa Konseyi'ne entegrasyonunun ardından, Batı ve Doğu Avrupa'daki müzeler arasındaki profesyonel bağların güçlendirilmesinde kilit bir rol oynamıştır (http-15).

Avrupa Yılın Müzesi Ödülü ilk kez 1977 yılında verilmiştir ve o tarihten bu yana da her yıl düzenlenmektedir. Avrupa Konseyi'nin himayesi altında faaliyet gösteren programın idaresi, Birleşik Krallık'ta kayıtlı ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan *European Museum Trust* adlı bağımsız bir organ tarafından yürütülmektedir.

Merkezi İngiltere'nin Bristol kentinde bulunan programın uluslararası politika komitesinin üyeleri Hırvatistan, Finlandiya, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre ve Birleşik Krallık'tan gelmektedir. Komite aynı zamanda ödülün jürisi olarak da görev yapmakta ve her yıl genellikle elli ila altmış arasında olan tüm adayları ziyaret etmek gibi önemli bir görevi üstlenmektedir (Hudson, 1996, s. 43).

Kenneth Hudson, tüm bu süreçte ödüllerin en önemli unsur olarak görülmediği vurgulamıştır. Asıl amacı, *yarışmacı* unsuru kullanarak yeni müze gelişmelerine dikkat çekmektir. Bir müzenin kalitesi değerlendirilirken, mevcut kaynakların nasıl kullanıldığına, iyi iş yönetimine, girişimcilik ruhuna ve sosyal sorumluluk bilincine de büyük önem verilmektedir. Teknik ve profesyonel mükemmeliyet tek başına yeterli bir tavsiye olarak görülmemektedir ve böylece EMYA söz konusu olduğunda küçük müzeler, büyük müzeler kadar kazanma şansına sahiptir (Hudson, 1980, s.57).

Görsel 3.7. EMYA için 'müze' ne anlama gelmektedir? (Cylka, 2024)

Tablo 3.1. EMYA 2024 Ödül Töreninde Sunulan “MUSEUM” Kavramına İlişkin Anlamsal Açılımı (Cylka, 2024’ten uyarlanmıştır)

Harf	Tanım
M	Geçmiş ile bugün arasında bir köprü
U	Zanaat, sanat, hikayeler, sırlar ve duyguların bir arada bulunduğu birlik
S	Bireysel, aile veya okul grupları için eğlenceli ve aydınlatıcı özel bir ortam
E	Doğrulanmış özel bilgiler – bir “hafıza kurumu”
U	Malzemelerin potansiyeline dair ilham veren faydalı bir kaynak
M	Zaman yolculuğu hissi uyandıran etkileyici bir deneyim

EMYA ödül programı, uzun vadeli toplumsal değişimlerin yanı sıra güncel acil sosyal meselelere de yanıt vermekte ve müzelerin 21. yüzyılda karşılaştıkları zorlukları, yükümlülükleri ve fırsatları yansıtmaktadır.

Görsel 3.8. EMYA ödülü (<http-11>)

Ödüller, mekân niteliklerini bir dizi sosyal, insani ve sürdürülebilir değerle çerçeveleyip bütünleştirmektedir. Son derece detaylı yapılandırılmış değerlendirme süreci, kalitenin değerlendirilmesini her bir ödül adayının gerçek, spesifik ve somut müze deneyimine dayandırmakta ve gelenekler, bağlamlar ve yükümlülükler, müze türleri, ölçekleri ve finansman kaynakları ve büyüklükleri arasındaki büyük farklılıklar arasında profesyonel kalite, yenilik ve yaratıcılığı ayırt etme becerisini sağlamaktadır (<http-17>).

3.2.2. Ödül kategorileri

1977 yılından beri her yıl (COVID dönemi dahil olmak üzere-sadece ödül töreni ertelenmişti) düzenli olarak ödül töreni düzenleyen EMYA, yıllar geçtikçe değişen “müze” kavramı ve müzeden beklentilerin değişmesiyle birlikte Yılın Müzesi ve Avrupa Konseyi Müze Ödülü (CoE) haricinde üç farklı ödül kategorisi daha ekleyerek kapsamını genişletmiştir. Bu yeni ödül kategorileri Silletto Ödülü, Kenneth Hudson Ödülü ve Sürdürülebilirlik ve Özel Takdir Ödülü’dür.

Şekil 3.3. EMYA ödül kategorilerinin verilmeye başlandığı tarihler (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri (EMYA) çerçevesinde zaman içinde geliştirilen ödül kategorileri, müzeciliğin değişen doğasına ve kültürel kurumların artan toplumsal rollerine verilen yanıt niteliğindedir. Bu bağlamda, EMYA yalnızca en iyi müze seçimini yapmakla kalmayıp, aynı zamanda farklı müzecilik pratiklerini teşvik edecek şekilde yeni kategori başlıkları tanımlayarak ödül sistemini çeşitlendirmiştir.

Bu çeşitliliğin başlangıcı 1977 yılına uzanmaktadır. İlk kez bu tarihte üç ana ödül kategorisi tanımlanmıştır: Avrupa Yılın Müzesi Ödülü, Avrupa Konseyi Müze Ödülü ve Özel Takdir Ödülü. Bu üç temel kategori, müzecilik alanında yenilikçilik, erişilebilirlik, toplumsal katkı ve kültürel mirasa saygı gibi temel ilkeleri ön plana çıkarmayı amaçlamıştır.

2010 yılında bu ödül yapısına dördüncü bir kategori olarak Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Mesleki Dürüstlük Ödülü eklenmiştir. Bu ödül, çoğunlukla müzecilik alanında zorlu koşullar altında etik, şeffaf ve cesur bir duruş sergileyen kurumlara verilmektedir. 2011 yılında tanımlanan Toplumsal Katılım ve Etkileşim için Silletto Ödülü, yerel halkla güçlü bağlar kurabilen, gönüllülük temelli katılımı

destekleyen ve sosyal etkileşimi odağına alan müzeleri ödüllendirmeyi amaçlamaktadır. 2019 yılında ise Portimão Müzesi Misafirperverlik, Kapsayıcılık ve Aidiyet Ödülü verilerek, müzelerde kapsayıcı dil, çeşitlilik ve ziyaretçi odaklı yaklaşımın önemi vurgulanmıştır. Bu ödül, ismini bu anlayışı başarıyla temsil eden Portekiz'deki Portimão Müzesi'nden almaktadır. En son olarak, 2020 yılında tanımlanan Meyvaert Müzesi Çevresel Sürdürülebilirlik Ödülü, sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyen, çevresel etkilerini azaltmak için yenilikçi çözümler geliştiren müzeleri teşvik etmeyi hedeflemektedir. Bu ödül, EMYA'nın küresel iklim krizi bağlamında müze sorumluluğunu yeniden tanımlama çabasının bir göstergesidir.

Tablo 3.2. EMYA ödül kategorileri ve başvuru şekli (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Ödül Kategorisi	Verilmeye Başlandığı Tarih	Başvuru Gerektilir Gerektilmediği
Avrupa Yılın Müzesi Ödülü	1977	Başvuru Gerektilir
Avrupa Konseyi Ödülü	1977	Başvuru Gerektilir
Kenneth Hudson Ödülü	2010	Başvuru Gerektilmiyor
Silletto Ödülü	2011	Başvuru Gerektilir
Meyvaert Sürdürülebilirlik Ödülü	2020	Başvuru Gerektilir
Partimao Ödülü	2019	Başvuru Gerektilir
Özel Takdir Ödülü	1977	Başvuru Gerektilmiyor

1977 yılında verilmeye başlanılan Avrupa Yılın Müzesi Ödülü ve Avrupa Konseyi Ödülü, başvuru gerektiren ilk kategorilerdir. 1977'den beri verilen Özel Takdir Ödülü ise başvuru gerektirmeyen tek kategori olarak bir süre varlığını sürdürse de Kenneth Hudson Ödülü 2010'da başvuru gerektirmeyen kategori olarak ödül kategorilerine eklenir. Siletto Ödülü 2011'de, Meyvaert Sürdürülebilirlik Ödülü 2020'de ve Portimao Ödülü 2019'da tanıtılmış, her biri başvuru gerektiren kategorilerdir.

Şimdiye kadar 1900'den fazla müzenin programa aday olduğu ve EMYA jürisi tarafından ziyaret edildiği, 36 farklı ülkedeki müzelere yaklaşık 400 ödül verildiği tahmin edilmektedir. Programa 47 Avrupa Konseyi üye ülkesinden her yıl ortalama 45 müze başvurmakta ve kazananlar tür, ölçek, disiplin ve konum fark etmeksizin her türden

müze arasından seçilmektedir. 2020 yılında ise 61 aday ile katılım rekoru kırdığı belirtilmiştir (http-18).

3.2.2.1. Avrupa Yılın Müzesi Ödülü (1977-)

Müze sektörleri Avrupa çapında genişledikçe ve kültürün vatandaşlık, siyasi güçlenme ve genel refah için değeri ve anlamı giderek daha fazla kabul gördükçe, her müzenin kalitesi ve kendi toplumuna ve topluluklarına katkıları da buna bağlı olarak önem kazanmaktadır. Avrupa Yılın Müzesi Ödülü 1977'den bu yana her yıl verilmekte olup, disiplinler ve ölçekler, finansman ve yükümlülükler ve Avrupa'nın çeşitli kültürel bağlamları arasında yeni veya yeniden geliştirilmiş müzelerde yenilik ve mükemmellik açısından en iyi temsil edene verilmektedir.

Bu ödülü kazanan müzeden, kendine özgü genel atmosferi içerisinde, demokrasi, insan hakları ve kültürler arası diyalog gibi temel değerler, sürdürülebilirlik taahhüdü, kapsayıcılık ve toplum katılımı uygulamaları, çatışmaların tanınması ve bunlarla yüzleşmek için gereken cesaret gibi şeffaf bir temelden hareketle, bilgi üretimi, yorumlama, sunum ve sosyal sorumluluk konularında yaratıcı ve yaratıcı yaklaşımlar sergilemesi beklenmektedir (http-16).

Tablo 3.3. Avrupa Yılın Müzesi Ödülü'nün son 5 kazananı (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır)

Ödül Alınan Yıl	Kurum Adı	Müzenin Türü	Bulunduğu Şehir	Bulunduğu Ülke
2024	Sámi Müzesi Siida	Etnografya Müzesi	Inari	Finlandiya
2023	L'Etno, Valensiya Etnoloji Müzesi	Etnografya Müzesi	Valensiya	İspanya
2022	Museum of the Mind Dolhuys	Kültür Merkezi	Haarlem	Hollanda
2021	Naturalis Biyoçeşitlilik Merkezi	Doğa Tarihi Müzesi	Leiden	Hollanda
2020	Stapherhaus	Kültür Merkezi	Lenzburg	İsviçre

Avrupa Yılın Müzesi Ödülü, müzelerin yalnızca sergi mekânı olmanın ötesine geçerek toplumsal rol üstlenmelerini teşvik eden bir anlayışı temsil etmektedir. Bu kapsamda ödül, müzelerin kültürel çeşitliliğe duyarlılığını, toplumsal katılımı destekleme kapasitesini ve eleştirel düşünceyi besleyen içerik üretim süreçlerini temel ölçütler

arasında değerlendirir. Her yıl verilen ödül, Avrupa'nın farklı kültürel bağlamlarında faaliyet gösteren yeni ya da yeniden yapılandırılmış müzeler arasından, yenilikçiliği ve etki gücüyle öne çıkan kurumlara verilmektedir. Değerlendirme sürecinde fiziksel yapıdan ziyade kurumların bilgi üretme biçimleri, ziyaretçiyle kurduğu iletişim dili, yerel topluluklarla ilişkisi ve kültürel sürdürülebilirlik ilkeleriyle ne ölçüde örtüştüğü dikkate alınmaktadır.

Görsel 3.9. Sámi Müzesi Siida'nın mimari çizim(http-19) ve görselleri (http-20)

Avrupa Yılın Müzesi Ödülü kategorisinin 2024 yılındaki son kazananı olan Sámi Müzesi Siida, Finlandiya'nın Inari kentinde bulunan ve Sami kültürünü tanıtmayı amaçlayan önemli bir müzedir. 1959 yılında kurulan açık hava müzesinin modern kısmı, 2000 yılında ünlü mimar Juhani Pallasmaa tarafından tasarlanmıştır. Müze, toplamda 2,800 m²'lik bir alana sahip olup, 1,100 m²'si sergi alanıdır ve burada, Sami halkının tarihine dair kalıcı ve geçici sergiler sunulmaktadır. İç mekânda, kalıcı sergi alanı gece mavisi ile boyanmışken, diğer odalar beyaz renkte tasarlanmıştır. Beyazın kontrastını artırmak için *mahogany* rengiyle boyanmış ahşap detaylar kullanılmıştır. Genel alanlardaki zeminler, terracotta pigmenti ile renklendirilmiş cilalı beton ile kaplanmıştır. Üst katın alt yüzeyi ise kalıptan dökülen güçlendirilmiş beton olarak görünür bırakılmıştır. Pallasmaa, müzeyi çevresiyle uyumlu bir şekilde tasarlamış ve doğal malzemeler kullanarak inşa etmiştir (http-21). Siida, hem iç mekânda Sami kültürüne dair

eserleri hem de açık hava alanında geleneksel Sami yapıları sergileyerek ziyaretçilere zengin bir deneyim sunmaktadır.

Görsel 3.10. Sami Müzesi iç mekanında ziyaretçiler Arktik bölgesini yakından inceliyor (<http-22>)

EMYA'nın 2024 kazanan kitapçığında Sámi Müzesi şu şekilde anlatmaktadır:

Bu müze, Finlandiya'da Sámi kültürel mirasını aktif olarak toplayan, koruyan, güvence altına alan ve hem somut hem de soyut kültürel mirası sergileyen tek müzedir... 1959 yılında kurulan ve 1998'den beri kendi binasında faaliyet gösteren müze, 2022 yılında kapsamlı bir yenileme geçirerek yeniden açılmıştır... Müze, yerli halkların kültürel özerkliklerini tanıyan Sámi Parlamentoları ve atalarından kalan toprakların mülkiyet haklarının yasal düzeyde tanınması gibi konularda önemli bir rol oynamaktadır. Müze, vatandaşların kültürel diyalogları ve yerli halkların günümüz dünyasındaki rollerini anlamalarını destekleyen etkili bir kurumdur (<http-23>).

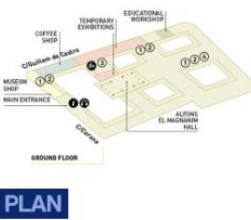
Sámi Müzesi Siida, EMYA tarafından ödüle layık görülmesinde; yerel bilgi üretim modellerini teşvik eden yapısı, yerli halkların kültürel haklarına verdiği önem ve çağdaş müzecilik ilkelerini benimseyen yaklaşımları belirleyici olmuştur. Müze, ziyaretçilerine Sami halkının tarihsel, sosyokültürel ve coğrafi bağlamını çok katmanlı bir anlatım diliyle sunarken, mekânsal tasarımıyla da aidiyet duygusunu güçlendiren bir atmosfer oluşturur. Kültürel sürdürülebilirlik, katılımcı hafıza üretimi ve etkileşimli öğrenme deneyimleri üzerinden kurgulanan sergileme anlayışı, EMYA'nın temel değerlendirme kriterleriyle güçlü bir biçimde örtüşmektedir.

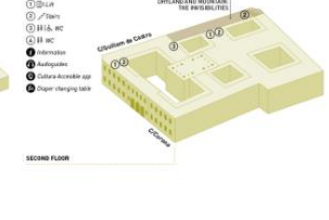
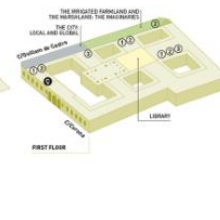
Müze Adı: L'ETNO, Museu Valencià d'Etnologia
Konum: Carrer de la Corona, 36, 46003 València, İspanya
Açılış Tarihi: 1982 (müze olarak), 1995 (restorasyon sonrası)
Mimar: Joaquín María Belda (1841'de inşa edilen yapı),
Rafael Rivera ve Mateo Signes (1995 restorasyonu)

VAZİYET PLANI

PLAN

MÜZE

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

Görsel 3.11. L'Etno Valencia Etnografî Müzesi mimari planları (http-24) ve görseller (http-25)

Bu kategorinin 2023 yılındaki kazananı olan L'Etno, Valensiya Etnoloji Müzesi, 1982 yılında kurulmuştur. Müze, 1841 yılında inşa edilen Casa de la Beneficencia binasında yer almakta olup, 1995 yılında mimarlar Rafael Rivera ve Mateo Signes tarafından tamamen restore edilmiştir (http-14). Müze, iki katlı bir yapıya sahip olup beş avlu etrafında düzenlenmiştir.

Zemin katında mağaza, kafe, geçici sergi salonu ve eğitim atölyeleri bulunmaktadır. Kalıcı sergi alanı ise binanın batı kısmında yer alır ve "Valensiyalı Olmak Kolay Değil" başlıklı ana sergi üç bölümden oluşmaktadır: Şehir, Sulak Alanlar ve Dağlık Alanlar (http-14). Müze, yerel kültürü toplamak, araştırmak ve yaymak amacıyla çalışmakta olup, topluma bilgi ve refah sağlama hedefi taşımaktadır. Amacı, geçmişin geleneklerinin ve alışkanlıklarının günümüz toplumu ile sürekli bir diyalog içinde varlığını sürdürmesini sağlamaktır (http-25).

Görsel 3.12. *L'Etno, Valensiya Etnoloji Müzesi iç mekan görseli (http-24)*

EMYA'nın 2023 kazanan kitapçığında L'Etno, Valensiya Etnoloji Müzesi şu şekilde anlatılır:

1982 yılında yetimhanesi olan, harap ve terk edilmiş 16. yüzyıldan kalma manastır binası, bir müze binasına dönüştürülmüştür. 2000 yılında müze, Valensiya etnolojik mirasını yeniden canlandırmak ve yaymak için yerel yönetimlerle uzun süredir devam eden iş birliğine dayalı olarak tüm galerilerinde kapsamlı bir yenileme başlatmıştır. Yeni kalıcı sergiler, Valensiya'nın kültürel ekosistemlerini ele almaktadır: şehirler, tarım alanları, sulak alanlar, kurak bölgeler ve dağlar... Müze, bölgenin zorlu geçmişiyle günümüz ve gelecek arasında bağlantılar kurmaktadır ve bu durumun Valensiya halkı için getirdiği zorlukları ele almaktadır (http-26).

Müze direktörü olan Joan Seguí, ödül hakkındaki basın açıklamasında:

Önümüzde hala uzun bir yol var, ancak bunu aynı şevkle yapacağız. Hepinize teşekkür ederim (L'ETNO, 2024).” demiştir ve L'ETNO müzesinin aldığı ödül, İspanyol basınında da yankı uyandırmıştır. Europapress, ödülün müzedeki etkisini güçlendirecek şekilde şu açıklamayı yapmıştır: “2023 yılı boyunca, Valensiya'daki kültürel merkezi 131.000 kişi tarafından ziyaret edildi ve bu, bir önceki yıla göre %146'lık bir artış anlamına gelmektedir (http-24).

Europa Press gazetesinin istatistiğine göre 2022 yılında müzenin yalnızca 53,254 ziyaretçisi varken EMYA ödülünden sonra bu sayı 131.000 civarında güncellenmiştir. Ziyaretçi sayısındaki %146'lık bu artış, müzenin sunduğu sergilerin ve etkinliklerin kalitesinin yükselmesinin yanı sıra, ödülün sağladığı uluslararası tanınırlığın da bir sonucudur (http-27). Aynı zamanda ödülün getirileri arasında Valensiya'daki yerel kültürün uluslararası düzeyde görünürlüğünün sağlanmış olması ve ziyaretler ile bölgedeki kültürel turizmin gelişmesine katkı da bulunmaktadır.

Joan Seguí, aynı zamanda düzenlenen ödül töreni etkinliğinde EMYA ödülü sayesinde çalışanların işlerinin önemli olduğunu ve takdir edildiklerini hissettiklerini söylediğini ve bu yüzden onlar üzerinde büyük bir etkisi olduğunu da belirtmiştir (Cylka, 2024).

Görsel 3.13. Zihin Müzesi dış ve iç mekân görselleri (http-28)

2022 kazananı olan Museum of the Mind | Dolhuys (*Zihin Müzesi*), 2020 yılında Hollanda'nın Haarlem kentindeki ulusal psikiyatri müzesi Het Dolhuys'un ("The Madhouse") Amsterdam'daki Outsider Art Museum ile birleşmesiyle kurulmuştur (http-28). *Zihin Müzesi* veya Dolhuys, Hollanda'nın Haarlem kentinde bulunan tarihi bir müzedir. 1320 yılında lepralıları ve veba hastaları için inşa edilen bu yapı, zamanla akıl hastalarının barındırıldığı bir yer haline gelmiştir (http-29). Müze, 2005 yılında Het Dolhuys olarak açılmış ve 2020 yılında Museum of the Mind (*Zihin Müzesi*) adıyla yeniden düzenlenmiştir (http-28). Bina, iç mimarlık şirketi Kossmanndejong tarafından modern sergileme teknikleriyle zenginleştirilmiş olup, geçmişin izlerini koruyarak ziyaretçilere akıl sağlığı tarihi hakkında bilgi vermektedir. Müze, interaktif sergiler aracılığıyla zihnin doğası üzerine farkındalık yaratmayı hedeflemekte ve toplumsal damgalamayı azaltmaya yönelik çeşitli etkinlikler düzenlemektedir (http-30).

Görsel 3.14. LUZ: Marina Mellado Mendieta tarafından geliştirilen, Kutup Bölgelerinde gün ışığı ve güneş ışığı eksikliğinden etkilenebilecek insanlara yardımcı olmayı amaçlayan enstalasyon (<http-31>)

EMYA'nın 2022 kazanan kitapçığında Zihin Müzesi şu şekilde anlatılır:

Zihin Müzesi', başlangıçta şehir surlarının dışında 'istenmeyen' kişilerin kapatıldığı bir yer olarak inşa edilmiştir. Müze, psikiyatrinin insanileştirilmesi, insan zihninin doğasının keşfi ve müzelerin toplumsal yapıda sahip olduğu güç konusunda mükemmel ve yenilikçi bir yaklaşım sergilemektedir. Hastalıklarla dolu ağır bir geçmişi ve direnç hikayelerini barındıran bu binada insanlık durumu hakkında yeni sorular ve yanıtlar bulmak hem kendimiz hem de toplum için daha iyi bir geleceğin umut tohumlarını ekmek adına tekrar tekrar dönmek isteyeceğiniz son derece değerli bir sosyal sorumluluk müzesi projesidir (<http-32>).

EMYA 2022 jüri başkanı Marlen Mouliou, Museums Journal'a 'Zihin Müzesi' hakkında şunları söylemiştir:

Ziyaretçiler sanatçıların, yazarların ve bilim insanlarının zihinlerinin içine bakıyor ve müze onları kendi zihinlerine ve başkalarının zihinlerine doğru interaktif bir keşif yolculuğuna davet ediyor... Museum of the Mind, ulusal ruh sağlığı vakıfları ve ajanslarıyla bağlantıları olan yönetim şeması, içeriği ve kavramsal sergi yapımı hem personeli hem de farklı izleyicileri için çağdaş geçerliliği açısından öne çıkmaktadır. Bu müzeyi ziyaret etmek, zihnin mucizesine ve çok yönlülüğüne odaklanan bir deneyimdir. Gerçekten harika ve olağanüstü! (<http-33>).

Müze, kendi resmî sitesinde bu ödülü “eşi benzeri görülmemiş bir değer ve yenilenen müze için önemli bir takdir” olarak tanımlamaktadır (<http-28>). Zihin Müzesi'nin kazandığı EMYA ödülü, zihinsel sağlık konularının müzecilik alanında daha

görünür hale gelmesini sağlamıştır. Bu gelişme, farklı kurumların bu alana yönelmesini teşvik eden bir örnek oluşturmuştur.

Görsel 3.15. *Naturalis Biyoçeşitlilik Merkezi mimari planlar (Doğan, 2021) ve görseller (http-34)*

2021 kazananı olan Naturalis Biyoçeşitlilik Merkezi, 1820 yılında Kral I. Willem tarafından Hollanda'nın Leiden kentinde kurulan ulusal biyoçeşitlilik araştırma enstitüsüdür (http-34). Müze, Hollanda'nın Leiden kentinde yer alan ve 1820 yılında kurulan önemli bir doğa tarihi müzesidir. Neutelings Riedijk Architects tarafından tasarlanan bu modern yapı, 2020 yılında yenilenmiştir ve toplamda 45,000 m²'lik bir alana sahiptir (http-35). Müze, 36 metre yüksekliğinde bir atriyum ile birlikte inşa edilmiş olup, bu alan doğal şekillerden ilham alınarak tasarlanmıştır. Dış cephe, doğal taş ve beyaz beton frizlerle kaplanmış olup, ünlü moda tasarımcısı Iris van Herpen tarafından tasarlanan 263 panelle zenginleştirilmiştir. Naturalis, 42 milyon nesneden oluşan geniş koleksiyonu ile ziyaretçilerine biyoçeşitlilik ve doğanın zenginlikleri hakkında bilgi

sunmayı amaçlamakta; sürdürülebilir enerji sistemleri ve yeşil çatılar gibi çevre dostu uygulamalarla geleceğe yönelik bir yapı olarak tasarlanmıştır (http-35).

2021 EMYA kazanan broşüründe müze şu şekilde ifade edilmektedir:

On yıl süren kapsamlı bir yeniden yapılanmanın ardından Naturalis tamamen yenilenmiştir. Müze sadece modern bir binaya taşınmakla kalmamış, aynı zamanda beş enstitünün koleksiyonlarını birleştirip dijitalleştirmiş, etkileyici sergiler düzenlemiş, birçok yeni alan eklemiş ve farklı hedef kitlelere yönelik çeşitli ilgi çekici aktiviteler organize etmiştir... Ziyaretçilerin müze bilim insanlarına soru sorabildiği ve araştırma ile koruma çalışmalarını yerinde gözlemleyebildiği yaşam bilimleri alanları, eğitimin “Beş Büyük” ilkesi üzerine inşa edilmiştir. Naturalis’in dönüşümü, müzeyi insan ve doğa arasında küresel bir bağlayıcı haline getirirken, akut iklim değişikliğinin tüm canlı sistemleri etkilediği bir dönemde doğanın korunmasının savunucusu olarak öne çıkarmaktadır (http-36).

Görsel 3.16. Naturalis Biyoçeşitlilik Merkezi iç mekan görseli (Rutting, 2019)

Naturalis Biyoçeşitlilik Merkezi Genel Müdürü olan Edwin van Huis, ödülü kazandıktan sonra şunları söylemiştir: “Müzemizin bu ödül sayesinde uluslararası alanda tanınması harika. Teşekkürler! ...Müzemiz sayesinde doğaya olan sevgimizi ve tutkumuzu kamuoyuyla paylaşabiliyoruz... (http-37).”

EMYA ödülü 2021 yılında kazanmasının ardından Naturalis’in resmî sitesinde yapılan duyuruya göre hem 2022 hem de 2023 yıllarında ziyaretçi rekorları kırılmıştır. Naturalis, 2023 yılında üst üste ikinci kez ziyaretçi rekorunu kırarak 440,000 ziyaretçi rekorunu çoktan aşmış ve yıl sonunda 500,000 ziyaretçi sınırını aşması beklenmektedir (http-37). Böylece 10 yılı aşan geniş kapsamlı bir dönüşüm ve gelişim sürecinin ardından Naturalis Biyoçeşitlilik Merkezi, EMYA ödülünün de etkisinden sonra ziyaretçi rekorları kırarak uluslararası tanınırlığını da arttırmıştır.

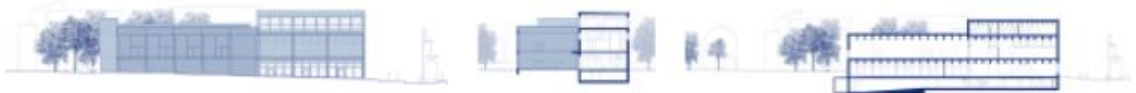
STAPFER HAUS:

Müze Adı: Stapferhaus
Konum: Lenzburg, İsviçre
Mimar: Pool Architekten
Açılış Tarihi: 1960 (kuruluş), 2018 (yeni bina)
Alan: 4,600 m²

PLAN

ESKİZ

KESİTLER

MÜZE

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

Görsel 3.17. Stapferhaus mimari planlar ve görseller ([http-38](http://38))

Stapferhaus, İsviçre'nin Lenzburg kentinde yer alan ve 1960 yılında kurulan bir kültür müzesidir. 2018 yılında Lenzburg tren istasyonunun yanındaki yeni binasına taşınarak kalıcı bir mekâna kavuşmuştur (Pirola ve Domus, 2024). Bu modern yapı, Pool Architekten tarafından tasarlanmış olup, toplam alanı 1,400 m²'dir ve esnek bir mimari yapıya sahiptir; duvarlar, merdivenler ve zeminler değiştirilebilir, böylece sergi alanları ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenebilir ([http-39](http://39)). Stapferhaus, farklılıkların ve eşitlik temelinde diyalogun teşvik edildiği bir platformdur. Benzer görüşlere sahip bireyler arasındaki alışılmış iletişim biçimlerinin ötesine geçerek, farklılık, yenilik ve beklenmedik olgulara karşı ilgi ve anlayış geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ziyaretçilerini, fikirlerini ifade etmeye, yerleşik varsayımları sorgulamaya ve yeni perspektifler edinmeye davet edilmektedir ([http-39](http://39)).

Stapferhas, güncel sosyo-politik konuları müzakere etmektedir ve ziyaretçilerin sadece sergi odalarında dolaşmasından ziyade onları aktif olarak müzeye bir katılımcı

olmaya davet etmek müzenin amaçlarındandır. Örneğin, toplumsal cinsiyet konulu bir sergide ziyaretçiler oje sürebiliyor ve merak eden birisi topuklu ayakkabıları deneyebiliyor. Müze Direktörü Lichtensteiger, müzenin amacının, toplumsal meseleler hakkında diyalogu teşvik etmek olduğunu ifade etmektedir (http-40).

EMYA'nın 2020 kazanan kitapçığında Stapferhaus Müzesi şu şekilde anlatılmaktadır:

Bu yılki ana EMYA ödülü, koleksiyonlardan ziyade topluluğundan yola çıkarak zamanımızın en derin meselelerini ele alan bir müzeye verildi. Günümüzde pek çok müze, ziyaretçilerini anketler, odak grupları ve ortak kürasyon projeleri sayesinde her zamankinden daha iyi anlamaktadır. Ancak Stapferhaus bir adım daha ileri giderek, halkın büyük meseleler hakkındaki algılarına ve sorularına dair kapsamlı araştırmalar yapıyor ve bunların, "insan" adı verilen bu karmaşık ve çelişkili tür hakkında bize ne söylediğini inceliyor. Stapferhaus'un bir nesne koleksiyonu bulunmamaktadır; onun itici gücü fikirler ve insanlarla etkileşim kurma kapasitesidir. Bu durum, bazıları tarafından onun gerçekten bir müze olup olmadığını sorgulamalarına yol açabilir. Belki de Stapferhaus'un fikirleri, araştırma süreçleri ve sergilerinde yarattığı deneyimler somut olmayan bir miras olarak değerlendirilebilir. Onun koleksiyonu, bir anlama pratiğidir ve bu anlayış, müze "öğrenme" kavramını "bilgi edinme" veya "kültürel kimliği keşfetme"den ziyade, kendini ve dünyayı yeni bir şekilde görmeye dönüştürmektedir (http-41).

Stapferhaus ekibi, EMYA 2020 ödülünü kazandıkları için duydukları onuru şu şekilde ifade etmiştir: "EMYA 2020'yi kazanmak büyük bir onur! Avrupa Müze Forumu'na ve EMYA jürisine bu önemli ödül için teşekkür ederiz. Bu ödül, Stapferhaus'u, yeni binamızı ve sergi çalışmalarımızı onurlandırmaktadır. Fikir alışverişinde bulunmak için sabırsızlanıyoruz (http-42)!"

Son beş Avrupa Yılın Müzesi ödülü kazananını incelediğimizde (Sámi Müzesi Siida, L'Etno, Museum of the Mind | Dolhuys, Naturalis, Stapferhaus) oldukça gelenekselleşmiş müze modelinden ve nesne koleksiyonlarına dayalı yaklaşımdan uzaklaşmayı seçerek sosyal, kültürel, çevresel ve toplumsal konuları ele alan bir yapıya doğru yönelmişlerdir.

Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri'nin ana ödülü olan Avrupa Yılın Müzesi Ödülü'nün son beş yılda kazanan beş farklı müzesini incelediğimizde en çok tekrarlanan kelimeler, "kültürel miras, diyalog, insan hakları, dönüşüm, toplum" olarak görülmektedir.

Bu müzelerin hepsi de bulunduğu toplumdaki kültürel mirası korumayı müzenin temel görevi olarak öne çıkarır ve aynı zamanda da toplumu geçiş kültürü hakkında bilgilendirerek eğitmeyi de bir misyon haline getirmiştir. Bu müzeler, ziyaretçileri sadece

pasif gözlemciler değil, aktif katılımcılar olarak da görmektedir. Müzelerdeki koleksiyonlar, somut nesnelerin bir araya getirilmesi olarak görülmenin çok daha ötesinde çeşitli sorumluluklar olarak aktivist bir görev üstlenmektedir.

3.2.2.1. Avrupa Konseyi Müze Ödülü (1977-)

Avrupa Konseyi Müze Ödülü, EMYA jürisinin tavsiyeleri doğrultusunda Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Kültür, Bilim, Eğitim ve Medya Komitesi tarafından 1977 yılından bu yana her yıl verilmektedir.

Avrupa Konseyi Müze Ödülü, insan haklarının ve demokratik vatandaşlığın desteklenmesine, çağdaş toplumsal meselelere ilişkin bilgi ve anlayışın genişletilmesine ve kültürler arası diyalogun teşvik edilmesi veya sosyal ve siyasi sınırların aşılması yoluyla kültürler arasında köprü kurulmasına önemli katkılarda bulunan bir müzeye verilmektedir. Ödül, Avrupa'nın çeşitli kültürel mirasını, yerel ve Avrupalı kimlikler arasındaki etkileşimi vurgulamayı amaçlamaktadır (http-16).

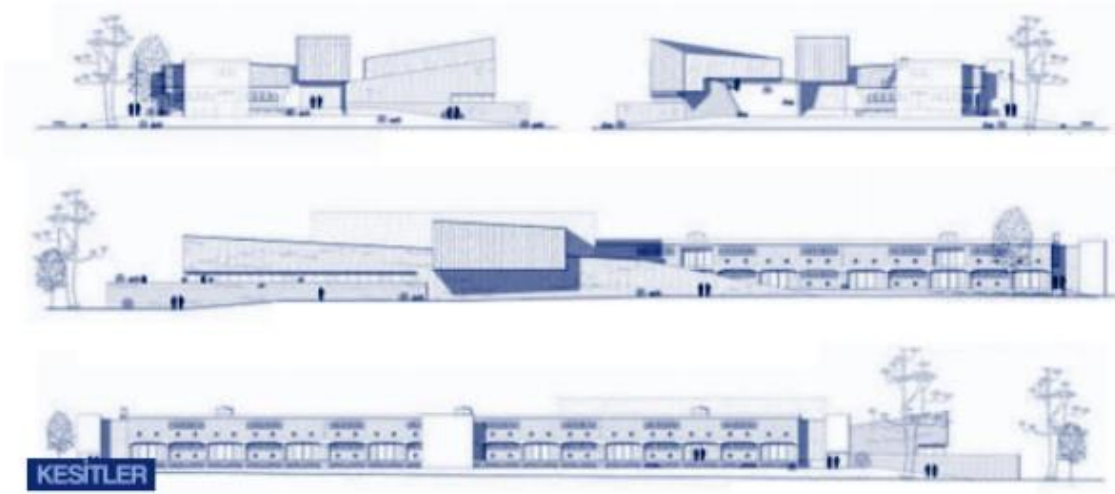
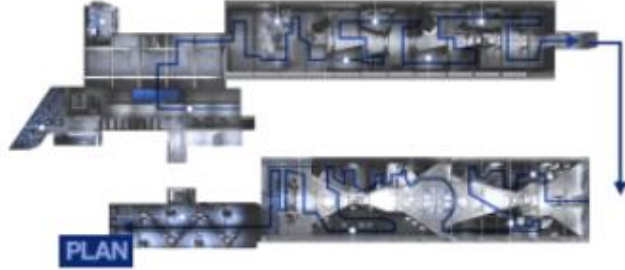
Aşağıdaki tabloda, Avrupa Konseyi Müze Ödülü kategorisinde son beş yılın kazanan müzeleri listelenmektedir. Bu tabloda müzelerin türleri belirlenirken müzelerin beyanlarına başvurulmuş ve buna istinaden ICOM'un ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sınıflandırdığı müze türleri esas alınmıştır.

Tablo 3.4. *Avrupa Konseyi Müze Ödülü son 5 kazananı (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır)*

Ödül Alınan Yıl	Kurum Adı	Müzenin Türü	Bulunduğu Şehir	Bulunduğu Ülke
2024	Sybir Anıt Müzesi	Anıt Müzesi	Białystok	Polonya
2023	İşçi Müzesi	Tarih Müzesi	Kopenhag	Danimarka
2022	Nano Nagle Place	Kültür Merkezi	Cork	İrlanda
2021	GULAG Tarih Müzesi	Tarih Müzesi	Moskova	Rusya
2020	Ulusal Gizli Gözetim Müzesi “Yapraklar Evi”	Tarih Müzesi	Tiran	Arnavutluk

Müze Adı: Muzeum Pamiğci Sybiru
Konum: Białystok, Poland
Mimar: Jan Kabac
Açılış Tarihi: 18 Kasım 2022
Alan: 8,000 m²

Görsel 3.18. Sybir Anıt Müzesi mimari çizimler (Dziedzic, 2025) ve görseller (<http-44>)

Avrupa Konseyi Müze Ödülü kategorisinin 2024 yılındaki son kazananı olan Sybir Anıt Müzesi, sürgün edilen Polonyalıların anılarını onurlandırmak ve Sibirya'ya zorla yapılan sürgünlerin tarihini halka anlatabilmek amacıyla kurulmuştur (<http-44>). Müzede, "Sibirya'ya zorla sürgünlerin tarihini halka daha yakın hale getirmek" amacı güdülmektedir (<http-45>). Mimar Jan Kabac, müzenin tasarımında "mimarlığın sergilenen eserler için bir arka plan mı yoksa kendi başına duygular yaratması mı gerektiği" sorusunu ele alarak, mimarının semboller dilini konuşması gerektiğine karar vermiştir (<http-46>).

Müze, eski bir askeri depoda konumlanmakta olup, içinde bir Rus yük vagonu barındırmaktadır; bu vagon, ziyaretçilerin sergiye girmeden önce geçtikleri sembolik bir kapı işlevi görmektedir (<http-44>).

EMYA'nın websitesindeki bildiride 2024 kazanan müze hakkında şöyle bir bildiri yer almaktadır: "...Avrupa Konseyi Müze Ödülü, Avrupa perspektifine özel bir vurgu yapan, yerel ve Avrupa kimlikleri arasındaki etkileşimi ele alan, demokrasi, insan hakları ve kültürler arası diyalogun önemini sergileyen, kültürel sınırları aşan müzelere verilmektedir (<http-47>).

Avrupa Konseyi Müze Ödülü komite temsilcisi olan Constantinos Efstathiou, Sybir Anıt Müzesi'nin ödül duyurusunda müze hakkında şunu söylemektedir:

Müze, sürgün anlatısını güçlü bir şekilde aktarıyor. Araştırmalara dayalı materyalleri sadeleştirerek güçlü mekânsal imgelerle seçilmiş orijinal objelere ses veriyor. Atölye çalışmaları, etkinlikler, medya, yayınlar ve yenilikçi formatlarla tarihi geniş kitlelere ulaştırma yeteneği etkileyicidir (<http-48>).

Görsel 3.19. Sybir Anıt Müzesi daimi sergisinden (<http-49>)

Sybir Anıt Müzesi Müdürü Prof. Dr. Wojciech Śleszyński ise teşekkür konuşmasında bu ödülün yalnızca onlar için değil, bu bölgede yaşayan herkes için olduğunu vurgularken EMYA ödülünün “büyük bir onur ve ayrıcalık” olduğunu belirtmektedir (Cylka, 2024).

Sybir müzesinin sürgün hakkında sadece geçmişten günümüze kronolojik bir hikâye sunmasının ötesinde ziyaretçilerle bir bağ kurma isteği de geniş kitlelere ulaşma konusunda önemli rol oynamıştır ve amaç bir yandan da bu bölgedeki insanlarla bağ kurmaya devam etmektir. Teşekkür konuşmasında da buna değinilmesi, Polonya basınında da takdir toplamıştır.

Müze Adı: Arbejdermuseet
Konum: Copenhagen, Denmark
Mimar: 1879 yılında inşa edilmiş olan İşçi Meclisi Binası'nda inşa edilen müzenin mimari bilinmiyor ancak son halinin mimarı Lundgaard & Tranberg
Açılış Tarihi: 1879 (eski bina), 2021 (restorasyon)
Alan: 610 m²

Görsel 3.20. İşçi Müzesi vaziyet planı ve görselleri (http-50)

Avrupa Konseyi Müze Ödülü kategorisinin 2023 kazananı olan The Workers Museum (*İşçi Müzesi*), 1950'lerde Kopenhaglıların günlük yaşamını sergilemekte, 1930'larda bir çocuğun gözünden dünyayı yansıtmakta ve Danimarka genelindeki aktivizm tarihini gün yüzüne çıkarmayı amaçlamaktadır. Müze, Kopenhag'da yer alan ve Danimarka işçi hareketinin tarihini yansıtan önemli bir mimari yapıdır. 1879 yılında inşa edilen bu yapı, "Danimarka işçi hareketi tarafından inşa edilen ilk işçi meclisi binası" olarak bilinir ve "sosyal, politik, eğitimsel, kültürel ve toplumsal etkinlikler için çok işlevli bir alan" olarak tasarlanmıştır. Mimari açıdan, bina dört birbirine bağlı yapıdan oluşmakta olup, ana girişin sokak seviyesinde kolay erişim sağladığı bir düzen sunmaktadır. Dış cephesi, dönemin tipik neo-klasik tarzını yansıtırken, iç mekanlar çeşitli ticaretleri kutlayan motiflerle süslenmiştir (http-51). Müze, "toplumun eşitliği ve sosyal adalet" gibi değerleri yüceltmeyi amaçlayan bir dizi dekoratif unsura sahiptir. Ayrıca, işçilerin ve sendika yetkililerinin kiralayabileceği daireler ile birlikte bir restoran da içermektedir (http-52). Bina, zamanla değişen ihtiyaçlara paralel olarak gelişmiş ve "işçi hareketinin uluslararası gelişimi değişim geçirmiştir" (http-53). Bu çok işlevli yapı, mimari formu ve işlevi ile işçi sınıfının örgütlenme sürecinin önemli bir simgesidir.

EMYA 2023 ödül kitabında, İşçi Müzesinin ödül kazanması hakkında şu ifadeler yer almaktadır:

İskandinav'da türünün ilk örneği olan Meclis Binası'nda yer alan müze, binanın tarihini işçi hareketiyle birleştirerek günümüz toplumunun ihtiyaçlarına hitap etmekte, insanları demokratik katılım ve kültürel eşitlik konularında desteklemektedir... Yakın zamanda restore edilen "Ziyafet Salonu", ziyaretçi deneyiminin merkezinde yer alır. Müze, işçi tarihini iki

temel konu etrafında ele almaktadır. Bir yandan, işçilerin günlük yaşamlarını ve yaşam koşullarını sergileyerek yaşam standartlarının nasıl iyileştiğini gösterir. Diğer yandan, işçilerin topluluklar ve ağların bir parçası olarak nasıl siyasi bir ses kazandıklarını anlatır. Bu iki konu aracılığıyla müze, eşit ve adil bir toplum için mücadele etme gücümüzü ve irademizi nasıl bulabileceğimizi göstererek sosyal sorumluluğunu yerine getirir (<http-54>).

İşçilerin günlük yaşamlarından ve yaşam standartlarının iyileştirilmesinden, toplumda nasıl siyasi bir ses kazandıklarına değinip ziyaretçilerine tarihsel bilinç kazandırmayı hedefleyen müze ekibi, aldığı ödül ile çabasının takdir edildiğini hissetmiştir.

Görsel 3.21. Nano Nagle Place vaziyet planı (<http-55>) ve görseller (<http-56>)

Avrupa Konseyi tarafından 2022 yılında ödüle layık görülen Nano Nagle Place, 18. yüzyılda yoksul çocuklara eğitim veren Nano Nagle'in eğitim ve sosyal hizmet alanındaki katkılarına ithafen, interaktif sergiler ve çeşitli eğitim programlarıyla topluma hizmet eden bir kültürel merkezdir.

EMYA'nın 2022 kazananı Nano Nagle Place Müzesi hakkında yayınlanan kazananlar kitapçığında şu değerlendirme yapılmaktadır:

Müze, birçok farklı toplumsal gruba eğitim ve geliştirme hizmetleri sağlamaktadır ve bu faaliyetler, "eşitlik ve sosyal adalet mücadelesini 21. yüzyıl Cork'una taşımayı" amaçlamaktadır. Nano Nagle Place, açık ve aktif "kapsayıcı politika" yaklaşımı nedeniyle Avrupa Konseyi Müze Ödülü'ne layık görülmüştür. Bu politika, "kültürler arasında köprüler kurmayı, sosyal ve siyasi sınırları aşmayı" ve özellikle "tarihsel ve çağdaş meseleler arasında bağlar kurmayı" hedeflemektedir (<http-32>).

Nano Nagle Place'in tarihi eserleri sergilemek haricinde toplumsal sunduğu çeşitli hizmetleri Cork'a taşımak istemesi ve orayı da geliştirmeyi hedeflemesi, EMYA tarafından önemli bir detay olarak görülmüştür. Müze CEO'su Shane Clarke, teşekkür konuşmasında şunları söylemiştir:

İnsan hakları, demokrasi ve kültürlerarası diyalogu kutladığımız için 2022 Avrupa Konseyi Müze Ödülü'ne layık görölmekten büyük onur duyuyoruz... Başta Fener Projesi ve Cork Göçmen Merkezi olmak üzere, miras ve toplumsal kalkınma alanlarındaki çalışmalarımızla müze uygulamalarının öncüsü olarak tanınmak, müzelerin dünyayı gerçekten değıştirebileceğine olan inancımızı teyit etmektedir (<http-57>).

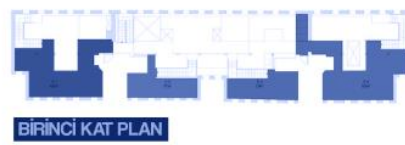
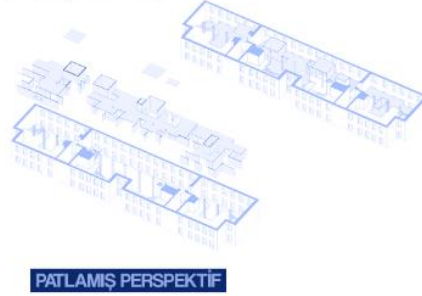

Görsel 3.22. Nano Nagle Place iç mekân görseli (<http-58>)

Clarke'ın da dediğı gibi Nano Nagle Place'in aldığı ödöl sonrasında basın müzenin adını daha çok duyurmuştur ve böylece, müzenin tanınırlığı da artmıştır.

Музей истории ГУЛАГа

Müze Adı: GULAG Tarih Müzesi
Konum: Moskova, Rusya
Mimar: Dmitri Baryudin ve Igor Oparin
Açılış Tarihi: 2001 (ilk müze), 2015 (yeniden yapılandırılmış bina)
Alan: Kalıcı sergi alanı 862,2 m², depo alanı 152,7 m²

Görsel 3.23. GULAG Tarih Müzesi mimari planlar ve görselleri (http-59)

2021 yılı Avrupa Konseyi Müze Ödülü'nü kazanan müze olan GULAG Tarih Müzesi, GULAG Tarih Müzesi, 2001 yılında tarihçi Anton V. Antonov-Ovseyenko tarafından kurulan ve Sovyetler Birliği'nin zorunlu çalışma kamplarının tarihini ve bu dönemdeki siyasi baskıların kurbanlarını anmayı amaçlayan bir müzedir. Müze, Moskova'da yer alan ve Sovyet baskı rejiminin tarihini mimari bir anlatımla sunan önemli bir yapıdır. Bina, Nikolay Ivanovich Zherikhov tarafından 1906'da inşa edilmiş ve 2012-2014 yılları arasında Dmitri Baryudin ile Igor Oparin liderliğinde yeniden yapılandırılmıştır. Bu süreçte, "ana cephenin tarihi görünümü restore edilirken, diğer üç cephe oksitlenerek kararan bakır kaplama ile kaplanmıştır" (http-60). Bu tasarım, "zamanla patinayla kaplanan bakırın, tarihsel yıpranmayı sembolize etmesi" amacını taşımaktadır (Mak, 2024).

Müzenin iç mekânı, labirentvari koridorlar ve karanlık tonlar ile Gulag'ın baskıcı atmosferini yansıtırken, ziyaretçilerin "karanlıktan aydınlığa çıkarak rehabilitasyon sürecini deneyimlemesi" hedeflenmiştir (http-61). Mimari konsept, *ouroboros* (kendi kuyruğunu yiyen yılan) metaforu üzerine kuruludur ve "sergi alanlarının birbirine bağlanarak döngüsel bir yolculuk sunması" ile tamamlanır (Mak, 2024). Yenilikçi

unsurlar arasında, VR teknolojisi ile zenginleştirilmiş sergiler ve "mahkûmların kişisel eşyalarını dijital ortamda keşfetme imkânı" öne çıkmaktadır (<http-61>).

EMYA'nın 2021 kazananı GULAG Tarih Müzesi, kitapçıkta Mouliou tarafından şu cümlelerle aktarılmaktadır:

Bir insan hakları müzesi olan GULAG Tarih Müzesi, devletin işlediği suçlara ve vatandaşlarının maruz kaldığı acılara odaklanmaktadır... Müzenin programları, tarihin açığa çıkarılmasını ve hafızanın canlandırılmasını hedefleyerek, sivil toplumun dayanıklılığını güçlendirmeyi ve günümüzde ve gelecekte siyasi baskılara ve insan hakları ihlallerine karşı direnç göstermesini amaçlamaktadır... Bu müze, cesur olmasının yanı sıra cömert, insancıl ve aktivist bir yaklaşıma sahiptir (<http-36>).

İlginç bir şekilde müze, 14 Kasım 2024 tarihinde yangın güvenliği kurallarını ihlal ettiği gerekçesiyle geçici olarak kapatılmıştır.

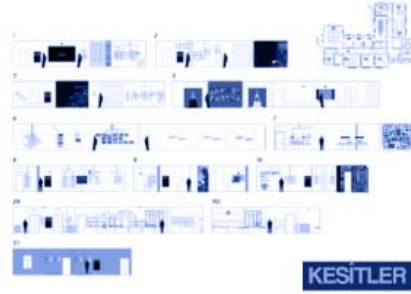
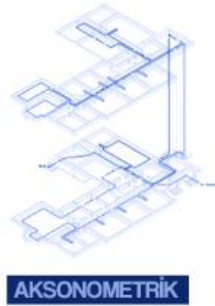
GULAG Tarih Müzesi'nin müdürü olan Roman Romanov, EMYA'ya bu ödül için teşekkür etmiş ve müzenin amacının, daha önce görülmemiş kadar geniş bir ölçekte hatırlama kültürü yaratmak olduğunu belirtmiştir (<http-62>).

Görsel 3.24. *GULAG Müzesi hapisane kapıları* (<http-59>)

Müze Adı: Museum of Secret Surveillance: "House of Leaves"
Konum: Tiran, Arnavutluk
Mimar: Studio Terragni Architetti (Elisabetta Terragni), Mike Dolinski, Paola Frigerio
Açılış Tarihi: 23 Mayıs 2017
Alan: 800 m²

Görsel 3.25. Ulusal Gizli Gözetim Müzesi mimari çizimler ve görselleri (<http-63>)

2020 Avrupa Konseyi Müze Ödülü'nü almaya hak kazanan *Museum of Secret Surveillance* "House of Leaves" (Ulusal Gizli Gözetim Müzesi "Yapraklar Evi"), dönemin gizli gözetim uygulamalarını ve bu süreçte mağdur olan masum insanları anmayı amaçlamaktadır (Morton, 2017). İlk olarak 1931 yılında bir doğum kliniği olarak inşa edilen bina, daha sonra II. Dünya Savaşı sırasında Gestapo'nun merkezi haline gelmiş ve 1944'ten komünizmin çöküşüne kadar Arnavutluk'un gizli polisi Sigurimi'nin merkezi olarak hizmet vermiştir (<http-64>). Bu tarihi alanın müzeye dönüştürülmesi, 2014 yılında Arnavutluk Kültür Bakanlığı tarafından başlatılmıştır ve çok katmanlı tarihinin korunmasına odaklanarak halkın erişimine açılması hedeflenmiştir (<http-63>).

Studio Terragni Architetti tarafından yapılan mimari tasarım, binanın tarihi bütünlüğünü vurgularken modern sergileme tekniklerini de entegre etmektedir. Mimarların belirttiği gibi, "binanın harabe durumunun kendisi karakterinin ayrılmaz bir

parçasıdır," bu da gözetim ve baskı geçmişini yansıtmaktadır ([http-64](#)). Müze, Arnavutluk'un geçmiş rejiminin baskıcı atmosferini anlatan orijinal gözetim ekipmanları ve belgelerle dolu labirentvari odalar içermektedir. Tasarım, "bariyerler ve bölmeler" kullanarak gözetim ve kontrolün karmaşık tarihini simgeler ([http-63](#)).

EMYA'nın 2020 yılı ödül kitapçığında, Ulusal Gizli Gözetim Müzesi "Yapraklar Evi" şu şekilde anlatılmaktadır:

Bu müze yalnızca bir anı mekânı değil, aynı zamanda Tiran'ın merkezinde yakın geçmişin çözülmemiş acılarına dikkat çeken güçlü bir mesajdır. Demokratik değerlerin korunmasını vurgulayan müze, hukukun üstünlüğü ve şeffaf kurumların önemini de ön plana çıkarmaktadır... 1977'den beri her yıl verilen Avrupa Konseyi Müze Ödülü, şu alanlarda önemli katkılar sağlayan müzelere verilmektedir.

- Avrupa kültürel mirasının anlaşılmasına,
- İnsan haklarına ve demokrasiye saygının teşvik edilmesine,
- Kültürler arası köprüler kurmaya, sosyal ve siyasi sınırları aşmaya,
- Ziyaretçilerin çağdaş toplumsal meseleler konusundaki bilgi ve anlayışını genişletmeye,
- Demokratik vatandaşlık fikirlerini keşfetmeye ([http-41](#)).

Kısaca "Yapraklı Ev" olarak da anılan Ulusal Gizli Gözetim Müzesi direktörü olan Etleva Demollari, COVID nedeniyle online olarak düzenlenen ödül töreninde şunları söylemiştir:

Tüm ekip adına içtenlikle teşekkür etmek istiyorum. Bu ödül, yapılan sıkı çalışmanın bir takdireddir, bu nedenle vizyona sahip olan ve *House of Leaves*'in yolunda yürüyen ekibimize derin şükranlarımı sunmak istiyorum. Böylesine prestijli bir ödüle layık görülmek hepimiz için büyük bir onur. Ekibimizin çabalarının takdir edilmesi, gerçekten harika bir duygu. Bu ödül, müzemiz için insan hakları konusunda farkındalık yaratma hedeflerimize ulaşma yolunda bir motivasyon kaynağıdır ([http-65](#)).

Ulusal Gizli Gözetim Müzesi direktörü Demollari'nin teşekkür konuşması, EMYA ödülünün müzeye sağladığı katkıları açıkça ortaya koymaktadır. Bu ödül, sadece müzenin gerçekleştirdiği sıkı çalışmaları takdir etmekle kalmayarak aynı zamanda ekip için büyük bir motivasyon kaynağı olmuştur ve insan hakları konusunda farkındalık yaratma hedeflerine olan bağlılıklarını pekiştirmiştir.

EMYA'dan Avrupa Konseyi Müze Ödülü kategorisinde ödül alan beş farklı müzeyi incelediğimizde, ortak temaların belirgin şekilde öne çıktığı görülmektedir. Beş farklı ödülün açıklamasında en çok öne çıkan anahtar kelimeler "sürgün, demokrasi, eğitim, anı" olarak görülmektedir. Bu müzelerin tamamı, toplumsal hafızayı koruma misyonu taşımakta, demokrasi ve insan hakları gibi evrensel değerlere vurgu yapmakta ve eğitim programları aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmayı hedeflemektedir. Her biri, kendi

bağlamında toplumsal tarihlerinde yaşanan acıları ve mücadeleleri anımsatarak, toplumsal adalet ve eşitlik konularında farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır.

3.2.2.2. *Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Mesleki Dürüstlük Ödülü (2010-)*

Zaman geçtikte daha çok içsel çatışma yaşayan toplumlar kutuplanmış ve bu yüzden müzeler, yer yer otoriteye karşı gelebilme ve susturulmuş hikayelere de ses olabilmek konusunda etik duruşlar sergilemek gibi çeşitli yükümlülüklerle sahip olmak durumunda kalmıştır.

Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Mesleki Dürüstlük Ödülü, EMYA'nın kurucusu Kenneth Hudson'ın bu eleştirel bakış açısının onuruna verilmiştir ve Avrupa Müze Forumu yönetim kurulu tarafından, müzelerin toplumdaki rolü ve sorumluluklarına ilişkin yaygın algıları zorlayan ve genişleten cesur, zaman zaman tartışmalı müze uygulamalarını onurlandırmak amacıyla bir müzeye, bir gruba veya bir bireye -EMYA aday olması gerekmez- verilmektedir. (http-16).

Görsel 3.26. *Estonya Ulusal Müzesi temsilcileri Kenneth Hudson Ödülü'nü alırken (http-66)*

Aşağıdaki tabloda, Kenneth Hudson Ödülü kategorisinde son beş yılın kazanan kişi/ler (Tablo 3.5) ve kurumlar (Tablo 3.6) listelenmektedir.

Tablo 3.5. *Kenneth Hudson Ödülü'nü kazanan son 5 kişi (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır)*

Ödül Alınan Yıl	Kişinin Adı	Bağlı Olduğu Kurum	Kurumdaki Görev	Kurumun Bulunduğu Ülke
2024	Ihor Poshyvailo	Göge Yükselen Yüzler ve Onur Devrimi Anıtı Müzesi	Müdür	Ukrayna
2022	Wayne Modest	Hollanda Ulusal Dünya Kültürleri Müzesi	Müdür	Hollanda
2022	Nanette Snoep	Rautenstrauch-Joest Müzesi	Müdür	Almanya
2022	Laura van Broekhoven	Pitt Rivers Müzesi	Müdür	İngiltere
2022	Léontine Meijer-van Mensch	Saksonya Devlet Etnografya Koleksiyonları (Dresden, Leipzig ve Herrnhut Etnografya Müzesi)	Müdür	Almanya

Kenneth Hudson ödülü kurumlar haricinde kişi veya kişilere de verilmektedir. Bu kişiler, müzecilik alanında yenilikçi yaklaşımlar geliştirerek kültürel mirasın daha kapsayıcı bir şekilde ele alınmasına katkı sağlamaktadır.

Tablo 3.6. *Kenneth Hudson Ödülü'nü kazanan son 5 kurum (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır)*

Ödül Alınan Yıl	Kurum Adı	Müze Türü	Bulunduğu Şehir	Bulunduğu Ülke
2023	23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı	Anı Müzesi	İstanbul	Türkiye
2021	CosmoCaixa	Bilim Müzeleri	Barselona	İspanya
2020	Avusturya Tarih Evi	Tarih Müzesi	Viyana	Avusturya

Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Mesleki Dürüstlük Ödülü kategorisinin 2024 yılındaki son kazananı olan Ihor Poshyvailo (Göge Yükselen Yüzler ve Onur Devrimi

Anıtı Müzesi (Maidan Müzesi) Genel Müdürü), bir kurum değil, kişidir. Kenneth Hudson Ödülü kategorisinde daha önce de görüldüğü gibi 2024 senesinde de ödül, bir kişiye verilmiştir.

EMYA 2024 ödül kitapçığında yazan açıklama şu şekildedir:

Ihor Pashyvailo, Göğe Yükselen Yüzler ve Onur Devrimi Anıtı Müzesi (Maidan Müzesi) Genel Müdürü, bir kültürel aktivist, önde gelen bir etnolog, müzecilik uzmanı, kültürel yönetici ve sanat küratörü. Ukrayna'nın en önemli müze liderlerinden biri olarak, savaş zamanlarında kültürel mirası koruma ve sürdürme konusuna sarsılmaz bir bağlılık göstermiştir. Savaşın karmaşası içinde, kültürel sektörün sorunlarına dikkat çekerek uluslararası destek toplamış ve bu alanın önemini vurgulamıştır (http-23).

Ihor Pashyvailo'nun genel direktörü olduğu Maidan Müzesi'nin kuruluş amacı ise, Ukraynalıların özgürlük için verdikleri mücadelenin tarihini korumak, paylaşmak, yaymak ve demokratik toplumun kurulmasına yönelik kamuoyu girişimlerini yeniden canlandırmaktır (http-67).

Ihor Pashyvailo, 4 Mayıs 2024'te düzenlenen ödül töreninde yaptığı konuşmada şöyle der: "Bu ödül benim için bu büyük bir onur ve bu ödülün yalnızca bana değil, Ukrayna'nın mirasını korumaya çalışan binlerce meslektaşına verildiğinin farkındayım. Bu, Ukrayna'da yaptıklarımıza verilen bir tür uluslararası destek hissi hissetmemi sağladı." der (http-68).

Ihor Pashyvailo, EMYA ödülünün bireysel bir başarıyı takdir etmenin ötesinde toplumsal sorumluluğu ve ortak bir çabayı da temsil ettiğini vurgulamaktadır. Pashyvailo'nun ödül törenindeki sözlerinden, bu ödülün Ukrayna'nın kültürel mirasını koruma çalışmalarına adanmış tüm meslektaşları için hem bir destek hem de güçlü bir motivasyon kaynağı olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Ödül, Ukrayna'nın kültürel mirasının uluslararası düzeyde tanınmasını sağlamakla kalmamış, aynı zamanda bu koruma çabalarını küresel bir bağlama taşıyarak daha geniş bir perspektifle ele alınmasına olanak tanımıştır.

2023 Kenneth Hudson Ödülü'nün sahibi olarak seçilen 23,5 Hrant Dink Müzesi, Hrant Dink'in sahiplendiği ve hakkında farkındalık yaratmaya çalıştığı demokrasi, eşitlik, adalet, insan hakları ve özgürlükler gibi evrensel değerleri geniş kitlelerle buluşturmayı ve hafıza ile umudu birleştiren görsel bir merkez olmayı hedeflemektedir (http-69).

EMYA'nın 2023 yılı kitapçığında 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı Müzesi şu ifadelerle tanıtılmaktadır: "Bu müze, tek bir bireyin ve belirli bir kültürel azınlık grubunun deneyimlerine odaklansa da insan haklarının bölünmez ve evrensel olduğunu

anlatmayı hedefler. Geçmiş i aydınlatırken, gelece ğ e yönelik adımlar da atar. Empati ve karş ılıklı anlayış ı teş vik eder, sosyal de ğ iş imi ve demokratikleşmeyi destekler (http-69).

Ödül töreni konuşmasında Hrant Dink Hafıza Mekânı ekibi, “Bizi bu anlamlı ve prestijli ödülle onurlandırarak çalışmalarımızı takdir etti ğ iniz için çok teşekkür ederiz (http-70) sözleriyle EMYA’ya teşekkür etmiştir.

Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Mesleki Dürüstlük Ödülü kategorisinde Türkiye’den son 5 yılda ödül alan tek müze olan 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı hakkında bu bölümde genel bir çerçeve çizilmekle yetinilecektir. Bu bağlamla ilgili detaylı inceleme tezin ilerleyen bölümünde ‘23,5 Hrant Dink Müzesi’ baş lığı altında ele alınacaktır.

Kenneth Hudson Ödülü’nün 2022 kazananları müzeler veya bireyler arasından birine de ğ il, dört kişiye birden verilmiştir. Bu dört kişi (Wayne Modest, Nanette Snoep, Laura van Broekhoven ve Léontine Meijer-van Mensch), akademisyenler ve müze direktörleri olarak, dekolonizasyon, iade, tazminat ve geri getirme konularında müzeler için yeni küresel etiklerin geliştirilmesi adına aktif ve tutkulu bir şekilde çalış maktadırlar (Mouliou, 2022). Bu dört isim, müzecilik alanında sadece akademik çalışmalar yapmakla kalmayarak aynı zamanda uygulamalı projeler ve müze politikalarının geliştirilmesi süreçleriyle de ön plana çıkmaktadır.

Kazanan isimlerden Wayne Modest, Hollanda Ulusal Dünya Kùltürleri Müzesi İçerik Direktörü ve Ulusal Dünya Kùltürleri Müzesi Maddi Kùltür Araştırma Merkezi Kurucu direktörüdür ve bu müzede sömürge tarihleriyle ilgili çalışmalar yapmaktadır ve alanında öncü bir ses olarak kendini kanıtlamış bir isimdir. 2021 yılında düzenledi ğ i "DİREN! Direniş sanatı (*RESIST! The art of resistance*)" sergisi ile güney yarımküreden sanatçılar, akademisyenler ve aktivistler ile çok sesli bir dayanış ma, eleştirel tartışmalar ve diyalog platformu sunmuştur (http-32).

Rautenstrauch-Joest Müzesi Direktörü olan Nanette Snoep, müzeler aracılığıyla sosyal adalet kavramları üzerine çalış mıştır. Kazanan bir di ğ er isim Laura van Broekhoven da Pitt Rivers Müzesi direktörü olarak görev yapmaktadır ve müze çalışmalarının hedefinde küresel sorunlar yer almaktadır. Saksonya Devlet Etnografya Koleksiyonları üzerine bağlantıları olan Léontine Meijer-van Mensch ise tarih çalış maları ile gündeme gelen bir isimdir.

Profesör Van Broekhoven ödülü alırken ş unları söylemiştir:

Alanımızdaki en ilham verici yöneticilerden bazılarıyla birlikte Kurumsal Cesaret ve Mesleki Dürüstlük dalında Kenneth Hudson ödülüne layık görülmek benim için büyük bir onur. Bu ödül, ekibimizin her bir üyesinin büyük bir bağlılıkla ve büyük bir keyifle geliştirdiği harika çalışmaların ve bizimle deneyimlerini ve bilgilerini paylaşan cömert ortaklarımızın bir takdiri olarak görüyorum. Geçtiğimiz yıllar pek çok kişi için zor ve sıkıntılarla dolu geçti ve pek çok cephede krizlerle kuşatılmış durumdayız. Sanki bu ödül gökyüzünü delip geçen güçlü bir güneş ışığı gibi, bizi cesaretle, dürüstlikle ve radikal bir umutla çalışmalarımıza devam etmeye teşvik ediyor (<http-71>).

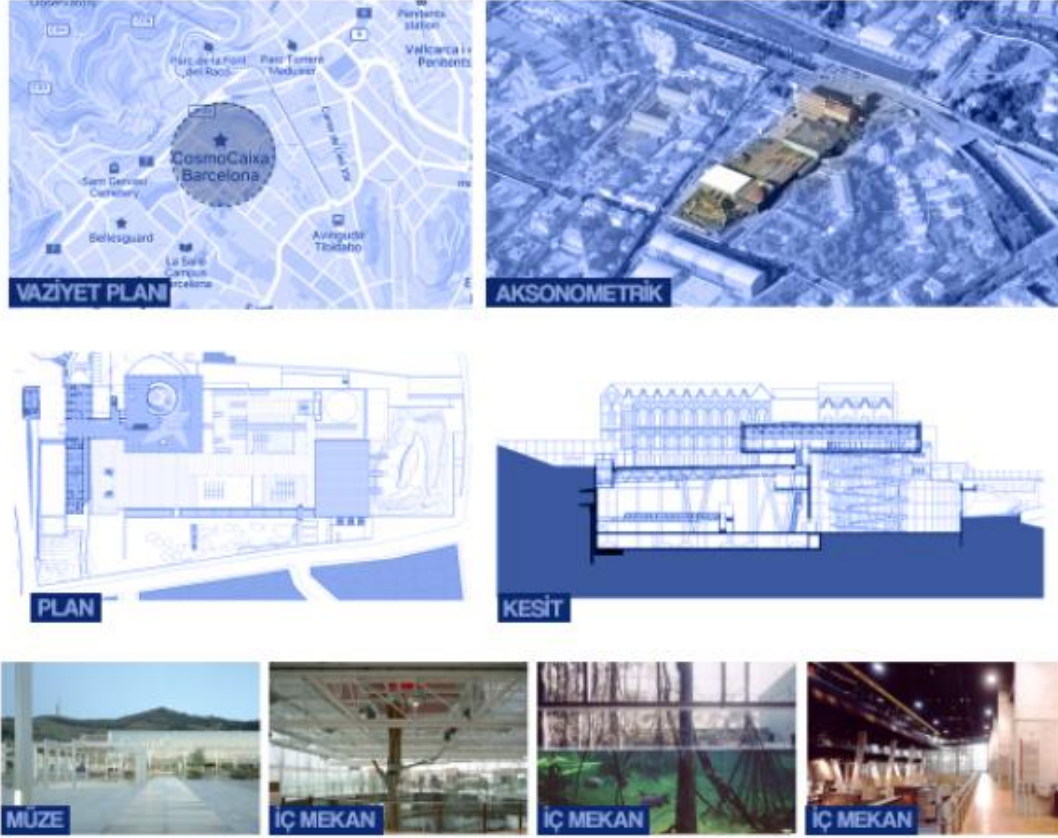

Görsel 3.27. *Laura van Broekhoven* (<http-71>)

Profesör Van Broekhoven konuşmasıyla bu ödülün, krizlerle dolu bir dönemde bile, müzeler hakkında zaman harcayan her bir bireyin cesaretle, dürüstlikle ve umutla çalışmalarına devam etmesi gerektiğine dair güçlü bir mesaj taşıdığını ifade etmiştir. Bu bağlamda Kenneth Hudson Ödülü, tüm bu insanlara inanılmaz bir teşvik gücü taşımaktadır ve herkesin çalışmalarının bir karşılığı olarak görülmektedir.

Museo de la Ciencia
CosmoCaixa

Müze Adı: CosmoCaixa Bilim Müzesi
Konum: Barselona, İspanya
Mimar: Terradas Arquitectos
Açılış Tarihi: 1904-1909 (ilk yapı), 2004 (yeniden açılış)
Alan: 30,000 m²

Görsel 3.28. CosmoCaixa mimari çizimleri ve görselleri (<http://72>)

2021 yılında Kenneth Hudson Ödülü'nü kazanan CosmoCaixa Bilim Müzesi, Avrupa'nın öncü bilim müzelerinden biridir. 30 yıl önce Fundació la Caixa'nın sponsorluğunda açılan Barselona Bilim Müzesi (CosmoCaixa Barcelona), İspanya'da inşa edilen ilk interaktif müzedir. Müze, "bilimi eğlenceli ve erişilebilir bir şekilde sunma" amacı güderek 1981 yılında açılmıştır ve "İspanya'nın ilk etkileşimli bilim müzesi olma" özelliğini taşımaktadır. Disiplinlerarası bir yaklaşım ve yenilikçi bir müzecilik anlayışıyla CosmoCaixa'da, ziyaretçiler canlı hayvanları ve bitkileri gözlemleyebiliyor ve kendileri de deneyler yapabiliyorlardı. Eylül 2004'te, tesisin kapsamlı bir genişletme ve yeniden yapım çalışması tamamlanmıştır ve müze, modern sergileme teknikleriyle donatılarak genişletilmiştir. Yeni bina, önceki binanın dört katı büyüklüğünde 50.000 m²'lik bir alana sahip ve sergiler geniş bir kitleye hitap edecek şekilde tasarlanmıştır (Urmeneta ve Duró, 2011, s.265). Yenileme süreci, Terradas Arquitectos tarafından gerçekleştirilmiştir.

EMYA, 2021 kazananlarını duyurduğu kitapçığında CosmoCaixa hakkında şunları söylemektedir:

Kenneth Hudson 2021 Ödülü'nün kazananı, kendini sürekli yenileyen ve ziyaretçilerini daha iyi bir dünya yaratmak için nasıl katkıda bulunabileceklerini düşünmeye ve hissetmeye davet eden bir müzedir... 1981 yılında kurulan Barselona Bilim Müzesi, 1998 yılında kapandıktan sonra 2004 yılında CosmoCaixa adıyla yeniden açılmıştır... Tarihi cephesi korunarak tamamen yenilenen ve dört kat büyütülen bu bina, günümüzde dünya çapında bir bilim müzesine ev sahipliği yapmaktadır. Müze, bugün toplumsal eşitsizliklere çözüm üretmek ve gelecekteki nesiller için gezegeni korumak amacıyla halkı eğitmeye ve güçlendirmeye adanmıştır. (http-36).

2020 yılında Kenneth Hudson Ödülü'nü almaya hak kazanan Avusturya Tarih Evi, ülkenin ilk çağdaş tarih müzesi olarak tasarlanmıştır ve Avusturya'nın tamamını kapsayan bir tartışma platformu olarak görev yapmaktadır. Müze, Avusturya'nın geçmişi ve bugünü üzerine ziyaretçilerine yeni bakış açıları sunmayı amaçlamaktadır (http-73). EMYA'nın 2020 kazananı olan müze hakkında kitapçıkta şu değerlendirme yapılmaktadır:

Bu müzenin ayırt edici özelliği, gösterdiği sivil cesarettir. Müze, Avusturya'nın eski, imparatorluk geçmişine sahip, ancak tarafsız ve "sempatik" bir ülke olduğu imajını sorguluyor ve ziyaretçilere vatandaşlıklarını keşfetmeleri ve tartışmalara katılmaları için araçlar sunuyor... Kenneth Hudson, bir müzenin ne gibi mücadelelerle açıldığını sorgulamayı severdi. Bu müze, başlangıçta kendisine tahsis edilen alanın azaltılması ve daha az politik açıdan hassas bir lokasyona taşınma önerileri gibi zorluklarla karşılaştı. Avusturya Tarih Evi, bu ödülü yakın tarihe olağanüstü dürüst bir bakış açısı sunduğu için hak ediyor. Müze, geçmiş ne kadar zorlayıcı olursa olsun, geçmişi araştırarak ve tartışarak kendinden emin ve sorgulayıcı bir vatandaşlık duygusu geliştirme potansiyelini gösteriyor (http-41).

Kenneth Hudson anısına verilen Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Mesleki Dürüstlük Ödülü'nün son 5 yılı incelendiğinde beş farklı zamanda verilen bu ödülün bazı ortak noktaları olduğu görülmektedir. Beş ödülün açıklamasında da "toplumsal, dürüstlük, cesaret, empati, kültürel" gibi kelimelerin öne çıktığı görülmektedir. Ödül, zor zamanlarda müze tarihi için kilit rol oynayan kişi ve isimlerle birlikte tüm zorluklara rağmen cesaretle topluma bilgi aktararak sorumluluk bilinci oluşturma amacı taşıyan mekanlara verilmiştir. Bu müzeler, topluma sorumluluk bilinci aktarmaya çalışırken ziyaretçiyle etkileşime de önem vermiştir.

3.2.2.2. Toplumsal Katılım ve Etkileşim için Silletto Ödülü (2011-)

Toplum genelinde demokratik katılım ve kültürel katılım arayışları arttıkça, müzelerin de toplumlarının, müzenin planlama, geliştirme, yönetim ve günlük faaliyetler ile özel projelerin yürütülmesinin tüm yönlerine doğrudan katılıma yönelik artan ihtiyaç ve beklentilerini karşılama yükümlülükleri de buna paralel olarak artmaktadır.

Toplum genelinde demokratik katılım ve kültürel katılım arayışları arttıkça, müzelerin de toplumlarının, müzenin planlama, geliştirme, yönetim ve günlük faaliyetler ile özel projelerin yürütülmesinin tüm yönlerine doğrudan katılıma yönelik artan ihtiyaç ve beklentilerini karşılama yükümlülükleri de buna paralel olarak artmaktadır.

Silletto Toplum Katılımı ve Etkileşimi Ödülü, Silletto Trust tarafından desteklenmekte ve bir müze ile paydaşları arasında derin, sürekli ve güçlendirici bir katılımı kutlamakta, müzeyi yerel, ulusal, küresel veya başka bir şekilde tanımlanmış olsun, topluluklarının merkezine bir yönelim ve referans noktası olarak yerleştirmektedir (http-16).

Aşağıdaki tabloda, Toplumsal Katılım ve Etkileşim için Silletto Ödülü kategorisinde son beş yılın kazanan müzeleri listelenmektedir. Bu tabloda müzelerin türleri belirlenirken müzelerin beyanlarına başvurulmuş ve buna istinaden ICOM'un ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sınıflandırdığı müze türleri esas alınmıştır.

Tablo 3.7. Toplumsal Katılım ve Etkileşim için Silletto Ödülü son 5 kazananı (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır)

Ödül Alınan Yıl	Kurum Adı	Müzenin Türü	Bulunduğu Şehir	Bulunduğu Ülke
2024	Kalamaja Müzesi	Kültür Müzesi	Tallinn	Estonya
2023	Otar Lordkipanidze Vani Arkeoloji Müzesi	Arkeoloji Müzesi	Vani	Gürcistan
2022	Ayakkabı ve Sanayi Müzesi	Tarih Müzesi	Inca	İspanya
2021	Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	Etnografya Müzesi	Bayburt	Türkiye

Tablo 3.7. (Devam) Toplumsal Katılım ve Etkileşim için Silletto Ödülü son 5 kazananı (Yazar tarafından, EMYA resmi web sitesinden alınan verilere göre hazırlanmıştır)

2020	Henrietta Caddesi Numara 14	Tarih Müzesi	Dublin	İrlanda
------	--------------------------------	--------------	--------	---------

Görsel 3.29. Kalamaja Müzesi (<http://74>)

Kalamaja Müzesi, yerel toplulukla iş birliği içinde yürütülen bir ortak-yaratım projesi olarak tasarlanmıştır. 2018’de başlatılan proje kapsamında anketler, derinlemesine görüşmeler, odak grup çalışmaları, beyin fırtınası oturumları, yaratıcı araştırma yöntemleri ve saha çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte topluluk üyeleri, okullar, kütüphaneler, tiyatrolar ve mahalle hamamı gibi çeşitli mekânlarda düzenlenen etkinliklere katılarak bölgede nasıl bir müze görmek istediklerine dair görüş bildirmiştir. Hatta müzenin kurumsal görsel kimliği (CVI) ve logosu da topluluk üyelerinin oylarıyla belirlenmiştir. 2021’de açılan Kalamaja Müzesi, kuruluş aşamasında benimsenen katılımcı yaklaşımı sürdürmüş ve topluluk üyelerinin kendi yaşam alanlarıyla ilişkili temalar üzerine sergiler düzenleyebildiği özel bir sergi alanı oluşturmuştur ve böylece Kalamaja Müzesi, topluluk katılımını güçlendiren ve bu yönüyle dikkat çeken ilham verici bir örnek olmuştur (Laukkoski, 2025, s.129). Ayrıca, müzenin tasarımında kullanılan doğal malzemeler ve açık alanlar, ziyaretçilerin mekânda rahatça dolaşmasını sağlamak ve "samimi bir atmosfer" yaratmaktadır (<http://75>).

EMYA, 2024 kazananlarını duyurduğu broşürde Kalamaja Müzesi’ni şu şekilde tariflemektedir:

Tallinn Şehir Müzesi'nin en yeni şubesi olan Kalamaja Müzesi, Tallinn'in eski Kalamaja bölgesinin kalbinde yer almakta olup, yerel topluluk tarafından ortaklaşa tasarlanan ve de yönetilen katılımcı bir müze niteliği taşımaktadır. Müze, 1932-1934 yılları arasında tek ailelik bir ev olarak inşa edilmiş, 217 m² büyüklüğünde, beyaz bir işlevsel villa içerisinde bulunmaktadır. 2021 yılında kapsamlı bir yeniden geliştirme sürecinin ardından halka açılmıştır. Müzenin kalıcı sergisi, *Şehrin Ortasında Bir Köy*, Kalamaja'nın tarihini, bölge sakinleri ve etnologların iş birliğiyle yapılan yerel halk anketleri sonucunda belirlenen altı karakterin hikâyeleri aracılığıyla ele almaktadır. Bu karakterler arasında Kalamaja'nın bir adamı, bir çocuğu, bir ebeveyni, bir yaşam sanatçısı ve bir hayvan bulunmaktadır. Bu kişilikler, farklı zaman dilimlerini ve dönemleri temsil ederek, Orta Çağ'dan günümüze Kalamaja'nın hikâyesini anlatmaktadır... Müze, topluluğuyla aktif bir şekilde iletişim kurmayı, onların ihtiyaçlarına yanıt vermeyi ve destek sağlamayı temel misyon ve değerleri arasında görmektedir. Bu bağlamda, hareket halinde bir müze olarak sürekli değişim göstermektedir (http-23).

Kalamaja Müzesi'nin EMYA ödülünü kazandıktan sonra yaptığı konuşmada, müzenin direktörü Kristi Paatsi, bu ödülün topluluk için taşıdığı önemi de vurgulamıştır. Paatsi, "Küçük bir toplum müzesinin böyle bir tanıma layık görülmesi harika bir haber" diyerek, bu başarının müzeyi oluşturan topluluk için büyük bir anlam taşıdığını ifade etmiştir. Ayrıca, "Umarım bu, diğer Estonya müzelerini yerel toplulukları hakkında düşünmeye ve onlarla çalışmaya teşvik eder" ifadeleriyle müzelerin sadece kültürel mirası sergilemekle kalmayıp, aynı zamanda topluluklarla etkileşim kurarak onların katılımını teşvik etmenin önemine dikkat çekmektedir (http-74).

Müze Adı: Otar Lordkipanidze Vani Arkeoloji Müzesi
Konum: Vani, Gürcistan
Mimar: Ellis Williams Architects
Açılış Tarihi: 1985
Alan: 1594,88 m²

Görsel 3.30. Vani Arkeoloji Müzesi görselleri (http-76)

Otar Lordkipanidze Vani Arkeoloji Müzesi, Vani antik kentini, efsanevi Altın Post'un ve bölgenin dini merkezi olarak sahip olduğu kültürel mirası değerlendirmek için yeni perspektifler sunan önemli bir kurumsal yapıdır. 1985 yılında kurulan ve devlet desteğiyle faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen bu müze, Kafkasya bölgesindeki ilk alan müzelerinden biri olarak kayda geçmiştir. 2006 yılında, kurucusu Otar Lordkipanidze'nin ismiyle anılmaya başlanan müze, Gürcistan Ulusal Müzesi'nin bir parçası haline gelmiştir. On yıl süren kapsamlı restorasyon ve yenileme süreçlerinin ardından, müze 2020 yılında tamamen yeniden inşa edilmiş ve genişletilmiş olan binasında yeniden açılış yapmıştır (http-77).

EMYA'nın yayınladığı 2023 kazananlar kitapçığında Vani Müzesi şu şekilde açıklanmıştır:

Bölgenin en büyük ve tek çok fonksiyonlu halk alanı olarak, aynı zamanda bölgesel ve uluslararası bilimsel toplantılara ev sahipliği yapmaktadır. Koleksiyonlarının Avrupa mirasının bir parçası olarak taşıdığı önem göz önüne alındığında, Vani Müzesi, toplum, kültür ve eğitimle ilgili daha geniş meseleler hakkında farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Müze, yerel topluluk üyeleri tarafından işletilmektedir. Gönüllü projeleri ve programları, yerel toplumu arkeolojik alanın korunması, muhafazası ve çağdaş öneminin sürdürülmesine dahil etmeyi hedeflemektedir. Müze, genç izleyicilerin ve dezavantajlı topluluk gruplarının katılımını sağlamak için çeşitli topluluk programları sunmaktadır. Bu programlar ve etkinlikler, yaz tatili yapamayacak ailelerden gelen çocuklar için yaz okullarından, çevre okuryazarlığı ve sivil eğitim programlarına kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Ayrıca, yerel öğretmenler için müzenin kaynaklarını savaş, çevresel kriz ya da ulusal kimlik ve kültürlerarası ilişkiler gibi konuları ele almak için nasıl kullanabilecekleri üzerine atölye çalışmaları düzenlenmektedir (http-26).

EMYA'nın 2023 ödül töreninde ödülü alırken Vani Müzesi direktörü David Lordkipanidze, “Bu ödül bizim Avrupa'nın bir parçası olduğumuzu, Avrupalı olduğumuzu ve de Avrupalı olacağımızı gösteriyor. Müzemiz, tüm hayallerin gerçekleşebileceğini görebileceğiniz yerdir,” sözleriyle EMYA'ya teşekkür etmiştir (http-78).

Müze Adı: Museu del Calçat i de la Indústria
Konum: Mallorca, İspanya
Açılış Tarihi: 2 Haziran 2010
 (yeniden açılış: 2018)
Mimar: Francesc Roca ve Guillem Reynés Font (bina mimarı)
Alan: 1500 m²

Görsel 3.31. Ayakkabı ve Sanayi Müzesi görselleri ([http-79](http://79))

Ayakkabı ve Sanayi Müzesi, Balear Adaları'nın önde gelen sanayi müzelerindendir. Müze, 13. yüzyıldan günümüze kadar ayakkabı ve yan sanayilerinin tarihi ve üretimine odaklanan bir toplum müzesidir ([http-80](http://80)). Museu del Calçat i de la Indústria, Mallorca'nın Inca kentinde yer alan ve ayakkabı endüstrisinin tarihini 13. yüzyıldan günümüze kadar anlatmaktadır. 2 Haziran 2010 tarihinde açılan müze, 30 Kasım 2018'de yenilenen sergileriyle yeniden kapılarını ziyaretçilere açmıştır. Bina, ünlü mimar Francesc Roca tarafından tasarlanmış olup, General Luque adıyla bilinen eski bir askeri kışlada yer almaktadır. Mimari açıdan dikkat çeken bu yapı, taş duvarları ve yüksek tavanlarıyla karakterizedir; bu özellikler hem tarihi bir atmosfer yaratmakta hem de geniş sergi alanları için uygun bir zemin sunmaktadır ([http-80](http://80)).

Müze, toplamda 1.500 metrekarelik bir alana yayılmakta olup, iki katlı yapısında kalıcı ve geçici sergi alanları ile ofisler barındırmaktadır. Alt katında çeşitli geçici sergiler ve etkinlikler için alanlar bulunurken, üst kat kalıcı sergi alanına ev sahipliği yapmaktadır. Burada, pre-endüstriyel aletler, ayakkabı üretiminde kullanılan makineler ve bölgedeki ayakkabı üretim tarihiyle ilgili belgeler sergilenmektedir. Ayrıca, müze topluluk katkılarıyla zenginleştirilmiş olup, ziyaretçilere interaktif deneyimler sunmaktadır ([http-80](http://80)).

Müzenin geniş bir kısmı, bölgedeki şirketler ve bireyler tarafından bağışlanan makineler, araçlar, ayakkabılar, çizimler, belgeler, fotoğraflar ve diğer sergilerden oluşmaktadır. Bu öğelerin her biri, ayakkabıcılığı bir yaşam gücü haline getiren bir halkın kimliğiyle bağlantılı gerçek ve kişisel bir hikâyeye barındırmaktadır. Ek olarak, bağışçıların kendileri, eserlerinin nasıl sergileneceğine dair önemli bir rol oynamışlardır ([http-80](http://80)).

2022’de yayınlanan kazananlar broşüründe Ayakkabı ve Sanayi Müzesi, şu sözler ile anlatılmıştır:

Bu müze, bir zamanlar sadece makinelerle ilgiliyken, şimdi insanlara – yerel halk, yerel üreticiler ve artık büyük ölçüde kaybolmuş bir endüstride yetenekli işçiler olarak gurur duyan ve bu müzede derinden yer alan insanlara odaklanmaktadır. Bu müze, hikayesini değiştirerek geleceğini de değiştirmiştir çünkü yeni bir müdür ve yerel belediye desteğiyle, müze başarısız bir kurumu yeniden hayata geçirmiştir... Müze, topluluğu dinleyerek ve sınırlı bir bütçeyle, makinelerin arkasındaki insanlara odaklanan ve yerel halkı sürekli olarak dahil eden bir yeniden sergileme süreci başlatmıştır. Bugün müzenin büyük bir odağı, nesiller arası iş birliği ve bilgilerin genç nesillere aktarılmasıdır. Müze şimdi, gençleri deneyimli deri işçileri ve ayakkabıcılarla eşleştiren bir stajyerlik atölye programı yürütmektedir (shttp-32).

Bu bağlamda Ayakkabı ve Sanayi Müzesi, geçmişte makineler ve teknolojiler üzerine odaklanmışken, günümüzde önemli bir dönüşüm geçirerek yerel halk ve üreticilere odaklanan bir yapıya bürünmüştür. Bu dönüşüm, müzenin hikayesini değiştirerek, yalnızca tarihi makineleri sergilemekle kalmamış, aynı zamanda ayakkabıcılık gibi büyük ölçüde kaybolmuş bir endüstrinin emekçilerini ve bu endüstrinin kültürel değerlerini de ön plana çıkarmıştır. Müze, yerel halkın katılımını sağlayarak, toplulukla yapılan derinlemesine istişareler ve sınırlı bütçeyle gerçekleştirilen yeniden sergileme süreçleri ile yeni bir kimlik kazanmıştır. Özellikle nesiller arası iş birliği ve bilgi aktarımı müzenin odak noktalarından biri haline gelmiştir.

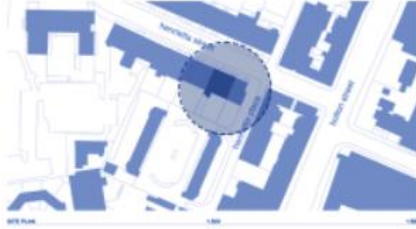
Müze direktörü Aina Ferrero Horrach, ödül konuşmasında “Bu gerçekten büyük bir sürpriz ve teşekkürler, her şey için çok teşekkür ederim... Şu anda burada konuştuğuma inanamıyorum. Umarım herkesi Inca’da görebiliriz.” demiştir (http-81).

2021 kazananı Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Türkiye’den son yıllarda bu ödüle layık görülen örneklerden biridir ve yerel kültürle kurduğu güçlü bağ ve toplumsal katılım odaklı yaklaşımıyla dikkat çekmektedir. Bayburt’a 40 kilometre uzaklıktaki Demirözü vadisinde Demirözü Baraj Gölü’nün yakın çevresinde yer almaktadır (http-82). Müze, "Anadolu'nun kadim kültürünü koruma ve gelecek kuşaklara aktarma" misyonunu taşımaktadır ve toplamda 26 farklı mekândan oluşmaktadır (http-83).

Toplumsal Katılım ve Etkileşim için Silletto Ödülü kategorisinde Türkiye’den son 5 yılda ödül alan tek müze olan Kenan Yavuz Etnografya Müzesi hakkında bu bölümde genel bir tanıtım yapılmakla yetinilecektir. Bu bağlamla ilgili detaylı inceleme tezin ilerleyen bölümünde ‘Kenan Yavuz Etnografya Müzesi’ başlığı altında ele alınacaktır.

**14
Sráid
Henrietta
Henrietta
Street**

Müze Adı: 14 Henrietta Street
Konum: Dublin, İrlanda
Açılış Tarihi: 2 Eylül 2018 (müze olarak)
Mimar: Luke Gardiner (ilk inşaat), Shaffrey Architects (restorasyon)
Alan: 1500 m²

VAZİYET PLANI

PLAN

KESİT

KESİT

MÜZE

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

Görsel 3.32. Henrietta Caddesi 14 Numara mimari çizimleri (<http-84>) ve görselleri (<http-85>)

Henrietta Caddesi 14 Numara, Dublin'de bulunan ve şehrin tarihini derinlemesine keşfetme fırsatı sunan tarihi bir toplum müzesi olarak tasarlanmıştır. Bu müze, "300 yılı aşkın bir şehir yaşamını" sergileyerek, ziyaretçilerine tarihi bir yolculuk yapma imkânı tanımaktadır. Müzenin bulunduğu 14 Henrietta Street apartmanı, 18. yüzyılın ortalarında inşa edilmiş Gürcü tarzında bir şehir evidir. 1979'a kadar 17 aileye ve yaklaşık 100 kişiye kadar kişinin ikamet ettiği binada, 2000'lerden sonra âtıl olarak kalmış ve belediye tarafından kamulaştırılıp onarılmıştır (Duggan, 2016, s.134). Müzede, geçmişte bu adreste yaşayan insanların kişisel hikayeleri aracılığıyla, "bina içindeki gizli tarihlerin" ortaya çıkması sağlanmaktadır (<http-86>). Müze, Dublin'in en iyi korunmuş 18. yüzyıl yapılarından biri olarak öne çıkmaktadır. İlk olarak 1740'larda inşa edilen bu Georgian tarzı *townhouse*, mimar Luke Gardiner tarafından tasarlanmıştır ve zamanında Dublin'in

en zengin ailelerine ev sahipliği yapmıştır. Bina, beş katlıdır ve toplamda yaklaşık 1.500 metrekaarelik bir alana sahiptir ([http-87](#)).

Henrietta Caddesi 14 Numara'nın planı başta, kamu, özel ve ev işlevlerini ayıracak şekilde tasarlanmıştır. Zemin katında aile odaları bulunurken, üst katlarda resmi kabul odaları yer almaktadır. Bina, zamanla işlev değişikliğine uğrayarak 19. yüzyılda kiralık dairelere dönüştürülmüştür; bu süreçte iç mekânın dekorasyonu daha işlevsel hale gelmiştir (Cobb, 2023). Müze olarak yeniden düzenlenen yapı, ziyaretçilere Dublin'in sosyal ve mimari tarihini keşfetme imkânı sunmakta ve geçmişteki yaşam koşullarını sergilemektedir ([http-87](#)). Bu müze, evin 1720'lerde dört kişilik bir ailenin büyük konutu iken 1911'de 100'den fazla kişiye ev sahipliği yapmaya başlamasının öyküsünü anlatmaktadır ([http-88](#)).

EMYA tarafından yayımlanan "2020 EMYA Kazananları" broşüründe detaylandırıldığı üzere müzede, yüzyılda inşa edilmiş bir malikâne olan ve 19. yüzyılda bir apartman dairesine dönüştürülen bir yapının duvarları içinde, Dublin'deki şehir hayatının 300 yılı gözler önüne serilmektedir. Bu binada yer alan 19 apartman dairesinde, zamanla 100'den fazla kişi yaşamıştır. Son aileler 1970'lerde buradan ayrılmıştır. Henrietta Caddesi 14 Numara, 10 yıllık, 5 milyon avro değerindeki ödüllü bir restorasyon ve yeniden geliştirme projesinin ardından kapılarını bir müze olarak yeniden açmıştır. Müze ekibi, eski sakinlerin gündelik hikâyelerini, kişisel deneyimlerini ve eşyalarını toplamaktadır. Bu kapsamda, yapının sosyal ve mimari tarihine dair sözlü tarih kayıtları oluşturulmakta ve araştırmalar yapılmaktadır. Amaç, binanın ve burada yaşamış insanların anılarını korumak ve yorumlamaktır... Müzenin geliştirilmesi sürecinde, yerel toplulukların görüşleri ve sözlü tarih koleksiyonları, ziyaretçi deneyiminin oluşturulmasında önemli bir rol oynamıştır. Süreç, binada ve eski apartman sakinlerinin taşındığı Dublin'in çevresindeki bölgelerde düzenlenen bir dizi "anı akşamı" ile başlamıştır. Bu etkinlikler, eski sakinlerin anılarını paylaşmaya teşvik etmiş ve bu anılar koleksiyon için kayıt altına alınmıştır ([http-41](#)).

Müzeyi işleten Dublin Kent Konseyi Kültür Şirketi'nin CEO'su Iseult Byrne ödül kazanmaları hakkında şu cümleleri kurmuştur: "Bu ödül, hikâye anlatımının, özenli koruma ve restorasyonun ve insan merkezli bir deneyim yaratmanın gücünün bir kanıtıdır. Müze, Dublin'den, tarihinden ve insanlarından ilham alan ve bilgi veren bir yerdir ve bu ödül, müze için olduğu kadar şehir için de bir kazançtır (Hilliard, 2021)."

Byrne'ın ifadesine göre 14 Henrietta Street, Dublin halkıyla birlikte inşa edilen bir müzedir. Müzenin kazandığı Silletto Ödülü, İrlanda yerel basınında geniş şekilde yer almıştır. Bu ödül, Dublin'in kültürel hafızasını yansıtan sosyal ve mimari bir yapı olarak müzeye verilen bir takdir olarak değerlendirilmiştir. Müze, kentin tarihini ziyaretçilere aktaran kamusal bir alan niteliği taşımaktadır. Ödül, aynı zamanda Dublin'in kültürel turizmüne katkı sağlayan ekonomik ve sosyal bir etki üretmiştir.

İrlanda'nın ulusal turizm geliştirme otoritesi olarak kabul edilen Fáilte Ireland'ın yayınladığı yıllık müzelerin ziyaretçi sayılarını incelediğimizde, 14 Henrietta Street'in 2020 yılında Avrupa Yılın Müzesi Ödülü'nü (EMYA) kazanması, müzenin ziyaretçi sayılarında önemli bir artışa katkı sağlamıştır (http-89). 2020 ve 2021 yıllarında COVID-19 pandemisi nedeniyle ziyaretçi akışı sınırlı kalmıştır. 2022 yılında kısıtlamaların kalkmasıyla birlikte sayı 31.163 olarak kaydedilmiştir. 2023 yılında bu sayı 38.365'e ulaşmıştır. Bu veriler, müzenin istikrarlı bir ilgi gördüğünü ve ödülün görünürlük üzerindeki etkisini sürdürdüğünü göstermektedir. Ödül, müzenin Dublin'deki kültürel turizm sahasında daha güçlü bir konum elde etmesine olanak tanımıştır. Aynı zamanda yerel halkın ve yurtdışından gelen ziyaretçilerin müzeye olan ilgisini artıran bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, müze, Tripadvisor'un "En İyi 10 Çekim Noktası" listesinde yer alarak Dublin'in en çok ilgi çeken yerlerinden biri haline de gelmiştir (http-90).

3.2.2.2. Meyvaert Müzesi Çevresel Sürdürülebilirlik Ödülü (2020-)

İklim değişikliği ve doğanın tahribatının ciddiyeti hızla devam ettikçe ve geniş kapsamlı etkileri insanların günlük yaşamlarında daha doğrudan deneyimlendikçe, müzelerin bu acil konuları yansıtmaları ve ele alması ve gelecek nesiller için geleceği korumaya katkıda bulunmaları için yükümlülükler de buna bağlı olarak artmaktadır.

Meyvaert Çevresel Sürdürülebilirlik Müze Ödülü Meyvaert sponsorluğunda verilmekte olup, koleksiyon, dokümantasyon, sergileme ve kamusal programlamanın yanı sıra kendi sosyal, finansal ve fiziksel kaynaklarının yönetiminde sürdürülebilirlik ve çevre sağlığı konularını yansıtmaları ve ele alma konusunda olağanüstü bir kararlılık gösteren bir müzeye verilmektedir (http-16). Aşağıdaki tabloda (Tablo 3.8), Meyvaert Müzesi Çevresel Sürdürülebilirlik Ödülü kategorisinde son beş yılın kazanan müzeleri listelenmektedir. Bu tabloda müzelerin türleri belirlenirken müzelerin beyanlarına

başvurulmuş ve buna istinaden ICOM'un ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sınıflandırdığı müze türleri esas alınmıştır.

Çevresel sürdürülebilirlik alanındaki bu ödül, müzelerin bilinçlendirici aktörler olmanın ötesine geçerek aynı zamanda çevresel dönüşümün aktif birer uygulayıcısı olmaları gerektiğine işaret etmektedir. Bu kapsamda ödül alan müzeler hem mekânsal tasarımları hem de kurumsal politikalarıyla karbon ayak izini azaltma, enerji verimliliğini artırma ve doğaya saygılı malzemeler kullanma gibi bütüncül yaklaşımlar geliştirerek diğer kurumlara da ilham vermektedir (http-16).

Ayrıca, bu müzeler ziyaretçilerle olan etkileşimlerinde çevresel farkındalığı ön plana çıkaran yaratıcı anlatım biçimlerine, atık yönetimi ve geri dönüşüm gibi operasyonel süreçlere ve doğayla uyumlu peyzaj çözümlerine de öncülük etmektedir. Bu ödül aracılığıyla, kültürel kurumların sadece geçmişi koruyan yapılar olarak değil, ekolojik sorumluluğun taşıyıcısı ve toplumsal dönüşümün destekçisi olarak konumlandırılması hedeflenmektedir.

Tablo 3.8. Meyvaert Müzesi Çevresel Sürdürülebilirlik Ödülü'nü son 5 kazanan kurum (yazar tarafından oluşturulmuştur)

Ödül Alınan Yıl	Kurum Adı	Müzenin Türü	Bulunduğu Şehir	Bulunduğu Ülke
2024	Ev Müzesi	Müze Evler	Londra	Birleşik Krallık
2023	İsviçre Tarım Müzesi	Açık Hava Müzesi	Burgrain	İsviçre
2022	Holmegaard Atölyesi	Sanat Müzesi	Fensmark	Danimarka
2021	Walserhaus Müzesi	Etnografya Müzesi	Bosco Gurin	İsviçre
2020	Wadden Denizi Merkezi	Doğa Tarihi Müzesi	Ribe	Danimarka

MUSEUM OF THE HOME

Müze Adı: The Museum of the Home
Konum: Londra, Birleşik Krallık
Açılış Tarihi: 12 Haziran 2021 (yenileme sonrası)
Mimar: Wright & Wright Architects
Alan: 2182 m²

VAZİYET PLANI

AKSONOMETRİK

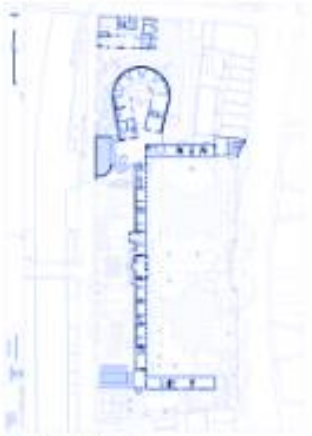
SİRKÜLASYON PLANI

-1. KAT PLAN

ZEMİN KAT PLAN

1. KAT PLAN

KESİTLER

MÜZE

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

Görsel 3.33. Museum of Home “Ev Müzesi” mimari çizimleri ve görselleri (<http-91>)

2024 Meyvaert Ödülü'nün kazananı olan Museum of the Home, Londra'nın doğusunda yer alan ve ev yaşamının tarihini keşfetmeye odaklanan bir müzedir. 2011 yılında "Geffrye Müzesi" adıyla açılan müze, 2019 yılında isim değişikliğine giderecek "Museum of the Home (*Ev Müzesi*)" ismini almıştır. 2021 yılında ise restorasyonu sonrası yeniden açılan müze galeriler, öğrenme alanları, yeni bir kafe, giriş merkezi ve koleksiyon çalışma odası, koleksiyonlar için yüzde 80 daha fazla sergi alanı ile ziyarete açılmıştır. Bu müze, ziyaretçilerine "son 400 yıl boyunca evlerin nasıl değiştiğini" gösteren sergiler sunmaktadır (Museum of the Home, 2024) Ziyaretçiler, geçmişten günümüze çeşitli dönemlere ait döşemelerle donatılmış odaları gezerek, Londra'nın sosyal ve kültürel tarihine dair derinlemesine bilgi edinme imkânı bulmaktadır. Ayrıca, müze bahçeleri de toplumsal değişimleri yansıtan birer örnek olarak ziyaretçilere sunulmaktadır (http-92).

EMYA'nın 2024 kazananlar kitapçığında müze şu şekilde tasvir edilmektedir:

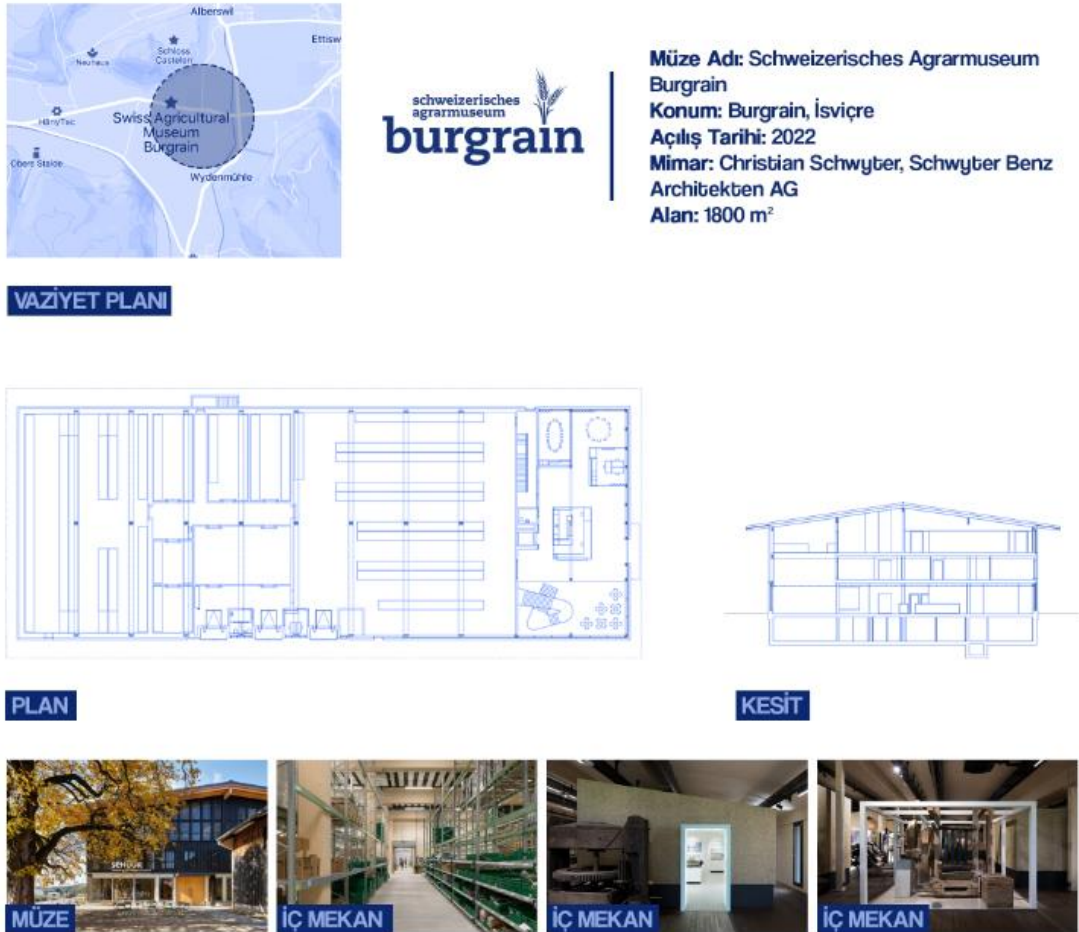
Ev Müzesi, insanların birlikte daha iyi yaşamlar sürdürebilmesi için ev ve yaşam biçimleri üzerine düşünmeye teşvik eden bir alan sunmaktadır. Yakın zamanda yapılan yenileme ve genişletme çalışmalarıyla, müze yalnızca gündelik nesneleri sergileyen kronolojik bir düzen yerine, ev kavramı ve "yuva" fikri etrafında şekillenen hikâyelere odaklanmıştır. Ev, herkes için ortak bir kavram olsa da aynı zamanda kişisel ve derin anlamlar taşır. Bu nedenle müzenin sunduğu içerikler hem fiziksel hem de dijital alanlarda, farklı geçmişlerden gelen ziyaretçilerin kendilerini bulabilecekleri şekilde tasarlanmıştır... Müzenin en dikkat çekici alanlarından biri de halka açık bahçesidir. Farklı türde otlar, baharatlar ve sebzeler içeren bu bahçe, sürdürülebilirlik ve çevre bilinci konusunda ziyaretçilere ilham vermektedir. Müze, geri dönüştürülmüş malzemeleri atölye çalışmalarında kullanarak, okul gruplarına geri dönüşüm ve sürdürülebilirlik konularında bilgi vererek çevresel farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Böylece Ev Müzesi, yalnızca geçmişi değil, bugünü ve geleceği de düşünmeye teşvik eden bir mekân olarak öne çıkmaktadır (http-23)."

Ev Müzesi müze yöneticisi olan Sonia Solicari, EMYA'nın düzenlediği törene katıldıktan sonra şunları söylemiştir: "Museum of the Home adına Meyvaert Müzesi Çevresel Sürdürülebilirlik Ödülünü almaktan özellikle onur duydum. Ödül, Müze ekibi için büyük bir destek oldu ve daha mutlu bir gezegen arayışımızda ve müzelerin yaşamları değiştirmedeki güçlü rolünü anlamamızda bizi daha da fazla çaba göstermeye motive etti (http-93).

Ayrıca, Birleşik Krallık hükümeti tarafından 2013 yılından beri düzenli yayımlanan ve son güncellemesi 28 Kasım 2024 olan, müze ve galerilere yönelik aylık ziyaret verilerine göre (http-94), ziyaretçi sayılarında belirgin değişimler gözlemlenmiştir. 2023

yılında EMYA adayı olduğu açıklanan ve 2024 yılında EMYA ödülü kazanan Ev Müzesi, yaklaşık olarak 12-13 bin ziyaretçilerden 16-19 bin aralığında bir ziyaretçi kitlesine ulaşabilmiştir.

Solicari'nin vurguladığı üzere, Ev Müzesi'nin Meyvaert Müzesi Çevresel Sürdürülebilirlik Ödülü'nü kazanması, müze ekibi için büyük bir motivasyon kaynağı olmuştur. Ev Müzesi'nin ödülle taçlandırılan sürdürülebilirlik politikaları, geri dönüşüm malzemelerinin kullanımından toplum temelli çevre projelerine kadar geniş bir yelpazeyi kapsamakta ve müzenin topluma yönelik bilinçlendirme çalışmalarına olan bağlılığını göstermektedir. Bu bağlamda, müzenin ödülle kazandığı görünürlük, yalnızca yerel ziyaretçi kitlesiyle sınırlı kalmayıp uluslararası düzeyde de sürdürülebilirlik odaklı müzecilik anlayışının yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır.

Görsel 3.34. İsviçre Tarım Müzesi mimari çizimleri (<http-95>) ve görseller (<http-96>)

2023 kazananı İsviçre Tarım Müzesi (*Schweizerisches Agrarmuseum Burgrain*), Burgrain, İsviçre'de bulunan ve tarımın tarihini ve gıda üretimini keşfetmeye yönelik

çeşitli sergiler sunan bir müzedir. Müze, "tarım ve gıda üretimi ile ilgili güncel konuları" interaktif ve eğlenceli bir şekilde ziyaretçilere sunmaktadır (http-97). Burgrain İsviçre Tarım Müzesi, ziyaretçilerine tarım ve gıda üretimiyle ilgili kapsamlı bir keşif alanı sunarak, geçmişten günümüze ve geleceğe uzanan tarımsal konuları ele almaktadır. Müze, bireyleri “Kendimizi nasıl besliyoruz?”, “Ne tür bir tarım istiyoruz?” ve “Bu tarıma neden ihtiyaç duyuyoruz?” gibi temel sorular üzerine düşünmeye teşvik etmektedir (http-98).

EMYA’nın 2023 yılı ödül kitapçığında, İsviçre Tarım Müzesi şu şekilde anlatılmaktadır:

Müzenin temel amacı, yerel toplulukları gıda üretiminin kaynaklarını, üretim süreçlerini ve israf edilen miktarı konusunda bilinçlendirmek ve bu doğrultuda farkındalık yaratmaktır. Bu bağlamda, müze bölgesel düzeyde merkezi bir bağlantı noktası olmayı hedeflemektedir; yerel üreticileri, tarım işçilerini ve ilgili sektör temsilcilerini bir araya getirerek, vatandaşların gıda üretim süreçlerini ve bu süreçlerdeki kilit aktörleri anlamalarına katkı sunmaktadır. Müzenin çevresel sürdürülebilirliğe yönelik bağlılığı ve bu konudaki teşvik edici çalışmaları, bölge genelinde çevreye karşı sorumlu davranışların geliştirilmesini amaçlamaktadır (http-26).

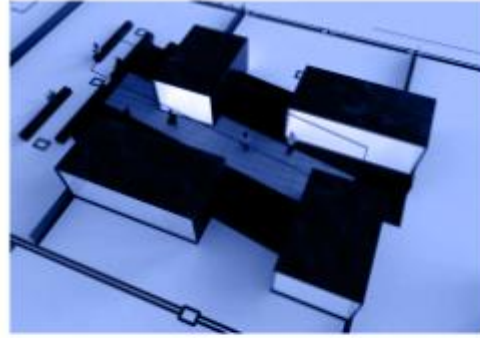
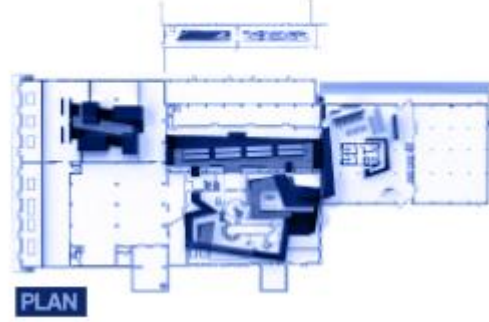
Bu doğrultuda müze, sürdürülebilir tarım ve gıda sistemleri üzerine kapsamlı sergiler, atölyeler ve eğitim programları sunarak toplumsal farkındalığı artırmayı hedeflemektedir. Ziyaretçilerine gıdaların üretim süreçlerine dair tarihsel ve geleceğe yönelik perspektifler sunan müze, aynı zamanda interaktif öğrenme ortamları aracılığıyla insanların ekolojik sorumluluk bilincini geliştirmesine katkı sağlamaktadır.

Müze direktörü Katrin Blassmann ise ödül hakkındaki konuşmasında “Minnettarız, bu ödül çiftçilerimiz için, mimarlarımız için, akademisyenlerimiz için... Hepimiz için büyük bir şey ifade ediyor (http-99),” sözleriyle EMYA ödülünün sadece kurum için değil, bu kurumun oluşum sürecinde yer alan herkes için büyük bir anlam taşıdığını ifade etmiştir.

İsviçre Tarım Müzesi’nin bu başarısı, çağdaş müzecilikte çevresel ve toplumsal sorumluluğun nasıl bir arada taşınabileceğini somutlaştıran güçlü bir örnek olarak öne çıkmaktadır. Gıda güvenliği, sürdürülebilir üretim, yerel ekonomi ve iklim krizi gibi kesişen sorun alanlarını bir araya getiren müze, müze işlevinin salt bilgi aktarımıyla sınırlı olmadığını; aynı zamanda yaşamsal pratiklerle doğrudan ilişki kurabilen, harekete geçiren ve değişim yaratan kurumlar haline gelmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

**HOLME
GAARD
VÆRK**

Müze Adı: Holmegaard Værk Cultural Center, Glass Museum & Glass Production
Konum: Holmegaard, Danimarka
Açılış Tarihi: Aralık 2018/Haziran 2020(müze olarak)
Mimar: Jens Ole Platzt
Alan: 2500 m²

MODEL

MODEL

MÜZE

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

Görsel 3.35. Holmegaard Værk mimari çizimler (<http-100>) ve görselleri (<http-101>)

Holmegaard Værk, Danimarka'nın Fensmark kentinde bulunan ve İskandinavya'nın canlı cam, seramik ve tasarım müzesi olarak tanımlanan bir kültür merkezidir. Müze, ziyaretçilere 42.000 parça cam ve 6.000 parça Kähler seramiği gibi geniş bir koleksiyon sunmaktadır. Ayrıca, uluslararası özel sergiler ve dünya çapında cam sanatına dair eserler de müzenin bünyesinde sergilenmektedir (<http-102>).

EMYA'nın yayınladığı 2022 kazananlar kitapçığında Holmegaard Værk şu şekilde açıklanmıştır:

Holmegaard Værk, İskandinav cam ve porselen tasarımının önemli bir merkezi olmasının yanı sıra, yaratıcılığın desteklendiği ve sanatçılar ile zanaatkarların bir araya geldiği bir merkez olmayı hedeflemektedir... Müze, eski fabrika alanındaki atölyelerde çalışan yerel

cam ustalarını istihdam etmekte ve bu ustalar, konuk sanatçılar ve tasarımcılarla iş birliği yaparak yeni fikirler geliştirmektedir. Ziyaretçiler de cam işçiliği ve seramik yapımını deneyimleyebilecekleri uygulamalı atölye ve derslere katılma fırsatı bulmaktadır. Holmegaard Værk'in sürdürülebilirlik alanındaki en önemli başarılarından biri, eski fabrika alanının korunarak yeniden işlevlendirilmesidir... Yenilikçiliğin öncüsü olarak müze, ekolojik bilinç programı kapsamında karbon nötr cam üretim sistemini geliştirmektedir. Yenilenebilir enerji kullanımıyla hayata geçirilmesi planlanan bu sistemin önümüzdeki yıllarda uygulanmaya başlanması hedeflenmektedir (<http-32>).

Holmegaard Værk'in Meyvaert Müze Çevresel Sürdürülebilirlik Ödülü'ne layık görülmesinin temelinde, kültürel mirasın korunmasını sürdürülebilirlik ilkeleriyle bütünleştiren yenilikçi yaklaşımı bulunmaktadır. Müze, eski fabrika alanını restore ederken tarihi dokuyu muhafaza ederek yeniden işlevlendirmiş ve böylece endüstriyel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlamıştır. Ayrıca, karbon nötr cam üretimi gibi projelerle çevresel sorumluluğu sanat ve zanaatkarlık geleneğiyle birleştiren Holmegaard Værk, çevresel sürdürülebilirlik odaklı müzecilik anlayışına önemli katkılar sunmaktadır.

Görsel 3.36. Walserhaus mimari çizimler (<http-103>) ve görseller (<http-104>)

1938 yılında Ticino'da kurulan Walserhaus Müzesi, 14. yüzyıldan kalma bir konakta yer almakta olup, sergi alanını giderek genişletmiştir. 2006 yılında yapılan büyük çaplı bir yeniden tasarımıyla, müzeye bitişik ek binalar ve bahçeler entegre edilmiş, 2009 yılında ise geçici sergiler ve el sanatları etkinlikleri için ikinci bir ahır eklenmiştir. Müze, dağ tarımı üzerine kalıcı bir sergi sunmakta ve ayrıca geçici sergiler ile ziyaretçilerin her zaman yeni şeyler keşfetmesini sağlamaktadır (<http-105>). Walserhaus Müzesi, sadece

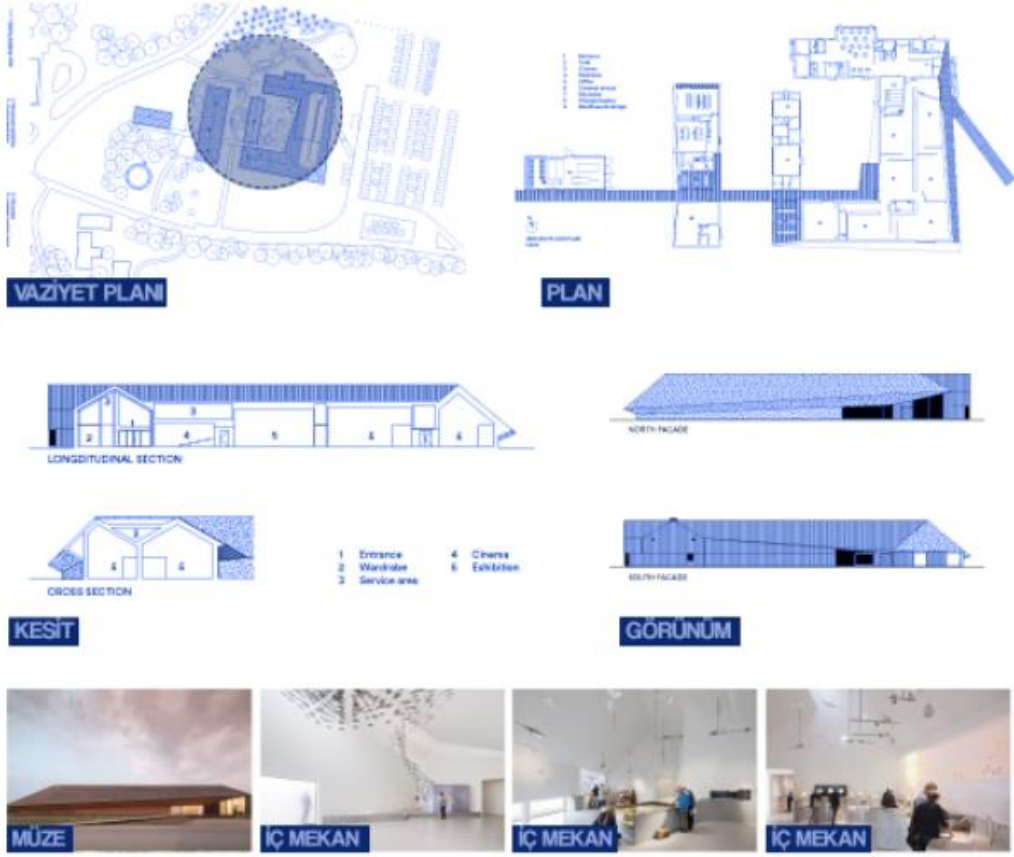
yerel kültürü korumakla kalmayıp, aynı zamanda topluluk içinde bir bağ oluşturarak farklı nesiller arasında Walser kültürüne ilgi uyandırmayı hedeflemektedir (<http-106>).

EMYA 2021 kazananlar broşüründe yer alan bilgilere göre, Walserhaus Müzesi, Gurin Walser topluluğunun tarihini ve kültürünü sergileyen ve bu mirası koruma konusunda önemli bir rol oynayan bir yerel toplum müzesidir. Müze, Ticino bölgesinin en yüksek rakımdaki köyü olan Bosco Gurin'de yer almaktadır ve köydeki birkaç binadan oluşmaktadır. 1938 yılında etnografik bir müze olarak kurulan Walserhaus Müzesi yenileme süreci de geçirmiştir. Dernek ve müzeyi yöneten gönüllü topluluğunun üç ana hedefi vardır: Gurin Walser topluluğunun ve diğer Walser topluluklarının tarihini ve kültürünü sergilemek; Gurin Walser'in kültürel ve dilsel mirasını korumak; ve Gurin Walser'in kökenleri, tarihi, dili ve gelenekleri hakkında yerel topluluk ve daha geniş bir çevrede bilgi ve anlayışı artırmaktır... Kış aylarında zorlu hava koşulları yaşayan bir köydeki müzenin dayanıklı varlığı ve çevik çalışması, Bosco Gurin kültürünün somut ve soyut mirasını yeni nesillere aktarma çabası, kırsal bir alanda ve müze bağlamında sosyal sürdürülebilirlik açısından örnek bir vaka olarak öne çıkmaktadır (<http-36>).

EMYA'nın '*Bir Kazanan Olmak*' ismiyle yayınladığı websitesine konuşan Walserhaus ekibi, ödülü kazanmak hakkında "Ödül bize doğru yolda olduğumuzu gösteriyor, devam etmemiz için bize ivme kazandırıyor, tüm köydeki birliktelik duygusunu daha da güçlendiriyor ve halkta daha fazla ilgi uyandırıyor... Bu doğrultuda ilerlemeye devam edeceğiz: bu büyük takdirle bizi ayakta tuttuğunuz için teşekkür ederiz." demiştir (<http-107>).

Müze Adı: Wadden Sea Centre (Vadehavetcentret)
Konum: Ribe, Danimarka
Mimar: Dorte Mandrup Arkitekter
Açılış Tarihi: 2017
Alan: 2.800 m²

Görsel 3.37. Wadden Deniz Müzesi mimari çizimler (<http-108>)

Wadden Deniz Müzesi, Danimarka'nın Ribe şehrine yakın Vester Vedsted'de yer alan ve 2017 yılında açılan bir ziyaretçi merkezi ve müzedir. UNESCO Dünya Mirası olan Wadden Denizi'nin korunmasına yönelik farkındalık yaratmayı amaçlayan bu merkez, bölgenin doğal ve kültürel mirasını sergilemektedir (<http-109>). Müze, 2,800 m²'lik bir alana sahip olup, interaktif sergiler, doğa turları ve eğitim programları sunmaktadır. Ziyaretçiler, "Wadden Denizi - 15 milyon göçmen kuşun yolculuğu" gibi sergilerle bölgedeki kuşların yaşamına dair derinlemesine bilgi edinebilirler (<http-110>). Müzenin mimarı olan Dorte Mandrup'un yenilikçi mimari yaklaşımı, sürdürülebilirlik gereksinimlerinin çağdaş bir üslupla, geleneksel malzemelerden biri olan saz kullanılarak nasıl karşılanabileceğini ortaya koymaktadır. Geleneksel yerel konutlarda olduğu gibi, yalnızca çatı kaplamasında değil, aynı zamanda merkezin yeni uzantısının duvarlarında

da saz malzemesinin tercih edilmesi, yapı içerisinde mükemmel bir akustik performans sağlamaktadır (Engin, 2023, s.67).

EMYA 2020 yılına ait kazananlarla ilgili broşürde bulunan veriler şu şekildedir:

Wadden Deniz Merkezi, yenilikçi mimarisi, yüksek kaliteli tasarımı ve etkileyici hikâye anlatımıyla ziyaretçi merkezleri için yeni bir standart belirlemektedir. Sergiler, ziyaretçilere sadece temel bilgileri sunarak ziyaretçilere keşif için gerekli alanı tanımaktadır... Dorte Mandrup'un tasarımı, sürdürülebilirlik gereksinimlerinin nasıl çağdaş ve geleneksel malzemelerle karşılayabileceğini göstermektedir. Kamış gibi yerel malzemeler her yerde kullanılarak yapıyı hem çevresiyle uyumlu hale getirmiş hem de akustik avantajlar sağlamaktadır. Çatıya entegre edilmiş büyük güneş enerjisi panelleri, enerji verimli aydınlatma sistemleri ve organik ürünlerin sunulduğu kafeterya, merkezin çevresel sorumluluğa olan bağlılığını pekiştirmektedir. Yerel halkın merkeze olan desteği, yıllar içinde artarak, merkez ile olan güçlü bağları ve toplumsal katılımı da gözler önüne sermektedir (http-41).

Müze direktörü olan Klaus Melba, gerçekleştirilen online seremonide “Çok teşekkür ederiz ve bu ödülü almak büyük bir onur. Yarın işbaşı yaptığımızda tüm ekibin inanılmaz gururlu hissedeceğine eminim. COVID zamanında iyi şeyler duymaya da ihtiyacımız var ve bu ödül için sizlere teşekkür ederiz, gelecek müzeler için de rol model olmayı umuyoruz (http-65)” sözleriyle EMYA ödülünün hem ekibi için pozitiflik getireceğinden bahsetmiş hem de gelecekteki müzeler için de kazanılan ödül ile bir standart oluşturmayı hedeflediğini belirtmiştir.

3.2.2.3. Portimão Müzesi Misafirperverlik, Kapsayıcılık ve Aidiyet Ödülü (2019-)

Dünyanın tüm bölgeleri giderek daha fazla birbirine bağımlı ve iç içe geçerken, Avrupa ve Avrupa'daki uluslar ve bölgeler giderek daha fazla çeşitlilik gösterirken, müzelerin sınıf, cinsiyet, ırk, etnik köken, yaş, eğitim veya diğer arka plan farklılıklarına bakılmaksızın tüm ziyaretçileri dahil etme ve karşılama yükümlülükleri de buna paralel olarak artmaktadır.

Portimão Müzesi Misafirperverlik, Kapsayıcılık ve Aidiyet Ödülü, Portimão Belediyesi tarafından desteklenmekte ve müzenin tüm unsurlarının, fiziksel ortamının, insani niteliklerinin, sergilerinin ve halka açık programlarının, herkesin değerli ve saygıdeğer olduğunu ve müzeye ait olduğunu hissetmesine katkıda bulunduğu samimi bir kapsayıcılık atmosferini kutlamaktadır (http-16).

Aşağıdaki tabloda (Tablo 3.10), Portimão Müzesi Misafirperverlik, Kapsayıcılık ve Aidiyet Ödülü kategorisinde son beş yılın kazanan müzeleri listelenmektedir. Bu tabloda

müzelerin türleri belirlenirken müzelerin beyanlarına başvurulmuş ve buna istinaden ICOM'un ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sınıflandırdığı müze türleri esas alınmıştır.

Tablo 3.10. *Portimao Müzesi Misafirperverlik, Kapsayıcılık ve Aidiyet Ödülü kategorisinde son 5 kazanan kurum (yazar tarafından oluşturulmuştur)*

Ödül Alınan Yıl	Kurum Adı	Müzenin Türü	Bulunduğu Şehir	Bulunduğu Ülke
2024	Tuz Müzesi	Endüstri Müzesi	Messolonghi	Yunanistan
2023	Chillida Leku	Açık-Hava Müzesi	Hernani	İspanya
2022	Bergen Üniversitesi Müzesi	Bilim ve Doğa Tarihi Müzesi	Bergen	Norveç
2021	Gruuthusemuseum	Tarihi Müze	Brugge	Belçika
2020	MO Müzesi	Sanat Müzesi	Vilnius	Litvanya

2024 kazananı olan Tuz Müzesi, Yunanistan'ın Messolonghi kentinde yer alan ve ülkenin ilk tuz temalı müzesidir. 2020 yılında açılan bu müze, tuzun tarihini, kullanım alanlarını ve kültürel önemini sergilemektedir. Ziyaretçiler, tuzun insanlık tarihindeki yerini keşfederken, tarım, sağlık, ekonomi ve turizmle olan ilişkisini de öğrenme fırsatı bulmaktadırlar ([http-111](#)). Müze, 1930'larda tuz işçileri için inşa edilen tarihi bir binada yer almakta olup, beş tematik odasıyla tuzun farklı yönlerini ele almaktadır. Ayrıca, 1.500'den fazla tuzluk koleksiyonu ve tuz üretim sürecini gösteren sergilerle zenginleştirilmiştir ([http-112](#)).

EMYA'nın 2024 kazananlar broşüründe müze ve ödül alışı sebebi şu şekilde belirtilmiştir:

Tuz Müzesi, 2020 yılında Messolonghi tuzluklarının merkezinde açılmıştır ve bölgedeki tuz üretiminin tarihini, geleneksel becerileri ve ekoturizmi teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Müze, eski bir tuz işçileri yurduna yerleşmiş olup, tuzun insan faaliyetleri üzerindeki etkilerini anlatan bir sergi sunmaktadır. Ayrıca, bölge topluluğuyla etkileşimde bulunarak, sanayi mirası ve çevresel sürdürülebilirlik bilinci oluşturmak için çeşitli eğitim ve kültürel etkinlikler düzenlemektedir ([http-23](#)).

Tuz Müzesi Müdürü Despina Kanelli, Portimao Ödülü'nün kazanılmasının ardından yaşadıkları coşkuyu şu şekilde dile getirmiştir: “Tüm şehrimiz Messolonghi bizimle ödülü kutluyor! Sokakta insanlar bizi durduruyor, sarılıyorlar, arıyorlar, mesajlar,

çiçekler ve tatlılar gönderiyorlar; hepsi heyecanlarını ve gururlarını ifade ediyorlar (http-107).” Kanelli, bu ödülün sadece bir müze için değil, tüm şehrin sakinleri için olduğunu vurgulayarak, ödülün kazanılmasında emeği geçen herkese teşekkürlerini iletmiş, bu deneyimin kendilerini sürekli öğrenmeye, gelişmeye ve topluma katkı sağlama yolunda yönlendirdiğini belirtmiştir.

Kanelli'nin sözlerinden hareketle, bu ödülün Messolonghi halkı için de büyük bir anlam taşıdığı söylenebilmektedir. Ödül, sadece müzenin başarısı olmaktan çıkarak, bölge halkının müzeye ve kültürel miraslarına duyduğunu sahiplenme duygusu ve gururunu da pekiştirmiştir. Portimao Ödülü ile Messolonghi halkının, geleneklerini koruması çabası ve çevresel sürdürülebilirlik alanında gösterdiği tüm ortak uğraşlar bir sonuca varmış gibi hissettirilmiştir ve bunu sürdürmeleri konusunda onlara bir dayanak olmuştur.

Müze, geçmişteki üretim tekniklerini günümüz izleyicisine aktarırken mekânın hafızasını canlı tutan bir anlatı dili kullanır. Sergi düzenlemeleri, nesnel bilgi aktarımının ötesine geçerek ziyaretçilerin gündelik yaşamla bağ kurabilecekleri etkileşimli ve anlam katmanları içeren alanlar oluşturmaktadır.

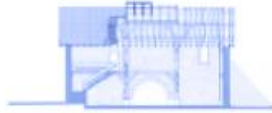
Yerel halkın müzeyle kurduğu duygusal bağ, kolektif belleğin yeniden inşasında etkin bir rol oynamaktadır. Ziyaretçilerin müzeye dair anılarını aktarma biçimleri ve ödül sonrası yaşanan sevinç, kurumun sosyo-kültürel yapıya nasıl derinlemesine nüfuz ettiğini göstermektedir. Bu etkileşim, müzenin salt bilgilendirici değil, aynı zamanda toplulukların kendi kimliklerini yeniden tanımlayabildiği bir buluşma noktası hâline geldiğini ortaya koymaktadır.

Portimão Ödülü'nün verilmesiyle birlikte, Messolonghi'nin kültürel değerlerine duyulan saygının kamusal alanda daha görünür hâle geldiği, kent sakinlerinin kolektif başarıyı sahiplenme biçimlerinden açıkça anlaşılmaktadır. Bu sahiplenme, kültürel kurumların topluluklarıyla birlikte evrilebildiği durumlarda ortaya çıkan güçlü bir bağın göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

CHILLIDALEKU

Müze Adı: Chillida Leku
Konum: Hernani, Bask Bölgesi, İspanya
Mimar: Eduardo Chillida & Joaquín Montero
Açılış Tarihi: 2000 (resmi açılış), 2019 (yeniden açılış)
Alan: 11 hektarlık açık hava müzesi ve
16. yüzyıldan kalma Zabala çiftliği

KESİT

MÜZE

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

Görsel 3.38. Chillida Leku mimari çizimleri ve görseller (http-113)

Chillida Leku, İspanya'nın Hernani kentinde bulunan ve ünlü Bask heykeltıraşı Eduardo Chillida'nın eserlerine adanmış bir müzedir. 2000 yılında açılan bu müze, Chillida'nın sanatını doğayla birleştirmektedir. Müze, 11 hektarlık bir bahçede yer almakta ve burada 40'tan fazla büyük ölçekli heykel sergilenmektedir; bu heykeller arasında "Buscando la luz I" ve "Lotura XXXII" gibi ünlü eserler de bulunmaktadır (http-114). Chillida, müzeyi "Bir ütopya, heykellerimin dinlenebileceği bir yer, insanların onlarla ormanda yürüyormuş gibi dolaşabileceği bir yer" olarak tanımlamıştır (http-115).

EMYA 2023 kazananlar broşüründe yer alan bilgilere göre, Chillida Leku, İspanya'nın Bask köylerinde bulunan açık hava müzesi, 20. yüzyılın önde gelen Bask heykeltıraşı Eduardo Chillida'nın eserine, hayatına ve anısına adanmıştır. Günümüzde

müze, çok duyuşal ve çok yaratıcı ifadelerle diyalog ve hoşgörü teşvik etmek için bir dizi program ve etkinlik sunmaktadır. Ziyaretçilere, manzara ve çevre üzerinde düşünmeleri ve yerel üretilen gıda tüketmenin faydalarını öğrenmeleri için fırsatlar sunulmaktadır. Sanat müzesi olmanın ötesinde aktif bir sosyal ajandaya sahip olan Chillida Leku, herkesin "dinlenebileceği, hızını yavaşlatabileceği ve sağlık için bir yer" olarak tanımlanmaktadır (<http-23>).

Chillida Leku, sadece Eduardo Chillida'nın eserlerini sergilemekle kalmayıp, aynı zamanda ziyaretçilere çevreye ve sağlığa odaklanan deneyimler sunarak ödülü kazanmıştır. Müze, sakin bir atmosfer sağlayarak, insanların hızlarını yavaşlatıp rahatlayabileceği bir alan yaratmış ve yerel gıda kültürünü keşfetme fırsatı da sunmuştur. Sanatın ötesine geçen bu yaklaşım, Chillida Leku'yu sadece bir galeri değil, toplumsal bir buluşma noktası haline getirmiştir.

Görsel 3.39. *Chillida Leku bahçesi* (<http-115>)

EMYA'nın '*Bir Kazanan Olmak*' ismiyle yayınladığı internet sitesine konuşan Chillida Leku ekibi, ödülü kazanmak hakkında "Bu ödülü almak, müze için çok sevindirici ve bizi sevinçle dolduran sosyal ve eğitim programımızla doğru yolda olduğumuzun bir teyidi de olmuştur. Bu ödül, toplum için kapsayıcı bir müze, yaşı, kökeni veya geçmişi ne olursa olsun her ziyaretçinin merkezde olduğu aktif bir buluşma

yeri olma arzumuzu bir kez daha doğrulamıştır (http-107),” sözleriyle ödülün ekip için motive edici olduğundan bahsetmiştir.

Chillida Leku’nun EMYA tarafından ödüllendirilmesi, mekânın sanat sunumunun ötesinde sosyal ve kültürel sorumluluklar üstlenen bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir. Müze, ziyaretçilere fiziksel ve zihinsel bir duraklama alanı sunmakta; doğal çevreyle kurulan ilişkileri teşvik eden bir deneyim alanı oluşturmaktadır.

Görsel 3.40. Bergen Üniversitesi Müzesi görselleri (http-116)

Bergen Üniversitesi Müzesi, Norveç'in Bergen şehrinde bulunan ve ülkenin en büyük kültürel ve doğal tarih koleksiyonlarından birine ev sahipliği yapan önemli bir müzedir. 1825 yılında Wilhelm Frimann Koren Christie tarafından kurulan müze, iki ana binadan oluşmaktadır: Doğa Tarihi Koleksiyonu ve Kültürel Tarih Koleksiyonu. Müze hem yerel hem de uluslararası düzeyde araştırma ve eğitim faaliyetlerine katkıda bulunmakta ve ziyaretçilere çeşitli sergiler sunmaktadır (http-117). Müze, "Norveç'in tarihi ve kültürel mirasını korumak ve sergilemek" misyonunu taşıırken, aynı zamanda "bilimsel araştırma ve bilgi üretimi" konularında da önemli bir platform sağlamaktadır (http-118).

EMYA'nın 2022 yılında yayınladığı kazananlar broşüründe müzenin ödül alma gerekçeleri şu şekilde yazmaktadır:

Müze kapsamlı bir tadilatın sonra Ekim 2019'da yeniden açılmıştır ve 1865 yılından beri koruma altında olan binanın restorasyonunda, orijinal ahşap zeminleri, orijinal pencereleri ve hatta tarihi vitrinlerin düzensiz camları korunmuştur. Gün ışığı baskınken, bazı mükemmel tamamlayıcı aydınlatmalar kullanılmış ve derin denizin ekolojisini sunmak için siyah bir kutu kullanılmıştır... Bu müzede sadece araştırma sonuçlarını sunmakla kalmıyor, aynı zamanda halkı bunların nasıl elde edildiği ve bilginin nasıl üretildiği konusundaki sorulara da dahil

edilmektedir. Sergi, üst düzey bir bilimsel mesaj veren yenilikçi, açık fikirli sunumları bir araya getirmektedir... Kampüsün kalbinde, Bergen şehir merkezine kısa bir mesafede bulunan bu müze, Bergen Üniversitesi için güçlü bir marka haline de gelmeyi başarmıştır. Genel misyonuyla uyumlu dükkânı, anlamlı etkinlikleri ve faaliyetleri ve davetkar hissi ile müze, eğlence ve dinlenme sosyal işlevini mükemmel bir şekilde yerine getirmektedir. Müze, tüm alanların temsil edilmesini hedeflerken, içlerindeki doğal bağlantılarını koruyup vurgulamayı ve bilim, araştırma, koruma, koleksiyon yönetimi, kültürel iletişim ve bilgi yayılımı arasında eşit bir denge kurmayı, aynı zamanda geniş kitleleriyle en davetkar ve ilgi çekici olmayı amaçlamaktadır (http-32).

Bergen Üniversitesi Müzesi'nin ödül kazanmasının ana sebeplerinden biri, restorasyon sürecinde hem tarihi unsurların korunması hem de modern tasarım anlayışının başarılı bir şekilde harmanlanmasıdır. Müze, bilgi sunmakla kalmanın ötesine geçip ziyaretçilerini araştırma sürecine dâhil ederek etkileşimli bir deneyim yaratır. Bilimsel araştırma konularını, yeni fikirlere açık sunumları ve toplumsal katılımı teşvik eden interaktif yapısı sayesinde geniş kitlelere hitap edebilmiş ve hem kültürel hem de akademik iletişimi gerçekleştirmeyi başarmıştır.

Müze müdürü Kari Loe Hjelle, EMYA ödülünü kazanmasının ardından yaptığı açıklamalarda, “Bu ödül, UiB ve Üniversite Müzesi'nin hem müzenin rehabilitasyonu hem de yeni sergilerin geliştirilmesi sırasında ortaya koyduğu çalışmaların bir takdireidir.” demiştir (http-119).

Görsel 3.41. Bergen Üniversitesi Müzesi(http-120)

Bergen Üniversitesi Müzesi, "Yılın Müzesi" ödülüne de aday gösterilmiştir ama ödül Hollanda'daki Museum of the Mind'a verilmiştir. Üniversite Rektörü Margareth

Hagen, müzenin üniversitenin kimliğiyle güçlü bir bağa sahip olduğunu ve araştırma iletişimi alanındaki önemini vurgulamıştır. Hagen, müzenin yalnızca bir sergileme alanı değil, aynı zamanda araştırma ve yönetim açısından önemli bir aktör olarak hizmet verdiğini belirtmiştir (http-120).

Müze Adı: Gruuthusemuseum
Konum: Brugge, Belçika
Açılış Tarihi: 15. yüzyıl (Lodewijk van Gruuthuse),
2015-2019 (noa* architecten restorasyon)
Mimar: noa* architecten
Alan: 2.200 m²

VAZİYET PLANI

KUŞ BAKIŞI

PLANLAR

KESİT

MODEL

MÜZE

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

İÇ MEKAN

Görsel 3.42. Gruuthusemuseum mimari çizimler ve görseller (http-121)

Gruuthusemuseum, Belçika'nın Brugge kentinde yer alan ve Orta Çağ'dan kalan eserlere sahip olan Brugge'un beş yüzyıllık tarihini ve kültürel evrimini sergileyen bir tarih ve sanat müzesidir (<http-122>). 15. yüzyılda inşa edilen Gruuthuse Sarayı'nda olan müze, Burgonya Dükalığı döneminden kalma eserlere odaklanarak, günlük yaşamdan soylu törenlere kadar Brugge'un evrimini ziyaretçilere aktarmayı amaçlamaktadır (<http-123>). Mimari olarak Gotik tarzın belirgin özelliklerini taşıyan yapı, döneminin estetik anlayışını yansıtan taş cepheler, süslemeli ahşap detaylar ve vitray pencerelerle dikkat çekmektedir.

EMYA'nın kazananları detaylı olarak incelediği broşüründe müzenin kazanma gerekçeleri şöyle anlatılmaktadır:

Gruuthusemuseum, Brugge'deki 15. yüzyıldan kalma tarihi bir sarayda yer alır ve 1883 yılında kurulmuş olan koleksiyon, 1955'te genişleyerek önemli bir sanat müzesine dönüşmüştür. 2014'te başlatılan yenileme süreci, sadece müzeyi değil, çevresindeki Neo-Gotik binaları ve Meryem Ana Kilisesi'ni de kapsamıştır ve yenilemelerde erişilebilirliği artırmayı amaçlamıştır. Sarayın pencerelerinin çoğu açılmış ve odalara gün ışığı girmesini sağlamak ve sarayı UNESCO Dünya Mirası Merkezi olan şehirle birleştiren güzel manzaralar sunmak için özel filtreler ve camlar takılmıştır. *„De Gruuthuse'nin „Plus est en vous“ (İçinizde daha fazlası var veya daha gündelik bir ifadeyle, her zaman kendinizi aşıabilirsiniz) mottosuna uygun olarak, restorasyon ve yenileme en yüksek kalitede yapılmıştır. Başlangıçtan itibaren ekip, entelektüel ve fiziksel erişilebilirliği bir öncelik haline getirerek tüm ziyaretçilerin bu tarihi alanı, olağanüstü eserlerini ve hikayelerini tam olarak deneyimleyebilmesini sağlamıştır. Görme engelliler için tüm odalarda mükemmel dokunsal istasyonlar ve bina genelinde görsel betimleme sesli rehberleri bulunmaktadır. İşitme engelliler hem Flaman İşaret Dili hem de Uluslararası İşaret Dili'nde bir tablet almaktadır. Binanın modelleri ve nesnelerin kopyaları, üç boyutlu ve dokunsal yorumlama ve iletişim modları sunmaktadır. Etkileşimli multimedya öğeleri dokunsal tablolara entegre edilmiştir. Müze ayrıca 80 güvenlik görevlisi ve resepsiyon personelinin tamamını, engelli ziyaretçilerin kendilerini hoş karşılanmış hissetmelerini sağlamak için eğitmiştir. Bu yeni yaklaşım ve katılımcı projeler ve faaliyetlerle müze, Brugge ve Belçika'nın çeşitli sakinlerini de cezbetmeyi başarmıştır. Gruuthusemuseum, "herkesin kendini hoş karşılanmış hissettiği açık bir ev" olma misyonunu yerine getirmektedir (<http-36>).*

Gruuthusemuseum'un ödül almasının nedeni, tarihi korumasına ek olarak erişilebilirliği ön planda tutan başarılı bir restorasyon sürecidir. Bu kapsamlı yenileme, binanın özgünlüğünü korurken, engelli ziyaretçilerin de müzeyi rahatça deneyimlemelerine olanak tanıyacak modern özellikler de eklemiştir. Bu bağlamda, tarihi mirası korumayı ve toplumun her kesimine ulaşmayı başarılı bir şekilde birleştirerek

müzei örnek bir model haline getirmiştir. Hem geçmişin izlerini taşıırken hem de herkesin bu mirası erişilebilir bir şekilde deneyimlemesini sağlayarak sosyal sorumluluğu yerine getirmektedir.

Gruuthusemuseum, EMYA ödülü kazandıktan sonra yaptığı konuşmada: “Gruuthusemuseum'un 2021 Portimão Müzesi Ödülü'nü kazanmasından dolayı gurur duyuyoruz! Bu, tüm Musea Brugge çalışanları, tüm meslektaşlarımız ve Brugge şehir konseyi için bir onurdur... Musea Brugge, Avrupa Müze Forumu'na ve EMYA jürisine bu prestijli ödül için teşekkür ediyor. Ödülü, sonraki projeler için bir ilham kaynağı olarak da saklayacağız (<http-107>).” diyerek ödülün aslında ekibi motive ettiğini ve bir sonraki projeler için de onlara destek sağladığını açıklamıştır.

Görsel 3.43. MO Müzesi mimari çizimler (<http-124>) ve görselleri (<http-125>)

MO Müzesi, 18. yüzyıl şehir düzeni ile Orta Çağ'dan kalma ve surlara sahip olan bir şehrin arasında kültürel bir "geçit" işlevi görececek şekilde tasarlanmış bir modern sanat müzesidir (http-65). Müze, Litvanya sanatına ait 5000'den fazla eseri içeren koleksiyonuyla kentin en büyük sanat müzelerinden biri konumundadır. Müze binası, dünyaca ünlü mimar Daniel Libeskind tarafından tasarlanmıştır. Galerilerin yanı sıra, müzede kafe, kitapçı, eğitim alanları, oditoryum ve idari alanlar da bulunmaktadır. Bina, genellikle "starchitect"¹ kategorisine dahil edilen ve diğer başarılı uluslararası mimari tasarımcılar gibi mimarlık yayınlarında düzenli olarak anılan ve övülen, uluslararası üne sahip Polonyalı-Amerikalı çağdaş mimar Daniel Libeskind tarafından tasarlanmıştır (Almantas, 2019, s.13). Yapının mimari konsepti, ortasından geçen ve amfiteatro terasına ulaşan basamaklı bir boşlukla tanımlanan bir "geçit" fikrine dayanmaktadır. Bu tasarım, 16. yüzyılın başından 1804 yılına kadar kentin surlarının karşısında bulunan tarihî Trakai Kapısına gönderme yapmaktadır. Böylelikle MO Müzesi hem dünya hem de Litvanya bağlamında modern sanatın tarihine açılan bir kapı olarak konumlanmaktadır. Tasarım, 16. yüzyılın başından 1804 yılına kadar şehir surları boyunca bulunan ve Litvanya'nın tarihsel mirasında önemli bir yeri olan Trakai Kapısı'na atıfta bulunmaktadır (Kačerauskas, 2023, s.5).

EMYA 2021'in kazananlarını detaylı bir şekilde ele alan broşürde, müzenin ödül kazanma sebepleri şu şekilde açıklanmaktadır:

MO Müzesi'nin sergilere yaklaşımının bir özelliği, ziyaretçi deneyiminin en önemli öncelik olduğu erişilebilirliktir. Genel yaklaşımları, çağdaş sanat ve çağdaş yaşam arasındaki ilişkiyi keşfetmektir. Ziyaretçilerini zor tarihi konular ve karmaşık kimlik sorunlarıyla zorlarlar. Sergiler, "Tüm Sanat Bizimle İlgili", "Hayvan-İnsan-Robot", "Paylaşılan Yaşam Alanları" ve "Türlerin Kökeni: 1990'lar DNA'sı" gibi ilgi çekici bir tema etrafında düzenlenmektedir. MO Müzesi'nin eğitim programı, sanat tarihi veya sanat takdir dersleri sunmak yerine, eleştirel düşünme, görsel okuryazarlık ve duygusal zekâ gibi 21. yüzyıl yetkinliklerini geliştirmeye odaklanmaktadır. Bu müze, Vilnius'taki ve daha genel olarak Litvanya'daki kültürel sektörü ve özellikle görsel sanatlar sahnesini neredeyse tek başına dönüştürmüştür. Müze, kültüre ve özellikle müzelere katılımı artırmak için acil bir ihtiyaç olarak görülen şeye yanıt olarak yaratılmıştır; insanların yalnızca %32'si müzeleri ziyaret ederken, %61'i sahne sanatları etkinliklerine gidiyordu. MO Müzesi, Baltık ülkelerindeki en ziyaretçi merkezli müzelerden birini yaratarak ve kültürel yönetimde yeni bir kalite sergileyerek bu durumu tersine çevirmiştir. Bu müzeyi Portimão Müzesi Ödülü'ne bu kadar layık kılan şey, çağdaş

¹ Starchitect: Kavram uzun bir süreden beri mimarlığı yönlendiren, farklı bir anlayışla mimarlığa bakan ya da en çok kazanan/kazandıran mimarlar için kullanılan gelmektedir (Sağlam, 2020, s.21).

sanatla ilgili çok az deneyimi veya ilgisi olmayan ziyaretçilere ulaşmadaki başarısıdır. Bebekli ebeveynler için zaman ayrılmakta ve açılış sezonunda taksi şoförleri ve aileleri için özel bir etkinlik düzenlenmiştir ve bunların çoğu daha önce hiç müze ziyaret etmemiştir. Burası hem fiziksel hem de kültürel olarak giriş engellerinin düşük olduğu, gerçekten herkes için bir yerdir ([http-36](#)).

MO Müzesi, çağdaş sanat ve yaşamı birleştirerek, daha önce müze deneyimi olmayan geniş bir ziyaretçi kitlesine hitap etme konusunda çok başarılı olmuştur. Bu yeni yaklaşımı, müzeyi sadece sanatseverler için değil, farklı yaş ve geçmişlerden gelen insanlar için de erişilebilir kılmıştır. Ayrıca, ziyaretçi odaklı çalışmalarla Baltık bölgesindeki en ziyaretçi merkezli müzelerden biri haline gelmiştir. Bu sayede hem fiziken hem de kültürel olarak herkesin rahatça girebileceği bir ortam yaratılmıştır.

MO Müzesi Müdürü Milda Ivanauskienė, henüz sadece adaylıkların duyurulduğu dönemde "Bu adaylıktan dolayı son derece mutluyuz. Çalışmalarımızın daha ilk yıllarında böyle bir değerlendirmenin yapılması, doğru yolda ilerlediğimizi ve bu yolda ilerlemeye devam etmemiz gerektiğini gösteren bir teşvik ve onur kaynağıdır," açıklamasında bulunmuştur. Buna ek olarak ödüller için değerlendirme sürecinin oldukça uzun olduğunu eklemiştir. "EMYA jüri üyelerinden biri yaz aylarında MO Müzesi'ni ziyaret etti. Ayrıca, MO'yu değerlendirmek için gizli bir jüri üyesi geldi; bu ziyaretin farkında değildik." sözleriyle aslında EMYA ödül sürecinin nasıl olduğuna dair bir açıklama da yapmıştır ([http-126](#)).

Ivanauskienė ödül kazandıktan sonraki açıklamalarında, "Bu ödül bizim için çok özel. Müzenin açılışından bu yana ziyaretçilerimizin MO'da hoş karşılandıklarını hissetmeleri için yorulmadan çalışıyoruz. MO'yu tartışmalar ve toplantılar için öğrenebileceğiniz, deneyimleyebileceğiniz ve ilham alabileceğiniz açık bir alan olarak yarattık ([http-126](#))" sözleriyle yorulmadan çalışan müze ekibinin ödülle ne kadar motive olduğunu dile getirmiştir.

3.2.2.3. Özel Takdir Ödülü (1977-)

Özel Takdir Ödülü, kamu hizmetlerinin belirli yönlerinde yeni ve yenilikçi bir yaklaşım geliştiren ve diğer Avrupa müzelerinin öğrenebileceği müzelere verilmektedir ([http-16](#)).

EMYA Özel Takdir ödülü her sene tek ödüle değil, 6 veya 7 ödüle verilmektedir. Bu kategorideki son 5 seneden beklentiyi anlamak için yalnızca 2024'teki kazanan 6 müze incelenecektir.

İlk müze olan ZOOM Çocuk Müzesi, Avusturya Viyana'nın sanat ve kültür binası olarak bilinen *MuseumsQuartier* içerisinde bulunmaktadır. Avusturya'da açılan ilk çocuk müzesi olan ZOOM Çocuk Müzesi, 1994 yılında açılmıştır (Karadeniz, 2010, s. 171) ve açıldığı dönemden beri çocuklara yönelik en büyük kültür kurumlarından biri haline gelmiştir. 1.600 metrekarelik bir alanda konumlanan müze, 0-14 yaş arası çocuklar için tasarlanmış çeşitli sergi ve atölye programlarıyla hizmet vermektedir. ZOOM, bilginin çocuklara oyunlaştırma yoluyla aktarılmasına ve çocukların günlük yaşam, sanat ve bilim olaylarını tanımasını hedeflemektedir. İnteraktif sergiler aracılığıyla ekoloji, iklim değişikliği, finans veya plastik kullanımı ve sorunları gibi güncel temaları ele almakta ve ölüm/mülteciler gibi zor konulardan da kaçınılmamaktadır. Böylece sergiler, çocukları eleştirel düşünmeye ve problem çözmeye teşvik etmektedir (http-127). Müze bünyesinde dört bölüm bulunmaktadır: ZOOM Sergisi, ZOOM Atölyesi, ZOOM Animasyon Stüdyosu ve ZOOM. Bu bölümlerde çocuklar, farklı yaş gruplarına uygun olarak sanat tekniklerini deneyimleyebilir, kendi animasyon filmlerini yaratabilmekte veya küçük yaşta oyun ve keşif alanlarında zaman geçirebilmektedir. Mimari açıdan, müze MuseumsQuartier'in modern ve işlevsel tasarımıyla bütünleşen bir yapıya sahiptir. İç mekân, çocukların özgürce hareket edebileceği, keşif yapabileceği ve duyuşsal etkileşimle öğrenebileceği interaktif alanlar şeklinde tasarlanmıştır. (http-128).

Özel Takdir Ödülü alan ikinci müze, Antwerp Kraliyet Güzel Sanatlar Müzesi, bilinen ve kısa adıyla KMSKA, aslen Napolyon tarafından 1810 yılında kurulmuştur ve uluslararası ölçekte birçok sanat eserini de bünyesinde sergilemiştir. 1890 yılında KMSKA, kendisi için tasarlanmış yeni binasına taşındı ve yapının mimarları Jean-Jacques Winders ve Frans Van Dijk'tir (http-129). Beaux-Arts mimarisi tarzındaki bu bina, 16. yüzyıl kalesinin kalıntıları üzerinde yıldız şeklindeki kentsel dokuyla uyumlu olarak tasarlanmıştır. 2000'li yıllara kadar çeşitli yapısal sıkıntılar yaşayan bina, unutulmaya yüz tutmuşken yarışmaya açılmıştır ve 2003'teki fikir yarışmasının kazananı KAAN Architecten tarafından hazırlanan yeni planlama olmuştur. 2011'de kapatılan ve 11 yıl boyunca yenilenen bina, Eylül 2022'de yeniden kapılarını ziyaretçilere açmıştır (http-130). Bina yenilirken %40 eklenen sergi alanıyla birlikte KMSKA'da 8.400 parça barınmaktadır ve koleksiyonlarının hepsi yenilenme sürecinde de koruyabilmiştir (http-131). EMYA 2024 jürisi, KMSKA'yı, tarihi yapısını koruyarak modern sergi alanları oluşturması ve sanat eserlerini yenilikçi bir şekilde sunması nedeniyle "Özel Takdir" ödülüne layık görmüştür. Jüri, müzenin hem klasik hem de modern sanat eserlerini bir

arada sunarak ziyaretçilere zengin bir kültürel deneyim sunduğunu ve bu yaklaşımın diğer müzelere örnek teşkil ettiğini belirtmiştir (http-23).

Özel Takdir Ödülü alan üçüncü müze olan Frank A. Perret Müzesi, 8 Mayıs 1902'de Montagne Pelée yanardağının patlamasında yok olan Saint-Pierre şehrinin tarihini ve de bu felaketin etkilerini anlatmak amacıyla 1933 yılında Amerikalı mühendis ve volkanolog Frank A. Perret tarafından kurulmuştur (http-132). Müze, 1933'te ilk defa kapılarını açmıştır. Yanardağ felaketi kalıntıları ve volkanoloji bilime geniş bir yer ayıran müze, Dekoratif Art Deco tarzında, basit dikdörtgen formda ve boyalı betondan inşa edilmiştir. 1969'da Uluslararası Stil'den esinlenen modernist bir mimariyle yenilenmiştir. 1988'de yenilen iç mekândan sonra Aralık 2018'de kapsamlı bir restorasyon geçirmiştir (http-132). Mimar Olivier Compère tarafından gerçekleştirilen yenileme çalışmalarında müze, Japon "Shou Sugi Ban" tekniğiyle işlenmiş yanmış ahşap cephesiyle öne çıkmıştır ve bu tasarım, felaketin izlerini ve şehrin yeniden doğuşunu simgelemektedir (http-133). EMYA 2024 jürisine göre müze, 1902 Montagne Pelée felaketini toplumsal hafızanın bir parçası olarak ele almakta; kurtarılan nesneler ve 7045 kurbanın adını içeren anıt aracılığıyla ziyaretçilere duygusal ve düşünsel bir deneyim sunmaktadır. Bu yaklaşımıyla, doğa felaketini kültürel bir çerçevede ele alması, nesne temelli hafıza anlatımını yenilikçi biçimde kullanması ve insan deneyimini merkeze alması nedeniyle Özel Takdir Ödülü'ne değer bulunmuştur (http-23).

Özel Takdir Ödülü alan dördüncü müze olan Norveç Ulusal Sanat, Mimarlık ve Tasarım Müzesi, 2022 yılında açılmıştır. Norveç'in en büyük sanat müzesidir ve eski ve modern sanat, çağdaş sanat, mimarlık ve tasarım koleksiyonlarını tek bir çatı altında toplayarak ziyaretçilerine kapsamlı bir kültürel deneyim sunmayı hedeflemektedir. Kleihues + Schuwerk Architects tarafından tasarlanan bina, 54.600 metrekaarelik alanıyla İskandinavya'nın en büyük müzesi olma özelliğini taşımaktadır. 5000'den fazla eser, iki kata ve yaklaşık 90 odaya yayılan bir koleksiyon sergilenmektedir (http-134). Müze meşe, bronz ve mermer gibi asaletle yaşlanacak temiz malzemelerle inşa edilmiştir. Tüm cephe Norveç arduvazıyla kaplanmıştır. Bir pilot projesi olan müze, mevcut bina standartlarına kıyasla sera gazı emisyonlarını en az %50 oranında azaltacak şekilde tasarlanmıştır. Yapı, sürdürülebilirlik ve uzun ömürlülük prensipleriyle inşa edilmiştir ve sergi alanları, çeşitli atölyeler, halka açık bir sanat kütüphanesi, çeşitli kafeler, bir müze mağazası, toplantı odası ve bir oditoryum barındırmaktadır (http-135). EMYA 2024 jürisine göre müze, "ulusal" kelimesinin ne anlama geldiğini insanlara yeniden

düşündürtmeye çalışmaktadır. Eskiden kabul edilen sanat anlayışlarını sorgulatırken daha önce göz ardı edilmiş kültürel unsurları da sergilerine katmaktadır. Böylece geçmiş eleştirirken yeni bakış açılarına da yer verebilmektedir. Bu yönüyle örnek gösterilen, düşünmeye teşvik eden bir müze olarak öne çıkmaktadır (http-23).

Özel Takdir Ödülü alan beşinci müze olan Sobibór Müzesi ve Anıtı, aslen 1993'ten itibaren Włodawa'daki bölge müzesine bağlı olarak faaliyet göstermiştir. 2012'de Majdanek Devlet Müzesi'ne bağlı ve Polonya Kültür ve Ulaştırma Miras Bakanlığı tarafından desteklenen resmi bir şube olarak 2013'te adına bir tasarım yarışma düzenlenmiştir. Bu yarışmayı, sanat tarihçisi Łukasz Mieszkowski ve mimarlar Piotr Michalewicz ile Marcin Urbanek kazanmıştır (http-136). 29 Ekim 2020 tarihinde müze binasının inşa süreci ve fiziksel altyapısı tamamlanmış, 2023 yılında ise kalıcı sergilerin tamamlanması ile müze açılmıştır. Müze, 1942-1943 yılları arasında Alman Nazi imha kampında öldürülen 180.000 Yahudi kadın, çocuk ve erkeğe adanmıştır ve tarihi belgeleyerek Alman işgali altındaki Avrupa'nın dört bir yanından Sobibór'a sürülen kurbanların anısını yaşatmayı amaçlamaktadır (http-137). Sobibór Müzesi'nin mimari tasarımı, anma mekânının tarihini ve duygusal ağırlığını yansıtmak üzere özel olarak tasarlanmıştır. Tasarımda kampın orijinal topografyası ve yapısal izleri korunarak ziyaretçilerin mekânın gerçekliği ile doğrudan bağ kurması hedeflenmiştir. Minimalizm ve sembolizmin ön planda olduğu müzede, kişisel objeler ve trajedi ön plana çıkarılmıştır (Błotnicka-Mazur, 2021'den aktaran Grzybowska vd., 2024). EMYA 2024 jürisi, Sobibór Müzesi'ni Holokost'ta yaşanan büyük bir trajediyi "Burada neler yaşandığını tüm dünya bilmeli" sözleriyle motto alması ve bunu kuratöryel olarak işleme başarısıyla ödüle layık görmüştür. Müze, kampta öldürülen insanların kişisel eşyalarını sergileyerek onların kimliklerini ve hikayelerini görünür kılmaktadır. Ziyaretçilerde duygusal bir bağ yaratmayı hedefleyen bu yaklaşımda 1943'teki mahkûm isyanı gibi detaylar da atlanmayarak güçlü bir öğrenme alanı yaratmıştır. Bu nedenle müze, "Özel Takdir Ödülü" ile onurlandırılmıştır (http-23).

2024 yılında Özel Takdir Ödülü'nü alan son müze olan Yapım Müzesi, 2021 yılında açılmış olup Derwent Valley Mills UNESCO Dünya Mirası alanında yer alan ve Derby'nin 300 yıllık üretim ve yenilik tarihini anlatan çağdaş bir müzedir. Müze, Derby'nin zengin endüstriyel geçmişini ve yaratıcılığını kutlamak amacıyla kurulmuş olup, bölgedeki halk ve sanayi iş birliğiyle tasarlanmıştır (http-138). Museum of Making, 18. yüzyılda inşa edilen ve dünyanın ilk modern fabrikası olarak kabul edilen Derby Silk

Mill'in yeniden işlevlendirilmesiyle oluşturulmuştur (http-139). Bauman Lyons Architects tarafından tasarlanan proje, özgün binanın tarihî karakterini koruyarak iç mekânlara çağdaş ve çok işlevli alanlar kazandırmıştır. Yenileme sürecinde uygulanan “açık yapım” ilkesi sayesinde sergi mekânları, atölyeler ve depo alanları arasındaki geçişler akıcı ve şeffaf bir hâle getirilmiştir. Sergi alanları, modüler yapılarla esnek kullanıma uygun olarak planlanmış, yapının endüstriyel geçmişi görünür kılınmıştır (http-140). Hannah Fox'un liderliğinde yürütülen "Re:Make the Museum" programı kapsamında, ziyaretçiler ve topluluk üyeleri müzenin içeriğini ve düzenini birlikte oluşturmuşlardır. Ziyaretçiler, 1725 yılından beri Derby Silk Mill'in önünde yer alan ve I. derece koruma statüsüne sahip olan yenilenmiş Bakewell Kapıları'nı görebilir ve müzenin yeni girişi olan üç kat yüksekliğindeki cam atriyum olan Civic Hall'a girebilmektedir. Bu alanda tavanda yedi ton ağırlığındaki Rolls-Royce Trent 1000 motoru bulunmaktadır (England, 2021). EMYA jürisine göre Yapım Müzesi, geçmişteki üreticileri anarken aynı zamanda ziyaretçilere üretimle ilişkilendirilmiş öğrenme deneyimleri sunan kapsamlı ve katılımcı bir öğrenme alanı oluşturmaktadır. Bunlara ek olarak bilim, teknoloji, mühendislik, sanat ve matematik temelli yaklaşımlarla ziyaretçilerde üretim temelli beceriler kazandırmayı hedeflemektedir. Müze, endüstriyel mirasın interaktif bir şekilde nasıl değerlendirilebileceğine dair bir örnek sunmaktadır (http-23).

3.2.3. Yarışma, jüri ve değerlendirme süreci

Avrupa'nın en önemli ödülllerinden biri olarak kabul edilen EMYA, yılda yalnızca bir kez düzenlenmektedir. Başvurular, her yıl EMYA'nın resmî internet sitesinde duyurulmaktadır ve son başvuru tarihi Nisan ayı olarak belirlenmektedir. Başvuru aşamasında, müzelerin yeni açılmış veya son üç yıl içinde kapsamlı bir yenileme geçirmiş olması şart koşulmakta; başvuru sürecine dahil olan kurumlar, bağımsız ve ücret talep etmeyen bir jürinin yerinde inceleme ziyaretlerine tabi tutulmaktadır. Yarışmada her kategori ortak şekilde değerlendirilirken, bazı alanlarda doğrudan başvuru yapılması gerekirken, diğer bazı kategorilerde daha önce aday olmamış müze ve kişiler, verilen ödüllerle öne çıkabilmekte; yani ödül, yalnızca başvuru sahiplerini değil, jüri tarafından belirlenecek kriterlere uygun diğer adayları da kapsayabilmektedir.

Tablo 3.11. Yarışma süreci (Yazar tarafından EMYA internet sitesindeki bilgiler derlenerek oluşturulmuştur)

Dönem	Aktiviteler
Nisan Ortası	Gelecek yılın yarışması için başvuru son tarihi
Nisan ortası - Mayıs Ortası	Resmi kriterlere uyan adayların uzun listesinin belirlenmesi
Yaz/Sonbahar	Tüm aday müzelere en az bir EMYA hakemi tarafından yarım günlük ziyaret. İlk ziyaret aday müze ile düzenlenir. Bu ziyaret, yönetim kurulu ve yönetim grubu üyeleri ile yapılır, müze personeli ile bir tur düzenlenir ve müzenin halka açık kalitesi hakkında daha kişisel bir temas sağlanır. Ziyaret genellikle müdür ve seçilmiş yönetim personeli ile grup tartışması ile sona erer.
Sonbahar	Eğer ilk ziyaret sadece bir hakem tarafından yapıldıysa, büyük ödüllere aday gösterilen müzelere anonim ikinci bir ziyaret yapılacaktır.
Kasım	EMYA Jürisi, hakemlerin yazılı raporları ve sözlü sunumlarına dayanarak aday müzeleri değerlendirmek için toplanır. Jüri, aday gösterilen (kısa listeye alınan) müzeler ve kazananlar hakkında kararlar alır. Kenneth Hudson Ödülü için öneriler EMF müteveli heyetine karar için iletilir. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Kültür, Bilim ve Eğitim Komitesi temsilcileri, Avrupa Konseyi Müze Ödülü adaylıklarını gözden geçirmek ve Komiteye sunmak üzere üç öneri seçmek için jüri toplantısına katılır.
Aralık	Önemli: Avrupa Konseyi ödülü, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Kültür, Bilim ve Eğitim Komitesi toplantısından sonra Aralık ayında Avrupa Konseyi tarafından duyurulur.
Nisan veya Mayıs (ertesi yıl)	Tören ve kazananların duyurusu.

Değerlendirme süreci, gönderilen materyallerin resmi uygunluk açısından incelenmesi ve ardından jüri üyeleri tarafından müzelere saha ziyaretleri yapılmasıyla gerçekleştirilmektedir. Hedeflenen potansiyel adaylar, Avrupa Konseyi tarafından

belirlenen daha geniş Avrupa'dan kâr amacı gütmeyen her tür ve kategorideki müzeler olarak tanımlanmaktadır. Başvuru kriterleri arasında son üç yıl içinde açılan yeni müzeler veya önemli ölçüde yenilenmiş yerleşik müzeler yer almaktadır. Her yıl ortalama 40 ila 55 müze başvuru yapmaktadır ve başvuru ücreti de 500,00 euro olarak belirlenmiştir.

EMYA ödülleri değerlendirilme süreci, beş aşamalı olarak yapılmaktadır ve kapsamlı bir prosedür oluşturur. Bu süreç, başvuruların incelenmesi, saha ziyaretlerinin yapılması, projelerin doğruluğunun yerinde görerek tespiti ve jüri toplantılarının ardından kazanan adayın belirlenmesiyle sonlandırılmaktadır.

- 1) **Etap: Değerlendirme süreci:** Değerlendirme süreci, ulusal ve uluslararası müzecilik alanında önemli bir etkiye sahip olması muhtemel yeni gelişmeleri tespit etmeyi amaçlamaktadır. Uzun listeler, saha ziyaretleri, yazılı raporlar, kısa listeye girenler için ikinci tur anonim ziyaretler ve kazananları belirlemek için başvuruların ayrıntılı olarak tartışıldığı ve değerlendirildiği bir jüri toplantısını içeren detaylı bir süreçtir.
- 2) **Etap: Başvuruların Değerlendirilmesi:** Başvuruların kapanış tarihinden sonra -genellikle Nisan veya Mayıs aylarında- jüriden oluşan bir inceleme komitesi tüm başvuruları uygunluk kriterlerine göre değerlendirilir.
- 3) **Etap: Saha Ziyaretleri:** Uzun listede yer alan her başvuru sahibi yaz aylarında bir jüri üyesi tarafından ziyaret edilir. Ziyaretler sırasında müze yönetimiyle toplantılar gerçekleştirilir ve müzenin sergileri hakkında daha kişisel bir değerlendirme yapılır.
- 4) **Etap: Kısa liste:** Ziyaretlerin ardından jüri, her müze için raporlar hazırlar ve bu raporlar doğrultusunda kısa liste oluşturulur. Kısa listeye kalan müzeler, anonim bir ikinci ziyaret alır.
- 5) **Etap: Jüri Toplantısı:** Nihai karar, Kasım ayında düzenlenen jüri toplantısında alınır; burada jüri üyeleri, ziyaret raporlarını tartışarak ödül kazananları belirler.
- 6) **Ödül töreni/etkinlikleri:** Tüm aday müzeler, Ocak ayında adaylık durumları hakkında bilgilendirilir ve kazananlar, her yıl Mayıs ayında düzenlenen EMYA Yıllık Konferansı ve Ödül Töreni'nde açıklanır. Tören, aday müzelerin kendi müzelerini sundukları ve güncel müzecilik temalarının tartışıldığı 3 günlük bir konferans programını içerir (<http://142>)

Tüm bu süreç, EMYA'nın yalnızca bir ödül programı olmanın ötesinde, Avrupa genelinde müze sektörünün gelişimine yön veren bir değerlendirme sistemi olduğunu ortaya koymaktadır. Aday müzelerden, kültürel mirasın korunması ve sunumu kadar, etik, yönetim, toplumsal katılım ve çevresel sürdürülebilirlik gibi alanlarda da yüksek standartlar beklenmektedir. Bu çerçevede jüri, yalnızca fiziksel mekânlara ya da koleksiyonlara odaklanmamakta; müzenin toplumla kurduğu ilişkiyi, yorumlayıcı yaklaşımlarını ve güncel meselelerle kurduğu bağları da kapsamlı biçimde analiz

etmektedir. Bu bütüncül değerlendirme yaklaşımı, EMYA'nın Avrupa müzeciliği için hem bir kalite ölçütü hem de yenilikçi uygulamalar için bir rehber haline gelmesini sağlamaktadır.

3.2.4. Zaman içinde değişen kriterler

Bugün gelinen noktada EMYA ödülleri, kırk yılı aşkın süredir Avrupa müzecilik sahnesinde sürekliliğini koruyarak, müzelerde yenilikçilik ve kamu hizmetinde mükemmeliyeti öne çıkaran bir değerlendirme standardı oluşturmuştur. Kuruluşundan bu yana EMYA, sosyal ve insani değerlere dayalı olarak müzeleri değerlendirirken, kamu hizmetinin kalitesi, yenilik, demokrasi ve kültürlerarası diyalog gibi unsurları temel alan bir çerçeve sunmuştur ancak, zaman içinde bu kavramların içerik ve anlamı hem toplumsal hem de epistemolojik ve müzeoloji alanındaki gelişmelere bağlı olarak önemli değişiklikler geçirmiştir (http-143).

Toplumun ve müzelerin sürekli, bazen de dengesiz bir şekilde değişmeye devam etmesi, EMYA'nın değerlendirme kriterlerinin de dönemin koşullarına göre yeniden yorumlanmasını zorunlu kılmıştır. Dolayısıyla, EMYA ödüllерinin, hem Avrupa müzeciliğinin yenilikçi yönelimlerini takip eden hem de müzelerin kamusal işlevlerini yeni toplumsal talepler doğrultusunda geliştirmelerine olanak tanıyan bir araç olduğu söylenebilir. Kamu hizmeti kalitesini oluşturan bazı özellikler, örneğin engelli erişilebilirliği, yıllar içinde kamusal binalar için genel toplumsal yasalara dahil edilmiştir. Benzer şekilde, yenilik kavramı temel bir unsur olarak kalsa da içerik veya yorumu da sürekli evrilen bir yapıya sahiptir. Geçmişte teknolojik altyapı, kullanıcı dostu tasarım ve pedagojik sergi dili gibi unsurlar yenilikçi kabul edilirken; günümüzde bunlar, çağdaş müzelerin artık olmazsa olmaz standartları hâline gelmiştir. Daha yakın zamanlarda ise, müze faaliyetlerinde gönüllülerin katılımına daha fazla önem verilmiştir. Günümüzde, müze topluluklarını ve paydaşlarını temel planlama süreçlerine ve tüm müze faaliyetlerine dahil etmeye yönelik paradigmatik bir değişim yaşanmaktadır. Bu durum, genişleyen kültürel demokrasi ve katılım anlayışını yansıtan yeni bir toplumsal eğilimin ortaya çıkmasına işaret etmektedir (http-143). Eskiden kullanıcı dostu tasarım ya da eğitsel sergi dili gibi uygulamalar yenilik sayılırken, artık bunlar bir müzenin asgari sorumlulukları arasında görülmektedir. Ödüllendirme ölçütleri, dolayısıyla, biçimsel iyileştirmelerden ziyade daha derin bir toplumsal katılım biçimine kaymıştır. Bugün bir müzeyi bir örnek kılan unsur, ziyaretçilerin üretim ve içerik oluşturma süreçlerinde

müzenin aktif bir paydaşı haline gelmesidir. Bu bağlamda, müzeler artık sadece bilgi aktaran kurumlar değil, kolektif belleği birlikte inşa eden kamusal platformlar olarak konumlanmaktadır. EMYA'nın değerlendirme ölçütleri de bu değişen beklentilere paralel olarak yeniden şekillenmiştir.

EMYA programı içinde farklı ödüller, müzeler ve onların çevresindeki toplumlar arasındaki bu bağlantıların belirli yönlerine vurgu yapmaktadır. Örneğin, CoE ödülü insan hakları ve kültürlerarası diyaloga odaklanırken, Silletto ödülü topluluk katılımına, özel övgüler ise sürdürülebilirliğe odaklanmaktadır (http-143).

3.3. EMYA'dan Ödül Alan Ulusal Müzelerin İncelenmesi

Avrupa Yılın Müzesi Ödülü, 1977 yılından bu yana müze sektörü için önemli bir ödül olmuştur. Yıllar boyunca çok sayıda müze -hem yeni olanlar hem de önemli ölçüde bir restorasyon geçirmiş olanlar- bu prestijli ödülü almıştır. Kazananlar arasında çok sayıda müze, ülkesini temsil etme şansını bulmuştur ve en çok kazanan ülkeler arasında Birleşik Krallık, Fransa ve Almanya görülmektedir. Örneğin ana ödül kategorisi olan Yılın Müzesi Ödülü'nü günümüzde birçok kişinin bildiği İngiltere'deki Victoria ve Albert Müzesi ve İspanya'daki Guggenheim Müzesi; Özel Takdir Ödülü'nü ise 'British' Müzesi kazanmıştır.

EMYA KATEGORİ ADI	ALAN KURUM	ALDIĞI YIL	KONUM	MÜZENİN TÜRÜ
Özel Takdir Ödülü	OMM Odunpazarı Modern Müzesi	2021	Eskişehir	Çağdaş Sanat Müzesi
	Troya Müzesi	2020	Çanakkale	Arkeoloji Müzesi
	İstanbul Modern Müzesi	2009	İstanbul	Modern Sanat Müzesi
	Sualtı Arkeoloji Müzesi	1995	Bodrum	Sualtı Müzesi
	Antalya Müzesi	1988	Antalya	Arkeoloji Müzesi
	Türk ve İslam Eserleri Müzesi	1984	İstanbul	Sanat Müzesi
Avrupa Yılın Müzesi Ödülü	Masumiyet Müzesi	2014	İstanbul	Tarih Müzesi
	Anadolu Medeniyetler Müzesi	1997	Ankara	Arkeoloji Müzesi
Avrupa Konseyi Müze Ödülü	Bakı Müzesi	2014	Bayburt	Sanat Müzesi
	Sağlık Hizmetleri Müzesi	2004	İstanbul	Sağlık Müzesi
	İstanbul Arkeoloji Müzesi	1993	İstanbul	Arkeoloji Müzesi
Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Mesleki Dürüstlük Ödülü	23,5 Hrant Dink Hafıza Mekanı	2023	İstanbul	Hafıza Müzesi
Toplumsal Katılım ve Etkileşim için Silletto Ödülü	Kenan Yavuz Etnografi Müzesi	2021	Bayburt	Etnografya Müzesi

Görsel 3.44. EMYA ödülleri kazanan Türkiye'deki müzelerin kategori, yıl, konum ve tür açısından dağılımı (Yazar tarafından bilgiler derlenerek oluşturulmuştur)

Bu ünlü yapılar ve çok sayıdaki ülkeler arasında Türkiye de EMYA sahnesinde öne çıkan bir ülke olarak adını duyurmuştur. Çok sayıda Türk müzesi kültürel mirasa, inovasyona ve ziyaretçi katılımına yaptıkları katkılardan dolayı EMYA tarafından ödüllendirilmiştir.

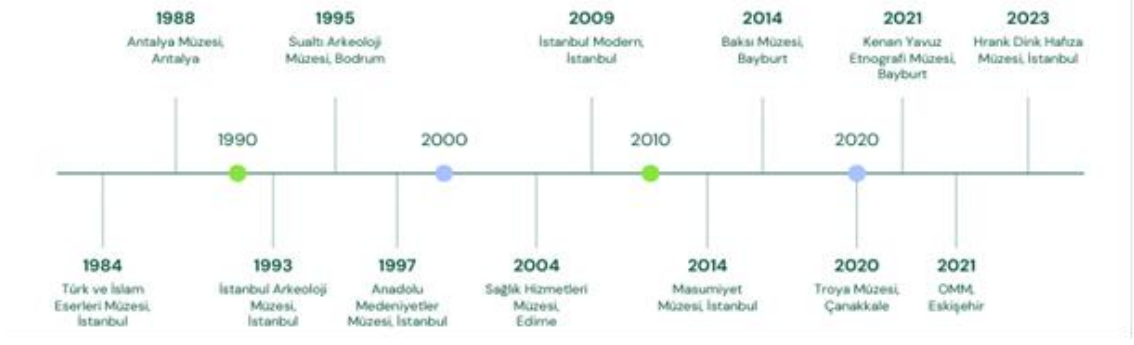
Görsel 3.44'te yer alan verilere göre Türkiye, EMYA'nın toplam 5 farklı kategorisinde 14 ödüle layık görülmüştür.

Türkiye'nin kazandığı EMYA ödülleri, ülkenin farklı coğrafi bölgelerine yayılmış olup müzecilik alanındaki başarının yalnızca tekil merkezlerle sınırlı kalmadığını da göstermektedir. Ödüllerin coğrafi dağılımı incelendiğinde, Türkiye'nin kültürel merkezi rolünü üstlenmekte olan İstanbul, 6 ödül ile en fazla ödüle layık görülen şehir olmuştur. Bununla birlikte, Bayburt gibi kırsal bir bölgede yer alan bir şehir de 2 ödül kazanarak, Türkiye'nin müzecilik alanındaki başarısının büyük şehirlerle sınırlı olmadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, Ankara, Eskişehir, Çanakkale, Antalya ve Bodrum gibi farklı şehirler de birer ödül alarak, Türkiye'nin müzecilik alanında farklı coğrafi bölgelerde etkin bir varlık gösterdiğini kanıtlamaktadır.

Türkiye'de EMYA ödülü kazanan müzeler, müze türleri açısından değerlendirildiğinde ise toplamda 4 farklı müze türünün öne çıktığı görülmektedir. Ödüllendirilen müzeler arasında arkeoloji müzeleri, 4 ödül ile EMYA'dan en fazla ödül kazanan müze türü olmuştur. Sanat ve çağdaş sanat müzeleri, 3 ödül kazanarak kültürel mirasın korunması ve sanatsal üretimin teşvik edilmesi açısından önemli bir konumda yer almaktadır. Bunun yanı sıra, toplumsal hafıza müzesi, etnografya müzesi ve bir uzmanlık alanına yönelik müze de birer ödül alarak Türkiye'de müzecilik anlayışının geniş bir yelpazeye yayıldığını göstermektedir.

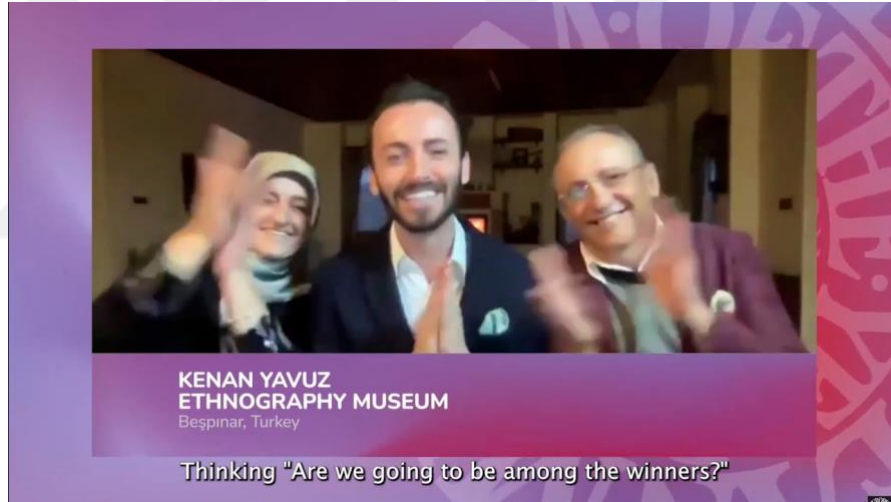
3.3.1. EMYA'dan ödül alan ulusal müzelerin analizi

1977 yılından beri Türkiye'nin aldığı ödül sayısı 13'tür. Bu ödüllerden 6 tanesi Özel Takdir Ödülü kategorisinde, 3 tanesi Avrupa Konseyi Müze Ödülü kategorisinde, 2 tanesi Avrupa Yılın Müzesi Ödülü kategorisinde, 1 tanesi Kenneth Hudson Ödülü kategorisinde, 1 tanesi ise Silletto Ödülü kategorisinde verilmiştir.

Görsel 3.45. EMYA'dan ödül alan Türkiye'deki müzelerin hangi yıllarda ödül aldığı (Yazar tarafından bilgiler derlenerek oluşturulmuştur)

Zaman çizelgesine (Görsel 3.45) bakıldığında, Türkiye'nin ilk ödülünü 1984 yılında Türk ve İslam Eserleri Müzesi ile kazandığı ve son ödülünü ise 2023 yılında Hrant Dink Hafıza Mekânı ile aldığı görülmektedir. Türkiye'nin aldığı ödüllerden 5 tanesi 2000 öncesinde alınmıştır ve 2000 sonrasında ise Türkiye 8 ödül kazanmıştır.

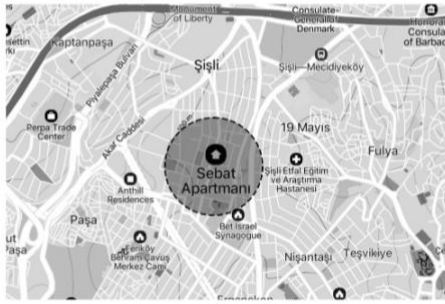

Görsel 3.46. COVID nedeniyle online yapılan ödül töreninden Kenan Yavuz Etnografya Müzesi ekibi (<http-144>)

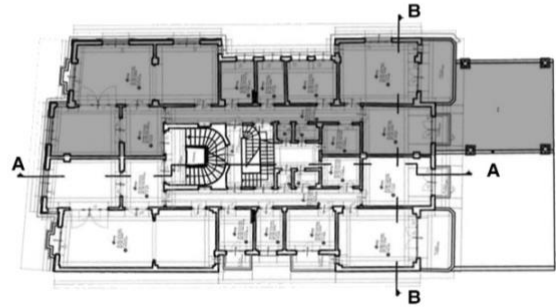
3.3.1.1.(2023) 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı

Müze Adı: 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekanı
Müze Türü: Anı Müzesi
Konum: Halaskargazi Mah. Halaskargazi Cad. Sebat Apt.
No:74, D:1, 34371 Şişli/İstanbul
Açılış Tarihi: 17 Haziran 2019
Mimar: Rafael Alguadiş (Sebat Apartmanı'nın mimarı),
Pabtu Mimarlık (İç mimar ve sergi tasarımı)
Alan: 145 m²
Ödül Kategorisi: 2023 EMYA / Kenneth Hudson Kurumsal
Cesaret ve Doğruluk Ödülü

VAZİYET PLANI

SEBAT APARTMANI PLANI

SEBAT APARTMANI AA KESİTİ

SEBAT APARTMANI BB KESİTİ

ÖN CEPHE

23,5 HRANT DİNK HAFIZA MEKANİ PLANI

Görsel 3.47. Sebat Apartmanı mimari planları (<http-145>) ve 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı yerleşim planı (<http-146>)

SEBAT APARTMANI

SEBAT APARTMANI

ETKİNLİK ODASI

ETKİNLİK ODASI

KORİDOR

HRANT DINK'İN ODASI

TUZ VE IŞIK

ATLANTIS UYGARLIĞI ODASI

Görsel 3.48. 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nın bulunduğu Sebat Apartmanı (<http-147>) ve 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı odaları (<http-146>)

Genel bakış ve arkaplan

23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, Türkiye'de açılan ilk hafıza mekânı olarak Türkiye'nin geçmişle yüzleşme konusundaki eksikliklerine ve hafızanın pozitif dönüştürücü gücüne dikkat çeken öncü bir girişimdir. Hrant Dink'in yaşamı ve mücadelesi, aynı zamanda Türkiye'nin de yüzleşme süreçlerinden birinin sembolü haline gelmiştir. Bu nedenle aslında onun adıyla inşa edilen bir hafıza mekanının kurgusu, toplumsal hafızada iz bırakmış bir figürün mekansallaşmış anısını da temsil etmektedir. Dolayısıyla bu mekânı kavrayabilmek için, onun tarihsel, toplumsal ve politik bağlamda nasıl inşa edildiğini anlamak önem arz etmektedir (Acun, 2021, s. 26).

Hrant Dink (1954–2007), Ermeni-Türk gazetecidir ve zamanla Agos gazetesinin kurucusu ve genel yayın yönetmeniydi. 19 Ocak 2007'de İstanbul Şişli'de, Agos gazetesinin de bulunduğu Sebat Apartmanı önünde uğradığı silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetmiştir. Bu suikast, kamu vicdanında derin bir yara ve toplumsal hafızada kalıcı bir iz bırakmıştır. Olay mahalli olan Sebat Apartmanı, cinayetin ardından kısa sürede bir vicdan mekânına dönüşmüş; böylelikle bu yapı, Türkiye toplumunun kolektif hafızasında sembolik bir yer edinmiştir (Yılmaz, 2017, s. 18).

Dink'in öldürülmesi, geniş toplumsal kesimlerde vicdani bir tepki yaratmış, adalet arayışının ve unutmaya karşı hafıza temelli bir direnişin simgesi hâline gelmiştir. 2007'den bu yana her yıl 19 Ocak'ta yüzlerce insanın cinayetin gerçekleştiği noktada toplanarak Dink'i anması, bu belleğin kamusal alandaki görünürlüğünü pekiştirmiştir (Acun, 2021, s. 26).

Bu anmanın mekânsal bir ifadesi olarak, 19 Ocak 2012'de Dink'in vurulduğu kaldırıma bir "hafıza taşı" yerleştirilmiştir. Günlük yaşamın olağan akışı içinde geçmişe dair bir hatırlama anı sunan bu taş, Sebat Apartmanı'nın hafıza mekânına dönüşüm sürecindeki ilk somut adımlardan biri olmuştur (Yılmaz, 2017, s. 19).

Kaldırıma yerleştirilen hafıza taşı, kamusal alanla bütünleşen bir anma biçimi olarak, Dink'in hatırasının belli günlerle sınırlı kalmadan gündelik yaşama dâhil edilmesini amaçlamıştır. Bu yaklaşım, bireysel hafızayı kolektif bir bilinçle buluşturmak adına atılan ilk sembolik adımlardan biri olmuş ve de ileride açılacak olan hafıza mekânı için toplumsal zemini hazırlamıştır.

Adını Hrant Dink'in 23,5 Nisan başlıklı yazısından alan hafıza mekânı, onun insan hakları, toplumsal eşitlik ve barış uğruna verdiği mücadelenin bir devamı olarak, 2007 yılında kurulan Hrant Dink Vakfı, 2015 yılına kadar Agos gazetesinin de bulunduğu

Sebat Apartmanı'nda faaliyet göstermeye devam etmiş ancak artan iş yükü ve genişleyen ekip nedeniyle bu mekândan taşınmak zorunda kalmıştır. Bunun üzerine, toplum nezdinde sembolik bir anlam taşıyan bu mekânın bir hafıza alanına dönüştürülmesine karar verilmiştir (Acun, 2021, s.27).

Bu karar, toplumsal belleğin somut bir hale bürünmesi olarak da değerlendirilmelidir. Hrant Dink'in uzun yıllar boyunca çalıştığı, düşüncelerini şekillendirdiği ve yaşamını yitirdiği bu yapı, zamanla sadece bir ofis olmaktan çıkarak hafızada yer eden olayların ve duyguların taşıyıcısı hâline gelmiştir. Bu yönüyle, yapı fiziksel varlığının ötesine geçerek, kolektif hafızayı temsil eden anlamlı bir simgeye dönüşmüştür.

Büyük araştırmalar ve titiz çalışmalar sonucunda ise 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı açılmıştır. Bu mekân, Hrant Dink'in yaşamına, mücadelesine ve eserlerine ışık tutarken; insan hakları, barış ve eşitlik gibi evrensel değerleri teşvik eden bir alan olarak kurgulanmıştır (Tahincioğlu, 2020, s.142). Bu bağlamda 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, Türkiye'de hafıza mekânlarının gelişimine öncülük eden bir örnek olarak işlev görmektedir. Anlatı dili, mekânsal kurgusu ve katılımcı yapısı ile bu alan, hafızalaştırma pratiklerine yeni bir perspektif kazandırmıştır.

Geçmişe ışık tutan hafıza mekânları, bir toplumun hafıza ve hakikat defterinden silinen ya da arşivlerde saklanarak erişimi kısıtlanan bilgilerin gün yüzüne çıkarılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Yılmaz, 2017, s.8). Hafıza mekânları ve müzeler hatırlatmanın ötesine geçip görünmeyeni görünür kılarken, bir yandan da şimdimize katkıda bulunup uzun vadede geleceğimizi şekillendirmemize yardımcı olmaktadır. Geçmiş 'şimdi ve burada' kılan bu mekânlar kolektif hafızanın şekillenmesine, hakikat temelli bir toplumsal bilincin ve empati odaklı bir yaklaşımla toplumsal vicdanın gelişimini desteklemektedir (Yılmaz, 2017, s.9-10).

Bu çerçevede, 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nın taşıdığı sembolik ve işlevsel anlam, bireysel bir anının yaşatılmasından ibaret değildir; aynı zamanda Türkiye'de demokratikleşme, yüzleşme ve toplumsal barış süreçleri açısından da önemli bir toplumsal hafıza pratiğidir. Hafıza mekânları, geçmişin travmatik deneyimlerini görünür kılmayı hedeflemektedir. Bu yüzden 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, bir anma alanı olarak tasarlanmaktan öte toplumsal diyalogu da teşvik etmeye yönelik bir öğrenme alanı olarak da değerlendirilmelidir.

7 Haziran 2019'da açılan 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, dört buçuk yıllık titiz bir çalışmanın ürünü olmuştur. Yıllarca Agos Gazetesi'nin merkezi olan ve Hrant Dink'in yaşamını yitirdiği Şişli'deki Sebat Apartmanı'nda ziyaretçilerini ağırlayan bu mekânda, Dink'in sesi ve kaleme aldığı satırlar ziyaretçilere eşlik etmektedir (http-148).

Bu hafıza mekânı yaratılırken Sebat Apartmanı'nda bulunan ve 1999 yılından itibaren Agos gazetesine, 2007 yılından itibaren Hrant Dink Vakfı'na ev sahipliği yapan ofis alanında, geçmişini hatırlatırken geleceği şekillendiren, karşılıklı anlayışa katkı sunarak diyalog için zemin oluşturan, ziyaretçilere bir arada yaşam ve toplumsal barış konusunda umut veren bir hafıza mekânı tasarlamak amacıyla, yoğun ve titiz bir çalışma yürütülmüştür (Yılmaz, 2017, s.23).

Hrant Dink Hafıza Mekânı hazırlık sürecinde, başka ülkeler deneyimlerini Türkiye'ye taşımak ve hafıza mekânlarının, anıtların ve müzelerin geçmişle yüzleşme, toplumsal barış ve karşılıklı anlayış üzerinde oynadığı rol hakkında farkındalık yaratmak amacıyla, Avrupa'dan ve Güney Afrika'dan uzmanların katılımıyla iki panel düzenlenmiştir. Panellerde küratörler, müze profesyonelleri, sanatçılar ve mimarlar tasarladıkları anıtları, küratörlüğünü yaptıkları müzeleri, sergileri ve oluşturdukları ziyaretçi ve eğitim programlarını anlatmışlardır (Yılmaz, 2017, s.25).

Bu kapsamda gerçekleştirilen paneller, 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nın uluslararası hafıza pratiğiyle etkileşim içinde şekillenmesine olanak tanımıştır. Avrupa ve Güney Afrika gibi farklı tarihsel bağlamlarda gelişmiş yüzleşme mekanizmalarının deneyimlerinden faydalanmak, mekânsal ve içeriksel tasarımı zenginleştirip Türkiye'de henüz kurumsallaşmamış olan hafıza politikaları için önemli bir bilgi aktarımı ve ilham kaynağı olmuştur.

Sebat Apartmanı'ndaki ofiste, periyodik olarak, farklı disiplinlerden ve gruplardan bireylerle diyalog toplantıları düzenlenmiştir. Ortalama 10 ile 15 kişinin katıldığı on toplantı yapılmıştır. Yanıt aranan temel sorular şunlar olmuştur: Hafıza mekânında,

- Ne görmek istersiniz?
- Neyi keşfetmeyi istersiniz?
- Hangi konulara ağırlık verilmeli?
- Hangi eksikliğin doldurulmasını beklersiniz?
- Ne gibi eğitim ve ziyaretçi programları olmasını dilersiniz?
- Asla görmek istemeyeceğiniz temalar ve yaklaşımlar nelerdir? (Yılmaz, 2017, s.29)

Diyalog toplantılarında yöneltilen sorular, hafıza mekânının katılımcı bir bellek inşası süreci olarak kurgulandığını göstermektedir. Toplumun farklı kesimlerinin

hafızaya dair beklenti ve hassasiyetlerini merkeze alan bu yöntem, mekânın tek taraflı bir anlatıdan uzak, çoğulcu ve empatik bir yaklaşımla tasarlanmasını mümkün kılmıştır. Bu tür katılımcı süreçler, hafıza mekânlarının sadece geçmişi aktaran yapılar olmasının ötesine geçerek, toplumsal diyalogu teşvik eden, kolektif düşünmeyi tetikleyen ve dönüştürücü gücü olan platformlara dönüşmesini sağlamaktadır.

Ayşe Gül Altınay, Sibel Asna, Erdağ Aksel, Füsün Eczacıbaşı, Tüba Çandar ve Defne Ayas'tan oluşan yerel danışma kurulu ile birlikte, proje kapsamında yürütülecek temel faaliyetler belirlenmiş ve kurulacak olan hafıza mekânına dair fikirler geliştirilmiştir. Yerel danışma kurulu üyelerinin tavsiyeleriyle, Andreas Huyssen, Diana Taylor, Marita Sturken, Marianne Hirsch, Carolyn Rapkiewicz ve Leo Spitzer'in yer aldığı bir uluslararası danışmanlar grubu da oluşturulmuştur. Yerel danışma kurulunun tavsiyeleri de dikkate alınarak şu hedefler belirlenmiştir:

- Avrupa, Balkanlar, Amerika Birleşik Devletleri, Güney Amerika ve Güney Afrika'daki vicdan ve hafıza mekânlarını, anıtları, sanatçıların, yazarların müze evleri ve farklı konseptteki müzeleri ziyaret edip, bu mekânların di-rektörleri, eğitim koordinatörleri, küratörleri, iletişim koordinatörleri veya ziyaretçi geliştirme programlarından sorumlu kişilerle görüşerek, uzmanların tecrübe ve önerilerinden yararlanmak;
- İstanbul'da Sebat Apartmanı'nda farklı disiplinlerden ve çevrelerden kişilerin katılımıyla, mekâna dair beklentileri ve önerileri derlemek amacıyla diyalog toplantıları düzenlemek; yurtdışı ziyaretlerinde konunun uzmanlarıyla birebir görüşmeler yapmak; müzelerle, hafızalaştırma çalışmaları ve hafıza mekânlarıyla ilgili uluslararası konferanslara ve çalıştaylara katılmak;
- Hafıza ve vicdan mekânlarının, müzelerin, anıtların ve mekâna dayalı hafızalaştırma çalışmalarının geçmişle yüzleşme, tarihe dair diyalog ve karşılıklı anlayış üzerinde oynadığı rol hakkında farkındalık yaratmak, edindiğimiz tecrübeyi geniş çevrelerle paylaşmak ve diğer ülkelerdeki çeşitli deneyimlerden ilham verici ve etkileyici örnekleri kamuoyuna taşımak için paneller düzenlemek; panellere yurtdışından konuşmacı olarak davet edilen konukların ve Türkiye'de alanında uzman kişilerin katkılarıyla Sebat Apartmanı'nda çalıştaylar düzenlemek;

Çalışmanın sonunda, benzer mekânlar oluşturmak için yapılacak girişimler için yol gösterici olabilecek, deneyimlerimizi aktarmak için süreç boyunca edinilen bilgi ve çalışma ziyaretlerimizden gözlemlerimizi içeren, hafıza ve vicdan mekânlarının geçmişle yüzleşme ve toplumsal dönüşümde oynadığı rol hakkında farkındalık yaratmak amacıyla çeşitli yayınlar yapmak (Yılmaz, 2017, s.24).

Temel olarak; ayrımcılığın ve nefretin her türlüsüne karşı eşitliği, empatiyi ve toplumlar arası diyalogu teşvik eden bir girişimle ve dört seneye yayılan yoğun bir araştırma ve hazırlık süreci sonrasında, 17 Haziran 2019'da açılan mekân, insanlık

trajedilerinin üstesinden gelebilmenin ancak unutmamanın karşısına hatırlamayı ve umudu koyarak mümkün olabileceğini geniş kitlelere anlatma gayesini taşımaktadır (Acun, 2021, s.27).

Mekânın hazırlık aşamasında farklı coğrafyalardaki örnekleri inceleyebilmek için, on beş ülkede seksenin üzerinde hafıza mekânının ziyaret edilmesi, alandaki uzmanlarla birebir görüşmeler yapılması ve gidilen uluslararası panellerdeki bilgi ve deneyim alışverişleri, kurulacak olan mekânın içeriğine, anlatımına, işlevlerine ve tasarımına dair fikirler geliştirilmesine olanak sağlamıştır. Bunların yanında, mekânın yapılanma sürecinde gerçek anlamda katılımcı bir yaklaşımla hareket edilerek; sergi tasarımı ve söylemi konusunda hem ziyaretler ve paneller sırasında tanışılan uzmanların hem de periyodik olarak düzenlenen diyalog toplantılarında farklı disiplinlerden ve yaş gruplardan bireylerin deneyim, fikir ve önerilerine başvurulmuştur (Acun, 2021, s.27).

Dünyanın farklı yerlerinde, hafıza mekânları, müzeler ve anıtlar aracılığıyla yürütülen, örnek teşkil edebilecek hafızalaştırma çalışmalarını yakından görmek ve incelemek amacıyla, çeşitli ülkelere çalışma ve gözlem ziyaretleri yapıldı... Almanya, Macaristan, Polonya, Arnavutluk, İtalya, Ermenistan, Güney Afrika, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin ve Şili'ye çalışma ziyaretlerinde bulunuldu, bu 10 ülkede toplam 18 şehir, 65 hafıza mekânı ve müze, 20'nin üzerinde anıt ziyaret edildi ve 60'ın üzerinde uzmanla birebir görüşmeler yapılmıştır (Yılmaz, 2017, s.24).

Böylece bu kapsamlı araştırma ve gözlem süreci sonunda, 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı yerel bir anma mekânı olmanın ötesine geçerek küresel ölçekte bir bellek mekânı olarak tasarlanabilmiştir. Mekâna kazandırılan evrensel perspektif ile evrensel insan hakları çalışmalarına katkı sağlayabilecek bir anlatının da temelleri atılmıştır.

Tasarım yaklaşımları

23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, İstanbul'un Osmanbey semtinde, Halaskargazi Caddesi üzerinde yer alan Sebat Apartmanı'nın içinde konumlanmaktadır. 1920'lerin ortasında Mimar Rafael Alguadiş tarafından tasarlanıp inşa edilmiştir (http-149). İstanbul'daki birçok binada imzası olan Alguadiş'in eserleri arasında Nişantaşı'ndaki Marmara ve Sümer apartmanları, Gislavet Fabrikası, Derby Fabrikası, Tahtakale'deki Prevoyans Han, Karaköy Palas'ın üst katı, Emek, Sümer ve İpek sinemaları da bulunmaktadır (Yılmaz, 2017, s.15).

23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, Türkiye'nin yakın tarihine, hafıza politikalarına ve azınlık haklarına dair derin bir sorgulama alanı olarak kurgulanmıştır. Mekân, bir diyalog, üretim, araştırma, paylaşım ve tefekkür mekânı olarak faaliyet göstermektedir. Hrant Dink'in çalışma odası olduğu gibi korunurken, diğer odalarda ziyaretçileri kimlik, eşitlik, hakikat ve adalet gibi kavramları sorgulamaya davet eden videolar, yerleştirmeler ve yazılar yer almaktadır. Ziyaretçiler, Dink'in anlatıları eşliğinde mekânı deneyimleyerek onun yaşamına, mücadelesine ve ölümüne tanıklık ederken, aynı zamanda *Agos* gazetesinin tarihsel serüvenine ve Türkiye'nin toplumsal hafızasına dair çok katmanlı içeriklerle karşılaşmaktadır (Hrant Dink Vakfı, 2023, s. 10).

Mekân, 145 metrekaarelik alanında ziyaretçileri görsel, işitsel ve dokunsal deneyimlerle geçmişi düşünmeye ve yorumlamaya davet etmektedir. Giriş alanından itibaren adalet, kimlik ve hakikat konularına işaret eden sorularla başlayan videolar, ziyaretçiyi merak uyandıran bir anlatının içine çekmektedir. Hrant Dink'in konuşmalarını da içeren bu videolar, mekân boyunca fotoğraflar, yazılı belgeler, çeşitli enstalasyonlar ve çizimlerle desteklenmektedir (Acun, 2021, s.27).

Mekân atmosferi tasarlanırken diyalog toplantılarında, Hrant Dink'in yazıları ve konuşmaları paralelinde, içten, mizah da barındıran üslubunu yansıtan bir söylem kurulmasının; hüznün, çaresizlik, umutsuzluk, sıkışma hissten ziyade, ziyaretçiye daha iyi bir gelecek için umut ve cesaret veren, davetkâr bir mekân oluşturulmasının önemi özellikle vurgulanmıştır (Yılmaz, 2017, s.70).

Girişte ziyaretçisini karşılayan ilk oda, Halaskargazi Caddesi'ne bakan ve *Agos*'a ev sahipliği yapmadan önce tahminen yapının mimarı Rafael Alguadiş tarafından misafir odası / salon olarak kurgulanmış büyük ve aydınlık bir yerdir. Pattu Mimarlık'ın tasarımını yaptığı odanın bir kısmında ziyaretçilerin notlarını yazıp yerleştirdiği ve “adalet” “hafıza” “hakikat” “umut” kartlarından oluşan bir mozaik duvar vardır. Odanın geri kalan kısmı, bu sefer daha büyük ve üç boyutlu haznelerin duvardan taşmasıyla oluşturulan, kimi zaman metinlere, kimi zaman da video, kayıt ve fotoğraflara yer verilen bir yerleştirmeden oluşmaktadır (Günhan, 2019, s.25).

Agos gazetesinin yazıları, manşetleri ve görselleriyle kaplanmış olan “Koridor Odası”, 1996-2007 yılları arasına dair tarihsel bir panorama sunarak azınlık toplumlarına ilişkin önemli olayları ve haberleri ziyaretçilere aktarmaktadır. Koridora açılan odalar, bu anlatıyı daha da zenginleştirmektedir (Acun, 2021, s.27). *Agos*'un gazete görüntüleriyle kaplanan koridorun girişine Dink'in dans eden kısa bir videosu da yerleştirilmiştir.

“Ölmek bir şey değil, asıl önemli olan, ölene dek ayakta durmak” yazılı metniyle beraber sergilenen bu yerleştirmenin yanı başındaki nişte ise içi çikolata dolu bir kap bulunmaktadır (Günhan, 2019, s.26).

“Tırtava Odası”nın hikayesi, Ermeni kimliğinden ötürü askerlikte erbaşlığa yükseltilmemiş olan Hrant Dink, çok içerlediği bu ayrımcılık karşısında gizlice ağlarken bir yandan sesi duyulmasın diye elindeki anahtarlığı teneke bir barakaya sürtmesine dayanmaktadır ve odanın ismi, tenekeden çıkan bu sesi çağrıştırmaktadır. Hikâyenin, Dink’in video tanıklığı üzerinden aktarılmasının yanında, bir de tüm odanın anlatılan teneke baraka formunda bir enstalasyon olarak tasarlanmış olması, ziyaretçinin empatik bir deneyim yaşamasına olanak sağlamaktadır. Odanın bir başka özelliği de interaktif bir video kaydetme ve izleme aracılığıyla ziyaretçilerin kendi başlarından geçen ayrımcılık hikâyelerini paylaşmalarına ve başka ziyaretçiler tarafından kaydedilmiş videoları da izleyebilmelerine imkân vermesidir (Acun, 2021, s.27).

Mekânın en arka tarafında bulunan Hrant Dink’in çalışma odası da 19 Ocak 2007’den bu yana aynı haliyle muhafaza edilmiştir, masası, sandalyesi, defterleri, kitapları, askılıktaki ceketi, Anadolu’nun farklı köşelerine yaptığı ziyaretlerden topladığı bazı resimler ve küçük heykeller en son bıraktığı gibi durmaktadır. Ziyaretçilerin bu eşyalara dokunmasına izin verildiği için (sözgelimi, kitaplığın raflarındaki kitaplardan birini alıp bakmak mümkündür), bu fiziksel temas sayesinde odanın canlı ve nefes alıp veren bir yer olmaya devam ettiğini söylemek mümkündür. Odanın balkonunda ise sanatçı Sarkis’in bu mekân için tasarladığı “Tuz ve Işık” adlı enstalasyonu yer almaktadır (Acun, 2021, s.29).

Sarkis, “Acılardan pırlanta yaratma” metaforundan yola çıkan sanatçı, yaptığı bu çalışma ile ilgili şu sözleri dile getirmiştir: “Burası için aylarca çalıştık, en sade şekilde ışıklarla donattık burayı, bütün bu camlar elle yapıldı, kırmızı sıcaklığı, büyük duyguları dile getiriyor, mavi büyük bir sükûneti, bütün dünyamızı temsil ediyor. Burada kandil yanıyor olacak hep ortada. Hrant’ın odasından çıkan adakları gümüş çivilerle astık duvarlara. İsteyen de adaklarını asabilecek buraya...” (http-150).

Mekânın geçmişine ilişkin olarak, zamanında balkonun bir depo işlevi gördüğünü ve bu nedenle duvarlarda çatlaklar oluştuğu da aktarılmaktadır. Sanatçı Sarkis’in ise bu çatlakları Japon Kintsugi tekniğiyle doldurarak mekâna anlamlı bir müdahalede bulunduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Hrant Dink’in "Su çatlağını buldu" söylemi ile ifade ettiği barışçıl diyalog anlayışı hatırlanabilir olmaktadır. Günhan (2019), Dink’in

"Bu çatlağı onarmanın tek reçetesi diyalogdur" sözünden hareketle, Sarkis'in gerçekleştirdiği altın tozlu dolgu işlemini, hafıza ve uzlaşma temelli bir mekânsal müdahale olarak değerlendirmektedir (s. 27).

23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nda sürekli sergilenecek olan diğer sanat yapıtı da Horst Hoheisel ve Andreas Knitz'in Türkiye-Ermenistan ilişkilerine atfen yaptıkları "Büyükelçilik Kurma Projesi"dir. Büyükelçilik levhası gibi tasarlanan ve bir tarafı Ermenice, diğer tarafı Türkçe olan metal levhalardan oluşan çalışma, mekânın giriş bölümünde duvara asılı olarak durmaktadır (Acun, 2021, s.30).

Ziyaretçilerin kendi kayıtlarını oluşturmalarına imkân tanıyan küçük "oturma odası", bireylerin hafıza ve hafıza mekânının bir parçası olmalarına olanak sağlamaktadır. Devamındaki odalardan biri ise mekânın önceki ev sahibi olan Agos gazetesinin arşivine ev sahipliği yapmaktadır. Bu bölümde, Agos'un yayımlandığı dönem içerisindeki sayılarına, okur yazılarına, akraba arama ilanlarına ve çeşitli siyasi karikatürlere ulaşmak mümkündür (Günhan, 2019, s.26).

Bununla birlikte, "Güvercin Tedirginliği" olarak adlandırılan bir diğer oda, Hrant Dink'in 2004 yılından ölümüne kadar geçen süreçte medyada maruz kaldığı nefret söylemi ve hedef gösterme pratiklerine odaklanmaktadır. Bu odada, ziyaretçilerin doğrudan etkileşimde bulunamayacağı tek sergileme alanı bulunmaktadır. Görseller, gazete kupürleri ve belgeler, büyük bir cam panelin arkasında sergilenecek ziyaretçiye yalnızca gözlemlene imkânı sunmaktadır (Günhan, 2019, s.26).

Hrant Dink'in çalışma odası kısmı tasarlanırken diyalog toplantılarında, Hrant Dink'in kütüphanesinin ve fotoğrafların, resimlerin, bibloların ve çeşitli hatıra objelerinin bulunduğu çalışma ofisinin, onun ardından yapılan değişikliklerden mümkün olduğunca arındırılarak, orijinal haliyle korunması yönünde fikir birliği oluşmuştur. Bir anma, hissetme ve tefekkür alanı olarak tasarlanması öngörülen odaya ilişkin olarak şu öneriler kaydedilmiştir:

- Odanın doğallığının korunması,
- Odadaki masanın veya kütüphanenin etrafına kırmızı kordonlar çekilerek dokunulmaz hale getirilmemesi, ziyaretçilerin kitapları incelemesine olanak tanınması,
- Odada yazılı metinlerin yoğunluğunun sınırlı tutulup hem Hrant Dink'in hem de yakınlarının ve çalışma arkadaşlarının sesli anlatımlarına ağırlık verilmesi,
- Odada bulunan çeşitli eşyalar ve objelerin hikâyelerinin sesli rehberler aracılığıyla ziyaretçilere sunulması,
- Odada küçük gruplara yönelik sohbet etkinlikleri düzenlenmesi (Yılmaz, 2017, s.65).

Esasında hafıza merkezindeki en dikkat çekici nokta, Hrant Dink'in bir anlatıcı olarak tüm odaları bizimle dolaşmasıdır. Tırttava Odası'nda olduğu gibi gerek videolar ve fotoğraflarla gerekse de kişisel eşyalarıyla. 1980 Darbesi'nde gözaltına alındığında tutulduğu tuvaletten bozma hücrede yaşadığı işkenceleri anlatarak bu kaotik döneme dair gerçeklere ışık tuttuğu "Tuvalet Korosu" isimindeki odada veya Tuzla'daki Kamp Armen'de geçen çocukluğunu, eşi Rakel Dink ile tanışmasını ve burayı yaşatmak için verdiği mücadeleyi anlattığı "Atlantis Uygarlığı" isimli odada da aynı durum geçerlidir. Ziyaretçiler, olayları onun gözünden öğrenirler. Dolayısıyla, bu etkileşimsel ortam ziyaretçileri de tanıklar olarak konumlandırır (Acun, 2021, s.27).

Mekandaki sergileme yöntemleri konusunda diyalog toplantılarında, hafıza mekânında Agos'a, Hrant Dink'e, Hrant Dink cinayetinin arka planına ve sonrasına, cinayetle ilgili davaya odaklanılırken, başka konulara dair sergiler ve anlatımlar için de alan bırakılmasının önemi vurgulanmıştır. Bu fikirlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

- Ziyaretçilere, anılarını kendilerine ait nesneler aracılığıyla anlatma imkânı sunulması, bu anlatıların arşivlenip çeşitli temalar ekseninde sergilenmesi,
- Dolaplara, çekmecelere, bölmelere, yaratıcı yöntemlerle çeşitli nesneler, yazılar, fotoğraflar ve ses kayıtları yerleştirilerek 'sürprizli' anlatımlar yapılması,
- Bir odada, Hrant Dink'in hayatına dair bir film veya onun farklı yönlerine dair birkaç kısa film gösterilmesi,
- Video sanatçıların, Hrant Dink'in yazıları ve anlattığı hikâyeler temelinde ürettiği videolar ve animasyon filmlerinin sergilenmesi,
- Ziyaretçilere, multimedya içerikli interaktif dokunmatik ekranlar aracılığıyla, çeşitli fotoğraflar, videolar ve belgelerin sunulmasıdır (Yılmaz, 2017, s.69).

Günhan (2019), 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nın tasarımında neon aydınlatmalar, tuz ve duvarlara yerleştirilen dilek objelerinin kullanılarak buranın bir tefekkür mekânına dönüştürüldüğünü de belirtmektedir (Günhan, 2019, s. 25). Günhan, mekânın geçmişine ilişkin olarak, zamanında balkonun bir depo işlevi gördüğünü ve bu nedenle duvarlarda çatlaklar oluştuğunu aktarmaktadır. Sanatçı Sarkis'in ise bu çatlakları Japon Kintsugi tekniğiyle doldurarak mekâna anlamlı bir müdahalede bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Hrant Dink'in "*Su çatlağını buldu*" söylemi ile ifade ettiği barışçıl diyalog anlayışı hatırlanabilmektedir. Günhan (2019), Dink'in "Bu çatlağı onarmanın tek reçetesi diyalogdur" sözünden hareketle, Sarkis'in gerçekleştirdiği altın tozlu dolgu işlemini, hafıza ve uzlaş temelli bir mekânsal müdahale olarak değerlendirmektedir (s. 27).

Müzenin fiziki ziyarete ek olarak sunduğu bir diğer imkân ise internet sitesi aracılığıyla tasarladığı sanal turlardır. 2022 yılından bu yana 1300’den fazla tekil kullanıcı, 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekanı’nı sanal tur üzerinden de ziyaret etmiştir (Hrant Dink Vakfı, 2023, s.13).

İçerik ve programlar

23,5 Hrant Dink Hafıza Mekanı kurgulanırken yapılan diyalog toplantıları ve uzmanlarla yapılan görüşmelerde, eğitim ve ziyaretçi programlarının, müze ve hafıza mekânlarının sürekli olarak güncellenen, yaşayan, diyalogu, sorgulamayı ve karşılıklı anlayışı teşvik eden yerler olarak kurgulanmasına ve gelişmesine sunduğu katkıya sık sık değinilmiştir ve bu çerçevede, Hrant Dink Hafıza Mekânı’nda her yaşa uygun ziyaretçi programları ve okul çağındaki çocukların da yararlanabileceği eğitim programlarının sunulmasının önemi vurgulanmıştır. Bu çerçevede,

- Okul çocuklarının da katılabileceği, sorgulamayı ve karşılıklı anlayışı teşvik eden, didaktizmden uzak eğitim programları,
- Hafıza mekânının içeriğinden yola çıkan eğitim materyalleri,
- Farklı yaş gruplarına yönelik, diyalogu teşvik eden oyunlar,
- Okul grupları için özel turlar, lise ve üniversite öğrencilerine yönelik çeşitli etkinlikler düzenlenmesinde karar kılınmıştır (Yılmaz, 2017, s.71).

23,5 ziyaretçi programları kapsamında düzenlenen rehberli turlar ve atölyelerle ziyaretçilerine farklı deneyimler sunmayı amaçlamaktadır. Katılımcılarına özgün ve ilham verici bir deneyim sunan atölye, ziyaretçilerin fikirlerine ve izlenimlerine yer vermektedir. Rehberli turun ardından katılımcılar, 23,5’un bölümleriyle ve içeriğiyle ilgili çeşitli sorular ve bilgiler barındıran, ‘Etkileşim Haritası’nı kullanarak fikir ve deneyim paylaşmayı hedeflemektedir. Bu ziyaretçi turları fiziksel ortamda 2 saat sürmektedir ve katılımcı sayısı 12-15 ile sınırlı olup 15-24 yaş grubuna hitap etmektedir. (http-149).

Girişlerin ücretsiz olduğu “23.5 Hrant Dink Hafıza Mekânı”nda videolar sesli rehber aracılığıyla Türkçe, İngilizce ve Ermenice olarak izlenebilmektedir. Mekân, Salı, Çarşamba, Perşembe ve cuma günleri 10.00-17.00 saatlerinde, cumartesi ve pazar günleri ise 10.00-18.00 saatlerinde ziyaret edilebilmektedir (http-146).

23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı’nda da sunulan duyuşal deneyimlerin yanında, keşfettirmeye ve araştırmaya olanak sağlayan, yaratıcı bir eğitim anlayışıyla düzenlenen atölyelere ve yenilikçi ziyaretçi programlarına önem verilmektedir. Örneğin, periyodik

olarak gerçekleşen “Hafıza Arkeolojisi” isimli atölye çalışması, nesneler üzerinden kurulan anlatılarla geçmiş, şimdi ve geleceğin birbirleriyle nasıl ilişkilendiğine odaklanırken, “Hafıza Mekânları Atölyesi”, katılımcılarına hafıza mekânlarının ne gibi işlevlere sahip olduğunu, hatırlamanın niçin gerekli olduğunu ya da trajedilerin umuda ve direnişe nasıl evrilebileceğini anlatmayı hedeflemektedir. Karşılıklı anlayışın ve geçmişle yüzleşmenin önemini gündeme getirerek bu meselelere katkı yapmaya çalışan diğer etkinliklerle beraber, erişime açık tutulan arşiv sayesinde ise, burasının aynı zamanda bir soru sorma, araştırma ve düşünme mekânı olması amaçlanmıştır (Acun, 2021, s.30-31).

EMYA’dan ödül alma gerekçeleri

23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, Avrupa Müze Forumu (European Museum Forum) tarafından verilen Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri kapsamında 2023 yılında en prestijli özel ödüllerden biri olan Kenneth Hudson Ödülü’ne 3-6 Mayıs tarihlerinde Barselona’da düzenlenen törenle layık görülmüştür. Bu ödül, müzelerin geleneksel rolünü aşarak radikal, cesur ve toplumsal etkisi yüksek işler ortaya koyan kurumlara verilir. Özellikle insan hakları, bellek, hakikat ve adalet gibi kavramları merkeze alan, zorlu temaları ele alma biçimiyle toplumsal tartışmalara yön verebilen yapılar bu ödülle onurlandırılır.

2023 yılı EMYA konferansının ana teması, “Demokrasi ve Demokratikleşme: Günümüzün Acil Sorunları” olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede ödüller, kurumların toplumsal ve etik duruşlarını da değerlendiren bir anlayışla verilmiştir.

EMYA 2023 Kazananlar broşüründe (<http://26>) yer alan açıklamalarda, 23,5’in bu ödüle neden layık görüldüğü ayrıntılı şekilde ifade edilmiştir: “Bu mekân, Hrant Dink’in benimsediği demokrasi, eşitlik, adalet, insan hakları ve özgürlükler gibi evrensel değerlere dikkat çekmekte; geçmiş ile gelecek arasında umut temelli bir köprü kurmayı amaçlamaktadır.”

Mekân, bireysellikten yola çıkarak evrensel değerleri görünür kılmakta, ziyaretçilerini bu değerler etrafında düşünmeye ve de eyleme geçmeye teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, Kenneth Hudson Ödülü’nün odağında yer alan kurumsal cesaret ve etik sorumluluk anlayışıyla doğrudan örtüşmektedir.

Broşürde 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı’nın anlatımı, “Her ne kadar belirli bir bireyin yaşam öyküsüne ve belirli bir kültürel azınlığın kolektif hafızasına dayansa da 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, insan haklarının evrenselliği ve bölünmezliği ilkesi doğrultusunda hareket etmektedir. Mekân, geçmişte yaşananlara ışık tutarken aynı

zamanda geleceğe yönelik toplumsal farkındalık geliştirmeyi hedeflemekte; empati, karşılıklı anlayış, toplumsal dönüşüm ve demokratikleşme süreçlerine katkı sunmayı amaçlamaktadır (http-26).” şeklinde devam etmektedir.

Bu ifadeler, mekânın bir kişinin hatırasından yola çıkarak genel ve evrensel bir hak savunuculuğu alanı da oluşturduğunu doğrulamaktadır. 23,5 azınlığın geçmişini görünür kılarken bu hafızayı tüm toplumu ilgilendiren ve onları eyleme geçip dersler çıkarmaya iten bir insan hakları buluşma noktası olmaktadır. Bu müzenin hafıza ve gelecek arasında kurduğu bu ilişki, onu pasif bir anma alanından çıkararak etken bir toplumsal aktör haline getirmektedir. Empati ve karşılıklı anlayış gibi değerlerin vurgusuyla ziyaretçileri aktif bir etik pozisyona çağıran bu müze, demokratik bir bilinç alanı yaratmayı da başarmıştır.

Agos gazetesinin eski birinci kat ofisinde konumlanan 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, sergilerinde ve düzenlediği çeşitli etkinlik programlarında diyalog temelli, kapsayıcı ve katılımcı bir yaklaşımı benimsemektedir (http-26).

Son olarak, mekânın gerçek bir tarihsel bağlama sahip olması ve bunun üzerine kurulan katılımcı ve diyalog odaklı sergileme anlayışı, klasik müzecilik anlayışının ötesinde bir yapı sunduğunu gösterir. Bu nitelikler, Kenneth Hudson Ödülü’nün esasını oluşturan kurumsal cesaret, etik açıklık ve sosyal sorumluluk değerlerini somutlaştırmaktadır.

23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı’nın Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Doğruluk Ödülü’nü kazanması, bu ödülün tanımlarının dayandığı eleştirel müzecilik anlayışıyla güçlü bir bağ kurduğunu göstermektedir çünkü Kenneth Hudson’a göre müzeler bilgi sunan yerler değil, aynı zamanda toplumun yapısını sorgulayan, değişime katkı sağlayan ve düşünmeye teşvik eden kurumlardır.

Bu gerekçeler doğrultusunda, EMYA jürisi, 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı’nın insan haklarını bütüncül ve evrensel bir bakış açısıyla ele alması, geçmişi aydınlatırken geleceğe yönelik adımlar atarak karşılıklı anlayış ve empatiyi teşvik etmesi, toplumsal dönüşüme ve demokratikleşmeye katkı sunması nedeniyle, kuruma 2023 Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Doğruluk Ödülü’nü verdiğini açıklamıştır (Hrant Dink Vakfı, 2023, s.13).

Ödüle ilişkin yorum ve değerlendirmeler

23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı’nın 2023 yılında EMYA’dan Kenneth Hudson Özel Takdir Ödülü’nü alması hem Türkiye’de hem de uluslararası mecralarda farklı yankılar

uyandırmıştır. Agos gazetesi haberi sayfasına taşıyarak EMYA jüri gerekçesini aktarmış ve vakıf temsilcisi Nayat Karaköse'nin ödül konuşmasından satırlar paylaşmıştır (2023):

Bizi bu anlamlı ve prestijli ödülle onurlandırarak çalışmalarımızı takdir ettiğiniz için çok teşekkür ederiz. Her ödül bir kutlama fakat bizim için her ödül aynı zamanda bir ikilemi de temsil ediyor. Keşke sadece hayatı, bir arada yaşamı, çeşitliliği, barışı, insan haklarını kutlayan ve olağanüstü insanların cesur çabalarını onlar hayattayken onurlandıran müzeler kurduğumuz bir dünyada yaşayabilseydik (<http-151>).

Türk basınında, Milliyet gazetesi, 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nın ödülünü "büyük övgü" başlığıyla duyurmuş ve benzer bir metin ile jürinin gerekçesini detaylı bir şekilde aktarmıştır. Hrant Dink Mekanı'nın resmî sitesindeki vakıf açıklamasında da bu ödülün Hrant Dink'in mirasını yaşatma çabalarının uluslararası düzeyde takdir edilmesinin bir göstergesi olduğu belirtilmiştir. Vakfın tüm çalışanlarına, destekçilerine ve özellikle Hrant Dink'in ailesine teşekkür edilmiştir (<http-152>).

Ödül duyurusu sonrasında, Türkiye basınında yer alan haberlerde bu başarıya dair farklı değerlendirmelere de yer verilmiştir. Tokyay (2022), Gazete Duvar'daki yazısında 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nın 2023 Avrupa Yılın Müzesi Ödülü'ne aday gösterildiğini aktarmış ve bu adaylığı, cinayetin toplumsal bellekteki izini diri tutan ve hafızayı kurumsallaştıran bir pratik olarak değerlendirmiştir.

Milliyet Sanat, 23,5'un EMYA adaylığına odaklanan haberinde, "hafızanın kurumsallaştığı mekân" olarak tanımladığı müzenin, modern Türkiye'de yeni bir toplumsal yüzleşme sayfası açtığını belirtmiştir (<http-153>). Gazete Duvar ve Kitaptan Sanattan gibi mecralar da hem adaylık hem de ödül sürecine dair detaylar vererek mekânın sergilediği duruşu ve toplumla kurduğu interaktif ilişkiyi vurgulamıştır. Ekonomik Nokta ise 23,5'in sunduğu hikâye anlatımının bir "barış pedagojisi" örneği olduğunu ifade etmiştir (<http-154>). Altunbay (<http-155>) ise müzenin, Hrant Dink'in demokrasi, adalet ve insan hakları temelinde şekillenen değerlerini aktaran bir anlatı sahası olduğunu vurgulamıştır.

Kafadar ve Yılmaz'ın (<http-156>) 5Harfliler platformunda gerçekleştirdiği kapsamlı röportaj, 23,5'un empati temelli ve katılımcı bir "karşılaşma mekânı" olarak kurgulandığını dile getirmektedir. Mekânın yöneticileri Nayat Karaköse ve Aslı Yolcu, ziyaretçilerin bu mekânda bireysel hafızalarla kolektif anlatılar arasında özgün bir ilişki kurduğunu, bazen ilk kez bastırılmış kimliklerini dillendirdiklerini vurgulamışlardır.

Bunlara ek olarak, uluslararası basında da ödül dikkat çekici bir biçimde yer bulmuştur. Euronews, Yahoo News UK ve Bonart.cat gibi yayın organları, 23,5'i "insan

hakları konusunda örnek teşkil eden bir müze” olarak nitelemiş; CAMOC Review gibi sektörel yayınlar ise kurumun “sivil cesaretle hafıza siyaseti arasında kurduğu bağı” takdirle karşılamıştır (http-157). Avrupa çapında haber yapan Euronews, 13 Temmuz 2023 tarihli bir kültür haberinde, İstanbul’daki 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı’nın uluslararası sahnede önemli bir başarı elde ettiğini ve 2023 yılı Kenneth Hudson Ödülü’nü kazanan müze olarak öne çıktığını belirtmiştir (http-158). Valencia şehrinin resmi turizm sitesi de ödül kazanan müzeler arasında 23,5’i anarak, Türkiye’den bir hafıza mekânının listeye girmesinin önemini öne çıkarmıştır (http-159). Daha sonra yayımlanan 2024 yılı değerlendirme yazılarında da ödülün yeni sahibinden bahsedilirken önceki sahibi olan 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekanı’nın ödülün önceki kazananı olduğu belirtilmiştir (http-160). Bu ve benzeri haberlerde, ödülün müzeye “kurumsal cesaret ve profesyonel bütünlük” kategorisinde Avrupa düzeyinde bir tanınırlık sağladığına dikkat çekilmiştir.

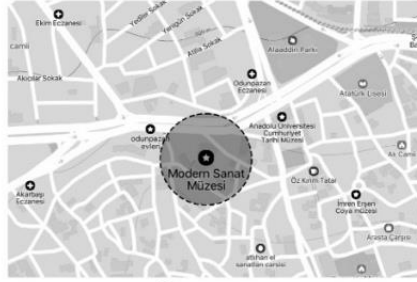
Amerikan Ermeni basınından *The Armenian Mirror-Spectator* (http-161) ödül haberini ayrıntılarıyla aktarmıştır. Gazete, EMYA jürisinin gerekçesini Milliyet ve Agos ile benzer biçimde “müzenin insan haklarına bütüncül ve evrensel yaklaşımı, toplumsal dönüşüme ve demokratikleşmeye katkısı ve geçmişi aydınlatıp geleceğe dönük adımlar atması” şeklinde özetlemiştir.

Yerel ve uluslararası yorumlarda, ödülün Dink’in evrensel insan hakları değerlerini savunan mirasına ve Türkiye’de demokratik hafıza çalışmalarına verdiği desteğin bir takdiri olarak görüldüğü de ifade edilmiştir.

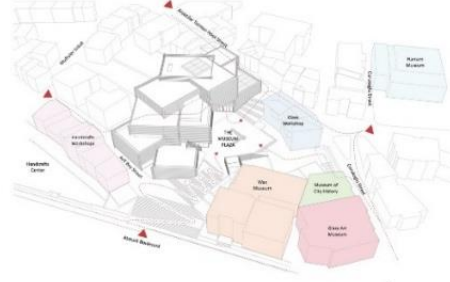
3.3.1.2.(2021) OMM

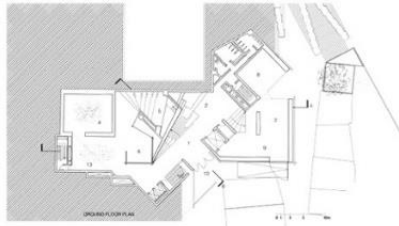
Müze Adı: Odunpazarı Modern Müze (OMM)
Müze Türü: Çağdaş Sanat Müzesi
Konum: Şarkıye, Atatürk Blv. No: 37,
26020 Odunpazarı/Eskişehir
Açılış Tarihi: 7 Eylül 2019
Mimar: Kengo Kuma and Associates
Alan: 4.500 m²
Ödül Kategorisi: 2021 EMYA // Özel Takdir Ödülü

VAZİYET PLANI

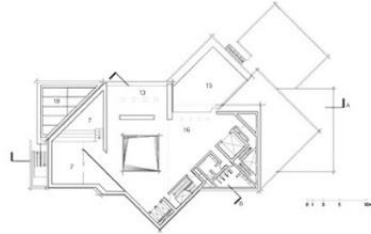
AKSONOMETRİK PLAN

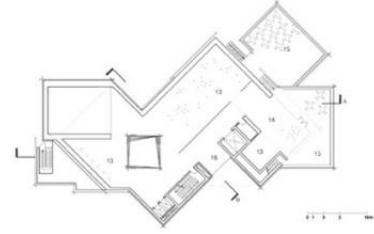
ZEMİN KAT PLAN

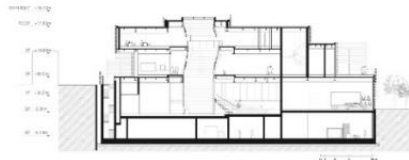
1. KAT PLAN

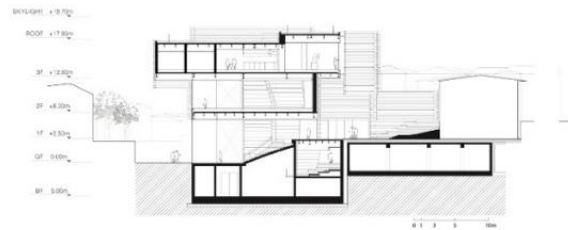
2. KAT PLAN

3. KAT PLAN

A KESİTİ

B KESİTİ

Görsel 3.49. OMM mimari planları (<http-162>)

OMM, DIŞ CEPHE

OMM, DIŞ CEPHE

TANABE CHIKUUNSAI IV'ÜN OMM'DAKİ KALICI ENSTALASYONU

OMM, İÇERİDEN ÇATININ GÖRÜNÜŞÜ

OMM, GİRİŞ

OMM, SERGİ ALANI

OMM, SERGİ ALANI

OMM, ENSTALASYONUN YUKARIDAN GÖRÜNÜŞÜ

Görsel 3.50. OMM fotoğrafları (<http-162>)

Genel bakış ve arkaplan

OMM, uzun adıyla Odunpazarı Modern Müzesi, Türkiye’den ve dünyadan modern ve çağdaş sanat eserlerinin sergilendiği bir buluşma noktası olarak kurgulanmıştır. Odunpazarı Modern Müze (OMM), Türkiye’nin çağdaş sanat alanındaki kurumsallaşma sürecine katkı sağlayan özgün örneklerden biridir. Eskişehir’in tarihi Odunpazarı semtinde konumlanan bu yapı, sadece sanatı sergileme işleviyle değil; mimari dili, kentle kurduğu ilişki ve temsil ettiği kültürel vizyon ile de dikkat çekmektedir. OMM, modern ve çağdaş sanatı ulusal ve uluslararası bağlamda görünür kılmayı, bu alanlara yönelik eleştirel bir izlek oluşturmayı ve izleyiciyle etkileşim kurmayı amaçlayan çok katmanlı bir oluşum olarak değerlendirilebilir.

Müze, koleksiyoner Erol Tabanca’nın girişimiyle kurulmuş, tasarımı ise Japonya merkezli Kengo Kuma and Associates (KKAA) tarafından üstlenilmiştir. Proje süreci, 2016 yılında Kengo Kuma ve Yuki Ikeguchi’nin Eskişehir’i ziyaretiyle başlamış; Eskişehir’in dinamik yapısı ve yerel dokusundan etkilenen mimarlar tarafından geliştirilen tasarım, kısa sürede kabul görmüş ve müzenin inşaatı Ağustos 2017’de başlamıştır. OMM, 2019 yılında kapılarını ziyaretçilere açarak hem mimari hem de kültürel bir yenilik sunmuştur ([http-163](http://163)). Tabanca’nın mimari ve sanatsal hedefi, koleksiyon sunmakla sınırlı kalmayan; mekânı sanatın bir parçası hâline getiren bir müze yaratmaktır. Bu bağlamda, müze projesi mekân-özne-sanat üçgeninde özgün bir etkileşim alanı kurmayı başarmıştır.

Müze yapısı, geleneksel ile moderni buluşturma niyetinin mimari düzlemde vücut bulmuş halidir. Kuma ve Ikeguchi, tasarım sürecinde dört temel öğeye odaklandıklarını belirtmektedir: geometri, ışık, kümelenme ve ahşap (Erkara, 2019: 16; aktaran Baycan ve Kaptan, 2024, s. 652). Bu öğeler hem yapının estetik karakteristiğini belirlemiş hem de ziyaretçilerin mekânsal deneyimini yönlendiren önemli unsurlar hâline gelmiştir. Özellikle ahşap malzeme tercihi, mimarın Türkiye’deki geleneksel algıyı dönüştürme arzusunun bir göstergesidir. Kengo Kuma (2019) bu noktada, “İnsanlar Türkiye’yi düşündüklerinde, Sultanahmet Camii, Ayasofya gibi taş ve ağır malzemelerin kullanıldığı yapıları akıllarına getiriyorlar. Ben müze için ahşap gibi doğal bir malzeme kullanarak Türkiye’nin bu mimarı imajını değiştirmek istedim” sözleriyle, malzeme seçiminde taşıdığı simgesel anlamı açıkça ortaya koymaktadır (Kuyrukçu ve Elitok, 2021, s. 197).

Bu söylem, sadece estetik bir tercih olmaktan öte, mimarlığın kültürel imgeleri dönüştürme potansiyelini de vurgular. Kuma’nın bu yaklaşımı, OMM’nin mimari

kimliğini hem yerel bağlamla uyumlu hâle getirirken hem de evrensel mimarlık diline açılmasını mümkün kılmıştır. Odunpazarı'nın geleneksel mimarisiyle kurulan ilişki, kültürel süreklilik ve mimari hafızayla kurulan bir diyalog olarak değerlendirilebilir.

OMM'nin işlevselliği de mekânın çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak şekillendirilmiştir. Kalıcı koleksiyon alanlarının yanı sıra geçici sergiler, atölye bölümleri, yeni medya sanatına yönelik mekânlar, kafe ve mağaza gibi sosyal alanlar da yer almakta; böylece müze, pasif bir izleme deneyiminin ötesine geçerek katılımcı ve deneyim odaklı bir platform sunmaktadır. Bu yapı içerisinde sanatın sadece sergilenmediği, aynı zamanda üretildiği, tartışıldığı ve yeniden yorumlandığı bir alan inşa edilmiştir. Bu yaklaşım, OMM'nin kurumsal misyonuyla da örtüşmektedir. Müze, kendi misyonunu şu şekilde ifade etmektedir:

OMM – Odunpazarı Modern Müze, koleksiyonunun korunması, sergilenmesi ve genişletilmesi misyonunu üstlenmekle birlikte, Türkiye'den ve dünyadan sanatçıların çağdaş eserlerini evrensel bir perspektifle sunarak kültürler arası bir köprü işlevi görmeyi hedeflemektedir. Akademik ve etik değerlerin ön planda tutulduğu bu platformda, kültür, sanat ve ifade özgürlüğünün toplumların gelişiminde ve kalkınmasında kritik bir rol oynadığına inanılmaktadır ([http-164](http://164)).

OMM'nin kurumsal yaklaşımı, onu toplumsal ve düşünsel üretimin desteklendiği bir platforma dönüştürmektedir. Müze, eğitim programları, kültürel etkinlikler ve disiplinler arası yaklaşımlar aracılığıyla çağdaş sanatın farklı alanlarına erişim sağlamayı ve toplumun kültürel gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Tüm bu bağlamlar bir arada değerlendirildiğinde OMM, bir sanatsal bir vitrin değildir, mimarlık, sanat ve kültür politikaları arasında anlamlı bir kesişim noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin kültür-sanat haritasında önemli bir yer edinmesinin yanı sıra, uluslararası ölçekte de yerel bir örnek üzerinden evrensel bir söylem inşa etmektedir. Bu yönüyle OMM, çağdaş müzecilik anlayışının mekânsal ve kavramsal bir temsilini sunmakta; sanatın toplumsal işlevini yeniden tanımlayan bir odak olarak değerlendirilmeyi hak etmektedir.

Tasarım yaklaşımları

Odunpazarı Modern Müze (OMM), mimarlık, tarih, malzeme ve mekânsal deneyim arasındaki bağları yeniden kurmayı amaçlayan özgün bir tasarım yaklaşımının ürünüdür. Yapının mimari tasarımı, doğayla bütünleşmeyi esas alan bir anlayışı merkeze alan Kengo Kuma ve Ortakları (Kengo Kuma and Associates - KKAA) tarafından

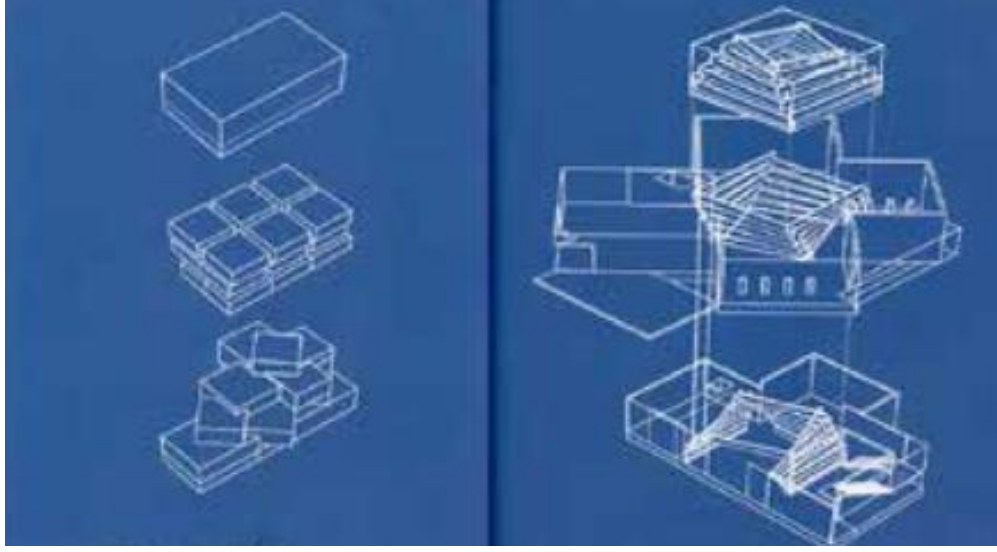
gerçekleştirilmiştir. Mimarlık ofisi, felsefelerini “doğa ile mimarının birleşimini, 'binanın' ve 'konumunun' güçlü bir bağ oluşturacak şekilde birleştirmek” biçiminde tanımlamaktadır (http-163).

Bu yaklaşım doğrultusunda, müzenin yer aldığı Eskişehir’in Odunpazarı semti mimari tasarımda belirleyici bir rol oynamıştır. “Kengo Kuma’nın tasarımı, Odunpazarı’nın organik dokusundan ilham aldı. Kuma, geleneksel Japon marangozluk tekniklerini modern teknolojiyle birleştirerek benzersiz bir yapı ortaya çıkardı” şeklindeki yüksek inşaat mühendisi Ahmet Topbaş’ın ifadesi (http-165), tasarımın yerel ile evrensel olanı nasıl buluşturduğuna dair önemli bir ipucu sunmaktadır.

Bu bağlamda, mimarın Odunpazarı’nın tarihi dokusunu çağdaş bir perspektifle yeniden yorumladığı görülmektedir. Kuma ve ortağı Yuki’nin en çok dikkatini çeken, geleneksel Odunpazarı evlerinde kullanılan ahşap yapım sistemi ile Japon mimarisindeki geleneksel yapım sisteminin benzerliğidir. “Bu benzerlik ahşapların iç içe geçtiği köşelerden birbirlerine bağlantılı oldukları bir ahşap tasarım yöntemidir. Bu tasarım yöntemi çağdaşlaştırılarak yeni yapıda uygulanmıştır. Yapının mevcut durumunun rengi ve dokusuyla birlikte çevre dokuyla uyumlu olduğu ve yerel yapım tekniklerinin yorumlanarak yeni yapıda kullanıldığı görülmektedir” (Kuyrukçu ve Elitok, 2021, s. 198).

Tasarımın ardındaki bu yorumlama süreci, doğrudan mimarın söylemiyle de desteklenmektedir. Kuma, malzeme tercihini şu sözlerle gerekçelendirir: “İnsanlar Türkiye’yi düşündüklerinde, Sultanahmet Camii, Ayasofya gibi taş ve ağır malzemelerin kullanıldığı yapıları akıllarına getiriyorlar. Ben müze için ahşap gibi doğal bir malzeme kullanarak Türkiye’nin bu mimarı imajını değiştirmek istedim” (Kuyrukçu ve Elitok, 2021, s.197). Bu yaklaşım, yapının kültürel bir algıya da müdahale ettiğini ortaya koymaktadır.

2019 yılında KKAA tarafından OMM kitabı için hazırlanan mimari eskizlerde de bu yaklaşımın mekânsal karşılıkları açık biçimde izlenebilmektedir. “Birinci öge olan geometri için tasarımcı, basit geometrik formları karmaşık bir şekilde düzenleyerek bir hacme ulaşırken; ikinci öge olan ışık için ise, mekânın nitelikli bir aydınlığa sahip olması için açıklıkları kullanmıştır. Kümelenme olarak ifade edilen bir diğer odak ögesinde ise, Odunpazarı evlerinden ilham alan bir yaklaşımla doğrusal bir hizalanmaya sahip olmayan öbekleşmeler kurgulandığı görülmüştür” (Erkara, 2019: 16; aktaran Baycan ve Kaptan, 2024, s. 653).

Görsel 3.51. Kengo Kuma'nın OMM için mimari eskizleri Erkara, 2019: 16'dan aktaran Baycan ve Kaptan, 2024, s.652)

Yapının strüktürel özellikleri de bu estetik yaklaşımla uyumludur. “Kuma ve partneri Yuki OMM’u tasarlamadan önce Eskişehir’e ziyaret etmiş ve bölgenin/yer’in özelliklerini keşfetmiştir. Bu ziyaretler sırasında Kuma ve ortağının en çok dikkatlerini çeken geleneksel Odunpazarı evleri, geleneksel sokak dokusu ve Odunpazarı evlerinde kullanılan ahşap yapım tekniğidir. Mimarlar yerel verilerden esinlenerek yeni yapının çevredeki binalar ve sokaklarla ilişki kurmasını arzulamış ve geleneksel ahşap yapım tekniğini yeni yapıda modernize ederek kullanmıştır. Tarihi yapıların arasında konumlandırılan müze ana ulaşım aksına yaklaştıkça yüksekliğini kaybetmekte bu sayede alanın coğrafik yapısına uymaktadır. Yapı üst üste kayan dikdörtgen küplerden oluşmuştur. Kütlelerin bir araya gelme kararında ise iç mekandaki fonksiyonlarının gözetildiği okunabilmektedir. Müze cephesindeki dikey ve yatay hareketlilik iç mekân kullanımı ve çevreye olan yönelimden kaynaklanmaktadır” (Kuyrukçu ve Elitok, 2021, s. 196).

Bunun yanı sıra, iç mekânda malzeme ve form tercihleri de bu bağlamsal yaklaşımla örtüşmektedir. “Müzeye ait ofisler ve yapıt giriş gibi teknik alanlar beyaz duvarlara gizlenmiştir. Bazı sergi alanlarında kullanılan oturma birimleri de çam ağacından üretilmiş ve yapının tümündeki tasarım tekrarlanmıştır” (Erkara, 2019: 16'dan aktaran Baycan ve Kaptan, 2024, s. 655). Bu gibi tercihler, malzemenin sadece taşıyıcı ya da yüzeysel değil, aynı zamanda atmosfer kurucu bir unsur olarak da ele alındığını göstermektedir.

Ahşabın ses veren doğası da bu bütünsel deneyimin önemli bir parçasıdır. Yapı gerek formların kurgulanma şekli (kümelenme) olarak, gerekse malzeme kullanımı (ahşap) ile bölgenin kereste pazarı geçmişine çağrışım yaparak sembolik işlev kapsamında kent kimliğine ait bir kültürel bellek kodunu etkinleştirmektedir. Ayrıca seçilen malzemelerin duygusunu iç mekânda sembolik işlev kapsamında değerlendirmek de olasıdır. Örneğin, müzede gezinirken ahşap zeminden çıkan doğal sesler (gıcırtı, tıkırtı vb.) masif ahşap malzemenin doğasını görme duygusuyla birlikte, işitme ve dokunma ile de pekiştirmiş olurken süjede çok uyarınlı bir deneyime dönüşüp farklı çağrışımları da tetikleyebilmektedir (Erkara, 2019: 16'dan aktaran Baycan ve Kaptan, 2024, s. 660).

Fonksiyonel düzenlemesi de mimari yaklaşımın bir uzantısıdır. 3 kattan oluşan müzeye giriş +3.50 kotundan sağlanmakta olup bu katta kafeterya ve müze dükkânı bulunmaktadır. Eserler 0.0 – +8.00 ve +13.80 kotlarındaki katlarında sergilemekte olup -5.00 kotunda müzenin depoları bulunmaktadır. Kuma, Osmanlı kubbe mimarisinden referans alarak bloklarının kesiştiği yerde üç kat boyunca uzayan bir atriyum tasarlamıştır. Bu kısımdan geniş bir tavan penceresiyle doğal ışık başarılı bir şekilde yapıdan içeriye alınmaktadır (Kuyrukçu ve Elitok, 2021, s. 196).

Yalnızca yapı değil, içerikteki sanat eserleriyle kurulan bağ da bu bütüncül tasarım diline katkı sunar.

Yapının en önemli eseri olan Japon bambu ustası Tanabe Chikuunsai'nin Müze için özel olarak tasarladığı enstalasyon çalışması geniş bir sergilenme alanına sahiptir. Müzenin zemin katında bulunan eser, zemin üstü katta bulunan galeri boşluğu sayesinde her açıdan izlenebilmektedir. Sadece müze yapısı olarak değil sergilenen eserler ile de yerel malzemenin yorumlanarak kullanımı, iç ve dış tasarım bütünlüğünün sağlanması hedeflenmiştir (Kuyrukçu ve Elitok, 2021, s. 199).

Yapının kullanıcıyla kurduğu ilişki, müze tasarım anlayışının dikkat çeken bir yönü olarak değerlendirilmektedir. Akın'a (2022, s. 159) göre, müze binasında üç kata yayılan sergileme alanları yer almakta ve bu alanlar, video, yerleştirme ya da performans gibi çeşitli sanatsal tekniklerin mekânsal ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanmaktadır. Mekânlar alışılmışın dışında biçimlerde kullanılmakta, ziyaretçi ile eser arasındaki fiziksel sınırlar ise minimum düzeyde tutulmaktadır. Eserlerin çoğu, ziyaretçilerin doğrudan teması ya da temas ihtimaliyle karşı karşıya bırakılmakta; bu yaklaşım, ziyaretçi ile eser arasında daha yakın bir ilişki kurulması amacıyla tercih edilmektedir. Müze yetkilileri bu durumu ideal bir temas biçimi olarak değerlendirmektedir.

İçerik ve programlar

Odunpazarı Modern Müze (OMM), sanatı toplumsal bir araç olarak kullanma amacını güderek geniş bir etkinlik yelpazesi sunmaktadır. Müze, eğitim departmanı aracılığıyla farklı yaş gruplarına ve toplumsal kesimlere yönelik zengin bir program çeşitliliği geliştirmiştir. Çocuk ve yetişkin atölyeleri, rehberli turlar, özel gün etkinlikleri, yaz okulu programları, sosyal projeler ve öğretmen eğitimleri gibi programlar, müzenin kültürel etkileşimi artırmayı hedefleyen yapısının bir parçasıdır (Akın, 2022, s.160). Bu çeşitlilik, OMM'un sadece bir sanat sergileme alanı olmanın ötesinde, toplumsal katılımı ve sanatı halkla buluşturmayı amaçlayan bir kültürel merkez olduğunu vurgulamaktadır. Müzenin etkinliklerinin başarıları, katılım oranlarıyla da doğrulanmaktadır. 17.359 kişi eğitim programlarına katılmıştır, bunların 12.754'ü ücretsiz etkinliklerden faydalanmış ve bu etkinliklerden özellikle çocuklar sergi turlarına ilgi göstermiştir. 9.831 çocuk, bu turlara katılarak sanatla erken yaşta tanışmış ve deneyim kazanmıştır (Akın, 2022, s.160). Bu yüksek katılım oranı, müzenin eğitim odaklı yaklaşımının ve toplumsal sorumluluk bilincinin etkili bir şekilde hayata geçirildiğini ortaya koymaktadır. Müze, katılımcılara sanat ve kültürle doğrudan temas etme fırsatı tanımakta, bu sayede sanatın eğitimle birleşen dönüştürücü gücünü pekiştirmektedir.

OMM, sanatçı destek programlarıyla da dikkat çekici bir model ortaya koymaktadır. Sanatçılara yönelik *residency* programları aracılığıyla, yaratıcı süreçlerin gelişimi desteklenmekte ve sanatçılarla halk arasındaki etkileşim artırılmaktadır. Aynı zamanda çağdaş sanat ve sanat eğitimi alanında düzenlenen çeşitli programlar, sanatın evrensel bir dil olma işlevini güçlendirmekte, sanatçılar ve izleyiciler arasında sürekli bir diyalog oluşturmaktadır (Akın, 2022, s.160). Bu yaklaşımlar, müzedeki sanatın toplumsal anlam taşıyan bir araç olduğuna dair inancını destekler niteliktedir.

Eğitim materyalleri ve mekân kullanımı açısından da OMM önemli bir inovasyon sergilemektedir. Eser etiketleri, karekodlar ve öğretmen çalışma kağıtları gibi araçlar, izleyicilerin sergiye ve sanat eserine daha yakın bir şekilde etkileşimde bulunmalarını sağlamaktadır. Ayrıca müzenin farklı alanları, eğitim faaliyetleri için kullanılırken, kütüphane, kafe ve medya odaları da bu amaca hizmet etmektedir. OMM'un yerel üniversitelerle ve Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumları ile yaptığı iş birlikleri, eğitimsel programların kapsamını genişletmekte ve müzenin farklı toplumsal kesimlere ulaşma çabasını pekiştirmektedir (Akın, 2022, s.160). Bu şekilde, müze, toplumsal katılımı artırırken, farklı kesimlerin sanata daha yakınlaşmalarını sağlamaktadır.

Ayrıca, dijitalleşme ve çevrimiçi eğitim platformları da OMM'un eğitim programlarının bir parçası haline gelmiştir. Çevrimiçi yaz okulları, Zoom üzerinden yapılan eğitimler ve dijital içerikler, müzenin erişilebilirliğini artırmakta ve geniş bir izleyici kitlesine ulaşılmasına olanak tanımaktadır. Yoga ve gastronomi atölyeleri gibi farklı etkinlikler, müzenin toplumsal bir merkez olarak da işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu tür programlar, sanat dışında da insanları bir araya getiren, sosyal etkileşimi teşvik eden fırsatlar yaratmaktadır (Akın, 2022, s.160).

OMM'un eğitim ve içerik anlayışı, sanatın halkla buluşması sürecinde önemli bir model oluşturmaktadır. Bu model, sanatı sadece izlemek ve anlamakla sınırlamayıp, aktif katılım ve üretim sürecine dönüştürmeyi hedefleyen bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Müze, sunduğu fiziksel ve dijital içeriklerle, toplumun farklı kesimlerine erişim imkânı tanımakta ve sanatın dönüştürücü gücünü her alanda etkin bir şekilde kullanmaktadır.

EMYA'dan ödül alma gerekçeleri

Odunpazarı Modern Müzesi, 2021 yılında Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri kapsamında "Özel Övgü" kategorisinde ödüle layık görülmüştür. Bu ödül, son dört yıl içerisinde açılan veyahut kapsamlı bir renovasyon geçiren müzelerin değerlendirilmesinin ardından kamu hizmetine yenilikçi ve öğretici bir boyut kazandıran, diğer Avrupa müzelerine örnek oluşturabilecek kurumlara verilir. OMM'nin bu ödüle değer bulunmasının temelinde, çağdaş sanat odağındaki yaratıcı yaklaşımının yanı sıra, kapsayıcı, eğitici ve toplumsal etkisi yüksek bir müzecilik anlayışını hayata geçirmiş olması yer almaktadır.

Bu değerlendirme, EMYA 2021 Kazananlar Broşürü'nde yer alan metin aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmış, ödül süreci kapsamında EMYA jürisi tarafından müze yerinde ziyaret edilerek kapsamlı bir değerlendirme yapılmış, jüri başkanı Marlen Mouliou, OMM'yi "herkese açık, demokratik ve kapsayıcı bir ortam yaratmayı başarmış bir müze" olarak tanımlamıştır (<http://166>). Bu değerlendirme, OMM'un sunduğu müzecilik modelinin uygulama düzeyinde de uluslararası standartları karşıladığını ortaya koymaktadır.

Broşürde yer alan açıklamalar OMM'un neden bu ödüle layık görüldüğünü ortaya koyar niteliktedir: "OMM, Türkiye'den ve yurt dışından çağdaş sanatçılar için dünya çapında bir kurum ve kültürlerarası bir platform olmayı hedeflemektedir. Müze, 21.

yüzyıla dair evrensel meseleleri ve temaları incelerken, bölgesel ve yerel mirastan çağdaş bir bakış açısıyla yararlanır ([http-36](#)).”

Broşürdeki bu ifade, OMM’un odağının ulusal ölçekte kısıtlı olmayarak uluslararası sanat ortamında da yer edinme vizyonunu göstermektedir ve bu yönü, Özel Takdir Ödülü’nün odağında yer alan kamu yararına yenilik temasını da içermektedir: Müze, bu vizyonunu topluma açık, erişilebilir bir biçimde uygulamaya koyarak, kültürlerarası diyalogu somut bir kamu hizmetine dönüştürmüştür. OMM’un yerelle evrenseli buluşturan bu yaklaşımı, EMYA jürisinin aradığı yenilikçiliğe güçlü bir örnektir.

OMM’nin misyonu, Eskişehir’in kültürünü zenginleştirmek ve yeniden canlandırmak, Türkiye’de çağdaş sanatı teşvik etmek ve sanatın hayatımıza kattığı ilhamı yaygınlaştırmak için bir fırsat yaratmaktır. Eğitim, OMM’nin misyonunun merkezinde yer alır; çocuklar ve öğrenciler için çeşitli ücretsiz programlar ve etkinlikler, yetişkinler ve yaşlılar için özel programlar, öğretmenler için eğitimler ve yerel halk için pek çok etkinlik düzenlenmiştir ([http-36](#)).

Bu misyon, OMM’un toplumsal etki yaratan bir kültürel aktör olduğunu da ortaya koyar. Bu yaklaşım, Özel Takdir Ödülü’nün en temel gerekçelerinden biri olan kamu hizmetini dönüştürme kriteriyle doğrudan örtüşür. Ek olarak, müzenin toplumun her kesimine ulaşma kararlılığını da göstermektedir. Farklı yaş gruplarına yönelik erişilebilir ve ücretsiz programlar sayesinde OMM, EMYA’nın kapsayıcı ve öğrenme odaklı müzecilik anlayışını örneklemiştir.

European Museum of the Year Award ([http-36](#)) broşüründe aktarıldığına göre OMM, sergilerin ötesine geçerek Eskişehir ve Türkiye’nin farklı bölgelerinden sanatçılarla gerçekleştirdiği özel iş birlikleri ve projeler aracılığıyla yerel sanat üretimini desteklemektedir. Hediye dükkânı ve konsept mağazasında benimsenen üretim odaklı yaklaşım sayesinde, özellikle COVID-19 pandemisi döneminde pek çok sanatçı ve zanaatkâra katkı sunmuş; bununla birlikte müzeye dair çeşitli projelerin ve programların yürütülmesine de olanak tanımıştır. Müzenin, yalnızca bir kültürel miras alanı olmanın ötesinde, çağdaş kültür ve yaşama yönelik dinamik bir alan sunduğu vurgulanmaktadır.

OMM, böylelikle sanatın üretimi ve paylaşımı desteklenen bir alan olduğunu vurgulamaktadır. Yerel sanatçılarla kurduğu bu bağ, müzenin toplumsal katkısını derinleştirmektedir. Bununla birlikte hediye dükkânı ve konsept mağaza iş modeli, kriz dönemlerinde bile müzenin toplumsal sorumluluklarını sürdürebildiğini ve sanat ekosistemine somut destek sağlayabildiğini göstermektedir. Son olarak OMM’un kentle

kurduğu ilişki de onu aynı zamanda kentsel dönüşümün bir aktörü haline getirmiştir. EMYA jürisinin diğer müzeler için örnek gösterdiği bu bütünsel yaklaşım, OMM'un ödüle uzanan yolunun en temel taşlarından birisidir.

Ödüle ilişkin yorum ve değerlendirmeler

Odunpazarı Modern Müze (OMM), 2021 yılında Avrupa Müze Forumu tarafından verilen Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri kapsamında "Özel Takdir Ödülü"ne layık görülmüştür. Bu ödül, başta yerel basın olmak üzere, ulusal ve uluslararası haber mecralarında farklı şekillerde duyurulmuştur.

Kurumun kendi açıklamasında OMM'un, "kapsayıcı, erişilebilir, katılımcı ve kamuya açık bir kültürel platform yaratma vizyonunun EMYA tarafından takdir edilmesinden" memnuniyet duyulduğu belirtilmiştir (http-166).

Yerel basında OMM'un bu başarısına geniş bir yer verilmiştir. Nükhet Everi, Milliyet gazetesinde müzenin ödül alması sonrası yazdığı "Bu müzelerin söyleyecek çok sözü var" başlıklı yazıda 2021 yılında ödül alan OMM ve diğer iki müze hakkında şöyle demiştir: "Bu ödüllerle birlikte turizm destinasyonlarında birer yıldız gibi parlayacak olan bu müzeleri mutlaka görülecekler listenize alın. Üç müzeyi de tebrik ederken, yollarının açık, ziyaretçilerinin bol olmasını diliyorum (2021)." NTV, Hürriyet, Milliyet gibi basın kuruluşları da müzenin ödül alması hakkında benzer dilde bir metin paylaşmışlardır. EMYA Jüri Başkanı Marlen Mouliou, OMM'u "herkese açık ve kapsayıcı bir ortam yaratmayı başaran, dünya çapında kültürlerarası bir platform" olarak tanımlamıştır (Everi, 2021).

Büyükşehir Belediye Başkanı Yılmaz Büyükerşen ise yaptığı açıklamada, bu ödülün Eskişehir'in uluslararası bir sanat ve müzeler kenti olarak konumunu gösterdiğini belirtmiştir (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2021). Gazete Oksijen'de yayımlanan röportajda OMM Kurucusu Erol Tabanca ve kızı İdil Tabanca, yaptıkları işi sevmeye ve ilgiyle bağlanma vizyonunun ödüle giden süreçte belirleyici olduğunu dile getirmiştir (Tanrıyar, 2021). Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, sosyal medya üzerinden yaptığı açıklamada OMM'u tebrik ederek bu başarının kültürel diplomasi açısından taşıdığı önemi vurgulamıştır.

Uluslararası basında yer alan haberlere göre ise OMM, mimari tasarımı, sergi pratikleri ve topluma erişim modelleriyle dikkat çeken, "müzelerin Oscar'ı" olarak tanımlanan bu ödülle ülkemizi uluslararası arenada temsil etmiştir (http-167). Çin

kaynaklı Baidu Baike'de de OMM'un, Eskişehir'in tarihi dokusu içinde çağdaş mimariyle bütünleşen örnek bir kültür kurumu olarak değerlendirildiği ve ödül aldığı aktarılmıştır (http-168).

3.3.1.3.(2021) Kenan Yavuz Etnografya Müzesi

KENAN
YAVUZ
ETNO-
GRAFYA
MÜZESİ

Müze Adı: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi
Müze Türü: Etnografya Müzesi
Konum: Beşpınar Köyü, Demirözü, Bayburt, Türkiye
Açılış Tarihi: 2019
Mimar: Kenan Yavuz
Alan: 15.000 m² açık alan, 2.000 m² kapalı alan
Ödül Kategorisi: 2021 EMYA / Silletto Ödülü

KUŞ BAKIŞI GÖRÜNÜM

BAYBURT GELENEKSEL YATAK ODASI CANLANDIRMASI

TANDIR ŞENLİĞİ

KEM EĞİRME

KAHVEHANE

AÇIK SERGİ ALANI

KAPALI SERGİ ALANI

SALON

Görsel 3.52. Kenan Yavuz Müzesi kuş bakışı görünüm, yatak odası canlandırması (Uslu, 2023), tandır şenliği, kem eğirme, kahvehane, açık ve kapalı sergi alanı, salon (http-169)

Genel bakış ve arkaplan

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Bayburt ilinin Demirözü ilçesine bağlı Beşpınar köyünde yer alan ve Anadolu'nun kırsal kültür mirasını yaşatmayı amaçlayan özel bir etnografya müzesidir. Müze, Bayburtlu bir iş insanı olan Kenan Yavuz tarafından kendi doğduğu köyde kurulmuştur. Bu doğrultuda bir “yaşayan köy” müze modeli olarak tasarlanmış olup ‘Yaşayan Köy’ anlayışı ile geleneksel köy yaşamının ziyaretçilere yaşayarak aktarılması amaçlanmaktadır (Altınbaş ve Etikan, 2021, s. 24). Kenan Yavuz Etnografya Müzesi bu yönüyle klasik sergileme yöntemlerinden öte, ziyaretçilerin doğrudan deneyimleyerek öğrenebileceği etkileşimli bir kültürel ortam sunmaktadır.

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, adını aldığı Kenan Yavuz tarafından, kırsal kültürün yok olmaya yüz tutan değerlerini korumak amacıyla kurulmuştur. Müzenin vizyonu, kurucusunun ifadesiyle, unutulmaya başlayan gelenek ve yaşam pratiklerini geleceğe taşımaktır. Kenan Yavuz, müzenin misyonunu şu sözlerle özetlemektedir: “Müzenin misyonu, unutulmaya yüz tutan güzelliklerimizi somut ve somut olmayan kültür öğelerini bugüne ve yarına taşıyarak tarihi kültürel hafızayı canlı tutmaktır. Ayrıca Anadolu'dan şehirlere devam eden göç olgusu nedeniyle bozulan mimari dokuyu ve hasar gören sosyal yapımızı gündeme taşımak” (Aksoy, 2022, s. 41). Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere müze, özellikle kırdan kente göç ile kaybolma tehlikesi yaşayan maddi ve manevi kültür unsurlarını derleyip sergileyerek kültürel sürekliliğe hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Buna paralel olarak Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, köyde bir müze olmanın ötesinde, adeta bir eğitim ve kültür merkezi işlevi görmeyi hedeflemiştir ve kuruluşundan kısa süre sonra sağladığı toplumsal destek ve özgün konseptiyle bölgesel ve uluslararası düzeyde büyük ilgi görmeye başlamıştır.

Müzenin temelleri 2013 yılında atılmıştır. İlk etapta Kenan Yavuz'un aile yadigarı eşyaları ve çevre köylerden topladığı eski araç-gereçlerle kendi köyünde küçük çaplı bir kültür evi oluşturulmuştur. Kuruluş hikâyesi de kısıtlı imkanlar ile başlamıştır:

Her şey mütevazı şartlarda başladı. ... 2013 yılında, Kenan Bey'in doğup büyüdüğü fakat yıllar içinde değişime uğramış olan evin benzeri köylerden, terk edilmiş, harabe olmuş evlerden orijinal taş ve ahşap malzeme toplanarak aslına birebir uygun olarak tekrar inşa edildi. Aileye, köye ve bölgeye ait her şeyin sergilenebileceği 50 metrekarelik bir sergi salonu bulunan bu konak, köyün kültür merkezine dönüştü (Çolak, 2022, s. 14).

Konak, başlangıçta 50 m²'lik küçük bir sergi salonuna sahip bir kültür evi olarak köy halkının geçmişine ait eşyaların sergilendiği bir mekân işlevi görmüştür. Ziyarete

gelen köylülerin kendi geçmişlerinden izler bulduğu bu girişim, kısa sürede büyük ilgi toplamış; halkın desteğiyle koleksiyon giderek zenginleşmiştir

Müzenin kurucusu, Bayburt doğumlu bir iş insanı olan Kenan Yavuz'dur. Kenan Yavuz, enerji ve petrokimya sektörlerinde üst düzey yöneticilik yaptıktan sonra, 2012 yılında “doğup büyüdüğü topraklara vefa borcunu ödeme” düşüncesiyle memleketine dönüş yapmaya karar vermiştir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak bir “Kültür Evi” projesi başlatmış; ailesinden kendisine miras kalan eşyaları ve objeleri köyünde sergilemek istemiştir (Ünal, 2023). Kenan Yavuz'un bu girişimi, kısa sürede köy halkının da desteğini çekmiş; yöre sakinleri kendi aile yadigârı etnografik eserlerini de bağışlamaya başlamıştır. Bu organik büyüme süreci sonunda da Kültür Evi projesi daha da genişleyerek bir etnografya müzesi kimliği kazanmıştır (http-170).

Artan ilgi ve koleksiyonun büyümesi ile birlikte kültür evi resmî bir müze kimliği kazanma yoluna girmiştir ve nihayet 2019 yılında müze resmî statüye kavuşmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı ilgili yıl içerisinde kültür evini özel müze olarak tescillemiş ve kuruluş “Kenan Yavuz Etnografya Müzesi” adını almıştır. Bu gelişme, müzenin kurumsallaşmasında ve tanınırlığının artmasında dönüm noktası olmuştur. Müze kendi misyonunu 4 cümleyle özetlemektedir: "Köklere dönüş. Taşların konuştuğu mekân. Bize gelen bizi yaşar. Yaşayan ve yaşatan müze (http-171)."

Müze kompleksi, geleneksel köy hayatının farklı yönlerini yansıtan birçok mekândan oluşmaktadır. Örneğin köy meydanı atmosferini canlandıran açık alanların yanı sıra etnografik eserlerin sergilendiği kapalı galeriler ve ziyaretçilerin katılımına açık atölye alanları bulunmaktadır. Müzede ayrıca bir “Çocuk Etkinlik Evi” yer almakta ve burada genç ziyaretçilere yönelik çeşitli eğitim faaliyetleri düzenlenmektedir (Altınbaş ve Etikan, 2021, s. 34). Sergilenen eserler arasında yörede geçmişte günlük yaşamda kullanılan tarım araçları, el aletleri, halı-kilim dokuma tezgâhları gibi etnografik objeler yer alır. Bu sayede ziyaretçiler, bölgenin somut kültürel mirasını gözlemleyebilmenin yanı sıra geleneksel üretim ve yaşam pratiklerini de yakından deneyimleyebilmektedir. Müze, köy halkına adeta bir okul gibi hizmet vermektedir. Nitekim “Kenan Yavuz Etnografya Müzesi bir köyde kurulmuş olmasına rağmen, köy okulundan daha önemli fonksiyonları yerine getirmektedir” (Aksoy, 2022, s. 41). Böylelikle müze, bulunduğu yörede eğitsel ve kültürel bir boşluğu doldurduğunu, yöre insanına geçmişini tanıtır ve hatırlatarak bir toplumsal öğrenme alanı yarattığını göstermektedir.

Öte yandan Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, geniş bir ziyaretçi profiline hitap etmektedir. Müze hem yöre halkına hem de dışarıdan gelen turistlere, kısaca yerli-yabancı herkese açıktır. Kenan Yavuz'un vizyonu ile müze ortamı, köy insanından şehir insanına, Türkiye'den ve dünyanın dört bir yanından gelen ziyaretçilere kadar uzanan farklı kesimlere ev sahipliği yapmaktadır.

Tasarım yaklaşımları

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, açık hava müzesi konseptine sahiptir ve geniş bir alana yayılmıştır. Müze kompleksi, kurulduğu köyün mimari dokusuna uygun şekilde, geleneksel malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir. Özellikle yakın çevredeki yıkılmış eski köy evlerinin taşları ve ahşapları değerlendirilerek oluşturulan yapılar, müze alanına otantik bir köy atmosferi kazandırmaktadır. Bu özgün yapı malzemesi tercihi sayesinde geçmiş ile bugün arasında bir bağ kurulması hedeflenmiştir ([http-171](http://171)).

Başlangıçta küçük çaplı bir kültür evi olarak düşünülen girişim, eldeki malzeme ve eserlerin zenginliği görülünce giderek büyümüş; “bir bina, bir bina daha derken” sonunda geniş bir alana yayılan bir müzeye dönüşmüştür (Ünal, 2023).

15 bin metrekare üzerinde kurulu alanın içerisinde gezilebilecek 26 farklı mekân bulunmaktadır (Aksoy, 2022, s. 42). Bu mekanlar, köy yaşamının farklı yönlerini yansıtan tematik atmosferler olarak tasarlanmıştır. Geleneksel bir köy evi, tandır yapım alanı, ahır ve tarım araçlarının depolandığı yerler gibi örnek alanlar kurgulanarak aslına uygun bir biçimde hayata geçirilmiştir. Buna ek olarak, Beşpınar köyünün eski adı olan "Loru"dan ilham alınarak müzeye bir de konuk evi tasarlanmış ve ismi Loru Han konulmuştur.

Müze; Loru Han, kapalı sergi alanları, açık sergi alanları, köy evi, su değirmeni, bezir yağı değirmeni, amfi tiyatro, kütüphane/toplantı salonu, geleneksel çarşı, köy meydanı, aşhane, konak, gecekond, mescit, tandırlık, kuş evi, geleneksel çocuk oyun alanı, çay evi ve seyir terasından oluşmaktadır. Müzenin konukevi olan Loru Han'da ise ayrıca konaklama mekanları, restoran, Otlukbeli bahçesi, Çinili Avlu, Taş Bahçe, gelin direği platformu, taş fırın, sanat ve deneyim atölyeleri bulunmaktadır ([http-171](http://171)).

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi'nin mimari yerleşimi, Anadolu köy yaşamının tarihsel ve kültürel bütünlüğünü yansıtan yapılarla donatılmıştır. Müzede yer alan her bir yapı, geleneksel işlevlerini koruyacak biçimde tasarlanmış; ziyaretçilere deneyimleme

imkânı da sunacak şekilde düzenlenmiştir (Ünal, 2023). Aşağıda müze yerleşkesinde bulunan başlıca yapılar ve işlevleri özetlenmektedir:

- Köy Evi: Müzenin merkezî yapılarından biri olan bu ev, kurucusu Kenan Yavuz'un doğup büyüdüğü evin mimari özelliklerine sadık kalınarak yeniden inşa edilmiştir. Yöresel taş ve ahşap kullanılarak yapılan bu yapı, köy evlerinin tipik iç düzenini yansıtır.
- Su Değirmeni: Geleneksel tahıl öğütme yöntemi olan su değirmeni, işlevsel olarak çalışır durumdadır ve ziyaretçilere uygulamalı olarak gösterilmektedir. Bu yapı, kırsal üretim tekniklerinin canlı biçimde sergilenmesini sağlar.
- Bezir Yağı Değirmeni: Ketenden yağ elde edilen bu eski üretim aracı, özellikle tarım toplumlarında yaygın olan ancak günümüzde unutulmaya yüz tutmuş bir işlevin müze ortamında yeniden yaşatılmasını amaçlamaktadır.
- Köy Meydanı: Açık hava etkinlikleri için tasarlanan bu alan, köy yaşamının sosyalleşme mekânı olarak yeniden kurgulanmıştır. Bu alanda köy odası düzenlemeleri, toplu oyunlar ve halk gösterileri düzenlenmektedir.
- Açık Hava Sineması ve Amfi Tiyatro: Taş kemerli oturma alanları ile tasarlanmış olan bu yapı, geleneksel açık hava film gösterimleri, sahne etkinlikleri ve yöresel tiyatro gösterilerine ev sahipliği yapmaktadır.
- Dede Korkut Türk Kimliği Kütüphanesi: Müze yerleşkesinde yer alan bu tematik kütüphane, Türk kültürü, edebiyatı ve kimliği üzerine derlenmiş özel bir kaynak koleksiyonuna sahiptir. Adını Dede Korkut'tan alan bu yapı, bölgenin sözlü kültür mirasına gönderme yapar.
- Mescit: Geleneksel köy camisinin mimari formuna uygun olarak inşa edilmiş bu küçük ibadethane, müzenin hem kültürel hem de dini mirası birlikte ele alma ilkesini yansıtır.
- Tandır Evi (Tandırılık): Kapalı bir alan içerisinde yer alan tandır yapısı, köy kadınlarının geleneksel ekmek yapımını uygulamalı olarak gösterdiği bir alandır. Bu alan, özellikle çocuklara ve genç ziyaretçilere yönelik etkileşimli eğitimler için kullanılmaktadır.
- Aşhane (Mutfak) ve Yerel Gastronomi Alanı: Müze yerleşkesinde kurulu bu mutfak alanı, ziyaretçilere yöresel yemeklerin tanıtıldığı ve deneyimlendiği bir ortam sunar. Aynı zamanda geleneksel gıda üretimi tekniklerinin sürdürülebilirlik bağlamında tanıtıldığı bir atölye ortamı işlevi de görür.
- Güvercin Evi: Güvercinlik olarak da bilinen bu yapı, bölgedeki güvercin yetiştiriciliği kültürüne dair örnek bir mimari sunar. Bu yapı, kırsal yaşamın hayvancılıkla ilişkili yönlerini belgeleyen özgün örneklerden biridir.
- Konuk Evi (Loru Han): Selçuklu han mimarisi izlerini taşıyan bu konaklama yapısı, ziyaretçilerin müze yerleşkesinde konaklayabilmesine imkân sağlar. Kültürel süreklilik ve misafirperverlik teması ile inşa edilen bu yapı, köyün han geleneğini çağdaş biçimde yaşatır.
- Sergi Alanları (Açık ve Kapalı): Açık sergi alanlarında büyük ölçekli tarım aletleri, at arabaları gibi nesneler sergilenirken; kapalı alanlarda ev eşyaları, dokuma ürünleri, giysiler

ve gündelik yaşam nesneleri yer almaktadır. Bu çift yapılı sergileme mantığı, kırsal kültürün hem kamusal hem özel yönlerini aynı anda göz önüne serer (Ünal, 2023).

Sergilenen eserler, büyük ölçüde Kenan Yavuz ve ailesinin yıllarca biriktirdiği veya bölge halkının bağışladığı eşyalardan oluşmaktadır. Müze kurulmadan önce ilk olarak aile büyüklerinin ve komşuların evlerinde kuşaklar boyunca saklanmış eski kullanım eşyaları bir araya getirilmiştir (Çolak, 2022, s. 14). Müzenin temel sergi malzemeleri arasında günlük yaşamda kullanılan tarihi ev eşyaları, mutfak gereçleri, kilimler, dokuma aletleri, giysiler, yarım aletleri ve el yapımı alev-edevatlar önemli yer tutmaktadır. Bu eşyaların hepsi bağlamına uygun olarak (örneğin, mutfak gereçleri mutfak düzenlemesi içerisinde) ziyaretçilere gösterilmektedir.

İçerik ve programlar

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, zengin bir koleksiyona ve etkinlik programına sahiptir. Müze koleksiyonu, Bayburt ve çevre yörelerin geleneksel yaşamına ışık tutan çok çeşitli etnografik nesnelerden oluşur. Ev eşyaları, tarım aletleri, giysiler, halı-kilim ve el sanatları ürünleri, mutfak gereçleri gibi pek çok obje müzede sergilenmektedir. Bu eserlerin önemli bir bölümü yöre halkının bağışlarıyla derlenmiştir; her bir objeye ilişkin hikâye veya bağışçı bilgisi dijital arşive alınmış ve sergi etiketlerine yansıtılmıştır ([http-170](http://170)).

Müzenin içeriğinde sergiler haricinde deneyimsel ve etkileşimli etkinlikler ile ziyaretçilerin müzeyle bağ kurması hedeflenmiştir. Yıl boyunca düzenlenen etkinliklerde ziyaretçilerin geleneksel Anadolu kültürü deneyimlemesi sağlamaktadır. Müzenin en dikkat çekici etkinliklerinden biri ise geleneksel çocuk oyunları şenliğidir ve bu şenlikte teknoloji döneminin öncesinde eski sokak oyunları çocuklarla buluşturulmaktadır. (Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, 2024) Buna ek olarak her yıl hasat zamanında düzenlenen Harman Festivali / Hasat Şenliği de müzenin önemli etkinliklerinden birisidir ve bu etkinlikte orak ile ot biçme, harman dövme, buğday savurma gibi eskiden imeceyle yapılan işler temsili olarak canlandırılmaktadır (Ünal, 2023). Bunların yanında, tandır şenliği, bulgur yapma, ip eğirme (kem eğirme) şenliği gibi bölgeye özgü etkinlikler de düzenli bir takvimde iletirmektedir.

Müzede etkinlikler haricinde konferans ve söyleşiler de düzenlenmektedir. Bu konferans ve söyleşiler, unutmaya yüz tutmuş el sanatları, tarım teknikleri veya endemik bitkiler üzerine köy halkının katıldığı eğitimler gibi bağamları içermektedir. Tüm bu faaliyetler sayesinde ziyaretçilerle bölgenin ekonomisine katkı sağlamak amaçlanırken

aynı zamanda da köylüler ve ziyaretçileri buluşturarak bir kültürel köprü kurmak amaçlanmaktadır.

EMYA'dan ödül alma gerekçeleri

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, 2021 yılında Avrupa Müze Forumu (EMYA) tarafından verilen Silletto Ödülü'nü kazanmıştır. Bu ödül, müzelerin toplumsal farkındalık yaratmadaki etkisini ve dönüşüm gücünü vurgulayan özel bir takdir nitelikte bir ödüldür. EMYA jürisinin değerlendirmesinde müze, koleksiyonları ve mekânsal düzenlemeleriyle birlikte taşıdığı toplumsal vizyon ve kırsal kültürel sürdürülebilirlik bağlamındaki etkisiyle öne çıkmıştır.

EMYA'nın 2021 kazananlar broşüründe belirtildiği üzere, "2019 yılında Kenan Yavuz ve ailesi tarafından özel bir müze olarak kurulan Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, zamanla topluluğu ve bölgesi için daha geniş bir sosyal ve kültürel misyona sahip bir yapıya dönüşmüştür (http-36)" ifadesiyle müzenin kuruluşunun bireysel bir inisiyatiften toplumsal ve bölgesel bir misyona evrildiği açık biçimde vurgulanmaktadır. Bu vurgu, müzenin sadece kültürel bir yapı değil, aynı zamanda sosyal dönüşüm aktörü olduğunu göstermektedir.

Müzenin koleksiyon yapısı da ödül gerekçelerinde ön plana çıkan bir başka unsurdur: "Başlangıçta Yavuz ailesine odaklanan koleksiyon, zamanla hasar görmüş ve yıkılmış evlerden, eski dükkânlardan, çiftliklerden ve çevredeki terk edilmiş alanlardan toplanan nesnelerle genişletilmiştir (http-36)." Bu ifade, müzenin koleksiyonunun organik biçimde büyüdüğünü ve yerel halkın desteklerine dayalı kolektif bir miras inşasına dönüştüğünü göstermektedir. EMYA jürisi açısından bu tür katılımcı yaklaşımlar, çağdaş müzeciliğin temel değerleri arasında yer almaktadır.

European Museum of the Year Award (http-36) broşüründe yer alan açıklamalarda, müzenin yalnızca geleneksel objeleri sergileyen bir yer olmaktan öteye geçtiği, ziyaretçilerine tematik mekânlar aracılığıyla kapsamlı ve etkileşimli bir deneyim sunduğu ifade edilmektedir. Ziyaretçilerin tandır ya da değirmen gibi geleneksel üretim tekniklerini gözlemleyebildiği, çeşitli yapıların içinde vakit geçirebildiği ve yerel kültürel pratiklerle temas kurabildiği bu bütüncül yaklaşım, müzeyi yaşayan bir kültür alanına dönüştürmektedir. Bu etkileşimli yapı, halk oyunları, geleneksel yemekler ve düğünler gibi etkinliklerle de desteklenmekte; böylece, Silletto Ödülü'nün önemli kriterlerinden biri olan toplumsal katılım ilkesinin somutlaştığı görülmektedir.

Son olarak, müzenin yerel kalkınmaya katkı sağlayan bir kültürel motor olarak konumlandırılması, EMYA'nın takdirini kazanan stratejik bir unsur olmuştur. "Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, miras turizmi ve misafirperverlik sektörünün yeni iş alanları yaratma ve köy halkının yaşam kalitesini artırma potansiyelini ortaya koymaktadır... (http-36)" ifadesi, müzenin sadece kültürel değil, ekonomik bir dönüşüm aracı olarak da işlev gördüğünü göstermektedir.

Ödüle ilişkin yorum ve değerlendirmeler

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi'nin 2021 yılında Avrupa Müze Forumu tarafından verilen prestijli Silletto Ödülü'ne layık görülmesi, yerel bir girişimin küresel ölçekte nasıl karşılık bulduğunun bir göstergesidir. Yerel ve ulusal basında, müzenin başarısı geniş yer bulmuş ve Bayburt'un kültürel dokusunu temsil eden bir sembol olarak değerlendirilmiştir. Özellikle müzenin kurucusu Kenan Yavuz'un şu ifadeleri dikkat çekicidir: "Dünyadaki kültür mirası alanında en değerli nokta olarak gösterilen ödülün kazanılmasından sonra bir medya raporu çıkardık. Yurt içi ve yurt dışında Bayburt'un ve müzenin isminin 5 bine yakın haberde yer aldığını ve bunun çok kıymetli olduğunu ifade etmek istiyorum" sözleriyle bu etkinin boyutunu ortaya koymuştur (http-172).

Müze, 15.000 m²'lik alanda terk edilmiş taş ve ahşap yapılardan inşa edilen bir etnografik köy olarak planlanmış ve kültürel sürdürülebilirliği merkeze alan bir mimariyle yapılandırılmıştır. Yavuz'un ifadesiyle bu proje, "doğup büyüdüğümüz topraklara olan borcumuzu ödemek için" başlatılan ve ailece sürdürülen bir sosyal sorumluluk girişimidir (http-170). Müzenin kültürel ekosistemle kurduğu bağ, EMF'nin Silletto Ödülü kararında belirleyici olmuştur (http-173).

Ayrıca EMF'nin resmi iletişiminde, müzenin "yerel köklere ve mirasa bilinçli bir dönüşün, Beşpınar köyünün ve komşu yerleşimlerin yeniden canlandırılmasının ve genel olarak köy ve topluluk yaşamının faydaları konusunda daha geniş bir farkındalığın savunucusu haline geldiği" vurgulanmıştır (http-174).

Silletto Ödülü'nün anlamı yerel ve ulusal düzeyde kültürel aidiyetin yeniden inşasında rol oynamıştır. Bayburt Belediye Başkanı Hükmü Pekmezci, müzenin kazandığı ödülü şu sözlerle değerlendirmiştir: "Anadolu'nun küçük bir ili Avrupa'da müze ödülü alabiliyorsa, bu işte o kültürel dokunun gördüğü değerdir. Bu değeri kazandıran Kenan Yavuz beyi yürekten kutluyorum" (http-173). Bayburt Valisi Cüneyt Epcim ise müzenin uluslararası düzeyde temsil gücünün Bayburt için büyük bir onur

kaynağı olduğunu vurgulamıştır. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü Gökhan Yazgı da müzenin ilham verici etkisini vurgulamış ve “Kenan Yavuz Etnografya Müzesi’nin Anadolu’nun her köşesinde başka projelere ilham olacağına inandığını” belirtmiştir (http-175).

Ödülün fiziksel olarak da müzede sergilenmesi, ziyaretçiler açısından da kültürel bir sembole dönüşmesini sağlamıştır. Avrupa Müze Forumu tarafından her yıl devredilen ve İngiliz tasarımcı Archibald Knox’un kalaylı sepeti şeklinde tasarlanan ödül, 200 yıllık bir geleneğin simgesi olarak müzede yerini almıştır. Yavuz, ödülün anlamını şu sözlerle açıklamıştır: “Boyutu belki küçük ama manevi değer çok yüksek. Dünyada kültür mirası alanında en değerli ödül” (http-176).

Uluslararası yayın organları ve platformlar da müzenin başarısını dikkat çekici bir biçimde haberleştirmiştir. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi’nin resmi İngilizce sitesinde, müzenin 10 yıllık sosyal sorumluluk çalışmasının bir sonucu olduğu belirtilmiştir: “Bu müze, doğup büyüdüğüm topraklara olan borcumuzu ödemek için ailemle birlikte 10 yıldır sürdürdüğümüz bir sosyal sorumluluk projesidir. Amacımız, Anadolu medeniyetinin izlerini geleceğe taşıtmaktı” (http-171).

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi’nin 2021 EMYA Silletto  d l ’nü kazanması; yerel kültürel mirası sahiplenme, halkla bütünleşme ve sosyal sorumluluğu estetik ve me ansal bir ifade biçimiyle sunma başarısının bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Bayburt’tan yükselen bu başarı hikâyesi, Avrupa müzeciliği içinde kırsal kalkınma ve kültürel sürekliliğin model örneklerinden biri olarak takdir edilmiştir (http-177). Salom Gazetesi ve Daily Sabah gibi yayınlar, ödülün Türkiye’nin kültürel diplomasi potansiyeline yaptđđı katkıya işaret etmiş, müzenin Anadolu’nun kırsal değerlerine dikkat çeken bir temsil gücü kazandığını da belirtmiştir (http-178).

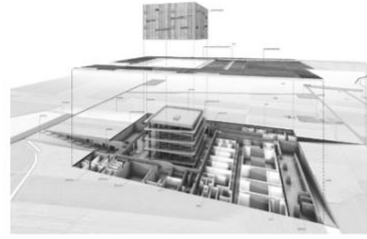
3.3.1.4. (2020) Troya Müzesi

Müze Adı: Troya Müzesi
Müze Türü: Arkeoloji Müzesi
Konum: Tevfikiye Köyü, Çanakkale, Türkiye
Açılış Tarihi: 10 Ekim 2018
Mimar: Ömer Selçuk Baz (Yalın Mimarlık)
Alan: 12.750 m² kapalı alan; 100 dönüm açık alan
Ödül Kategorisi: 2020 EMYA / Özel Takdir Ödülü

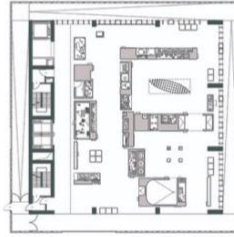
VAZİYET PLANI

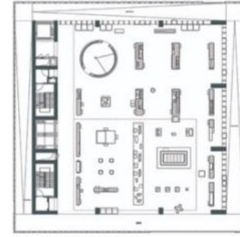
PATLAMIŞ PERSPEKTİF

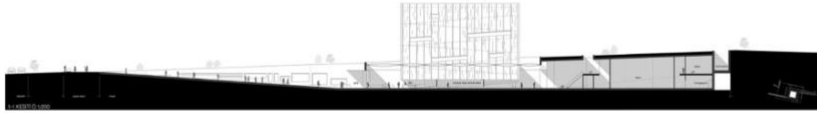
ZEMİN KAT PLAN

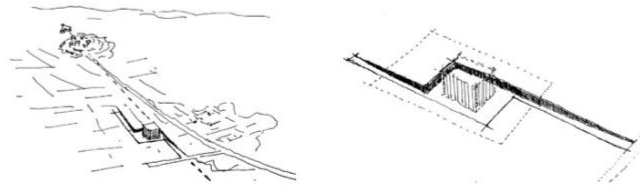
1. KAT PLAN

2. KAT PLAN

KESİT

TROYA MÜZESİ MİMAR SKEÇLERİ

Görsel 3.53. Troya Müzesi mimari çizimleri (<http://179>)

MÜZE CEPHESİ

MÜZEYE UZAKTAN BAKIŞ

MÜZEYE GİRİŞ RAMPASI

GİRİŞ

SERĞİ ALANI

SERĞİ ALANI

SERĞİ ALANI

ÇOK AMAÇLI SALON

Görsel 3.54. Troya Müzesi dış görünüm ve iç mekanlarının görselleri (<http-180>)

Genel bakış ve arkaplan

Troya Müzesi, Türkiye'nin kuzeybatısında, Çanakkale ilinin Tevfikiye Köyü'nde, antik dünyanın en ikonik yerleşimlerinden biri olan Troya (Truva) Antik Kenti'nin hemen yakınında konumlanmaktadır. Antik kent, 1998 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne dahil edilmiştir ve bu antik kentin UNESCO'da 20. yılının kutlandığı 2018 yılı Türkiye'de resmi olarak "Troya Yılı" ilan edilmiştir. Troya Müzesi, dünya kültür mirasının önemli bir parçasını temsil eden bu arkeolojik alanı bilimsel, pedagojik ve estetik boyutlarıyla yeniden yorumlama amacı taşımaktadır, UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Troya Antik Kenti'nin yaklaşık 1 km doğusunda konumlanmıştır (Yüzer, 2022, s. 63). Müze, tarihî bir mirası çağdaş bir yaklaşımla yeniden yorumlamak üzere tasarlanmış; ziyaretçilere hem arkeolojik hem de mimari açıdan zengin bir deneyim sunmayı amaçlamaktadır. Müzenin kuruluşu ve işletmesi T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Müzenin kuruluş süreci uzun vadeli planlamalar sonucunda gerçekleşmiştir. Özellikle Troya antik şehir alanında modern bir müze kurulması fikri, Troya'nın dünya mirası ilan edilmesinden itibaren gündeme gelmiş ve 2011 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ulusal çapta bir mimari proje yarışması açılarak somut adımlar atılmıştır (Kuyrukçu, 2021, s.54). Yarışma sonucunda seçilen proje, Yalın Mimarlık ekibinden Mimar Ömer Selçuk Baz liderliğinde hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur. İnşaat çalışmalarına 2013 yılında başlanmış; yaklaşık 5 yıllık inşa süreci sonunda, Troya yılı etkinliklerine yetiyecek şekilde 2018 yılında tamamlanarak müze ziyarete hazır hale getirilmiştir (Çağlayan ve Koçoğlu, 2023, s.60). Müzenin resmi açılış töreni ise Troya Antik Kenti'nin dünya mirası oluşunun 20. yılı kutlamalarının bir parçası olarak 18 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Troya Müzesi'nin kurulmasıyla birlikte, daha önce Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen bölgedeki eserlerin tamamı bu yeni müze binasına taşınmış; eski müze binası kapatılarak yeni mekânda "Çanakkale Troya Müzesi" adıyla hizmet vermeye başlanmıştır ([http-181](http://181)).

Müzenin hedef kitlesi oldukça geniştir. Troya'nın evrensel mirasını yerli ve yabancı turistlerle buluşturmayı amaçlarken, aynı zamanda okul dışı öğrenme ortamı olarak öğrencilere, akademisyenlere ve araştırmacılara da hizmet sunmaktadır. Eğitimsel

yönüyle dikkat çeken müzede, çocuklar için keşif kutuları, dijital etkileşimli ekranlar ve rehberli turlar gibi uygulamalar yer almaktadır (Çağlayan ve Koçoğlu, 2023, s. 60).

Tasarım yaklaşımları

Troya Müzesi toplamda yaklaşık 90.000 m²'lik bir alana yayılmıştır. Bu alanın 12.765 m²'si kapalı müze yapısı; sergi salonları, depo, idari ofisler, laboratuvarlar ve sosyal alanları içermektedir. Açık alanlar ise sergi bahçesi, otopark ve peyzaj düzenlemelerini içermektedir (Yüzer, 2022, s. 62).

Troya Müzesi, çağdaş müzecilik anlayışını yansıtan ödüllü bir mimari tasarıma sahiptir. Müze binasının mimarisi, Troya'nın kültürel katmanlarını sembolik bir dille yansıtmayı amaçlamış modern bir konsepttir. Bina, yaklaşık 32 x 32 metre ebatlarında, dış cephesi korten çelik (paslanmış metal) panellerle kaplı kübit bir kütle olarak inşa edilmiştir. Bu anıtsal kütle, toprak seviyesinden itibaren adeta bir arkeolojik tabakanın içerisinden yükseliyormuş izlenimi vermekte ve "topraktaki bir yarıktan yükselen dev bir buluntu" şeklinde algılanabilecek güçlü bir estetik etki yaratmaktadır. Toprağın içinden çıkan bir buluntu hissi uyandıran bu yapı, ziyaretçileri zamanın derinliklerine taşıyan bir rampa ile karşılamaktadır (Göl, 2022, s. 135'ten aktaran Yüzer, 2022, s. 63). Rampalı mimari düzen, Guggenheim Müzesi gibi örneklerde de görülen şekilde, ziyaretçilere süreklilik içinde bir anlatım sunar ve müzenin "yaşayan müze" niteliğini pekiştirir (Kuyrukçu, 2021, s. 57). Nitekim müze binasının yüksekliği, altında bulunduğu antik höyüğün (Troya Hisarlık Tepesi'ni) kazı öncesi doğal yüksekliği ile eşit olacak biçimde ayarlanmıştır (Korkmaz vd. 2019, s.3159). Bu tasarım tercihi, Troya'nın binlerce yıllık arkeolojik katmanlarının dikey zaman derinliğini ve höyüğün anıtsallığını ziyaretçiye hissettirmeyi amaçlamaktadır.

Müze, yapı olarak giriş katı + 3 normal kat olmak üzere toplam dört kattan oluşur (Çağlayan ve Koçoğlu, 2023, s.60). Alışlageldik müze binalarından farklı olarak giriş katı zemini, doğal arazi kotunun altında kalacak biçimde tasarlanmıştır. Ziyaretçiler müzeye, açık havada yer alan ve hafif eğimle aşağı doğru inen bir rampa üzerinden giriş yaparlar. Bu rampanın sağlı sollu duvarlarında oluşturulmuş nişlerde, ziyaretçileri karşılayan Troya'ya ait eserlerin replikaları ve görseller sergilenmektedir.

Müze kapısına varmadan önce Troya'nın farklı arkeolojik katmanlarını temsil eden mezar taşları, büyük boyutlu heykeller, canlandırma sahneleri ve arşiv fotoğrafları bu rampada sıralanmıştır. Böylece müzeye adım atan ziyaretçi, Troya'nın katmanlı tarihine

dair ilk görsel ipuçlarını dış mekândaki bu giriş rampasında edinmektedir. Müzenin giriş bölümünde, Troya ve çevresindeki antik kentlerin (Troas bölgesi) genel bir panoramasını sunan bir “oryantasyon alanı” bulunmaktadır. Bu bölümde arkeoloji biliminin temel kavramları, kazı ve tarihleme yöntemleri ile Neolitik, Tunç Çağı, Demir Çağı gibi dönemseller ayrımlar hakkında açıklayıcı şema ve çizimler yer alır. Bu şekilde ziyaretçiler, üst katlardaki sergi salonlarına geçmeden önce gerekli temel bilgilerle donatılmakta; Troya ve bölgesinin arkeolojik birikimine hazırlanmış olmaktadır (http-181

Müzenin mekânsal kurgusu, Troya ve çevresinin tarihsel gelişimini kronolojik bir düzlemde yansıtmak şeklinde planlanmıştır. Sergi 4 kata ayrılmıştır: Troya ve Kùltürleri, Tunç Çağı Troya'sı, Klasik Çağda İlyada ve Troya, Troya'da Arkeoloji Tarihi. Sergi, kronolojik bir zaman çizelgesi boyunca teknolojik değişim, sosyal organizasyon, siyasi ve ekonomik ilişkiler, kentsel gelişim, günlük yaşam, sanat ve zanaatkârlığı vurgulayan çeşitli hikâyeler sunmaktadır (http-179).

İçerik ve programlar

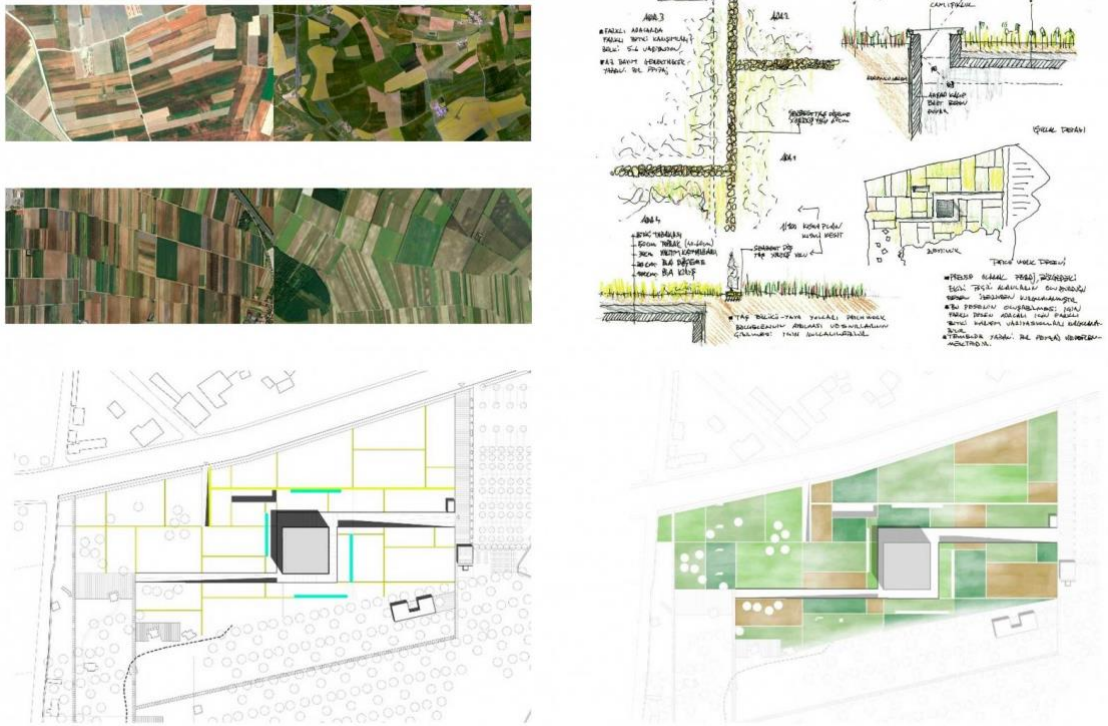
Müzenin içeriği, Troas bölgesine dair arkeolojik bulguların kronolojik bir anlatım içinde sergilenmesini hedeflemektedir. Ziyaretçiler; Neolitik Çağ'dan Roma dönemine kadar uzanan geniş bir zaman aralığında üretilmiş eserleri, interaktif panolar, ışık oyunları ve animasyonlarla desteklenen tematik bölümlerde keşfetmektedir (Çağlayan ve Koçoğlu, 2023, s. 58).

Ziyaretçiler, müze içinde Troas Arkeolojisi, Troya'nın Tunç Çağı, İlyada Destanı ve Troya Savaşı, Antik Dönemde Troas ve İlion, Doğu Roma ve Osmanlı Dönemi, Arkeoloji Tarihçesi ve Troya'nın İzleri olmak üzere yedi ana başlıkta yapılandırılmış bir anlatım kurgusu izlemektedir (Selçuk, 2021, s.37). Sergilenen eserler arasında pişmiş toprak figürler, tıbbi aletler, taş ve kemik aletler, mermer eserler, altın takılar, cam objeler gibi çok çeşitli materyaller yer almakta; bu materyaller, detaylı panolar ve grafik destekli anlatımlarla bağlamına oturtulmaktadır (Kuyrukçu, 2021, s. 63).

Troya hazinelerinin bir kısmı, Schliemann tarafından yurt dışına kaçırılmış olup bir bölümü Türkiye'ye iade edilmiştir. Bu hazinelerin temsilî olarak yer aldığı sergileme alanları da ziyaretçilerde duygusal bir bağ kurmayı hedeflemektedir (Kuyrukçu, 2021, s. 59).

Müze koleksiyonundaki eserler, taşınabilir kültür varlıklarının hemen her türünü içermektedir: Taş ve mermer heykeller, lahitler (anıtsal mezar sandukaları), yazıtlı

kitabeler, adak sunakları, mil taşları gibi taşınmaz eserlerden; Paleolitik dönem el baltaları ve kesici aletler gibi çok erken dönem araç-gereçlere; pişmiş toprak kaplar, çömlekler, kandiller ve figürinler gibi arkeolojik seramiklere; altın ve gümüş takılar, bronz silahlar, sikkeler ve çeşitli metal obje ve kaplara; kemikten yapılmış günlük eşyalara ve aletlere kadar uzanan geniş bir yelpaze söz konusudur (<http-181>).

Görsel 3.55. *Yalın Mimarlık Troya Müzesi mimari eskizleri* (<http-180>)

Troya Müzesi'nin açık hava teşhir alanı da oldukça dikkate değerdir; müze bahçesinde bölgeden çıkarılan büyük boyutlu taş eserler sergilenmektedir. Özellikle antik mimariden kalan sütunlar, sütun başlıkları, *steller* (dikili taşlar) ve lahitler, peyzaj düzenlemesiyle uyumlu bir şekilde müze bahçesinde teşhir edilerek ziyarete sunulmuştur (Korkmaz vd., 2019, s.3159-3160). Her biri kültürel bir hazine değeri taşıyan bu eserler, iç mekânda bilgilendirici metin panoları ve görsel grafikler ile desteklenerek sergilenmektedir; bazı eserlerin öyküleri dijital animasyonlar aracılığıyla canlandırılarak ziyaretçilere aktarılmaktadır (Korkmaz vd., 2019, s.3160).

Müze, interaktif deneyimlere de büyük önem vermektedir. Dardanos Tümülsü'nü ziyaretçiler, dijital ekranlar aracılığıyla sanal olarak gezebilmektedir. Bunun yanı sıra çocuklara yönelik hazırlanan "keşif kutuları" ile eserlerin basit ve eğlenceli bir şekilde tanıtılması hedeflenmektedir (Kuyrukçu, 2021, s. 62). Ayrıca, müzede bulunan

animasyon odalarında Troya Savaşı'nın yıkımı gibi olaylar sanal gerçeklik animasyonları ile izleyiciye aktarılmakta, böylece klasik vitrin anlatımı yerine etkileşimli bir öğrenme ortamı sunulmaktadır (Çağlayan ve Koçoğlu, 2023, s. 62). Ek olarak, farklı yaş gruplarına uygun etkileşimli ekranlar, dokunmatik paneller, sesli rehberlik sistemleri ve artırılmış gerçeklik uygulamaları müze deneyiminin bir parçası haline getirilmiştir (Çağlayan ve Koçoğlu, 2023, s.64-65). Bu sayede müze, çocuklardan yetişkinlere, amatör meraklılardan uzman araştırmacılara kadar geniş bir ziyaretçi kitlesine hitap eden çok yönlü bir kültür merkezi işlevi görmektedir.

Eğitim ve öğretim yönüyle de dikkat çeken müze hem okul öncesi hem de lise çağındaki öğrenciler için farklı yaş gruplarına uygun öğretici materyaller ve atölye çalışmaları sunmaktadır. Bu eğitimsel uygulamalar, sanat ve kültür eğitimi bağlamında öğrencilerin estetik duyarlılık geliştirmelerini, tarihsel bilgiye erişimlerini ve yaratıcılıklarını artırmalarını amaçlamaktadır (Çağlayan ve Koçoğlu, 2023, s. 64).

EMYA'dan ödül alma gerekçeleri

Troya Müzesi, Avrupa Müze Forumu (European Museum Forum) tarafından verilen Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri kapsamında, 2020 yılında “Özel Takdir Ödülü”ne (*Special Commendation*) layık görülmüştür. Özel Takdir Ödülleri, kamu hizmetlerinin yeni ve yenilikçi bir yönünü geliştiren ve diğer Avrupa müzelerine örnek olabilecek müzelere verilmektedir.

EMYA 2020 Kazananlar Broşürü'nde Troya Müzesi hakkında şu ifadeler yer alır:

Troya Müzesi, bu Tunç Çağı kentinde yapılan arkeolojik kazılardan elde edilen olağanüstü nesneleri sergilemektedir. Müze, Çanakkale yakınlarında, Troya ören yeri yakınında konumlanan etkileyici yeni bir binada yer almaktadır. Mimar, zamanın geçişini hissettiren ışık ve gölge oyunları ile binayı bir güneş saatine dönüştürmeyi başarmıştır (http-41).

Bu ifadeler, Troya Müzesi'nin bir bütün olarak, mekânın mimarisi ile de zaman kavramını hissettiren, duyuşsal bir deneyim sunduğunu ortaya koymaktadır. Yapı, geçmişin sadece kronolojik olarak sunulmadığı, mekânsal olarak yaşandığı bir deneyim alanına dönüşmektedir.

EMYA jürisinin altını çizdiği bir başka unsur, müzenin ele aldığı tematik katmanlardır:

Sergi, arkeolojik alanın tarihini eserler, multimedya ve etkileşimli unsurlar yoluyla anlatmaktadır. Sergi aynı zamanda çağdaş meseleleri ele alma biçimiyle yenilikçidir; geçmiş ile bugün arasında bağ kurar. Sergide yağma, kültürel mülkiyet hakları, mirasın sahipliği, iade ve ulusal kimlik gibi konular ele alınmaktadır (http-41).

Bu değerlendirme, Troya Müzesi'nin toplumsal hafıza ve etik sorumluluk gibi meseleleri tartışmaya açan bir kültürel aktör olduğunu da göstermektedir."

EMYA broşüründe şu ifadeye de yer verilir: "Sergi, zamanın uzaklığı sayesinde savaşı nasıl estetik hâle getirdiğimizi sorgulamamıza imkân tanır. Bunu, Troya Savaşı ile binyıllar sonra aynı bölgede yaşanan Gelibolu Savaşı'nı karşılaştırarak yapar." (http-41) Bu  d l yorumu, müzenin tarihsel olayları duygusal ve estetik düzlemde yorumlamaya açık, eleştirel bir anlatım sunduğuna işaret etmektedir. Serginin ziyaretçiyi bilgilendirmenin ötesinde, düşünsel olarak da harekete geçirmesi, ödülün temel gerekçelerinden biridir.

Müzenin kamusal etkisi ve yerel bağlamla kurduğu ilişki de EMYA jürisinin dikkatini çeken unsurlar arasındadır:

Her yıl 700.000 kişinin ziyaret ettiği Troya  ren yerinin yanında konumlanan müze, açıldığı ilk yıl içinde 100.000 ziyaretçi ağırlamıştır. Müze, ziyaretçinin Troya'yı ve tarihsel bağlamını daha derin kavramasını sağlar. Aynı zamanda yerel halkla yakın ilişkiler sürdürür. Yakın köylerdeki kafeler, pansiyonlar ve el sanatları atölyeleri sayesinde ziyaretçilere kırsal hayatı deneyimleme imkânı sunar (http-41).

Böylece Troya Müzesi'nin aynı zamanda yerel kalkınmaya katkı sağlayan bir kültürel merkez hâline geldiği de görülmektedir. Kırsal turizm ve yerel ekonomiye sağladığı destek, müzenin toplumsal işlevinin güçlü bir göstergesidir.

 d le ilişkin yorum ve değerlendirmeler

Troya Müzesi, Avrupa Müze Forumu tarafından verilen 2020 Avrupa Yılın Müzesi  zel Takdir  d l 'ne layık görülmesi, Türkiye'nin müzecilik alanında yükselen profiliyle birlikte Anadolu'nun beş bin yıllık bir kültür mirasının uluslararası sahnede görünürlük kazanmasını sağlamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ifadesiyle, Troya Müzesi "Avrupa Yılın Müzesi  zel  d l 'n n sahibi" olmuş ve bu onuru kazanan ilk Türk müzesi olmuştur (http-181).

EMF jürisi, Troya Müzesi'ni bölgesel tarihsel hafızayı ağdaş ve kamusal sunumla bütünleştiren örnek bir uygulama olarak tanımlamıştır. Müzeye verilen " zel Takdir"  d l , Avrupa çapında "topluma erişimi yüksek, anlatısı güçlü, katılımı teşvik eden" kurumlara verilmektedir (http-182) ve EMF jürisine göre Çanakkale'de antik kentin hemen girişine inşa edilen müze, içerik ve mimari açısından bu kıstasları yerine getirmiştir.

Troya Müzesi'nin 2020 Avrupa Yılın Müzesi Özel Takdir Ödülü (EMYA) kazanmasına ilişkin kurumsal açıklamalar, müze yetkilileri tarafından çeşitli medya organlarına yapılmıştır. Troya Müzesi Müdürü Rıdvan Gölcük, ödül süreci hakkında şu ifadeleri kullanmıştır:

Troya Müzesi, 'Avrupa Yılın Müzesi Özel Ödülü'nü ülkemize getirdi. Aslına bakılırsa biz bu ödüle 2019 yılında başvurmuştuk. The European Museum of the Year Award (EMYA) kısa bir süre sonra başvurumuzu kabul etti ve 2019 yılının 5 Aralık gününde de Avrupa'da Yılın Müzesi Ödülü'nde Troya Müzesi'nin finale kaldığını sayın bakanımız duyurdu ([http-183](http://183)).

Troya Müzesi'nin EMYA adaylığı ve ödül süreci, yerel düzeyde de önemli bir destekle şekillenmiştir. Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürü Kemal Dokuz, adaylık sürecinde şunları söylemiştir:

Müzemizin gerçekten Avrupa Yılın Müzesi Ödülü'nü almaya layık olduğu kanaatindeyiz. Bu amaçla da girişimlerimizi yaptık. Bu ödül, Avrupa Konseyi himayesinde EMF tarafından her yıl verilen, Avrupa'nın en prestijli müzecilik ödülü. 1977'de gazeteci, anti-müzeolog, yayıncı ve kitap yazarı Kenneth Hudson öncülüğünde ödülün tahsisine başlandı. Avrupa Konseyi üyesi 47 Avrupa ülkesinde geçen iki yıl içinde yeni açılan ya da modernizasyon geçirmiş herhangi bir müze, ödüle aday olabiliyor. Biz de Troya Müzesi ile bu ödülü almak için adaylık başvurumuzu yaptık ([http-184](http://184)).

Çanakkale Valisi Orhan Tavlı da ödülün bölge için taşıdığı değeri vurgulayarak Troya Müzesi'ni "taçlandırılması gereken bir eser" olarak nitelendirmiştir (Çanakkale Valiliği, 2020). Türkiye Turist Rehberleri Birliği Başkanı Suat Tural ise, bu tür ödüllerin uluslararası görünürlüğü artırdığına işaret etmiş ve "Ülkelerin isminin anılması, ödül alınması gibi EMYA süreci ziyaretçilerin ilgisini ve saygısını artırıyor" (Everi, 2021) şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur.

Dış basın da Troya Müzesi'nin aldığı ödülü önemli bir kültürel başarı olarak yansıtmıştır. Daily Sabah ([http-86](http://86)) tarafından yapılan diğer bir değerlendirmede ise müzenin sergi dili, koleksiyon düzeni ve mimari uyumu uluslararası ölçekte örnek gösterilmiştir. *Arkeonews* ([http-185](http://185)) ise bu ödülü "müzeciliğin Oscar'ı" olarak nitelendirmiştir.

3.3.1.5. (2014) Baksı Müzesi

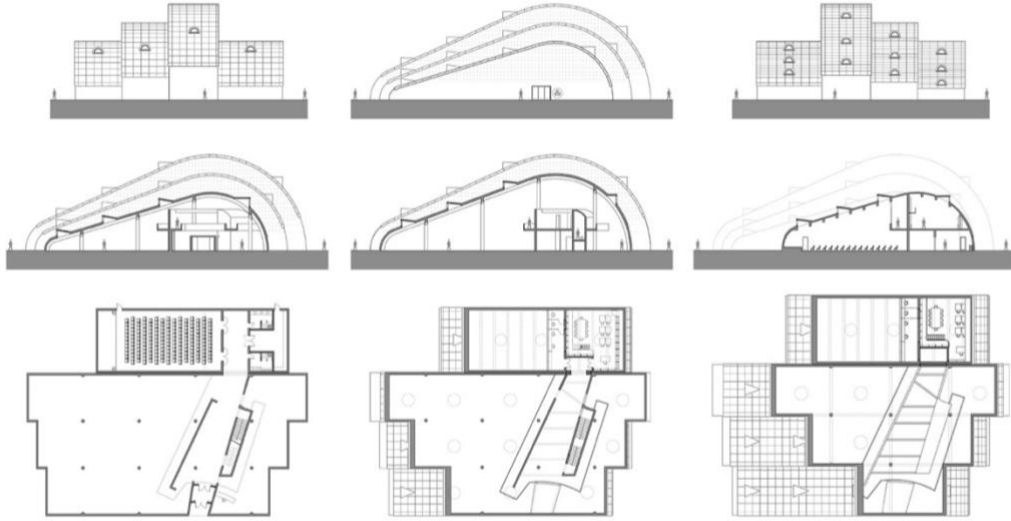
Müze Adı: Baksı Müzesi
Müze Türü: Çağdaş Sanat ve Geleneksel Sanat Müzesi
Konum: Bayraktar Köyü, Bayburt, Türkiye
Açılış Tarihi: Temmuz 2010
Mimar: Sinan Genim
Alan: 40 dönüm
Ödül Kategorisi: : 2014 EMYA / Özel Takdir Ödülü

VAZİYET PLANI

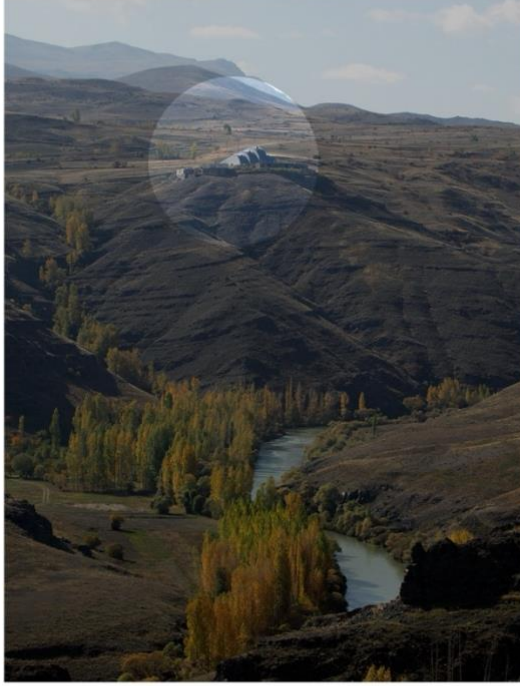

VAZİYET PLANI

BAKSİ MÜZESİ GÖRÜNÜŞ, KESİT VE PLANLARI

Görsel 3.56. Baksı Müzesi mimari çizimleri (<http-186>)

BAKSI MÜZESİ

BAKSI MÜZESİ

BAKSI MÜZESİ

SERĞİ ALANLARI

SERĞİ ALANLARI

SERĞİ ALANLARI

SERĞİ ALANLARI

Görsel 3.57. Baksı Müzesi dış mekan ve iç mekan görselleri (<http-186>)

Genel bakış ve arkaplan

Eski adıyla Baksı, bugünkü adıyla Bayraktar köyünde yükselen bu sıra dışı müze, çağdaş sanat ve geleneksel el sanatlarına aynı çatı altında yan yana, iç içe yer vermektedir. Bu yaklaşım, yerel ile evrensel arasında yeni bir bağ kurma çabasının mekânsal ve kültürel bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Sergi salonları, depo müze, atölyeler, konferans salonu, kütüphane ve konukevi ile 40 dönümlük bir araziye yayılan Baksı Müzesi, Bayburt doğumlu sanatçı ve akademisyen Prof. Dr. Hüsamettin Koçan'ın bireysel düşü olarak 2000 yılında filizlendi. Bu proje, Hüsamettin Koçan'ın doğduğu topraklara yaşam birikimini taşıma çabasının bir sonucudur ([http-187](http://187)). Koçan'ın bu adımı, kendi yaşam öyküsüyle biçimlenen bir kültürel farkındalık ve sorumluluk duygusunun dışavurumudur.

Baksı Müzesi, Bayburt'un 45 km dışında, 1000 metrekare sergileme salonu, konferans merkezi, atölye, kütüphane, depo müze ve 44 kişilik konuk evinin bulunduğu toplam 30 bin metrekarelik alandan oluşur. Baksı Müzesi'nde çevre köylerin kullanımı için zanaat atölyeleri vardır. 2010 yılında kurulan müze, kalıcı ve süreli sergileri, projeleri ile sanat hayatına katkıda bulunmaya devam etmektedir (Çelik, 2015, s. 407). Müzenin fiziksel yapısı, kültürel üretim süreçlerine açık, katılımcı ve etkileşimli bir ortam oluşturur.

Müze projesi aslında 1980'lere dayanmaktadır. İlk olarak kütüphanesi olan bir köy konağı inşa edilmesi planlanmış, bu konak zamanla genişletilerek bugünkü müze formunu almıştır (Hacıhasanzade, 2007, s. 18'den aktaran Razi, 2017, s. 31). Bu kökene dayalı yapılaşma, müzenin tarihsel süreklilik içinde geliştiğini göstermektedir. Gelenekten kopuşa ve köyün göç vermesine seyirci kalamayan Koçan, bu sürece müdahale edebilmek amacıyla 2 Ocak 2005 tarihinde Baksı Kültür Sanat Vakfı'nı kurmuş; aynı yılın yazında müzenin ilk bölümü olan Baksı Müzesi Halk Sanatları Araştırma Uygulama Merkezi hizmete açılmıştır (Çelik, 2012, s. 38). Bu süreçte vakfın kurulması, müzeyi bireysel bir çabadan kurumsal bir yapıya taşıyarak sürdürülebilirlik kazanmasını sağlamıştır.

Müze, modern sanatla geleneksel sanatları bir arada barındırmakta ve geçmiş ile gelecek arasında sıkı bir bağ kurmaktadır. Koleksiyonunda Anadolu coğrafyasına ait geleneksel eserler, modern tekniklerle yeniden üretilmiş yorumlar ve çağdaş sanat yapıtları bulunmaktadır. Ayrıca mimari yapısı da hem modern çizgileri hem de doğadan ve gelenekten beslenen unsurlarıyla dikkat çekmektedir (Aytekin ve Razi, 2018, s. 229).

Bu mimari ve kavramsal birliktelik, müzeyi geçmişle bugünün, yerelle evrenselin, gelenekle çağdaşın bir araya geldiği bir karşılaşma alanı haline getirir.

Baksı Müzesi'ni oluşturma projesi temelde kültürel bir sorumlulukla biçimlenmiş; 2000 yılında hazırlıklarına başlanan müze, iki yıl sonra Bilgi Üniversitesi'nde gerçekleştirilen bir toplantı ile kamuoyuyla paylaşılmıştır (Aytekin ve Razi, 2018, s. 235). 1 Ocak 2005'te kurulan Baksı Kültür Sanat Vakfı aracılığıyla sürdürülen projeler, geleneksel sanat becerilerini yaşatmaya dönük bir dizi etkinlikle devam ettirilmiştir. Bu çabalar kapsamında köyde yaşayan genç kızların ürettiği yorganlar, el becerilerini ve hayal güçlerini gözler önüne sermektedir (Aytekin ve Razi, 2018, s. 235). Bu yaklaşım, kültürel sürekliliğin doğrudan hayata geçirilmesine de imkân tanır.

On yıl süren inşaat sürecinin ardından, 2010 yılında Baksı Müzesi yapılan resmî törenle ziyarete açılmıştır (Çelik, 2012, s. 39). Bu uzun hazırlık süreci, müzenin rastlantısal değil, planlı ve toplumsal bir vizyona dayandığını göstermektedir. Müzenin kuruluş amaçları çok boyutludur: göçle eriyen köy kültürünü korumak, üretimi teşvik ederek ekonomik bağımsızlık yaratmak, geleneksel sanatlarla çağdaş sanatları buluşturmak ve büyük kent merkezlerinden taşraya doğru yayılan bir sanat hareketi başlatmak (Çelik, 2012, s. 38). Baksı bu yönüyle, kültürün toplumsal yaşamla temas ettiği bir müdahale alanı olarak işlev kazanmaktadır.

Müzenin ilk kurumsal bölümü olan Halk Sanatları Uygulama Araştırma Merkezi, yerel el sanatlarını canlandırmak, sanat ve toplum arasında bağ kurmak, sanatçıyı doğayla bütünleştirmek, kültür turizmini teşvik etmek ve bölge ekonomisini canlandırmak gibi hedeflerle yapılandırılmıştır (Aytekin ve Razi, 2018, s. 235). Bu çok katmanlı hedefler, müzenin bölgesel kalkınma odaklı bir kültür aktörü haline gelmesine zemin hazırlamaktadır.

Koçan'ın kişisel yaşam hikâyesi de müzenin kuruluş felsefesine güçlü bir anlatı kazandırmaktadır. Babasını yıllarca gurbetten dönmesini beklerken yaşadığı tecrübeyi şu sözlerle aktarır: “Babam iki yılda bir dönerdi. Bizler kar yağınca babamızın geri döneceğini düşünür ve kentten dönenlerin gözüktüğü tepeyi gören bir noktada babamızı beklerdik.” Bu bekleyişin yaşandığı tepe bugün artık çocukların umutla baktığı, sanatın ve üretimin olduğu bir müzeye dönüşmüştür (Koçan, 2010'dan aktaran Ş. Çelik, 2012, s. 40). Bu anlatı, müzenin fiziksel bir yapıdan çok daha fazlası olduğunu; kolektif hafıza ve duygusal bağ kurma düzleminde de anlam yüklendiğini ortaya koyar.

Koçan (2015), “Baksı Müzesi’nden İyi Uygulama Örneği” başlıklı konuşmasında müzenin yönelimlerini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Merkez-çevre kopuşunu sanat ve tasarım aracılığıyla aşmayı hedeflemek,
2. Kadınları destekleyerek onları üretken ve ekonomik aktörler hâline getirmek,
3. Çocukları geleceğin öznesi olarak gören projeler üretmek,
4. Sürdürülebilir ekonomik birimlerle birlikte kültürel turizmi geliştirmek,
5. Katılımcılığı değiştirilmez bir kaynak olarak görmek, 6. Sanatçılarla ortaklık kültürünü geliştirmek (aktaran Özdemir, 2024, s. 699).

Belirlenen hedefler, müzenin sanatın yanı sıra sosyal adalet, eşitlik ve toplumsal kapsayıcılık ekseninde konumlandığını göstermektedir.

Baksı Müzesi’nin mimari yapısı da dikkat çekicidir. Smeds ve Davis (2019), Baksı’nın “kusursuz minimalist estetik ile iç içe geçen farklı sanatsal ve sosyal anlatıyı barındırmasına” ve üretimin müze bağlamında en az koleksiyon ve sergileme kadar önemli olduğuna dikkat çekmektedirler. Geniş atölyelerde kadınların iplik eğirme ve dokuma becerilerini öğrenmesi ve yeniden öğrenmesi, müzenin sosyal etkisinin güçlü bir göstergesidir (aktaran Özdemir, 2024, s. 699). Bu mimari tercih, estetik niteliklerinin yanı sıra toplumsal aidiyet ve katılımı da gözetten bir kurguya sahiptir.

Uluslararası literatürde Baksı, bir “yaratıcı şehir” olmaktan çok, bir “yaratıcı mekân” olarak tanımlanmaktadır. İleri sürülen görüşe göre, müze yalnızca fiziksel bir yapıyı değil, aynı zamanda kırsalda kültürel ilerlemenin taşıyıcısı olan bir sosyo-kültürel modeli temsil etmektedir (http-10). Bu perspektiften bakıldığında Baksı, kültürel merkezlerin kentlerde bulunması gerektiği varsayımını çürütürken, merkezin dışında da kültürel üretim ve etki yaratılabileceğini kanıtlamaktadır.

Kültür turizmine katkısı da dikkat çekicidir. Doğu Karadeniz’de bir turizm destinasyonu haline gelen müzede, 52 kişinin konaklayabileceği taş odalar ve Bayburt evinden oluşan bir konaklama kapasitesi mevcuttur (Özkan, 2019, s. 17). Bu yönüyle Baksı, hem yerel kalkınmanın hem de kültürel diplomasi araçlarının etkin kullanıldığı bir örnek olarak değerlendirilebilir. Ziyaretçilerle kurduğu etkileşim, müzeyi mekânsal bir yapı olmanın ötesinde ortak anlamların üretildiği bir sosyal zemine dönüştürmektedir.

Tasarım yaklaşımları

Baksı Müzesi’nin mimari tasarımı, doğayla uyumlu, yerel malzemelere dayalı ve işlevsel bütünlük gözetten özgün bir yaklaşımla biçimlendirilmiştir. 40 dönümlük arazi üzerine ve yaklaşık 4000 m² kapalı alana sahip olan kompleks; ana bina ve içerisinde

bulunan sürekli ve geçici sergi salonları, konferans salonu, kütüphane, ayrıca çevresine yerleştirilen çağdaş sanat ve yerel sanat atölyeleri, mutfak, konukevi ve 2012 yılında eklenen Depo Müze Sergi Salonu gibi birimlerden oluşur. Ana binanın etrafına dizilmiş şekilde düzenlenen yapılar, mimari bir bütünlük içerisinde mekânsal organizasyonu tamamlamaktadır (Aytekin ve Razi, 2018, s. 235).

Bu planlama yaklaşımı, müze ziyaretçisinin mekânla kuracağı ilişkiyi de yönlendirmektedir. Her bir birimin birbirine komşu ancak işlevsel olarak ayrılmış olması, kullanıcıya çok yönlü bir deneyim sunar.

Müze kompleksi, merkezde konumlanan ana bina ve bu yapının çevresinde konuşlanan destek birimleriyle çevrelenmiştir. Ana binanın giriş yönünde, kuzeyde konukları yer almakta; hemen bitişiğinde mutfak, onun da arkasında batı yönünde atölye binası konumlanmaktadır. Güneyde ise yapı kompleksine giriş yönünde Depo Müze bulunmaktadır (Aytekin ve Razi, 2018, s. 235). Bu yapılaşma düzeni, işlevsellik kadar ziyaretçi dolaşımını da göz önünde bulunduran bir organizasyon fikrine işaret eder.

Müze genel olarak ana bina ve çevresindeki yan birimlerden oluşan bir mimari kompozisyon sunmaktadır. Bu kompleksin ilk tasarımları Mimar Metin Koçan tarafından gerçekleştirilmiştir (Aytekin ve Razi, 2018, s. 236) ve sonrasında da tasarımı tamamlayan kişi Sinan Genim olmuştur. Yerel bir sanatçının doğrudan sürece dahil olması, tasarım kararlarının coğrafi ve kültürel bağlamla daha derin ilişkilmesini sağlamıştır.

Çoruh Vadisi'ne bakan bir tepenin üzerine yerleştirilen yapı, çevresel silueti takip eden kütle düzeniyle coğrafyayla bütünleşen bir tasarım anlayışını benimser. Kuzey-güney ekseninde yükselen ve birbirine bitişik dört kütlede oluşan ana yapı, doğu-batı yönünden bakıldığında tepeleri andıran kıvrımlı bir form sergiler. Batı yönünde yer alan dördüncü kütle, bu silueti araziyle ilişkilendirerek tamamlar. Çatı formu hem yoğun kar yağışlarını dikkate alan işlevsel bir eğime hem de bölgesel topografyaya gönderme yapan kıvrımsal bir forma sahiptir (Büyükcım ve Eyüboğlu, 2024, s. 98).

Bu kütleli yaklaşım, yapının hem doğal topografyaya uyum sağlamasını hem de mimaride süreklilik hissi yaratmasını amaçlamaktadır. Baksı'nın coğrafyayla kurduğu ilişki, onu bulunduğu araziyle bütünleşmiş ve yerleşik bir kültürel öge hâline getirir.

Müzenin ana binası, dört bloktan oluşur. Bu bloklar, araziden yumuşak bir yükselme ile başlayan ve ardından yere doğru keskin bir iniş yapan bir silüet çizer. Çatıda yer alan dört aydınlatma açıklığından üçü güneyde, biri kuzeydedir. Çatılar, çinko kaplama ile örtülmüş olup bu kaplama hem yapı izolasyonunu sağlamakta hem de

içeriden bakıldığında bir kabuğu andıran görsel bir etki yaratmaktadır (Aytekin ve Razi, 2018, s. 236).

Işık tasarımı da mimarideki şiirselliği güçlendiren unsurlardan biridir. Doğal ışığın kullanımı, mekânda değişken bir zaman hissi uyandırır ve ziyaretçiyi gündelik algının dışına taşır.

Yapının taşıyıcı sistemi üç açıklıklı olarak planlanmış ve dış cephe, kitlesel bir görünümle tasarlanmıştır. İç mekânda 840 m²'lik bir sergi salonu bulunur; bu alanda hem geleneksel sanatlara hem de çağdaş Türk sanatına ait eserler sergilenmektedir. Sergi salonunun gerisinde, 10,30 metre açıklıkla ayrılan bölümde 150 kişilik bir konferans salonu yer alır. Eğrisel örtünün yüksekliğinden faydalanarak bu bölümde bir asma kat tasarlanmış, ziyaretçilerin ana mekânı farklı açılardan deneyimlemesi sağlanmıştır (Razi, 2017, s. 35). Mekânın katmanlı yapısı, ziyaretçiye anlatının içine dahil olma fırsatı sunmaktadır.

Baksı Müzesi'nin dış mimarisi, çevredeki dağ silüetine eşlik eden bir yükseklikle doğaya dost bir kütle tasarımı sunar. Yerel bir tasarım geleneği olan “*goggoloc*”tan esinle, ışık kaynağı tepeden alınmış, duvar yüzeylerinde açılan boşluklarla sergi mekânlarına içe dönük bir atmosfer kazandırılmıştır (Çelik, 2012, s. 43). Müzenin çatı yapısı, topraktan yükselip tekrar toprakla birleşen bir form izlenimi verirken; iç mekânda doğal ışık, “*goggoloc*” sistemleri ve destekleyici iç aydınlatmalarla bütünleştirilmiştir (Çelik, 2012, s. 44). Işıkla kurulan bu ilişki, ziyaretçiyi mekânın içine çeker ve gündelik zaman algısının ötesinde bir duyumsama üretir. Doğal ışığın kontrollü kullanımı, müze içeriğiyle bütünleşik bir atmosfer yaratır.

Ana sergi salonu 500 m²'lik bir alana sahiptir ve çağdaş sanatçılara ait geçici sergilere ev sahipliği yapmaktadır (Aytekin ve Razi, 2018, s. 236). Bu salonun dışında müzede 10.000 kitap kapasiteli bir kütüphane ve 400 kişilik bir konferans salonu bulunmaktadır. Konferans salonu, özellikle yaz aylarında Bayburt'ta düzenlenen etkinliklerin önemli bir kısmına ev sahipliği yapmaktadır (Çelik, 2012, s. 45). Bu çok işlevli alanlar, Baksı'yı kırsalda yükselen dinamik bir kültür merkezine dönüştürmektedir.

Müze, sergi mekânlarının yanı sıra üretim odaklı atölyelere de sahiptir. Baksı Müzesi Halk Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi beş bölümden oluşur: Birinci bölümde Hüsamettin Koçan'ın çalışmalarını sürdürdüğü modern sanat atölyesi; ikinci bölümde halı, kilim, ehram ve hasır dokuma işleri yapılan dokuma atölyesi; üçüncü

bölümde seramik atölyesi, dördüncü bölümde müze çalışanlarına ait yemek salonu ve beşinci bölümde usta öğreticiler için bir dinlenme salonu yer almaktadır. Atölyeler üstten ışık alacak şekilde ve yöresel taş malzeme kullanılarak sade bir formda inşa edilmiştir (Çelik, 2012, s. 47).

Atölyeler, Baksı'da aktarılan kültürel hafızanın güncel yorumlarla yeniden üretildiği mekânlardır. Yapılar, geleneksel bilgiyi çağdaş bir biçimde yeniden yorumlayarak kültürel sürekliliği destekler.

Konaklama birimleri arasında yer alan Bayburt Evi Binası, geleneksel Bayburt mimarisinden esinlenerek iki katlı olarak inşa edilmiştir. Sekiz adet çift kişilik odaya sahip binada beyaz Bayburt taşı kullanılmıştır. Bu yapıda hem müzeye ait eserler hem de Bayburt kültürüne özgü araç-gereçler sergilenmektedir (Çelik, 2012, s. 47). Misafirhaneler ise çevreden toplanan kınalı taşlarla, dört oda ve iki süitten oluşacak şekilde inşa edilmiştir. Bu yapı, doğaya uyumlu bir tasarım anlayışını yansıtır ve sekiz kişiye konaklama imkânı sunar (Çelik, 2012, s. 48). Konaklama alanları, ziyaretçilere yerel mimariyle iç içe geçmiş bir deneyim sunarak kültürel etkileşimi pekiştirir.

Kompleksin içerisinde yer alan Bayburt Mutfağı, geleneksel mutfak mimarisine uygun biçimde inşa edilmiş ve tüm ziyaretçilere yöresel yemeklerin sunulduğu bir sosyal alan olarak işlevlendirilmiştir (Çelik, 2012, s. 48). Bu alan, kültürel deneyimin duysal boyutunu öne çıkarır. Yemek deneyimi, mimariyle birleşerek yerelliğin duysal boyutlarını ziyaretçiye doğrudan aktarır.

İçerik ve programlar

Baksı Müzesi, sergileme işlevinin ötesine geçerek kültürel üretimi destekleyen, sosyal katılımı güçlendiren ve eğitime açık yapısıyla çok boyutlu bir kültür kurumu olarak faaliyet gösterir. Müze, sunduğu içerikler ve gerçekleştirdiği programlar aracılığıyla kırsal kalkınmayı desteklemeyi, yerel halkın kültürel ve sanatsal üretim süreçlerine aktif katılımını sağlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda geliştirilen faaliyetler, yerel dinamiklerle kurulan güçlü ilişkiler sayesinde toplumsal bir karşılık bulmuş ve müzenin bölgedeki etkisini derinleştirmiştir.

Müze kompleksi, sergilenen eserlerle, halk sanatı ve araştırma merkezi olarak yürütülen atölyelerle, yerel iş gücüne sağlanan istihdamlarla, eğitimlerle ve yöresel yemeklerle sıradanlaşma çabasını desteklemektedir” (Büyükçam ve Eyüboğlu, 2024, s.

98). Bu ifadede dikkat çekildiği gibi, Baksı'nın içerik politikası, yalnızca sergi salonlarıyla sınırlı kalmayıp sosyal ve ekonomik bağlamlarla da ilişkilidir.

Zanaat atölyeleri, bu içerik çeşitliliğinin önemli bir parçasıdır.

Baksı Köyü ve çevre köylerden kadınlar tarafından geleneksel dokumaların yapıldığı bu atölyeler bir taraftan üretimin canlandırılmasına katkı sağlarken diğer taraftan müzenin çevre dinamiklerle ilişkilerinin güçlenmesine katkı sunmuştur. Bununla birlikte resim, seramik, kök boya ve çağdaş sanat gibi çeşitli atölyelerde açılan kurslar yöre halkının eğitim alması için imkân sağlarken diğer taraftan müzenin benimsenmesi ve sıradanlaşmasında birer araç olmuştur (Büyükçam ve Eyüboğlu, 2024, s. 101).

Bu alıntı, müzenin yalnızca kültürel değerleri sergilemekle kalmayıp, aynı zamanda üretim süreçlerinin içinde yer aldığı bir modele işaret eder.

Görsel 3.58. Baksı Müzesi'nde düzenlenen çocuk şenliği (<http-188>)

Baksı'nın eğitsel yönü yalnızca yetişkinlerle sınırlı değildir. “Baksı Müzesi, köy halkı ve özellikle gençler için bir sosyalleşme alanı oluşturmayı, özel yetenekli çocukları bu sayede keşfederek eğitimlerine burslarla destek olmayı da amaçlamaktadır” (Özkan, 2019, s. 12). Bu yaklaşımın somut örneklerinden biri de 2018’de üçüncüsü düzenlenen ve her defasında daha yoğun bir katılımı gerçekleştirilen “Baksı Çocuk Sanat Şenliği”dir. Bu şenlik kapsamında her yıl başarılı olan 15 çocuğa sanat bursu verilerek, çocukların ürettiği eserler müzede izleyicilerle buluşturulmuştur (Aytekin ve Razi, 2018, s. 244). Bu şenlikler, müzenin genç kuşaklara dönük eğitsel vizyonunun güçlü bir göstergesidir.

Eğitim odağında öne çıkan bir diğer unsur ise kütüphanedir. “Kütüphane, ana bina sergi salonunun içerisindeki asma katta yer almaktadır. 10.000 kitap kapasiteli

kütüphanenin kaynakları oldukça zengindir. Hüsamettin Koçan'ın kendi kütüphanesindeki kitapları buraya bağışlamasından dolayı yayınların büyük bir kısmı sanat kitaplarından oluşmaktadır. Kütüphanenin kaynak kitapları bünyesindeki süreli yayınlar, kataloglar ve internet hizmetleri ile yörede araştırma yapmak isteyen herkese hizmet vermektedir” (Razı, 2017, s. 36). Bu alan, araştırma yapan akademisyenler ve sanat pratiğiyle ilgilenen yerel halk için bir buluşma noktası işlevi görmektedir.

Sergi programı da müzenin içerik politikasında merkezi bir rol üstlenir. “Müzedeki sergiler sürekli sergi ve dönemsel sergi olarak iki gruba ayrılıyor. Sürekli sergi alanlarında geleneksel sanatlara yer veriliyor. Dönemsel sergi alanlarında ise her yıl düzenlenecek olan sanat turlarıyla müzede ağırlanacak olan 20 sanatçının burada yapacakları eserlerin sergilenmesi düşünülüyor. Bu misafir sanatçı çalıştaylarında daha çok modern çalışmalar hedefleniyor” (Çelik, 2012, s. 49). Kalıcılık ile güncelliğin aynı mekânda buluşması, izleyici için süreklilik ve yenilik duygusunu eşzamanlı olarak yaşanır kılar.

Müzenin içerik politikası sanatsal üretimle sınırlı değildir. “Türkiye, kamuoyu bilinci oluşturmayı amaçlayan projeleri, kültürel mirası ile üretmektedir. Müze vakfı, bu doğrultuda Baksı Müzesi’nde toplantı, atölye çalışmaları düzenlemekte, çeşitli yardımcı ders kitapları, yayınlar ve eğitim programları oluşturarak, önemli çalışmalarda bulunmaktadır. İlgili makamların dikkatlerini çekmeye yönelik faaliyetlerde de bulunmaktadırlar” (Aytekin ve Razı, 2018, s. 229). Bu cümlelerde ifade edilen yönelim, müzenin toplumsal duyarlılığın da taşıyıcısı olduğunu gösterir.

EMYA’dan ödül alma gerekçeleri

Baksı Müzesi, 2014 yılında 22 ülkeden 37 müze arasından seçilerek Avrupa Konseyi Müze Ödülü’nü kazanmış ve bu başarısıyla hem ulusal hem de uluslararası alanda tanınırlığını artırmıştır (Özdemir, 2024, s. 699). Baksı Müzesi'nin bu ödülü almasını sağlayan temel unsur, sanatsal olarak üstlendiği misyonla birlikte toplumsal etki yaratma kapasitesidir.

Görsel 3.59. Prof. Dr. Hüsamettin Koçan, ödülü Anne Brasseur'den alırken (<http-189>)

EMYA jürisi, Baksı Müzesi'nin finale kalma gerekçesini "Hüsamettin Koçan'ın ve ona destek olan 160 çağdaş sanatçının samimi gayretiyle yüksek kalitede sanat ve tasarımı Doğu Anadolu kırsalına taşınmasının bir cesaret örneği oluşturduğunu" belirtmiş ve bu projenin "yerel halkın kültürel ve ekonomik olarak kendi toprağında kök salmasına destek olarak merkez ile periferi arasındaki uçurumun nasıl aşılabileceğine dair ilham verici bir model sunduğunu" vurgulamıştır (<http-190>).

Ödülün verilme gerekçeleri dört temel başlıkta toplanabilir: Birincisi, müzenin Doğu Anadolu'nun kırsal bir bölgesinde sanat ve kültürü canlandırarak göç nedeniyle yaşanan sosyal erozyona karşı bir direnç noktası oluşturmasıdır. Kurucusu Hüsamettin Koçan'ın ifadesiyle Baksı Müzesi, "periferide kalmış bir coğrafyada kültürel demokrasiyi inşa etmek, geleneksel zanaatı çağdaş sanatla buluşturmak ve bölge insanının ekonomik yaşamını canlandırmak" amacıyla kurulmuştur (<http-187>).

İkinci olarak, müze İstanbul gibi büyük kentlerde yoğunlaşan sanat faaliyetlerini Anadolu'nun kırsalına taşıyarak sanatın erişilebilirliğini artırmış ve merkez-çevre arasındaki kültürel eşitsizliği azaltan örnek bir girişim olmuştur (<http-191>). Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Kültür Komisyonu Başkan Yardımcısı Cristina Vannini, bu durumu "büyüleyici mekânı yaratmadaki olağanüstü vizyon ve cesaret" olarak nitelendirmiştir (<http-191>).

Üçüncü önemli faktör, müzenin geleneksel ve çağdaş sanatı bir arada sunan benzersiz konseptidir. Ödül raportörü bu yaklaşımı "geleneksel kültürlerin güncel yaşamla buluşmasını sağlayan yenilikçi bir model" olarak değerlendirmiştir (Korkmaz, 2017, s. 77). Son olarak müze, bölgede bir kültür endüstrisi yaratarak kadınlar ve

zanaatkârlar için yeni istihdam alanları açmış ve EMYA'nın "sürdürülebilir kalkınma" kriterlerini karşılamıştır (Korkmaz, 2017, s. 77).

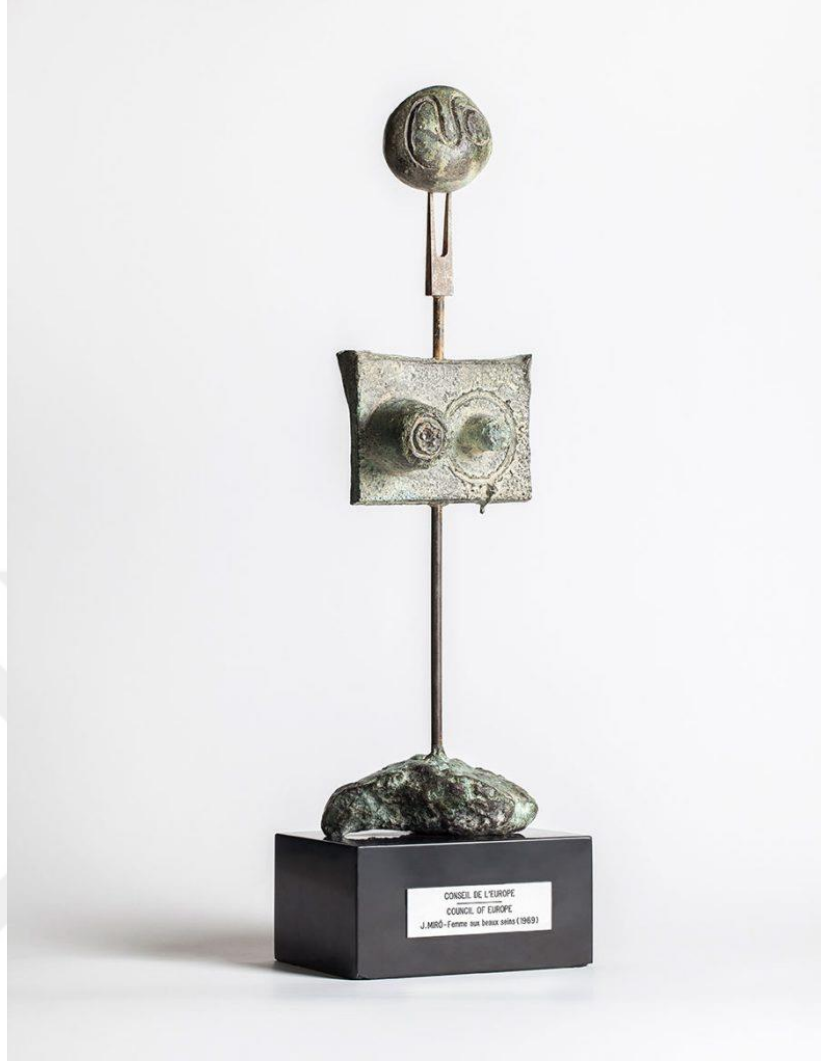
Bu özellikleriyle Baksı Müzesi, sadece sanatsal değil aynı zamanda toplumsal etkisi nedeniyle EMYA ödülünü kazanmış ve Koçan'ın deyişiyle "çağdaş sanatı periferiye taşıyarak merkezle aramızdaki mesafeyi kapatma" hedefinde önemli bir adım olmuştur (http-187).

Ödüle ilişkin yorum ve değerlendirmeler

Baksı Müzesi'nin 2014 yılında Avrupa Konseyi tarafından verilen Avrupa Konseyi Müze Ödülü'nü kazanması, Türkiye'nin kültürel mirasını uluslararası alanda tanıtmaya çabalarının önemli bir göstergelerinden biri olmuştur. Bu ödül, müzenin kırsal kalkınma ve kültürel sürdürülebilirlik konularındaki katkılarını takdir eden bir belge niteliğindedir.

Müze yetkilileri, ödülün ardından yaptıkları açıklamada, bu başarının aslında sosyal bir sorumluluk projesi olduğunu vurgulamışlardır. Baksı Müzesi'nin kurucusu Prof. Dr. Hüsamettin Koçan, "Baksı projesi hiçbir zaman akli, soğukkanlı bir proje olmadı. Ödül meselesini de hiç düşünmemiştim. Belki düşünsem bu kadar samimi olmazdı" diyerek projenin duygusal ve yerel motivasyonla geliştiğine dikkat çekmiştir (Altuğ, 2024). Ayrıca Koçan, müzenin Anadolu'nun ücra bir köşesinde kurulmasının, kültürün merkezden çevreye yayılması açısından simgesel bir değer taşıdığını, kadın istihdamı ve çocuk eğitimi gibi alanlarda da aktif sosyal sorumluluk üstlendiklerini belirtmiştir (http-192).

Yerel basında ödüle yönelik yorumlar, Bayburt özelinde yükselen bir gurur atmosferini yansıtmaktadır. Türkiye'nin en küçük illerinden biri olan Bayburt'ta, Baksı Müzesi ve Kenan Yavuz Etnografya Müzesi gibi iki kurumun yarattığı çekim, kente gelen ziyaretçi sayısında artışa ve buna bağlı olarak konaklama, yeme-içme, el sanatları ve diğer hizmet sektörlerinde ekonomik canlılığa yol açmaktadır. Bu bağlamda müze, kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının ötesinde, yerel ekonominin çeşitlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi açısından stratejik bir işlev görmektedir (http-193). Hürriyet gazetesi, müzenin Avrupa'nın en prestijli müze ödüllerinden birini kazanmasını "Baksı Müzesi, Avrupa'nın en prestijli müze ödüllerinden birinin sahibi oldu" ifadesiyle kamuoyuna duyurmuştur (Lüle, 2013). Milliyet ise bu ödülü bir anlamda "vicdan ödülü" olarak tanımlayarak, merkezin dışına taşan kültürel duyarlılığın bir nişanesi olduğunu vurgulamıştır (http-194).

Görsel 3.60. Ödülün simgesi olan Joan Miro'nun bronz heykelciğı (<http-187>)

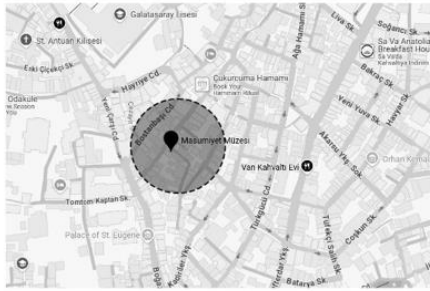
Uluslararası basın ve Avrupa Konseyi açıklamaları da Baksı Müzesi'ni, alışılmış müzecilik modellerinin ötesine geçen bir örnek olarak değerlendirmiştir. Avrupa Konseyi'nin resmi değerlendirme metninde, müzenin “çağdaş sanat ile yerel el sanatlarını birleştiren, aynı zamanda sosyal katılımı ve topluluk ilişkilerini gözetten yenilikçi bir yapıya” sahip olduğu belirtilmiştir (<http-195>). *Museums Association*, müzenin ödüle layık görülmesini duyururken, bu yapının geleneksel ile modern arasında köprü kuran bir örnek teşkil ettiğini vurgulamıştır (<http-196>). Portekiz merkezli *Sul Informação* ise, Baksı Müzesi'nin Bayburt gibi kırsal bir bölgede yer almasına rağmen kültürel etki yarattığını ve Avrupa çapında dikkat çektiğini ifade etmiştir (<http-93>).

3.3.1.6. (2014) Masumiyet Müzesi

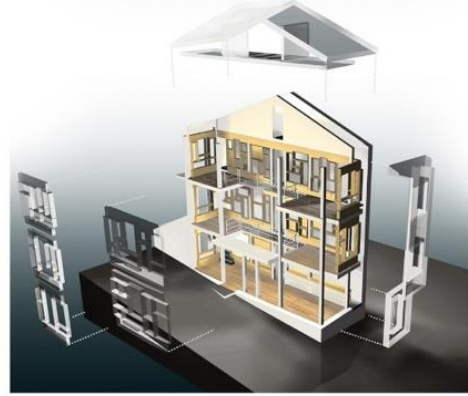

MASUMİYET MÜZESİ
THE MUSEUM OF INNOCENCE

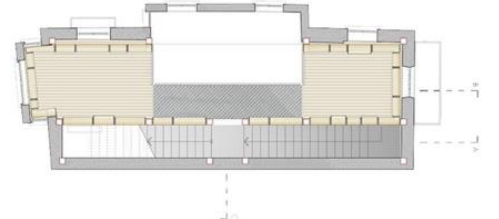
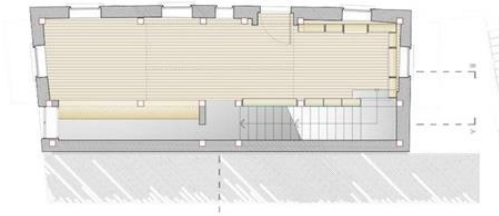
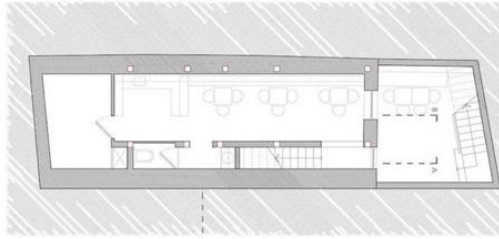
Müze Adı: Masumiyet Müzesi
Müze Türü: Tarih Müzesi
Konum: Çukurcuma Caddesi, Dalgıç Çıkmaçı
Beyoğlu, İstanbul, Türkiye
Açılış Tarihi: 28 Nisan 2012
Mimar: İhsan Bilgin, Cem Yücel ve
Gregor Sunder-Plassmann
Alan: 159 m²
Ödül Kategorisi: 2014 EMYA / Avrupa Müze Forumu Ödülü

VAZİYET PLANI

PATLAMIŞ PERSPEKTİF

MASUMİYET MÜZESİ PLANLARI

MAKET

Görsel 3.61. Masumiyet Müzesi mimari çizimler (<http>-198)

MASUMİYET MÜZESİ

ORHAN PAMUK NESNELERİ TOPLARKEN

SERĞİ ALANI

SERĞİ ALANI

SERĞİ ALANI

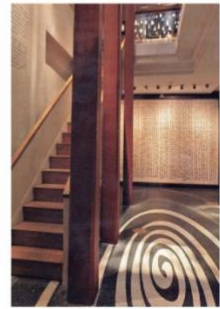
KUTULAR

KUTULAR

SERĞİ ALANI

SERĞİ ALANI

Görsel 3.62. Masumiyet Müzesi fotoğrafları (<http-199>)

Genel bakış ve arkaplan

İstanbul'un Çukurcuma semtinde bulunan Masumiyet Müzesi, Orhan Pamuk'un 2008'de yayımlanan aynı adlı romanından yola çıkarak hayata geçirdiği ve Nobel Edebiyat Ödülü'nden elde ettiği gelirle finanse ettiği benzersiz bir projedir (Hannam ve Ryan, 2019, s.4). Bu müze, bir yazarın hayal dünyasını somut bir mekâna dönüştürerek

kurmaca ile gerçekliği birleştiren ilk örneklerden biri olma özelliğini taşımaktadır (http-200).

Roman ve müzenin konseptinin kökenleri, 1982 yılında bir aile toplantısında Osmanlı Padişahı V. Murat'ın küçük torunu olan Şehzade Ali Vâsıf Efendi ile yaptığı bir görüşmeye dayanmaktadır. İskenderiye'deki Antoniadis Müzesi'nde görev yapmış olan şehzadenin, çocukluk anılarının geçtiği İhlamur Kasrı'nda rehberlik yapma olasılığı üzerine yapılan sohbet sonrasında Orhan Pamuk ilk kez o sohbette insanın yaşamış olduğu bir hayatı, yıllar sonra, bütün eşyalarıyla, bir müzede başkalarına anlatması fikrini geliştirmiştir (Çevik, 2018, s.311). Bu sohbet, yıllar sonra hem bir roman hem de fiziksel bir müze olarak hayata geçecek olan Masumiyet Müzesi'nin temelini oluşturmuştur.

Pamuk, müze fikrini geliştirirken Avrupa'daki küçük ölçekli müzelerden derinden etkilenmiştir ve The New York Times Style Magazine'deki "*Küçük Müzeler*" başlıklı blog yazısında, İstanbul'daki Masumiyet Müzesi'nin tasarımına ilham veren beş müzeyi sıralamıştı. Gustave Moreau Müzesi (Paris), Bagatti Valsecchi Müzesi (Milano), Frederic Marès Müzesi (Barselona), Rockox Evi (Anvers) ve Mario Praz Müzesi (Roma) gibi mekanlar, müzenin kavramsal çerçevesinin oluşumunda referans noktaları olmuştur (Ansaari, 2017, s.10). Bu müzelerin ortak özelliği, özel konutlardan dönüştürülmüş olmaları ve bireysel hikâyeler barındırmalarıydı.

Pamuk'un edebi ve sanatsal referansları da oldukça geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Vladimir Nabokov, Gustave Flaubert, Laurence Sterne, Alain Robbe-Grillet, Honoré de Balzac, Luis Borges ve James Joyce gibi Batılı yazarların yanı sıra, özellikle Ahmet Hamdi Tanpınar, Reşat Ekrem Koçu ve Abdülhak Şinasi Hisar gibi yerli yazarlar da Pamuk'un hem edebi üslubunu hem de müze konseptini şekillendiren önemli etkiler olarak öne çıkmaktadır (Karaduman, 2016, s.6). Görsel sanatlar alanında ise Daniel Spoerri, Joseph Cornell ve Marcel Duchamp gibi sanatçıların eserleri, müzedeki vitrin tasarımları ve nesne düzenlemeleri üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmuştur (Karaduman, 2016, s.6). Bu çok yönlü etkileşimler hem romanın hem de müzenin disiplinler arası niteliğini güçlendiren unsurlar olarak değerlendirilebilir.

Nesne koleksiyonu oluşturma süreci, Pamuk'un 1990'ların ortalarında Benim Adım Kırmızı üzerinde çalışırken başlamıştır. Bu dönemde, sonradan müzede sergilenecek olan ayva rendesi gibi gündelik nesneleri biriktirmeye başlamış (Pamuk, 2012, s.23), zamanla annesinin mutfak eşyalarından tanıdıklarının evlerindeki sıradan objelere kadar geniş bir yelpazede malzeme toplamıştır (Pamuk, 2012, s.27). 1999 yılında, romanın ana karakteri

Kemal'in Füsün'a olan tutkusunu somutlaştıracak mekân arayışı sonucunda Çukurcuma'da tarihi bir bina satın almış ve bu mekânın "Füsün'un yaşam alanı" olduğuna dair kurgusal inancını korumuştur (Pamuk, 2012, s.37).

Masumiyet Müzesi'nin en dikkat çekici yönlerinden biri, romanla müze arasındaki organik bağıdır. Pamuk'un ifadesiyle, bu iki unsur "aynı hikâyenin farklı temsil biçimleri" olarak işlev görmektedir. Müzedeki her nesne, romanda karşılık bulur; örneğin 83 numaralı vitrindeki sigara izmaritleri, Kemal'in Füsün'la geçirdiği anları simgeler (Pamuk, 2012, s.18). Ancak Pamuk özellikle vurgular ki, müze roman okunmadan da deneyimlenebilir, roman da müzeyi görmeden tam olarak anlaşılabilir (Pamuk, 2012, s.24).

Pamuk'un müzeoloji anlayışı, geleneksel müze paradigmalarına alternatif bir yaklaşım sunmaktadır. Çocukluğunda İstanbul'daki resmî müzelerin soğuk ve mesafeli atmosferinden uzak, Avrupa'nın küçük butik müzelerinin samimi havasından etkilenen yazar, Masumiyet Müzesi'ni "sıradan insanın hikâyesini anlatan" bir mekân olarak tasarlamıştır (Pamuk, 2012, s.60). Ona göre müzeler "devletin değil, bireyin sesi" olmalıdır. Bu yaklaşım, müzenin sadece bir edebiyat projesi değil, aynı zamanda kolektif hafızaya açılan bir kapı olarak okunmasını sağlamaktadır.

1990'ların ortalarından itibaren nesneleri toplamaya başlayan Pamuk, 10 yıl gibi süren bir sürede Avrupa ve Asya'da çeşitli müzeleri gezmiş, 1999'da Çukurcuma'daki binanın satın alınmasıyla somut bir mekânsal boyut kazanmış, mimar İhsan Bilgin'in katkılarıyla 2012'de müze olarak halka açılmıştır (Somer, 2015, s.135). Pamuk'un deyişiyle, "Masumiyet Müzesi, bir aşk hikâyesi anlatırken aynı zamanda İstanbul'un son elli yıllık dönüşümüne de ışık tutmayı hedefler" (Pamuk, 2012, s.45). Bu proje, hem edebiyat hem de müzeoloji disiplinlerinde yeni anlatım olanaklarının araştırılmasına öncülük etmiştir.

Tasarım yaklaşımları

Orhan Pamuk, 1999 yılında İstanbul'un Çukurcuma semtinde, romanda Füsün'un ailesinin evi olarak tasvir ettiği binaya benzeyen yüz yıllık, cumbalı üç katlı harap bir mülk satın almıştır (Allmer, 2009, s.163). İstanbul, Beyoğlu-Firuzaga, Çukurcuma Caddesi-Dalgıç Çıkmazı Sokak köşesindeki Brukner Apartmanı olarak bilinen bu yapı, bitişik nizam tipi, 19. yüzyıl Beyoğlu mimarisinin karakteristik özelliklerini taşımaktadır

(http-201). Bu mimari seçim, müzenin hem tarihsel bağlamını güçlendirmekte hem de romanın geçtiği dönemin mekânsal atmosferini yansıtmaktadır.

Bina, 12,35 metre cephe genişliğiyle üç eşit bölüme ayrılan basit ve işlevsel bir plana sahiptir. Mimari organizasyonda, yan bölümlerde yer alan ve çift yönden ışık alan odalar ile orta aks üzerinde konumlanan sirkülasyon ve servis mekânları dikkat çekmektedir. Ortadaki geniş aksın tamamı zemin katın üzerinden Dalgıç Çıkmaz Sokağı'na çıkma yapmaktadır. 50 m² büyüklüğündeki katlar, genişliğini maksimize eden mekân kullanımları ile düzenlenmiştir (http-201). Bu mekânsal düzen, ziyaretçi akışını yönetirken aynı zamanda sergileme alanlarının verimli kullanımını sağlamaktadır.

Müzenin içeriği, 1970'ler ile 2000'ler arasındaki İstanbul yaşamını yansıtan günlük nesnelerin sergilenmesiyle şekillenmiştir (Pamuk, 2012, s.45). Bu nesneler, karakterlerin hikâyesinde yer alan olaylara ya da anılara karşılık gelecek şekilde düzenlenmiş; her biri anlatının belirli bir bölümünü temsil eden 83 ayrı vitrin içinde sergilenmiştir. Vitrinlerde sergilenen nesneler arasında mektuplar, gazoz kapakları, tokalar, fotoğraflar, çakmaklar, film makaraları ve kişisel bakım ürünleri gibi dönemin yaşam tarzını belgeleyen gündelik eşyalar yer alır. En çarpıcı koleksiyon parçalarından biri, Füsun'un içtiği sigaraların izmaritleriyle oluşturulan ve aşkın takıntılı doğasını temsil eden "sigara duvarı"dır. Bu vitrin, binlerce izmaritin tarihli notlarla sergilendiği büyük bir pano şeklindedir (Pamuk, 2012, s.84).

Orhan Pamuk, Masumiyet Müzesi'nin oluşum sürecinde romanla gerçeği birleştiren bir yaklaşım benimsemiştir. Romanda Kemal karakterinin müze tasarımı için tuttuğu "Mimar İhsan", gerçekte Pamuk'un çocukluk arkadaşı mimar İhsan Bilgin'dir. Pamuk, 1999'da Bilgin'i görevlendirmesinin ardından müzede sergilenecek nesneleri toplayıp romanı yazmaya başlamıştır. İhsan Bilgin ise yenileme projesinde binaya yeni bir plan tasarlayarak merdivenin yerini değiştirip ortada bir galeri alanı yaratmıştır. Bilgin, her ne kadar orijinal plan ile devam etmek için çabalasa da ziyaretçi rotası için yeni bir düzenleme gerekmiştir ve tartışmalar sonrası Orhan Pamuk, romanın Kemal'in müzeyi betimlediği sonunu buna göre yazmıştır. Bu yönüyle, mimari proje romanın kurgusunu değiştiren nadir örneklerden birisi olmuştur (Allmer, 2009, s.25).

Binanın mimarisi, dönemin İstanbul'unda görülen geleneksel ahşap evlerin izlerini taşıırken, müze haline dönüştürülme sürecinde modern unsurlarla harmanlanmıştır. Bu dönüşüm, mimarlar İhsan Bilgin, Cem Yücel ve Gregor Sunder-Plassmann tarafından

gerçekleştirilmiş ve binanın tarihi dokusu korunarak çağdaş bir müze deneyimi sunulması hedeflenmiştir (http-96).

Müze, giriş katı, romandaki 1-51 arası bölümleri anlatan kutuların sergilendiği birinci kat, 52-79 arası bölümleri anlatan kutuların sergilendiği ikinci kat ve 82-83 numaralı bölümleri anlatan çatı katı şeklinde düzenlenmiştir. Yani müzede romanı birebir yaşatabilmek adına kitabın her bir bölümünde anlatılan olay, kavram ya da o bölüme hâkim olan duygu çeşitli eşyalarla, fotoğraflarla, seslerle, resimlerle, videolarla ya da çeşitli sanatsal objelerle ayrı bir kutu kompozisyonuyla hayat bulmuştur (Çevik, 2018, s.317).

Müzede yer alan cam kapaklı bir vitrin olarak tasarlanan her bir kutu, romandan bir bölümü ifade eder. Merdivenlerden çıktığımızda ilk karşılaştığımız kutu -yani kitabın birinci bölümü- içinde Füsun'un kayıp küpesi bulunmaktadır (İren, 2023, s.195). Her bir kutu kendi içinde kompoze edilmiş, bölümleri anlatacak nesnelerden özenle oluşturulmuştur. Fotoğraflar, küllükler, çeşitli bardaklar, içki şişeleri, oyuncaklar, saç tokaları bir araya getirilirken adeta bir enstalasyon düzeninde sunulmuştur. Hazır nesnelerin bir araya getirilişinin Orhan Pamuk tarafından çizilmiş eskizlerini de üçüncü katta görmek mümkündür (İren, 2023, s.196).

Müze, romanın bölüm sırasına göre düzenlenmiş üç ana kattan oluşmaktadır. Giriş katından başlayarak, birinci katta romanın ilk 51 bölümü, ikinci katta 52-79 arası bölümler, çatı katında ise son iki bölüm (82-83) temsil edilmektedir. Bu kat planlaması, ziyaretçilerin romanın kurgusal akışını fiziksel olarak takip edebilmelerini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu düzenleme, edebi bir eserin mekânsal organizasyonu için özgün bir model sunmaktadır. Her kattaki sergi alanları, romanın bölümlerine karşılık gelen vitrinlerle donatılmış olup, ziyaretçilerin hem bütünsel hem de bölümler halinde anlatıyı deneyimlemesine olanak tanımaktadır.

Kutuların bazılarında yapılan kompozisyonu desteklemek için arka fonda çeşitli sanatsal çalışmalar da yer almaktadır. Örneğin bu çalışmalardan birini 2 numaralı kutuda görülebilmektedir. Kutunun arka fonu Dublin'deki Chester Beatty Kütüphanesi'ndeki bir 17. yüzyıl Babürlü el yazmasının kenar süsünden ilham alınmıştır. Bunun gibi 23 numaralı kutuda da 1650'li yıllarda Hindistan'da Cihan Şah için yapılmış olan bir el yazmasının kenar süsünden alınmış martı resimleri sergilenmektedir (Çevik, 2018, s.317).

Çevik'in belirttiği üzere, Masumiyet Müzesi'nde giriş katından itibaren edinilen izlenim, müzenin yorumlama kararlarını uygularken teknolojiyi çok iyi kullanmış olmasıdır.

Masumiyet Müzesi, müzeye giriş yapılan ilk andan itibaren teknolojinin ziyaretçinin tüm sürecinde önemli bir yer kapladığı görülebilmektedir. Örneğin, müzenin en önemli parçalardan birisi olan Kemal'in topladığı Füsün'a ait 4231 sigara izmaritinin hemen yanına, Füsün'un sigara içerken yaptığı farklı el hareketlerine video ile ulaşılabilir. Bazı kutularda sesli rehberin dışında vitrine yaklaşıldığında seslerin duyulması bu unsurlara bir diğer örnek olarak verilebilmektedir. Kitaptaki 1-51 arası bölümlere ait kutuların sergilendiği birinci kata çıkıldığında, 1 numaralı kutunun başında rüzgâr ve kuş cıvıltıları seslerinin gelmesi ve kutuda bulunan tül perdenin uçuşması; 43 numaralı kutuda panjur gıcirtısının duyulması ya da 49 numaralı kutudan su sesi gelmesi müzenin romandaki ayrıntıları birebir yaşatabilmek adına teknolojiyi son derece iyi kullandığını göstermektedir (Çevik, 2018, s.319).

Masumiyet Müzesi'ndeki ses düzenlemeleri üç farklı kategoride tasarlanmıştır. İlk kategori, ziyaretçilerin yalnızca vitrinlere ve özel ses deliklerine yaklaştıklarında duyabildikleri sürekli ses efektlerinden oluşmaktadır. İkinci kategoride, 30-45 dakikalık aralıklarla müze genelinde yankılanan tekrarlı ses enstalasyonları yer almaktadır. Üçüncü ve son kategori ise müzenin belirli bölgelerinde 8-10 dakika aralıklarla aktif hale gelen lokal ses uygulamalarını içermektedir (Pamuk, 2012, s.233). Bu çok katmanlı ses tasarımı, ziyaretçilerin mekânı farklı düzeylerde deneyimlemesine olanak tanımaktadır. Birinci kategorideki mahrem sesler, bireysel keşif duygusunu güçlendirirken, ikinci kategorideki genel sesler müzenin atmosferini şekillendirmektedir. Üçüncü kategorideki aralıklı sesler ise mekânda sürpriz anlar yaratarak ziyaretçi deneyimini zenginleştirmektedir. Bu yaklaşım, müzenin çok boyutlu bir algısal deneyime dönüşmesini sağlamaktadır.

Ayrıca romanda bahsi geçen pek çok restorana ait menülerin, kartların, adisyonların, amblemlili bardakların, apartman ya da otel levhalarının müzede sergilenmesi de gerçekte kurgunun iç içe geçmesine bir başka örnek olarak verilebilir (Çevik, 2018, s.324). Bu sergileme stratejisi, Pamuk'un romanında anlattığı mekânların fiziksel kanıtlarını sunarak, ziyaretçilerde kurgusal dünyanın gerçekliğine dair inandırıcı bir algı oluşturmaktadır. Bu nesnelerin sergilenme biçimi, müzenin temel konseptini oluşturan "kurgusal gerçeklik" anlayışını güçlendirmektedir. Ziyaretçiler, romanın

anlattığı mekânlara ait bu somut kanıtlarla karşılaştıklarında, edebi metin ile tarihsel gerçeklik arasında kurulan bu özgün ilişkiyi doğrudan deneyimleme fırsatı bulmaktadır. Bu durum, Masumiyet Müzesi'ni geleneksel edebiyat müzelerinden ayıran en önemli özelliklerden birini oluşturmaktadır.

İçerik ve programlar

Masumiyet Müzesi, Orhan Pamuk'un edebi eseriyle kurduğu yaratıcı diyalog sayesinde, klasik müze deneyiminden fazlasını ziyaretçilerine sunmaktadır. Müzenin programı incelendiğinde, ziyaretçilerin üç temel rehberlik sistemiyle karşılaştıkları görülmektedir: girişteki uzman anlatımları, sesli rehberin yönlendirmeleri ve mekâna stratejik olarak yerleştirilmiş bilgilendirme tabelaları (Çevik, 2018, s. 316). Bu entegre sistem sayesinde ziyaretçiler mekânı gezdiği süreçte romanın müzeye nasıl yansıtıldığını anlayabilmektedir.

Müzenin sergileme düzeni, Pamuk'un 83 bölümden oluşan romanının yapısını birebir yansıtacak şekilde tasarlanmıştır (Somer, 2015, s. 190). Her vitrin, romanın ilgili bölümünde anlatılan duygusal yoğunluğu ve hikâyeyi ziyaretçide somutlaştıran nesneleri barındırmaktadır. Bu mekân kurgusunda ziyaretçiler hem mekân gezip hem de Kemal ile Füsun'un aşk hikayesine tanık olabilmektedir. Mekânın fiziksel düzeni, romanın zamansal akışını mekânsal bir deneyime dönüştürerek edebi anlatıya yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Müzedeki sesli rehber sistemi, müze deneyimini ziyaretçinin anlamasını kolaylaştıran en önemli unsurlardan biridir. Ziyaretçiler, her vitrinin yanındaki numarayı tuşlayarak ya Orhan Pamuk'un kendi sesinden ya da romanın başkahramanı Kemal'in sesinden ilgili bölümün hikayesini dinleyebilmektedir (Çevik, 2018, s. 318). Bu interaktif öğeyle özellikle romanı okumamış olan ziyaretçiler hikâyeyi öğrenme fırsatı bulmaktadır.

Rehberli tur programı, en az 10 en fazla 20 kişilik ziyaretçi gruplarıyla ve önceden rezervasyonla müzeyi gezmeyi kapsamaktadır ve müze kurulduğu yıldan beri yapılmaktadır. Ayrıca Orhan Pamuk'un yazdığı ve Masumiyet Müzesi'nin kataloğu sayılabilecek olan '*Şeylerin Kataloğu*' isimli kitap içerisinde yer alan müze bileti ile müzeye ücretsiz erişim sağlanabilmektedir.

2015'te, Masumiyet Müzesi, İstanbul Bienali'nin mekânlarından biri olarak kullanılmıştır. "Tuzlu Su: Düşünce Biçimleri Üzerine Bir Teori" temalı 14. İstanbul Bienali sergileri, İstanbul genelinde müze, okul, otel, tekne ve ev gibi 36 farklı mekâna

yayılmıştır ve bu mekânlar arasında Masumiyet Müzesi de yer almıştır. Bienal sürecinde müzede, bienalin konseptine uygun yerleştirmeler yapılmıştır (http-202).

COVID-19 nedeniyle 2020'de bir süre kapalı kalan müze, 3 Ağustos 2021'de Kelimeler ve Yıldızlar (Words and Stars) adlı bir video yerleştirmesi eşliğinde yeniden ziyarete açılmıştır. İtalyan sanatçı Grazia Toderi ile Orhan Pamuk'un dört yıl süren iş birliği sonucu ortaya çıkan bu üç bölümlük video ("monolog", "diyalog" ve "konuşma"), roman karakterleri Kemal ile Füsun'un yıldızlara bakarken sorduğu varoluşsal sorulardan ilham almıştır ve bu geçici enstalasyon bir süre müzede sergilenmiştir (http-98).

2022 yılında, Narmanlı Sanat ve *1Kitap1Mekan* platformu iş birliğiyle düzenlenen Masumiyet Müzesi'nde Aşkın İzini Sürmek Atölyesi, Masumiyet Müzesi'nde gerçekleştirilmiştir. Karaköy'de kitabın edebi tartışma yapıldıktan sonra müzede süren bu etkinlikle roman okurlarına müzede interaktif bir deneyim sağlamıştır (http-204).

Masumiyet Müzesi'nin açılışının 10. yılı şerefine Orhan Pamuk, Nisan 2022'de müzeye eklenen yeni vitrinleri basın toplantısıyla tanıtmıştır. Pamuk, romanın 33, 61, 62, 75, 76 ve 77. bölümlerini temsil eden bu 6 yeni kutu eserin beş aylık bir çalışma sonunda hazırlandığını açıklamıştır. Aynı konuşmada müzenin 10 yılda 285 bin ziyaretçi ağırladığı, yarısının yabancı olduğu ve ücretsiz bilet hakkını 36 bin kişinin kullandığı bilgileri paylaşılmıştır (http-205).

Tüm bunlara ek olarak, 2023 yılında Masumiyet Müzesi koleksiyonunun uluslararası platformlara taşınması için hazırlıklar yapılmıştır. Orhan Pamuk'un Şeylerin Masumiyeti (müze kataloğu) konseptinden yola çıkan "Şeylerin Tesellisi" adlı sergi, ilk olarak 20 Kasım 2024'te Prag'da açılmıştır. Bu kapsamda Masumiyet Müzesi'nin 41 vitrini yurt dışına götürülerek Prag'daki serginin merkezini olmuştur ve İstanbul'daki müze ise kısmi koleksiyonu ile ziyaretçi ağırlamaya devam etmiştir (http-206).

EMYA'dan ödül alma gerekçeleri

Masumiyet Müzesi, 2014 yılında Avrupa Müze Forumu (European Museum Forum) tarafından düzenlenen Avrupa Yılın Müzesi Ödülü'nü kazanmıştır. Ödül, 17 Mayıs 2014'te Estonya'nın Tallinn kentinde gerçekleştirilen törenle müzenin temsilcilerine sunulmuş ve müze, bir yıl boyunca Henry Moore'un "*The Egg*" adlı heykelini sergileme hakkı kazanmıştır (http-207). EMF'nin resmi ödül duyurusunda, Masumiyet Müzesi'nin başarısı şu sözlerle açıklanmıştır:

Masumiyet Müzesi basitçe 20. yüzyılın ikinci yarısındaki İstanbul yaşamına dair tarihi bir müze olarak görülebilir ancak aynı zamanda, yazar Orhan Pamuk tarafından aynı adlı romanındaki kurgusal aşk hikayesinin nesne temelli bir versiyonu olarak yaratılmış bir müzedir. Masumiyet Müzesi, yeni müze gelişimi için küçük ve kişisel, yerel ve sürdürülebilir bir model olarak tasarlanmıştır. Masumiyet Müzesi, müze sektörü için yenilikçi, yeni paradigmalar oluşturmakta ve ilham vermektedir. Bu müze hem miras hem de halk açısından ‘kamusal nitelik’ kavramını en üst düzeyde yerine getirmektedir (http-208).

Bu durum, müzenin edebiyat ile müzecilik arasında kurduğu diyalektik ilişkiyi ortaya koymaktadır. Geleneksel müzelerin aksine, Masumiyet Müzesi, “epik, ulusal ve anıtsal” anlatılar yerine bireysel ve mahalli bir hikâyeyi merkeze alarak, müzecilikte yeni bir anlayışın öncüsü olmuştur (http-209).

Jüri raporunda, müzenin “radikal ve derinlemesine bir biçimde koleksiyon yapma eyleminin psikolojik anlamını keşfettiğini” ve bu sayede “müzecilik sektörüne ilham vererek yeni paradigmalar oluşturduğunu” dile getirilmiştir (http-209). Bu bağlamda, müzedeki nesneler taşıdıkları duygusal ve kültürel anlamlarla da öne çıkmaktadır. Jüri raporunda da belirtildiği gündelik eşyalar, geçmiş dönem İstanbul’unu da atmosferini de insanlara yansıtırken birer anı ve duygu taşıyıcısı olarak ziyaretçilere empati ve kişisel bağ kurma imkânı sağlamaktadır. Buna ek olarak yaratılan kurgunun somutlaştırılması da bu anlayışı pekiştirmektedir.

EMF’nin ödül kriterlerinden biri olan “kamusal nitelik” unsuru da Masumiyet Müzesi’nin en güçlü yönlerinden biridir. Müze, kültürel mirasın korunması ve toplumsal fayda sağlama konusunda örnek bir model olarak kabul edilmiştir (http-203). Özellikle müzenin küçük ölçekli, sürdürülebilir ve yerel bir anlatıyı esas alması, onu diğer büyük ve devlet destekli müzelerden ayıran önemli bir özelliktir. Bu durum, müzenin “kamusal nitelik” kavramını en üst düzeyde yerine getirdiğini göstermektedir (http-208).

Müze, geleneksel anlatıların dışına çıkarak bireysel hikâyeleri merkeze alan, nesneleri duygu ve anı taşıyıcıları olarak ele alan ve kamusal niteliği ön planda tutan bir model sunmuştur.

Ödüle ilişkin yorum ve değerlendirmeler

Masumiyet Müzesi’nin 2014 yılında Avrupa Müze Forumu (EMF) tarafından düzenlenen Avrupa Yılın Müzesi Ödülü’nün (EMYA) büyük ödülüne layık görülmesi hem yerel hem de uluslararası basında geniş yankı uyandırmıştır. Başta Museums Association, BBC, Hürriyet Daily News ve The New York Times olmak üzere birçok

yayın organı, müzenin özgün anlatı yapısını, kişisel hafızayla kamusal tarih arasında kurduğu bağları ve deneyim odaklı yaklaşımını öne çıkararak başarıyı duyurmuştur (Sachs, 2015). Ödülün açıklanmasının ardından müzenin bir roman uyarlaması olmanın ötesine geçerek çağdaş müzecilik için yeni bir paradigma sunduğu yönünde değerlendirmeler yapılmıştır.

EMF jürisi, Masumiyet Müzesi'ni "toplama sürecinin psikolojik anlamını radikal ve derinlemesine araştırması", maddi nesneleri metaforlar ve duyguların taşıyıcısı olarak kullanması nedeniyle "müze sektörü için yeni paradigmlar oluşturan yenilikçi bir örnek" olarak nitelendirmiştir (http-196). Müze, yerel ve kişisel bir anlatım biçimiyle "kamusal nitelikte" bir tecrübe sunduğu gerekçesiyle Avrupa çapında dikkat çekmiştir (http-98). EMF açıklamasında, Masumiyet Müzesi'nin yeni müzecilik anlayışı için küçük, kişisel, yerel ve sürdürülebilir bir model oluşturduğu belirtilmiştir (http-210).

Orhan Pamuk, ödülü 2014 yılında Estonya'nın Tallinn kentinde düzenlenen 37. EMYA töreninde almıştır. Konuşmasında ödülü Soma'daki maden faciasında hayatını kaybeden işçilerin anısına ithaf ettiğini belirterek, "Bu ödülü Soma'daki madencilerin anısına saygıyla alıyorum, bütün Türkiye yas içinde" demiştir. Pamuk'un törende sunduğu "Müzeler Manifestosu" da katılımcıların büyük ilgisini çekmiş ve müzeciliğe dair alternatif bir bakış sunmuştur (http-211).

Yerel medya, Masumiyet Müzesi'nin bu başarısını Türkiye'nin uluslararası alandaki kültürel prestijinin bir nişanesi olarak değerlendirmiştir. Hürriyet Daily News, müzeyi "20. yüzyılın ikinci yarısındaki İstanbul yaşamının tarihi bir müzesi" olarak tanımlarken (http-212), Arkitera, müzenin küçük ve bireysel yapısının dünya müzeciliğine sürdürülebilir ve yerel bir model önerdiğini vurgulamıştır (http-199). Sabah gazetesi ise, müzenin kişisel ve duygusal anlatımıyla müzecilikte yeni bir dil oluşturduğunu aktarmıştır (http-210).

Uluslararası medya da müzeye geniş yer ayırmıştır. BBC Travel, Masumiyet Müzesi'ni "Türkiye'nin en yaratıcı ve cesur fikri" olarak nitelendirmiştir. Museums Association, müzeyi sürdürülebilirliği ve hikâye odaklı yapısıyla öne çıkan örnekler arasında göstermiştir (http-209). New York Times ise, müzenin binlerce sigara izmariti gibi gündelik nesneleri "duyguların koleksiyonu" haline getiren bir anlatı kurgusuna sahip olduğunu vurgulamış, Pamuk'un müzeyi romanla eşzamanlı olarak tasarladığını aktarmıştır (Sachs, 2015).

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ödül kavramı, tarih boyunca başarıyı onurlandırmak amacıyla farklı biçimlerde varlık göstermiştir. Ödüller, başarıyı somutlaştıran, toplumsal tanınırlık sağlayan ve motivasyonu artıran güçlü araçlardır. Antik Yunan'da zafer kazanmış atletlere verilen çelenklerden Roma'daki madalyalara kadar uzanan bu uygulama, zamanla bir gelenek hâline gelmiştir. Bu sözcük, geçmişten günümüze türeyerek dilimize kadar gelmiş ve kökeninde, emek karşılığında verilen bir takdir veya kazanç fikrini barındırmaktadır. Günümüzde ise ödüller, bireysel başarılarla birlikte toplumsal fayda üreten ve beklenen nitelikleri karşılayan çalışmaları görünür kılma ve bu çalışmaları teşvik edici olma görevini üstlenmektedir. Birçok farklı alanda motivasyon görevi gören ödüller, kültür ve sanat alanında da kendini göstermektedir. Özellikle müzeler gibi çok katmanlı yapılarda, verilen ödüller kurumsal vizyondan toplumsal katkıya kadar müzenin tanınmasında büyük bir rol oynamaktadır. Özellikle uluslararası alanda verilen ödüller, kurumların kendi sınırlarının ötesine taşarak evrensel ölçekte etki yaratmalarını sağlamaktadır. Bu çerçevede, Avrupa Müze Forumu tarafından verilen European Museum of the Year Award (EMYA), müzecilik alanındaki en saygın uluslararası ödüllerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Avrupa Yılın Müzesi Ödülü (EMYA), 1977 yılından bu yana Avrupa Konseyi himayesinde düzenlenen ve müzecilikte yenilik, etkileşim ve toplumsal sorumluluk gibi alanlarda farklılaşmayı ön plana çıkaran prestijli bir ödül sistemidir. EMYA'nın ilkeleri ve değerler yapısı, koleksiyonların korunması, erişilebilirlik, çevresel ve kültürel sürdürülebilirlik, kapsayıcılık ve toplumsal katılım gibi çağdaş müzeciliğin temel kriterlerini değerlendirme altına almaktadır. Ödül süreci, bu değerleri en iyi temsil eden müzeleri görünür kılarak Avrupa genelinde bir standart oluşturmaktadır.

EMYA'nın ödül kriterleri zaman içinde önemli bir evrim geçirmiştir. Başlangıçta daha çok mimari yenilik ve sergileme tekniklerine odaklanan kriterler, günümüzde sürdürülebilirlik, toplumsal katılım, dijitalleşme, eğitim programları ve etik standartlar gibi çok boyutlu ve kapsamlı bir yapıya bürünmüştür. Bu evrim, müzeciliğin sadece nesneleri sergilemekten ziyade, toplumla etkileşim kuran, eğitici ve kapsayıcı bir sosyal kurum haline dönüşmesini yansıtmaktadır.

1977'den itibaren Avrupa Yılın Müzesi Ödülü ve Avrupa Konseyi Müze Ödülü ile başlayan sistem, 2010 yılında Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Mesleki Dürüstlük Ödülü'nü, 2011 yılında Toplumsal Katılım ve Etkileşim için Silletto Ödülü'nü, 2019'da

Portimão Müzesi Misafirperverlik, Kapsayıcılık ve Aidiyet Ödülü'nü, 2020'de çevresel duyarlılığı öne çıkaran Meyvaert Müzesi Çevresel Sürdürülebilirlik Ödülü'nü ve ilk günden bu yana başvuru gerektirmeyen yapısıyla verilen Özel Takdir Ödülü'nü kapsamına almıştır. Böylece EMYA, müzecilik anlayışının değişen toplumsal ve çevresel koşullarla daha uyumlu hâle gelmesini destekleyecek şekilde ödül sistemini sürekli olarak yenilemiştir.

EMYA'dan ödül alan müzeler kazandıkları prestijle bulundukları coğrafyalarda ciddi bir kültürel, ekonomik ve sosyal dönüşüm yaratmıştır. Sámi Müzesi Siida'nın 2024 yılında kazandığı ödül sonrası ziyaretçi sayısındaki dramatik artış, yerel ekonomiye katkı sağlarken; toplumsal bilinçlenme açısından da önemli bir eşik oluşturmuştur. Benzer şekilde, L'Etno'nun Valensiya'daki kültürel hafızayı kamusal alanda görünür kılması, EMYA'nın toplum merkezli müzeciliğe verdiği önemi vurgulamaktadır. Bu örneklerde de görülebileceği üzere EMYA aynı zamanda müzelerde bir "gelişim stratejisi" de sunmaktadır. Ödül süreçlerinin getirdiği kurumsal dönüşüm; içerik politikalarının yenilenmesi, fiziksel mekânlarda erişilebilirlik düzenlemeleri yapılması ve toplumla daha güçlü ilişkiler kurulması gibi birçok alanı da beraberinde dönüştürmektedir.

EMYA'nın gelişen ödül yapısı ve çoğalan kategorileri, zaman içinde farklı türdeki müzeleri görünür kılacak bir kapsayıcılık sağlamıştır. Ödül dağılımında dikkat çeken bir başka unsur ise kıta ve ülke temsiliyetidir. Ödül kapsamında teknik olarak Avrupa kıtasıyla sınırlı olsa da bu kıta içinde Batı Avrupa ülkeleri –özellikle Almanya, Fransa, İspanya ve İngiltere– baskın bir rol üstlenmektedir. 2024 yılı itibarıyla bu ödül sisteminde en çok ödül alan ülkeler sırasıyla Almanya (24), İngiltere (20), Fransa (19), İspanya (17) ve Hollanda (16) olmuştur. İskandinav ülkeleri gibi toplumsal refah düzeyi yüksek ülkelerin müze sistemleri, özellikle sürdürülebilirlik, kapsayıcılık ve çevresel duyarlılık gibi alanlarda öne çıkmaktadır. Bu bağlamda 13 ödül kazanan Türkiye, farklı dönemlerde ve çeşitli ödül kategorilerinde temsil edilen müzeleriyle bu uluslararası platformda dikkat çeken bir ülke konumuna gelmiştir. EMYA, farklı ülkelere yüzlerce müze başvurusunu; yerel bağlamla kurdukları ilişki, özgünlük, kapsayıcılık ve ziyaretçi odaklılık kriterleri üzerinden elemekte, her yıl yalnızca bir büyük ödüle ek olarak özel kategorilerde de (Silletto, Kenneth Hudson, Portimão, Avrupa Konseyi Ödülü vb.) ödüller vermektedir.

Türkiye, EMYA tarihinde aslında 1980'li yıllardan itibaren çeşitli ödül kategorilerinde yer almaya başlamış ve farklı dönemlerde birçok müzesiyle ödül alarak

bu ödöl platformunun aktif bir parçası olmuştur. 1984 yılında Türk ve İslam Eserleri Müzesi EMYA'dan Özel Takdir Ödölü'nü alarak bu alandaki ilk uluslararası takdiri kazanmıştır. 1988'de Antalya Müzesi, 1995'te Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, 1997'de Anadolu Medeniyetler Müzesi, 2009'da İstanbul Modern Müzesi Özel Takdir Ödölü almış; 2010'larda ise ödöl çeşitliliğiyle birlikte Türkiye'den daha fazla kurum ödöl kazananlar listesine dahil olmuştur. 2014 yılında Masumiyet Müzesi ile Özel Takdir Ödölü'ne, aynı yıl Baksı Müzesi ile de yine Özel Takdir Ödölü'ne layık görölmüştür. 2020'de Troya Müzesi Avrupa Yılın Müzesi Ödölü için kısa listeye kalmış; 2021'de Odunpazarı Modern Müze (OMM) yine aynı kategoride özel takdir ödölünü almıştır. Aynı yıl Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, kırsal kalkınmaya dayalı toplumsal etkileşim modeliyle Silletto Ödölü'nü kazanmıştır. 2023'te ise 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, Kenneth Hudson Kurumsal Cesaret ve Mesleki Dürüstlük Ödölü ile onurlandırılmıştır. Her bir müze, sahip olduğu içerik, mimari yaklaşım ya da kamusal sorumluluk modeliyle farklı EMYA kategorilerinde yer bulmuş, böylece Türkiye'nin farklı bölgelerinden farklı temsillerle ödöl sistemine katkı sağlanmıştır. Bu tezde odaklanılan müzeler, çağdaş müzecilik yaklaşımlarını temsil eden örnekler olarak seçilmiştir. Bu nedenle, değerlendirmede özellikle 2010 sonrasında EMYA'dan ödöl almış olan Türk müzelerine öncelik verilmiştir. Bu seçim, hem EMYA'nın dönüşen ödöl kategorilerinin daha güncel temsilcilerini incelemek hem de çağdaş müzeciliğin toplumsal, mimari ve içeriksel boyutlarını güncel bağlamda değerlendirmek amacı taşımaktadır.

Bu kurumların türlerine bakıldığında ise çeşitlilik göze çarpmaktadır: Masumiyet Müzesi edebiyat temelli özel bir müze, Baksı Müzesi çağdaş sanat ve el sanatlarını buluşturan çok işlevli bir kültür merkezi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi kırsal kültürün yaşatılmasına odaklı bir etnografya kurumu, Troya Müzesi ise arkeolojik ve tarihî mirasın modern yorumla sunulduğu bir devlet müzesi olarak öne çıkmaktadır. 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı ise bir hafıza mekânı olarak hem mimarisi hem de politik duruşuyla öne çıkmaktadır. Bu çeşitlilik, Türkiye'deki müzelerin farklı tematik ve kurumsal yapılarla sahip olmalarından, yerel ihtiyaçlara özgün yanıtlar üretmelerinden ve farklı coğrafi bölgelerde kültürel işlevler üstlenmelerinden kaynaklanmaktadır.

Bu müzeler ile EMYA'dan ödöl alan Avrupa'daki diğerkurumlar arasında dikkat çekici ortaklıklar gözlemlenmektedir. Örneğin Slovenya'daki Koroška Regional Museum gibi bölgesel kimlik ve toplumsal katılım odağında çalışan kurumlarla Kenan Yavuz Etnografya Müzesi arasında, yerel kültürün korunması ve topluluk temelli uygulamalar

bağlamında anlamlı benzerlikler kurulabilir. Masumiyet Müzesi'nin ise Polonya'daki POLIN Yahudi Müzesi gibi birey anlatılarını tarihsel bağlamla harmanlayan yapılarla ortak kavramsal zeminlerde bulunduğu görülmektedir. 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nın tıpkı Zihin Müzesi'nde olduğu gibi kamusal yüzleşme, farklılıkların tanınması ve etik cesaret çerçevesinde anlam kazandığı görülmektedir. Bu benzerlikler, Türkiye'deki çağdaş müzelerin içeriksel haricinde yöntemsel ve etik yaklaşım açısından da Avrupa'daki öncü örneklerle eşdeğer yaklaşımlar geliştirdiğini göstermektedir ve bu yaklaşımlar da Türkiye'deki müzelerin ödül almasında etkili bir kılavuz olmaktadır.

EMYA'nın 1977'den bugüne dağılımına bakıldığında Avrupa'nın batı ve kuzey ülkelerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir ancak son on yılda Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden gelen müzelerin sayısındaki artış, ödül sisteminin coğrafi olarak daha kapsayıcı bir yapıya evrildiğini ortaya koymaktadır. Türkiye bu kapsayıcı ağda EMYA ve Silletto ödülleri gibi birçok kategoride temsil edilmiş ve farklı müze türleriyle sistemde yer bulmuştur. Türkiye'de ödül alan müzelerin yalnızca büyük şehirlerde değil, Bayburt gibi kırsal bölgelerde de bulunduğu ve farklı kurumsal yaklaşımların başarıya ulaşabileceği görülmüştür. Bu durum, küçük ya da büyük ölçekli olmasına bakılmaksızın her müzenin kendine özgü vizyonu ile EMYA gibi küresel ölçekte büyük platformlarda yer edinebileceğini de göstermektedir.

EMYA'nın ödüllendirdiği müzelerin türleri incelendiğinde, geleneksel arkeoloji ve sanat müzelerinden ziyade etnografya, çağdaş sanat, hafıza merkezleri, topluluk odaklı mekânlar ve edebi-tematik anlatıların öne çıktığı gözlemlenmektedir. Bu durum, klasik koleksiyon sergilemenin ötesine geçen, deneyim ve katılım temelli yeni müzecilik pratiklerinin ödüllendirildiğini de göstermektedir. Türkiye özelinde ise bu genel eğilimlerle örtüşen bir çeşitlilik söz konusudur. 2014–2024 yılları arasında Türkiye'den 6 farklı müze ödül almıştır. Bu müzelerden Masumiyet Müzesi (İstanbul), bireysel hafıza ve edebi anlatımıyla; Baksı Müzesi (Bayburt) ve Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Bayburt) kırsal kalkınmaya entegre kültürel modelleriyle; OMM (Eskişehir) modern sanat söylemiyle; Troya Müzesi (Çanakkale) kültürel miras anlatısıyla; 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı (İstanbul) ise insan hakları ve hafıza odaklı yaklaşımlarıyla EMYA jürisi tarafından ödüle layık görülmüştür.

Tablo 4.1. EMYA 'dan ödül alan Türkiye'deki müzelerin bölgelere göre dağılımı

İl	Ödüllü Müze Sayısı	Öne Çıkan Müze Türleri	Bulunduğu Coğrafi Bölge
İstanbul	1	Edebiyat temalı, hafıza merkezleri	Marmara
Bayburt	2	Etnografya, kırsal kalkınma	Karadeniz
Eskişehir	1	Modern sanat	İç Anadolu
Çanakkale	1	Arkeoloji	Marmara
Ankara	1	Çağdaş sanat	İç Anadolu

Bu tablodan da görüleceği üzere, Türkiye'de çeşitli ölçeklerde farklı müze türleriyle ödül alınabilmekte ve hem merkez hem de çevre iller ödül sisteminde kendine yer bulabilmektedir. Tüm bu müzelerde insan eylemleri, izleme veya gezme eylemiyle sınırlı kalmayarak öğrenme, hatırlama, sorgulama, üretme ve katılma gibi çok yönlü etkileşimler etrafında şekillenmektedir. Bu çok katmanlı müze deneyim tasarımı hem bireysel hem de kolektif düzeyde müzenin işlevini dönüştürüp geliştirmekte; müzeleri yaşayan ve değişen aktörler hâline getirmektedir.

Tablo 4.2. EMYA 'dan ödül aldıktan sonra müzelerin ziyaretçi sayısı değişimi

Müze Adı	Ödül Yılı	Ödül Türü	Ödül Öncesi Ziyaretçi Sayısı	Ödül Sonrası Ziyaretçi Sayısı	Kaynak
Masumiyet Müzesi (İstanbul)	2014	Avrupa Yılın Müzesi Ödülü	40.000 (2012)	Veri bulunmamaktadır	(Arkitera, 2013)
Baksı Müzesi (Bayburt)	2014	Avrupa Konseyi Müze Ödülü	Veri bulunmamaktadır	30.000 (2019)	(İİ Enstitü, 2021)
Troya Müzesi (Çanakkale)	2020	Özel Takdir Ödülü	Veri bulunmamaktadır	487.309 (2022), 538.000 (2023)	(NTV, 2023)
OMM (Eskişehir)	2021	Özel Takdir Ödülü	166.321 (2019)	250.000+ (2022)	(bi özet, 2022)
Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Bayburt)	2021	Sillette Ödülü	12.000 (2020)	35.000 (2022)	(TRT Haber, 2022)
23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı (İstanbul)	2023	Kenneth Hudson Ödülü	Veri bulunmamaktadır	Veri bulunmamaktadır	(Hrant Dink Vakfı, 2023)

EMYA ödölünün ardından bazı müzelerde yapısal ve işlevsel düzeyde değışiklikler gözlemlenmiştir. Ödöl sonrasında ziyaretçi sayılarında artış kaydedilmiş, tanıtım faaliyetlerinde yoğunluk yaşanmıştır. Kurumların eğitim ve erişilebilirlik programları yeniden düzenlenmiş, dijital iletişim stratejileri güncellenmiştir. Bazı müzelerde yeni sergi alanları açılmış, koleksiyon politikalarında revizyon yapılmıştır. Bu gelişmeler, ödöl sürecinin müzelerin kurumsal vizyonunu etkileyen bir unsur haline geldiğini göstermektedir. Kurumlar, ödöl sonrası dönemde yeni projeler üretmiş ve kurumsal görünürlüklerini güçlendirmiş.

Tüm bu müzelerde öne çıkan ortak yön, ziyaretçiyi pasif bir gözlemciden aktif bir katılımcıya dönüştüren etkileşim biçimleridir. Atölyeler, anlatılar, dijital uygulamalar, duygusal bağ kurmaya yönelik mekânsal kurgular ve yerel topluluklarla kurulan sürdürülebilir ilişkiler, müzedeki ziyaretçi eylemini fiziksel dolaşım açısından çıkararak duygusal ve sosyal bir deneyim alanına dönüştürmektedir. Böylece Türkiye’deki müzecilik pratiğı evrensel standartlara uyum sağlarken aynı zamanda da yerel kimlik ve kültürel dokusunu da zenginleştirerek bulunduğu topluma katkı sağlayan bir pratiğe evrilmektedir.

Ödöl alan müze örneklerinin göstermiş olduğı bir başka ortaklık ise, bu müzelerin yöneticilerinin ve ekiplerinin hepsinin ödöl sonrasında gösterdiği yükselen motivasyon düzeyidir. Türkiye’de bu durumun en çarpıcı örneklerden biri Kenan Yavuz Etnografya Müzesi’nde görölmektedir. Silletto Ödölü’nün ardından müze, ödöl sonrası ulusal ölçekte de görünürlük kazanmış, yeni sergi alanları ve kültürel etkinliklerle etki alanını genişletmiştir. Benzer şekilde 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı, Kenneth Hudson Ödölü sonrası medyada ve uluslararası insan hakları platformlarında da daha fazla görünür hâle gelmiştir.

Ödölün ardından yaşanan bu motivasyon artışı, çoğı zaman ziyaretçi sayılarına da doğrudan yansımaktadır. Sâmi Müzesi’nin örneğinde olduğı gibi, EMYA ödölü sonrası yıllık ziyaretçi sayısında yaşanan belirgin artışlar, Türkiye’deki müzeler için de geçerlidir. Troya Müzesi, kısa listeye kaldığı yıl ve sonrasında dijital sergi araçlarına yatırım yapmış, uluslararası medyada yer almış ve yerli turist sayısında artış gözlemlenmiştir. OMM’nin aldığı özel takdir ödölü, Eskişehir’in sanat destinasyonu olarak konumunu pekiştirmiş ve müzenin atölye programlarına olan ilgiyi artırmıştır. Bu gelişmeler, EMYA’nın hem bir takdir sistemi hem de bir motivasyon kaynağı olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Acun, C. (2021). Hafıza Mekânlarında Sanatın Bir İletişim ve Öğrenme Biçimi Olarak Kullanılması. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.942919>
- Ahmed, M. (2023). The Impact of Sustainability and symbolism of Formation in Museums. *JES. Journal of Engineering Sciences/JES. Journal of Engineering Sciences*, 0(0), 0. <https://doi.org/10.21608/jesaun.2023.182456.119>
- Akın, E. G. (2022). *Yeni Müzecilik Kapsamında Odunpazarı Modern Müze Faaliyetlerinin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Aksoy, M. (2022). Bozkırda Bir Işık: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi. *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*. 71 (422). 40-43.
- Allmer, A. (2009). Orhan Pamuk's 'Museum of Innocence': on architecture, narrative and the art of collecting. *Architectural Research Quarterly*, 13(2), 163–172. <https://doi.org/10.1017/s135913550999025x>
- Almantas, S. (2019). The Ambiguities of Iconic Design: MO Modern Art Museum by Daniel Libeskind. *Journal of Architectural Design and Urbanism*, 2(1), 13. <https://doi.org/10.14710/jadu.v2i1.4897>
- Altınbaş, S., ve Etikan, S. (2021). Kültürel Mirasın Korunmasında “Yaşayan Köy” Anlayışı ve Bazı Yaşayan Köy Açık Hava Kültürel Miras Müzeleri. *Folklor Akademik Dergisi*, 4(1), 23–39. <https://dergipark.org.tr/en/download/articlefile/1621821> (Erişim Tarihi: 13.04.2025)
- Altuğ, E. (2024). Geçmişin akıntısında, geleceğin mirası: Baksı. *Milliyet Sanat*. <https://www.milliyetsanat.com/haberler/diger/gecmisin-akintisinda-geleceginmirasi-baksi/17158> (Erişim Tarihi: 15.06.2025)
- Ansaari, U. A. (2017). The musealisation of Istanbul in Orhan Pamuk's Museum of Innocence. *Journal of Contemporary Poetics*, 1(2). <https://doi.org/10.54487/jcp.v1i2.769>
- Artun, A. (2012). *Sanat Müzeleri 1: Müze ve Modernlik*. İletişim Yayınları.
- Aytekin, O., ve Razi, A. (2018). Baksı Müzesi. *Journal of Turkish Studies*, 13(Volume 13 Issue 18), 225–250. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.13534>
- Baycan, D. U., ve Kaptan, B. B. (2024). Mekanda Anlam Aramak: Göstergebilimsel İç Mekan Analizi Odunpazarı Modern Müzesi (OMM) Örneği. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 14(1), 643–663. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.1506569>
- Büyükçam, S. F., ve Eyüboğlu, H. (2024). Kırdaki sıra dışı bir yapı: Baksı Müzesi. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 95–104. <https://doi.org/10.31765/karen.1373276>

- C., Güzel, B., Canko, D. Y. M., İşçi, T., ve Moroğlu, F. (2020). Müze Deneyimi:Yönetim ve Ziyaretçi Perspektiflerinin Karşılaştırılması. *Turizm ve Akademi Dergisi*. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/touraj/issue/54951/624040> (Erişim Tarihi:21.03.2025)
- Carleo, J., ve Kluchinski, D. (2016). Awards: Why You Want Them and How To Get Them. *Journal of Extension*, 54(5), 2. <https://doi.org/10.34068/joe.54.05.02>
- Cobb, G. (2023). The Story of 14 Henrietta St. *Irish Echo Newspaper*. <https://www.irishecho.com/2023/7/the-story-14-henrietta-st> (Erişim Tarihi: 24.06.2025)
- Cylka, P. (2024). Sukces Muzeum Pamięci Sybiru na Europejskim Forum Muzeów 2024. *Muzeum Pamięci Sybiru*. https://sybir.bialystok.pl/emya2024_relacja/ (Erişim Tarihi: 03.06.2025)
- Çağlayan, N., ve Koçoğlu, C. M. (2023). Troya Müzesi'nin Sanat ve Kültür Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(2), 2980–0722. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2879206> (Erişim Tarihi: 16.05.2025)
- Çalıkoğlu, L. (2009). *Çağdaş Sanat Konuşmaları -4: Koleksiyon, Koleksiyonerlik ve Müzecilik*. Yapı Kredi Yayınları.
- Çelik, F. (2015). Sanat Kuramları Bağlamında Merkezden Perifere: Baksı Müzesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(16), 403–413.
- Çelik, Ş. (2012). *Türkiye’de Özel Müzecilik ve Baksı Müzesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çevik, S. (2018). Kurgusal mekânlarda edebiyat turizmi deneyimi: “Masumiyet Müzesi” örneği. *Art-e Sanat Dergisi*, 11(22), 302–337. <https://doi.org/10.21602/sduarte.466075>
- Çolak, M. K. (2022). Köklere Saygıyla Gelen Başarı. *Dünya Kitap Kültür Yaşam Dergisi*, 365, 3–8. <https://www.elgizmuseum.org/assets/Basinda-Biz/Dunya-Kitap-Kultur-Yasam-Dergi-PDFi.pdf> (Erişim Tarihi: 03.02.2025)
- Demir, H., ve Erdoğan, H. M. (2021). Müze: Kavram olarak Müze. *Türkiye Turizm Ansiklopedisi*. <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/muze> (Erişim Tarihi: 27.01.2025)
- Doğan, M. (2021). Iris van Herpen’in Couture Modası: Naturalis Biyoçeşitlilik Merkezi. *Gzt*. <https://www.gzt.com/arkitekt/iris-van-herpenin-couture-modasi-naturalisbiyocesitlilik-merkezi-3580568> (Erişim Tarihi: 09.06.2025)
- Duggan, C. (2016). The Making of a Tenement Museum: A Report on 14 Henrietta Street, Dublin 1. *Folklore of Ireland Society*, 133–143. <https://www.jstor.org/stable/45212752> (Erişim Tarihi: 22.03.2025)

- Dziedzic, A. (2025). Projektowane w ciszy. Pełne symboli i emocji – Muzeum Pamięci Sybiru w Białymstoku. *Architektura-Murator*'da sunulan bildiri, <https://architektura.muratorplus.pl/krytyka/projektowane-w-ciszy-pelnesymboli-i-emocji-muzeum-pamieci-sybiru-w-bialymstoku-aa-XD8H-oFWa-DpLR.html> (Erişim tarihi: 26.02.2025).
- Engin, Ş. (2023). EMYA Avrupa Yılın Müzesi ve Çevresel Sürdürülebilirlik Ödülü. *International University Museums Association Platform Journal of Cultural Heritage*, 6(2), 0009-0000-5919–7272.
- Everi, N. (2021). Bu müzelerin söyleyecek çok sözü var. *Milliyet*. <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/nukhet-everi/bu-muzelerin-soyleyecek-coksozu-var-6505084> (Erişim Tarihi: 27.03.2025)
- Findlen, P. (1989). The Museum: Its Classical Etymology and Renaissance Genealogy. *Journal of the History of Collections*, 1(1), 59-78. <https://doi.org/10.1093/jhc/1.1.59>
- Grzybowska, K., Sturdy Colls, C., Sendyka, R., ve Colls, K. (2023). 'Getting Closer to the Place': Stakeholder experiences and Impact during Archaeological Research at Sobibór. WBOOKS yayıncılık.
- Günhan, A. (2019). Çatlaklar ve Çokluklar: 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekanı. *Mimarlık Dergisi*, 56(409), 25–27. <http://www.mo.org.tr/mimarlikDergisiDocs/pdf/MIMARLIK409.pdf> (Erişim Tarihi: 15.04.2025)
- Hannam, K., ve Ryan, E. (2019). Time, authenticity and photographic storytelling in The Museum of Innocence. *Journal of Heritage Tourism*, 14(5–6), 436–447. <https://doi.org/10.1080/1743873x.2019.1622707>
- Hilliard, M. (2021). 'A Win For The City': Dublin's 14 Henrietta Street Secures European Museum Award. *The Irish Times*. <https://www.irishtimes.com/culture/a-win-for-the-city-dublin-s-14-henrietta-street-secures-european-museum-award-1.4558211> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)
- Hrant Dink Vakfı. (2023). *Hrant Dink Vakfı Faaliyet Raporu*. Sena Ofset Yayıncılık.
- Hudson, K. (1980). An experiment: Four years of achievement the European Museum of the Year Award. *Museum News*, 57–59.
- Hudson, K. (1996). The 1995 European Museum of the Year Award. *Museum International*, 48(1), 43–48. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0033.1996.tb01287>
- İren, C. (2023). Formal Relationship between Cabinets of Curiosities and Museum of Innocence. *ART/Içle Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(2), 186–200. <https://doi.org/10.56590/stdarticle.1305187>
- Kačerauskas, T. (2023). Disinterestedness in the creative economy: the case of the MO Museum in Vilnius. *Sustainability*, 15(13), 10115. <https://doi.org/10.3390/su151310115>

- Kandemir, Ö., ve Uçar, Ö. (2016). Değişen Müze Kavramı ve Çağdaş Müze Mekanlarının Oluşturulmasına Yönelik Tasarım Girdileri. *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(9). <https://doi.org/10.20488/austd.01850>
- Kandemir, Ö. (2005). *Değişen Pedagogik Yaklaşımın Çağdaş Müze Tasarım Anlayışına Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. <http://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/6663>
- Karadeniz, C. (2010). Avrupa’da Çocuk Müzeleri: Frankfurt ve Hamburg Örneği. *Folklor/Edebiyat*, 16(63), 169–178. <https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/255289> (Erişim Tarihi: 12.05.2025)
- Karaduman, S. (2016). *Nesne Düzeni ve İmge Tasavvuru Bağlamında Sanatsal Bir Olgu Olarak Masumiyet Müzesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Korkmaz, H., Savaşçı, U., ve Aydın, B. (2019). Müze Tanıtım Faaliyetleri ve Ziyaretçi Deneyiminin Değerlendirilmesi: Troya Müzesi Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(4), 3156–3173. <https://doi.org/10.21325/jotags.2019.521>
- Korkmaz, Ö. (2017). Kültür Turizminde Müzelerin Yeri: Baksı Müzesi ve Bayburt Ekonomisine Etkisi. *Journal of Yaşar University*, 12(45), 32–47. <https://doi.org/10.19168/jyu.62433>
- Kuyrukçu, E. Y. (2021). Bir “Yapı” değil bir “His” yaratmak: Troya Müzesi örneği. *Online Journal of Art and Design*, 9(3), 53–70. <https://www.adjournal.net/articles/93/935.pdf> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Kuyrukçu, E. Y., ve Elitok, M. K. (2021). Çağdaş Müze Mimarisine Bağlamsal Bir Yaklaşım: Odunpazarı Modern Müze Örneği. *The Journal of Academic Social Sciences*, 116(116), 187–201. <https://doi.org/10.29228/asos.50882>
- Laukkoski, H. (2025). Ethnos Spring Seminar ‘Keepers of Culture: The Power of Partnership between Museums and Ethnology’ in Helsinki, 28th of Mart 2025. *Ethnologia Fennica*, 52(1), 129–132. <https://doi.org/10.23991/ef.161686>
- Lüle, Z. (2013). Avrupa’nın ödülü Baksı Müzesi’nin. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/avrupa-nin-odulubaksi-muzesi-nin-25273440> (Erişim Tarihi: 28.03.2025)
- MacLeod, R. (2010). *The Library of Alexandria: Centre of Learning in the Ancient World*. I.B.Tauris Yayıncılık.
- Madran, B. (2022). Yüzyıllardır Değişen Tanımların Son Noktası: Müze Nedir? *Mimarlık Dergisi*, 59(428), 10–13. <http://www.mo.org.tr/mimarlikDergisiDocs/pdf/MIMARLIK428.pdf#page=18> (Erişim Tarihi: 26.02.2025)
- Mak, I. (2024). Memory of Russia’s Darkest Times ‘Temporarily closed.’ *Russia Post*. https://russiapost.info/culture/gulag_museum (Erişim Tarihi: 25.01.2025)

- Morton, E. (2017). House of Leaves: Albanian Secret Service Facility Opens as Museum. *The Calvert Journal*. <https://www.calvertjournal.com/articles/show/8340/house-of-leaves-albanian-secret-service-facility-opens-asmuseum> (Erişim Tarihi: 08.12.2024)
- Mouliou, M. (2022). EMYA 2022 Winners. *European Museum of the Year Award*'da sunulan bildiri, <https://emya2022winners.europeanforum.museum/wpcontent/uploads/2022/05/EMYA-Winners-Brochure-CMYK.pdf> (Erişim tarihi: 09.12.2024)
- Nalcioğlu, Z. S. B. (2023). Müzeler Değişiyor: Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(29), 206–217. <https://doi.org/10.34189/asbd.10.29.007>
- Okan, B (2018). Günümüz Müzecilik Anlayışındaki Yaklaşımlar ve Müze Oluşumunu Etkileyen Unsurlar. *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4(3), 215-242 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1175267> (Erişim Tarihi: 07.04.2025)
-  zdemir,  . G. (2024). Sanat Girişimcilik Pazarlama Ekseninde Kültürel Değerin Birlikte Yaratımı: Baksı Modeli. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.25287/ohuibf.1498600>
-  zkan, A. (2019). *Kentsel Dönüşümde Müzelerin Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pamuk, O. (2012). *The Innocence Of Objects*. ABRAMS Yayıncılık.
- Pirola, M. ve Domus. (2024). Designed to portray the present: A museum in Switzerland. *Domus*. <https://www.domusweb.it/free-spacefor-a-museum-of-the-present-in-switzerland.pdf> (Erişim Tarihi: 06.01.2025)
- Razı, A. (2017). *Bayburt ili Bayraktar k y 'ndeki Baksı Müzesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Y z nc  Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rutting, R. (2019). Immersed in nature: the new Naturalis entertains, amazes and moves. *De Volkskrant*. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/ondergedompeldin-de-natuur-het-nieuwe-naturalis-vermaakt-verbluft-en-ontroert~b243edc7> (Erişim Tarihi: 10.06.2025)
- Sachs, S. (2015). In Istanbul, Creating a Space for Modern Art. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2005/01/03/arts/design/in-istanbul-creating-a-spacefor-modern-art.html> (Erişim Tarihi: 18.05.2025)
- Selçuk, A. M. (2021). *Reading Troy: Text, Site and Museum*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Middle East Technical University, Graduate School of Social Sciences. <https://hdl.handle.net/11511/91428>
- Seymour, T. (2022). What is a museum? Icom finally decides on a new definition. *The Art Newspaper*. <https://www.theartnewspaper.com/2022/08/24/what-is-a-museum-icom-finallydecides-on-a-new-definition> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)

- Somer, P. M. (2015). *Metinden Görsele Mimaride Ekfrasis*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sung, W. O., Chung, K., ve Nam, K. (2009). Reflections on Design Excellence through International Product Design Award Schemes. *The Design Journal*, 12(2), 171–194. <https://doi.org/10.2752/175630609x433139>
- Şahin, E. (2007). *Ödül Kelimesi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Şenay, B. A., & Güneş, A. (2021). Antik Çağ’da Kütüphane Mimarileri: Efes Celcus, Pergamon (Bergama), İskenderiye ve Ninova Örnekleri. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi / Journal of Information and Documentation Studies*, 0(15), 95–107. <https://doi.org/10.26650/bba.2021.15.05>
- Tahincioğlu, G. (2020). *Çünkü Umurumuzda*. MAS Matbaacılık.
- Tait, S. (2020). Kenneth Hudson, OBE, MA, FSA. *National Heritage*’de sunulan bildiri. <http://nationalheritage.org.uk/content/uploads/2018/05/KennethHudson.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2025)
- Tanrıyar, E. (2023). Eskişehir’de Bir Sanat Rüyası: OMM. *Gazete Oksijen*. <https://gazeteoksijen.com/yazarlar/elif-tanriyar/eskisehirde-bir-sanat-ruyasiomm-178853> (Erişim Tarihi: 14.05.2025)
- Urmeneta, J., ve Duró, A. (2011). Explaining Life: Microorganisms in Science Museums. *The American Biology Teacher*, 73(5), 265–269. <https://doi.org/10.1525/abt.2011.73.5.4>
- Uslu, S. (2023). Yaşayan ve Yaşatan Müze: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi. *İthaf Dergisi*. <https://www.ithafsanat.com/yasayan-ve-yasatan-muze-kenan-yavuzetnografya-muzesi/> (Erişim Tarihi: 03.05.2025)
- Ünal, M. T. (2023). Bayburt’ta ikinci bir “köye dönüş” projesi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi. *Kocaeli Gazetesi*. <https://www.kocaeligazetesi.com.tr/makale/16015078/mtanzer-unal/bayburttaikinci-bir-koye-donus-projesi-kenan-yavuz-etnografya-muzesi> (Erişim Tarihi: 20.04.2025)
- Yılmaz, A. (2017). *Yirmiüçbuçuk Hrant Dink Hafıza Mekânı: Hazırlık Raporu*. HDV Yayınları.
- Yüzer, M. (2022). *Mimari sürdürülebilirlik kavramı açısından yapılarda corten çelik kullanımı: Troya Müzesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

- http-1: <https://sozluk.gov.tr/> (ödül nedir?) (Erişim tarihi: 5.10.2024)
- http-2: <https://www.metmuseum.org/perspectives/ancient-greekolympic-games> (Erişim Tarihi: 09.06.2025)
- http-3: <https://davidberman.com/wp-content/uploads/ICSIDCompetitionGuidelines.pdf> (Erişim Tarihi: 04.03.2025)
- http-4: <https://www.britannica.com/topic/museum-cultural-institution> (Erişim Tarihi: 03.03.2025)
- http-5: <https://www.alamy.com/the-nine-muses-and-apollo-do-a-round-dance-apollo-with-quiver-on-the-right-thigh-image488048106.html> (Erişim Tarihi: 04.03.2025)
- http-6: https://www.etymonline.com/word/museum#etymonline_v_19294 (müze nedir?) (Erişim Tarihi: 04.03.2025)
- http-7: <https://nefissanatlarhapishanesi.wordpress.com/author/bulutozsen/> (04.03.2025)
- http-8: <https://artam.com/makaleler/konular-konuklar/icomdan-yeni-muze-tanimi> (Erişim Tarihi: 02.12.2024)
- http-9: <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263865/muzeler-ic-hizmetler-yonetmeligi.html> (Erişim Tarihi: 15.11.2024)
- http-10: https://icom.museum/wpcontent/uploads/2022/07/EN_EGA2022_MuseumDefinition_WDoc_Final-2.pdf (Erişim Tarihi: 7.12.2024)
- http-11: <https://icom.museum/fr/a-propos-de-licom/history-of-icom/> (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2025)
- http-12: <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80160/muze-cesitleri.html> (Erişim Tarihi: 02.04.2025)
- http-13: <https://museumsandheritage.com/advisor/posts/museums-heritage-awardswinners-explain-the-importance-of-entering/> (Erişim Tarihi: 04.10.2024)
- http-14: <https://letno.dival.es/en/pagina/press/year-emya> (Erişim tarihi: 01.06.2025)
- http-15: <https://europeanforum.museum/about/emya/history-emya> (Erişim Tarihi: 07.12.2024)
- http-16: <https://europeanforum.museum/about/emya/the-awards> (Erişim Tarihi: 05.02.2025)
- http-17: <https://europeanforum.museum/about/emya> (Erişim Tarihi: 05.02.2025)
- http-18: <https://fotokart.shop/avrupa-yilin-muzesi-odulleri/> (Erişim Tarihi: 14.04.2025)

- http-19: <https://siida.fi/en/siida-will-be-renewed/expansion-and-renovation/> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- http-20: <https://www.flickr.com/photos/siidainari/albums> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- http-21: <https://siida.fi/en/about-us/siidas-architecture/> (Erişim Tarihi: 07.02.2025)
- http-22: <https://www.facebook.com/FinnishEmbassyHanoi/posts/1084715520348837/> (Erişim Tarihi: 20.05.2025)
- http-23: <https://drive.google.com/file/d/1KO2ogsIA9L4aAmEsyitr5X0qeYpsA8d-/view> (Erişim tarihi: 09.12.2024)
- http-24: <https://letno.dival.es/en/pagina/museum-building> (Erişim Tarihi: 09.02.2025)
- http-25: <https://www.visitvalencia.com/en/what-to-do-valencia/valencianculture/museum-in-valencia/museu-valencia-detnologia-centre-culturalbeneficencia> (Erişim Tarihi: 16.06.2025)
- http-26: <https://emya2023winners.europeanforum.museum/wpcontent/uploads/2023/04/EMYA-2023-Winners.pdf> (Erişim tarihi: 09.12.2024)
- http-27: <https://www.europapress.es/comunitat-valenciana/noticia-letno-cierra-reinadomuseo-europeo-ano-aumenta-146-visitantes-2023-20240503155020.html> (Erişim Tarihi: 08.06.2025)
- http-28: <https://museumvandegeest.nl/english-information/> (Erişim Tarihi: 07.12.2024)
- http-29: <https://www.the-low-countries.com/article/normal-does-notexist-at-the-haarlem-museum-of-the-mind/> (Erişim Tarihi: 07.12.2025)
- http-30: <https://archello.com/project/museum-of-the-mind> (Erişim Tarihi: 10.01.2025)
- http-31: <https://design-milk.com/lexus-journey-senses-lexus-design-award-2015/> (Erişim Tarihi: 08.06.2025)
- http-32: <https://emya2022winners.europeanforum.museum/wpcontent/uploads/2022/05/EMYA-Winners-Brochure-CMYK.pdf> (Erişim tarihi: 08.12.2024)
- http-33: <https://www.museumsassociation.org/museumsjournal/news/2022/05/netherlands-museum-of-the-mind-named-europeanmuseum-of-the-year/> (Erişim Tarihi: 08.06.2025)
- http-34: <https://www.archdaily.com/924031/naturalis-biodiversity-centerleiden-neutelings-riedijk-architecten> (Erişim Tarihi: 09.06.2025)
- http-35: <https://neutelings-riedijk.com/projects/naturalis-biodiversity-center/> (Erişim Tarihi: 02.01.2025)

- http-36: https://europeanforum.museum/assets/docs/emya2021_winners.pdf (Erişim Tarihi: 08.01.2025)
- http-37: <https://www.naturalis.nl/over-ons/media/persberichten/opnieuw-bezoekersrecord-voor-naturalis-meer-dan-500000-bezoekers-in>. (Erişim Tarihi: 05.01.2025)
- http-38: <https://www.poolarch.ch/projekte/2015/0330-stapferhaus-lenzburg/> (Erişim Tarihi: 26.01.2025)
- http-39: <https://stapferhaus.ch/en/about-us> (Erişim Tarihi: 07.12.2024)
- http-40: <https://www.srf.ch/kultur/gesellschaft-religion/europaeischer-museumspreis-2020-wie-das-stapferhaus-zum-besten-museum-europas-wurde> (Erişim Tarihi: 13.01.2025)
- http-41: https://europeanforum.museum/assets/docs/emya2020_winners.pdf (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- http-42: <https://preview.europeanforum.museum/en/previous-editions/emyatwenty/stapferhaus/> (Erişim Tarihi: 04.01.2025)
- http-43: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g274741-d12838996-Reviews-Sybir_Memorial_Museum-Bialystok_Podlaskie_Province_Eastern_Poland.html (Erişim Tarihi: 08.01.2024)
- http-44: <https://sybir.bialystok.pl/en/themuseum/> (Erişim Tarihi: 09.12.2024)
- http-45: <https://www.trilux.com/en/blog/sybir-memorial-museum/> (Erişim Tarihi: 02.02.2025)
- http-46: <https://lightaz.com/led-project-details/sybir-memorial-museum-inbialystok> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- http-47: <https://europeanforum.museum/news/the-sybir-memorial-museum-wins-2024-council-of-europe-museum-prize> (Erişim Tarihi: 06.12.2024)
- http-48: <https://pace.coe.int/en/news/9308/sybir-memorial-museumbialystok> (Erişim Tarihi: 08.12.2024)
- http-49: <https://misyjne.pl/gdy-mama-wziela-obrazek-matki-bozej-sowiet-uderzyl-jawtuarz-wspomnienia-sybirakow/> (Erişim Tarihi: 09.12.2024)
- http-50: <https://www.kbhmuseer.dk/en/museum/the-workersmuseum/> (Erişim Tarihi: 09.12.2024)
- http-51: <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6695/> (Erişim Tarihi: 15.06.2025)
- http-52: <https://presentations.thebestinheritage.com/2024/the-workers-museum> Erişim Tarihi: 01.02.2025)

- http-53: <https://www.ltarkitekter.dk/arbejdernuseets-festsal-en> (Erişim Tarihi: 04.02.2025)
- http-54: <https://europeanforum.museum/news/the-sybir-memorial-museum-wins-2024-council-of-europe-museum-prize> (Erişim Tarihi: 06.12.2024)
- http-55: <https://bslarch.com/work/nano-nagle-centre/> (Erişim Tarihi: 06.02.2025)
- http-56: <https://www.jca.ie/arts-culture-tourism/nano> (Erişim Tarihi: 06.02.2025)
- http-57: <https://europeanforum.museum/news/nano-nagle-place-the-2022-winner-of-the-coe-museum-prize-was-awarded-during-a-specialceremony-in-strasbourgs-palais-rohan> (Erişim Tarihi: 26.12.2025)
- http-58: <https://nanonagleplace.ie/museum/> (Erişim Tarihi: 17.06.2025)
- http-59: <https://prorus.ru/projects/postoyannaya-ehkspoziciya-muzeya-gulaga-vmoskve/#> (Erişim Tarihi: 03.02.2025)
- http-60: <https://about-history.info/en/organizations/39-gulag-history-museum/> (Erişim Tarihi: 14.02.2025)
- http-61: <https://presentations.thebestinheritage.com> (GULAG müzesi) (Erişim Tarihi: 28.01.2025)
- http-62: <https://www.coe.int/en/web/observatory-history-teaching/-/the-gulag-historymuseum-wins-2021> (Erişim Tarihi: 06.04.2025)
- http-63: <https://miesarch.com/work/4101> (Erişim Tarihi: 27.01.2025)
- http-64: <http://bigsee.eu/the-house-of-leaves-by-studio-terragni-architetti-albania/> (Erişim Tarihi: 24.01.2025)
- http-65: https://www.youtube.com/watch?v=ASMIQpUFLBYveab_ (Erişim Tarihi: 06.01.2025)
- http-66: <https://news.err.ee/831366/estonian-national-museum-wins-top-europeanaward> (Erişim Tarihi: 28.01.2025)
- http-67: <https://www.maidanmuseum.org/en/node/352> (Erişim Tarihi: 17.05.2025)
- http-68: <https://www.youtube.com/watch?v=kcgNTBmtt5Y> (Erişim Tarihi: 07.04.2025)
- http-69: <http-37: https://turkiyekulturleri.org/en/News-Details/1/23-5-Hrant-Dink-Hafiza-Mekani> (Erişim Tarihi: 04.02.2025)
- http-70: <https://www.youtube.com/watch?v=NdyQSrPsgDE> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)
- http-71: <https://www.prm.ox.ac.uk/kenneth-hudson-award> (Erişim Tarihi: 07.01.2025)
- http-72: <https://cosmocaixa.org/es/el-edificio> (Erişim Tarihi: 09.12.2024)

- http-73: <https://hdgoe.at/the-museum> (Erişim Tarihi: 14.12.2024)
- http-74: <https://linnamuseum.ee/en/kalamaja-en/kalamaja-museum-on-avatud-btulekullab/>
(Erişim Tarihi: 17.12.2025)
- http-75: <https://muuseumikaart.ee/en/museums/kalamaja-museum/> (Erişim Tarihi: 03.02.2025)
- http-76: <https://visitsilkroad.org/destination/vani-archeological-museum/> (Erişim Tarihi: 27.01.2025)
- http-77: <https://presentations.thebestinheritage.com/2024/otar-lordkipanidze-vaniarchaeological-museum> (Erişim Tarihi: 27.01.2025)
- http-78: https://www.youtube.com/watch?v=jJb_UlCuE4Y (Erişim Tarihi: 07.03.2025)
- http-79: <https://museu.incaciatat.com/en/history-and-mission-2/> (Erişim Tarihi: 28.01.2025)
- http-80: <https://incaturistica.es/en/place-of-interest/the-museum-of-footwear-andindustry/>
(Erişim Tarihi: 03.02.2025)
- http-81: <https://www.youtube.com/watch?v=m8R7RXQhQds> (Erişim Tarihi: 04.06.2025)
- http-82: <https://www.oggusto.com/sanat/eser-ve-muzeincelemeleri/bayburtta-yeni-bir-muze-kenan-yavuz-etnografya-muzesi> (Erişim Tarihi: 07.02.2025)
- http-83: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/wpcontent/uploads/2019/09/KYEM-TR-OCAK-UPDATE-2022-1.pdf> (Erişim Tarihi: 16.04.2025)
- http-84: <https://www.miesarch.com/work/4242> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- http-85: <https://shaffrey-architects.squarespace.com/henrietta-street> (Erişim Tarihi: 30.01.2025)
- http-86: <https://shaffrey-architects.squarespace.com/henrietta-street> (Erişim Tarihi: 30.01.2025)
- http-87: <https://14henriettastreet.ie/about/history-of-the-house/> (Erişim Tarihi: 06.02.2025)
- http-88: <https://dublin.ie/live/stories/number-14-henrietta-street/> (Erişim Tarihi: 23.06.2025)
- http-89: <https://www.failteireland.ie/Research-Insights/Activities/visitor-numbers-toattractions-dashboard.aspx> (Erişim Tarihi: 14.01.2025)

- http-90: <https://www.dublincitycouncilculturecompany.ie/news/14-henriettastreet-wins-top-attraction-in-ireland> (Erişim Tarihi: 26.01.2025)
- http-91: <https://www.archdaily.com/962601/museum-of-the-home-wright-and-wrightarchitects> (Erişim Tarihi: 24.05.2025)
- http-92: <https://www.museumofthehome.org.uk/what-we-do/our-story/> (Erişim Tarihi: 26.01.2025)
- http-93: <https://europeanforum.museum/news/emya2024-testimonials-by-museum-studio-travel-bursaries> (Erişim Tarihi: 02.03.2025)
- http-94: <https://www.gov.uk/government/statistical-datasets/museums-and-galleries-monthly-visits#full-publication-update-history> (Erişim tarihi: 25 Ağustos 2025)
- http-95: <https://baureag.ch/projekte/schueuer-burgrain> (Erişim Tarihi: 23.05.2025)
- http-96: <https://www.schwyterbenz.ch/architektur/bauten/details/schueuer-burgrainalberswil/> (Erişim Tarihi: 16.05.2025)
- http-97: <https://www.museumburgrain.ch> (Erişim Tarihi: 05.03.2025)
- http-98: <https://www.myswitzerland.com/en/experiences/stiftungschweizerischesagarmuseum-burgrain/> (Erişim Tarihi: 22.01.2025)
- http-99: <https://www.youtube.com/watch?v=NdyQSrPsgDE> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)
- http-100: <https://www.facebook.com/NaestvedKommune/posts/10155858704116078> (Erişim Tarihi: 28.01.2025)
- http-101: <https://casambi.com/projects/holmegaard-vaerk/> (Erişim Tarihi: 20.01.2025)
- http-102: <https://www.museerne.dk/holmegaard-vaerk/> (Erişim Tarihi: 26.01.2025)
- http-103: <https://walserhaus.ch/en/il-museo/> (Erişim Tarihi: 22.01.2025)
- http-104: <https://www.tripadvisor.com> (Walserhaus müzesi) (Erişim Tarihi: 23.01.2025)
- http-105: <https://whichmuseum.com/museum/museum-walserhaus-bosco-28286> (Erişim Tarihi: 21.01.2025)
- http-106: <https://presentations.thebestinheritage.com/2022/museum-walserhaus> (Erişim Tarihi: 23.01.2025)
- http-107: <https://europeanforum.museum/editions/winners/to-be-a-winner> (Erişim Tarihi: 20.01.2025)
- http-108: <https://www.archdaily.com/868361/wade-sea-centre-dorte-mandrup> (Erişim Tarihi: 09.05.2025)

- http-109: <https://www.metalocus.es/en/news/a-look-intense-appreciationwadden-sea-centre-dorte-mandrup> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- http-110: <https://preview.europeanforum.museum/en/previous-editions/emyatwenty/wadden-sea-centre/> (Erişim Tarihi: 22.01.2025)
- http-111: <https://saltmuseum.gr/en/> (Erişim Tarihi: 22.01.2025)
- http-112: <https://elculture.com/destinations/thehistory-of-salt-exploring-messolonghi-and-its-salt-museum/> (Erişim Tarihi: 08.05.2025)
- http-113: <https://joaquinmontero.com/proyectos/caserio-zabalaga-chillida-leku/> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- http-114: <https://www.spain.info/en/places-of-interest/chillida-leku-museum/> (Erişim Tarihi: 02.02.2025)
- http-115: <https://www.museochillidaleku.com/en/museo/> (Erişim Tarihi: 02.02.2025)
- http-116: <https://en.visitbergen.com/things-to-do/the-university-museum-of-bergenwonder-and-science-p820743> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- http-117: <https://www.uib.no/en/universitymuseum/65610/welcomeuniversity-museum-bergen> (Erişim Tarihi: 19.01.2025)
- http-118: <https://www.universitetsmuseet.no/nb/node/386> (Erişim Tarihi: 05.02.2025)
- http-119: <https://www.uib.no/en/news/154092/university-museum-bergen-receiveseuropean-award> (Erişim Tarihi: 23.01.2025)
- http-120: <https://www.visitnorway.com/listings/the-university-museum-of-bergenwonder-and-science/2535/> (Erişim Tarihi: 05.05.2025)
- http-121: https://www.detail.de/de_en/contemporary-gothic-gruuthusemuseum-in-bruges-35658 (Erişim Tarihi: 07.06.2025)
- http-122: <https://www.museabrugge.be/en/aboutus/mission-and-vision> (Erişim Tarihi: 16.01.2025)
- http-123: <https://www.visitbruges.be/en/things-to-do/culture-andheritage/gruuthusemuseum-gruuthuse-museum> (Erişim Tarihi: 06.05.2025)
- http-124: <https://miesarch.com/work/3817> (Erişim Tarihi: 12.12.2025)
- http-125: <https://www.archdaily.com/904457/mo-museum-of-modern-art-studio-libeskind> (Erişim Tarihi: 13.04.2025)
- http-126: <https://mo.lt/tinklarastis/en/irasai/mo-the-most-welcoming-museum-2020/> (Erişim Tarihi: 26.01.2025)
- http-127: <https://hands-on-international.net/wpcontent/uploads/2023/10/CMA-jubileumboekje-def.pdf> (Erişim Tarihi: 23.05.2025)

- http-128: <https://www.mqw.at/en/institutions/zoom-kindermuseum> (Erişim Tarihi: 04.03.2025)
- http-129: <https://www.architecturalrecord.com/articles/16042-kaan-architecten-stages-adisappearing-act-at-the-royal-museum-of-fine-arts-in-antwerp> (Erişim Tarihi: 26.05.2025)
- http-130: <https://www.archdaily.com/985786/national-museumof-norway-kleihues-plus-schuwerk-gesellschaft-von-architekten> (Erişim Tarihi: 16.04.2025)
- http-131: <https://www.codart.nl/museums/royal-museum-of-fine-arts-antwerp-reopens/> (Erişim Tarihi: 01.05.2025)
- http-132: https://www.memorial1902.org/wpcontent/uploads/2020/12/MFAP_guide-visiteur_EN_WEB-1.pdf (Erişim tarihi: 07.05.2025)
- http-133: <https://aica-sc.net/2019/05/10/memorial-de-la-catastrophede-saint-pierre-musee-frank-a-perret/> (Erişim Tarihi: 05.05.2025)
- http-134: <https://www.archilovers.com/projects/28708/nasjonalmuseumet-the-nationalmuseum-of-art-architecture-and-design.html#info> (Erişim Tarihi: 02.05.2025)
- http-135: <https://www.archdaily.com/985786/national-museumof-norway-kleihues-plus-schuwerk-gesellschaft-von-architekten> (Erişim Tarihi: 14.03.2025)
- http-136: <https://pure.knaw.nl/portal/en/publications/redesigning-the-sobibor-memorialsite> (Erişim Tarihi: 21.04.2025)
- http-137: https://www.majdanek.eu/en/news/museum_and_memorial_in_sobibor_with_a_special_commendation_in_the_emya_2024/1730# (Erişim Tarihi: 02.05.2025)
- http-138: <https://derbymuseums.org/museum-of-making/> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)
- http-139: <https://museumid.com/the-museum-of-making/> (Erişim Tarihi: 03.05.2025)
- http-140: <https://baumanlyons.co.uk/projects/derby-silk-mill-museumof-making> (Erişim Tarihi: 05.05.2025)
- http-141: <https://www.artscouncil.org.uk/creativematters/news/museum-making-valley-changed-world> (Erişim Tarihi: 19.02.2025)
- http-142: <https://europeanforum.museum/about/emya/the-judging-process> (Erişim Tarihi: 13.12.2024)
- http-143: https://www.nemo.org/fileadmin/Dateien/public/NEMO_documents/NEMO_2018_European_Museum_Awards.pdf (Erişim tarihi: 21.05.2025).

- http-144: <https://europeanforum.museum/editions/past-editions/emya2021/winner-thesillette-prize-2021> (Erişim Tarihi: 14.05.2025)
- http-145: <https://5ccdf4bd7d96a.site123.me> (Erişim Tarihi: 28.05.2025)
- http-146: <s://www.gazeteduvar.com.tr/kultur-sanat/2019/06/18/235-hrant-dinkhafiza-mekani-acildi> (Erişim Tarihi: 29.05.2025)
- http-147: https://www.instagram.com/eski_istanbul_izi/p/CwM5h5EA3Gu (Erişim Tarihi: 07.03.2025)
- http-148: https://www.sisli.bel.tr/Content/images/document/161/komsum_gazetesi_2021_10.pdf (Erişim Tarihi: 14.05.2025)
- http-149: <https://hrantdink.org/tr/hafiza-mekani/ziyaretci-programlari/rehberliturlar/4064-23-5-ta-etkilesim-haritasi-esliginde-rehberli-tur> (Erişim Tarihi: 27.05.2025)
- http-150: <https://bianet.org/yazi/23-5-hrant-dink-hafiza-mekani-turkiyeunutmasin-bundan-sonra-diye-207744> (Erişim Tarihi: 22.05.2025)
- http-151: <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/28577/23-5-hrant-dink-hafiza-mekani-nacesaret-ve-dogrulukodulu> (Erişim Tarihi: 13.03.2025)
- http-152: <https://www.milliyet.com.tr/kultur-sanat/23-5-hrant-dink-hafiza-mekaninabuyuk-ovgu-6944532> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)
- http-153: <https://www.milliyetsanat.com/haberler/diger/adaylar-arasinda-23-5-var/15410> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)
- http-154: <https://ekonomiknokta.com/kenneth-hudson-kurumsal-cesaret-ve-dogrulukodulu-hrant-dink-hafiza-mek-ni-nin-h12178.html> (Erişim tarihi: 18.03.2025).
- http-155: <https://kitaptansanattan.com.tr/235-hrant-dink-hafizamekani-hrant-dink-burada-ve-simdi-sergisi/> (Erişim Tarihi: 25.05.2025)
- http-156: <https://www.5harfliler.com/hrant-dink-hafiza-mekani/> (Erişim Tarihi: 18.04.2025)
- http-157: <https://www.bonart.cat/en/n/43837/etno-valencian-museum-of-ethnology-andchillida-leku-winners-of-the-emya-european-museum-of-the-year-awards> (Erişim Tarihi: 09.05.2025)
- http-158: <https://www.euronews.com/culture/2023/07/13/these-arethe-best-european-museums-of-2023-according-to-european-museumforum> (Erişim Tarihi: 03.06.2025)

- http-159: <https://www.visitvalencia.com/de/nachrichten/letno-auszeichnung-als-dasbeste-europaische-museum-des-jahres-2023> (Erişim Tarihi: 11.05.2025)
- http-160: <https://www.euronews.com/culture/2024/05/01/majorrenovations-lead-nominations-for-uk-museum-of-the-year-2024> (Erişim Tarihi: 05.05.2025)
- http-161: <https://mirrorspectator.com/2023/05/11/23-5-hrant-dink-site-ofmemory-named-winner-of-kenneth-hudson-award-for-institutional-courage> (06.05.2025)
- http-162: <https://www.archdaily.com/924542/odunpazari-modern-art-museumkengo-kuma-and-associates> (Erişim Tarihi: 09.03.2025)
- http-163: https://content.production.omm.art/media/OMM_ABOUTTHEBUILDING.pdf (Erişim tarihi: 01.04.2025)
- http-164: <https://omm.art/tr/bilgi/hakkimizda> (Erişim Tarihi: 19.08.2024)
- http-165: <https://thecircleo.com/blog/ommun-yapsal-serveni-ve-yaratt-etki?format=amp> (Erişim Tarihi:01.04.2025)
- http-166: <https://omm.art/en/news/european-museum-awards-2021> (Erişim Tarihi: 16.04.2025)
- http-167: <https://www.dailysabah.com/arts/events/eskisehirs-iconic-odunpazari-museumreceives-international-project-of-year-award> (Erişim Tarihi: 03.06.2025)
- http-168: <https://baike.baidu.com/item/OMM/7098922> (Erişim Tarihi: 03.06.2025)
- http-169: <https://www.peyzax.com/yasayan-bir-muze-kenan-yavuz-etnografya-muzesi/> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)
- http-170: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/kenan-yavuz-etnografya/> (Erişim Tarihi: 07.04.2025)
- http-171: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/wpcontent/uploads/2019/09/KYE-M-TR-OCAK-UPDATE-2022-1.pdf> (Erişim Tarihi: 16.04.2025)
- http-172: <https://www.bayburtmedya.com/kenan-yavuz-etnografya-muzesinin-odulumuzede-sergilenmeye-basladi/81167/> (Erişim Tarihi: 03.06.2025)
- http-173: <https://presentations.thebestinheritage.com/2022/kenan-yavuz-etnographymuseum> (Erişim Tarihi: 05.06.2025)
- http-174: <https://www.dailysabah.com/arts/cultural-revival-kenan-yavuz-museumintroduces-bayburt-folklore/news> (Erişim Tarihi: 15.04.2025)
- http-175: <https://www.klassmagazin.com/kenan-yavuz-etnografya-muzesi-2021-silletoodulunu-kutladi> (Erişim Tarihi: 05.06.2025)

- http-176: <http://www.bayburt.gov.tr/silletto-odulunkenan-yavuz-etnografya-muzesinde-sergilenmeye-basladi> (Erişim Tarihi: 19.06.2025)
- http-177: <https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/hayalle-baslayip-avrupanin-en-iyisioldular-kenan-yavuz-etnografya-muzesi> (Erişim Tarihi: 07.04.2025)
- http-178: <https://www.salom.com.tr/salomTurkey/haber/118748/three-europeanmuseum-of-the-year-awards-to-turkish-museums> (Erişim Tarihi: 07.04.2025)
- http-179: <https://www.archdaily.com/911479/museum-of-troy-yalin-architectural-design> (Erişim Tarihi: 03.05.2025)
- http-180: <https://www.yalin-mimarlik.com/projeler/troya-muzesi> (Erişim Tarihi: 07.04.2025)
- http-181: <https://muze.gov.tr/muzedetay> (Erişim Tarihi: 22.04.2025)
- http-182: <https://www.dailysabah.com/arts/troy-museum-receives-european-museumacademy-special-award/news> (Erişim Tarihi: 08.04.2025)
- http-183: <https://www.ihha.com.tr/canakkale-haberleri/2976669> (Erişim Tarihi: 09.05.2025)
- http-184: <http://www.canakkale.gov.tr/muzeler-oscari-emya-odulu-troyamuzesini-taclangiracak> (Erişim Tarihi: 19.05.2025)
- http-185: <https://arkeonews.net/the-museums-oscar-awards-had-received-this-year-by-the-troy-museum-and-the-odunpazari-modern-museum/> (Erişim Tarihi: 19.04.2025)
- http-186: <https://www.sinangenim.com.tr/eserler/projeler-ve-yapilar/bayburt-baksimuzesi-1157/> (Erişim Tarihi: 07.12.2024)
- http-187: <https://baksi.org.tr/oduller> (Erişim Tarihi: 01.05.2025)
- http-188: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/gokkusaginin-otesinde-ki-cocuklar-2756129> (Erişim Tarihi: 21.05.2025)
- http-189: <https://www.bayburtpostasi.com.tr/avrupanin-en-iyisi-baksi-muzesi-odulunualdi> (Erişim Tarihi: 23.05.2025)
- http-190: https://www.medicalnetwork.com.tr/2008_dosya/Kültür%20Sanat%20Aralık%202013.pdf (Erişim Tarihi: 01.05.2025)
- http-191: <https://preview.europeanforum.museum/en/previous-editions> (Erişim Tarihi: 23.05.2025)
- http-192: <https://www.ntv.com.tr/turkiye/unlu-heykelbaksida> (Erişim Tarihi: 27.05.2025)

- http-193: <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/tepedeki-muzebaksi-bu-sezon-80-bin-ziyaretciye-kapilarini-acMayısa-hazirlaniyor/3581710> (Erişim Tarihi: 06.06.2025)
- http-194: <https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/odullu-muzeler-kultur-rotasinda-6670457> (Erişim Tarihi: 13.04.2025)
- http-195: <https://pace.coe.int/en/news/4789/the-baksi-museum-turkey-wins-2014-museum-prize> (Erişim Tarihi: 14.04.2025)
- http-196: <https://www.museumsassociation.org/museumsjournal/nmuseum-of-the-yearawardseum-of-innocence-wins-european177museum-of-the-yearaward/> (Erişim Tarihi: 02.05.2025)
- http-197: <https://www.sulinformacao.pt/en/2013/12/museu-baksi-da-turquia-vencepremio-museu-do-conselho-da-europa/> (Erişim Tarihi: 16.04.2025)
- http-198: <https://www.arkiv.com.tr/proje/masumiyet-muzesi/12226> (Erişim Tarihi: 18.05.2025)
- http-199: <https://www.arkitera.com/gorus/masumiyet-muzesi/> (Erişim Tarihi: 09.05.2025)
- http-200: <https://www.arkiv.com.tr/proje/masumiyet-muzesi/12226> (Erişim Tarihi: 02.05.2025)
- http-201: <https://www.arkiv.com.tr/proje/masumiyet-muzesi/12226> (Erişim Tarihi: 02.05.2025)
- http-202: https://www.mimarizm.com/yarismalar/oduller/masumiyet-muzesi-mimarlikdalinda-dunyanin-en-iyi-tasarimi-olmaya-aday_122527 (Erişim Tarihi: 04.05.2025)
- http-203: <https://www.artfulliving.com.tr/gundem/masumiyet-muzesi-yeniden-aciliyor> (Erişim Tarihi: 04.05.2025)
- http-204: <https://narmanlisanat.com/atolyeler/masumiyet-muzesinde-askin-izinisurmek> (Erişim Tarihi: 14.01.2025)
- http-205: <https://anayurtgazetesi.com/foto/12087981/masumiyet-muzesine-6-yeni-esereklendi> (Erişim Tarihi: 27.04.2025)
- http-206: <https://www.izmir.art/tr/> Erişim Tarihi: 27.04.2025)
- http-207: <https://www.hurriyetdailynews.com/orhanpamuks-museum-of-innocence-wins-prestigious-museum-award> (Erişim Tarihi: 17.05.2025)
- http-208: <https://gat.news/nachrichten/museum-innocence-european-museum-year-2014> (Erişim Tarihi: 23.03.2025)

http-209:

<https://www.museumsassociation.org/museumsjournal/news/2014/05/20052014-museum-of-innocence-wins-european169museum-of-the-yearaward> (Erişim Tarihi: 01.05.2025)

http-210:

<https://www.sabah.com.tr/kultursanat/2014/05/20/odulunu-somaya-adadi> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)

http-211:

<https://t24.com.tr/haber/orhanpamuk-yilin-avrupa-muzesi-odulunu-somaya-adadi> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)

http-212:

<https://www.hurriyetdailynews.com/orhanpamuks-museum-of-innocence-wins-prestigious-museum-award> (Erişim Tarihi: 17.05.2025)

ÖZGEÇMİŞ

ORCID NO: 0009-0002-3399-1237

Ad Soyad : Hatice Sinem BİÇER

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2016-2021, İstanbul Teknik Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü

Ödülleri:

- 2021: Plan_B Museum: “Be Open ve Cumulus tarafından düzenlenen Sürdürülebilir Şehirler için tasarım yarışması kapsamında mansiyon ödülü